

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Účinnost kohezní politiky
Habilitační práce

Prohlašuji:

Práci s názvem Účinnost kohezní politiky jsem vypracoval samostatně a uvedl v ní všechny použité literární a informační zdroje v souladu s právními předpisy, vnitřními předpisy a vnitřními normami Univerzity Pardubice.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2025 Pravidla pro odevzdávání, zpřístupňování závěrečných prací veřejnosti a jejich formální úpravu, bude závěrečná práce zpřístupněna veřejnosti prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15. 6. 2026

Pavel Zdražil, v.r.

Poděkování

Na tomto místě bych rád vyjádřil své poděkování doc. Ing. Ivaně Kraftové, CSc. za dlouhodobou spolupráci, podporu, užitečné rady i konstruktivní kritiku. Děkuji také prof. Ing. Janu Stejskalovi, Ph.D. za odborné rady a konzultace, které přispěly k finální podobě této habilitační práce.

Dále bych rád poděkoval spoluautorům odborných publikací za dobrou spolupráci a významné podněty, kterými při zpracování těchto publikací přispívali k dosažení společného cíle. Poděkování patří také Fakultě ekonomicko-správní Univerzity Pardubice za vytvoření podmínek pro zpracování této habilitační práce a možnost ji předložit.

ANOTACE

Ačkoliv je efektivita kohezní politiky soustavně testována a diskutována, dosavadní výzkum přináší v mnoha ohledech nejasné či protichůdné závěry a odborná komunita je v otázce efektivity kohezní politiky stále daleko od nalezení širšího konsensu. Výzkum realizovaný v této práci inovativně propojuje standardní metody ekonomického bádání (Engle-Grangerovu metodu, Grangerovu kauzalitu, Pearsonu korelaci a lineární regresi) a přináší nové poznatky i podněty do diskuse o účinnosti kohezní politiky v kontextu aktuálního prostředí. Výsledky výzkumu prokazují, že působení prostředků z fondů kohezní politiky je omezeno na ekonomický potenciál rozvoje a že značné rozdíly v účinnosti prostředků existují jak mezi jednotlivými fondy, tak mezi zeměmi. Zjištění značných analogií mezi výstupy provedené analýzy a aktuálně velmi intenzivně diskutovaným konceptem regionální rozvojové pasti vedlo k prohloubení výzkumu v logice uváděného konceptu. Z této komparativní části výzkumu usilující o nalezení determinant, které lze s účinností kohezní politiky spojovat, vyplývá, že spíše než s konkrétním indikátorem nebo oblastí indikátorů, lze za determinantu účinnosti kohezní politiky považovat dosažení určité minimální úrovně rozvoje, a to napříč více dimenzemi a ukazateli.

KLÍČOVÁ SLOVA

kohezní politika, EU, regionální disparity, účinnost, evaluace, dynamika

TITLE

Effectiveness of cohesion policy

ANNOTATION

Although the effectiveness of cohesion policy is constantly being tested and debated, existing research yields unclear or contradictory conclusions in many respects, and the professional community is still far from reaching a broad consensus on the effectiveness of cohesion policy. The research conducted in this thesis innovatively combines standard methods of economic research (Engle-Granger method, Granger causality, Pearson correlation, and linear regression) and provides new insights and ideas for the discussion of the effectiveness of cohesion policy in the current context. The research results show that the impact of cohesion policy funds is limited to the economic potential of development and that there are significant differences in the effectiveness of these funds both between individual funds and between countries. The identification of significant analogies between the analysis results and the currently debated concept of the regional development trap led to a deepening of the research within the framework of this concept. This comparative part of the research, which seeks to identify determinants that can be linked to the effectiveness of cohesion policy, suggests that rather than a specific indicator or set of indicators, the achievement of a certain minimum level of development (across multiple dimensions and indicators) can likely be considered a determinant of cohesion policy effectiveness.

KEYWORDS

cohesion policy, EU, regional disparities, effectiveness, evaluation, dynamics

OBSAH

ÚVOD	10
1 Kontext a výzvy kohezní politiky	15
1.1 Odklon od původního cíle.....	15
1.2 Změny ve vnitřním prostředí	18
1.3 Geografický posun těžiště implementace	21
1.4 Rivalitní schéma	24
1.4.1 Sporná adicionalita	24
1.4.2 Překreslování hranic	26
1.5 Euroskepticismus	29
1.6 Další vybrané otázky a výzvy	34
2 Východiska evaluace kohezní politiky	37
2.1 Vývojová stádia evaluace	38
2.2 Evaluační paradigmata.....	42
2.3 Potřeba evaluace	46
2.3.1 Posílení transparentnosti a odpovědnosti.....	46
2.3.2 Sdílení znalostí.....	48
2.3.3 Usměrnování vývoje (příklad NextGeneration EU)	49
2.3.4 Neprůkazná přidaná hodnota	51
2.4 Nekonsensuální výsledky nezávislého výzkumu.....	53
2.4.1 Klasifikace přístupů	54
2.4.2 Shrnutí studií o dopadech kohezní politiky na regionální disparity	57
2.4.3 Hlavní témata výzkumu na agregované úrovni	61
2.5 Problematika nadměrné evaluace	65
3 Výzkumný problém, cíl a metodický rámec	70
3.1 Vymezení výzkumného problému	70
3.2 Cíl, pracovní hypotézy a výzkumná otázka	73
3.3 Východiska metodického rámce	74
3.4 Data.....	76
3.5 Aplikované metody.....	81
3.5.1 Specifikace kointegračního přístupu.....	84
3.5.2 Specifikace korelační analýzy	88

3.5.3 Specifikace regresní analýzy	88
3.6 Interpretace výsledků analytického výstupu	90
4 Účinnost kohezní politiky v oblasti regionálních disparit	92
4.1 Disparity v ekonomické dimenzi rozvoje	93
4.2 Disparity v sociální dimenzi rozvoje	96
4.3 Dílčí shrnutí a diskuse výstupů v oblasti regionálních disparit	100
5 Účinnost kohezní politiky v oblasti rozvojových dimenzí	104
5.1 Působení úhrnu prostředků v ekonomické a sociální dimenzi rozvoje	105
5.2 Působení jednotlivých fondů v ekonomické dimenzi rozvoje	112
5.3 Působení jednotlivých fondů v sociální dimenzi rozvoje	118
5.4 Dílčí shrnutí a diskuse výstupů v oblasti rozvojových dimenzí	123
6 Determinanty účinnosti kohezní politiky v regionálním kontextu	127
6.1 Východiska konceptu regionální rozvojové pasti	130
6.2 Charakteristiky regionů, ve kterých je/není kohezní politika účinná	132
6.2.1 Metodika komparace	132
6.2.2 Demografické prostředí a vzdělanost populace	135
6.2.3 Ekonomické prostředí a struktura	138
6.2.4 Inovační potenciál a infrastruktura	140
6.2.5 Shrnutí charakteristik	143
6.3. Implikace výzkumu a doporučení pro úpravu rámce kohezní politiky	146
6.3.1 Podmínka absorpční kapacity	147
6.3.2 Hodnocení rozvojových trajektorií	148
6.3.3 Revize alokačního klíče	149
6.3.4 Význam národní a regionální úrovně	150
7 Přínosy práce, limitace a zacílení dalšího výzkumu	151
7.1 Přínosy pro rozvoj teorie	151
7.2 Přínosy relevantní pro praxi	153
7.3 Limitace provedeného výzkumu	157
7.4 Možná zacílení dalšího výzkumu	159
ZÁVĚR	160
POUŽITÁ LITERATURA	163
SEZNAM PŘÍLOH	184

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Názor občanů na EU	31
Obrázek 2. Výhody jednotného trhu a příspěvky do rozpočtu EU (v EUR na osobu a rok)....	33
Obrázek 3. Rozpočet EU pro období 2021-2027 (podle kategorií výdajů, v mld. EUR).....	50
Obrázek 4. Vývoj regionálních disparit v EU (sigma-konvergence, NUTS 2 regiony)	51
Obrázek 5. Evidované evaluace podle operačních programů (2014-2020).....	66
Obrázek 6. Evidované evaluace podle operačních programů na 1 miliardu přijatých EUR (2014-2020)	66
Obrázek 7. Čerpané prostředky z fondů kohezní politiky na obyvatele podle fondů.....	77
Obrázek 8. Čerpané prostředky z fondů kohezní politiky na obyvatele (v EUR)	78
Obrázek 9. Aplikace Engle-Grangerovy dvoustupňové metody (1. stupeň)	85
Obrázek 10. Aplikace Engle-Grangerovy dvoustupňové metody (2. stupeň)	86
Obrázek 11. Působení fondů kohezní politiky na regionální disparity v HDP	94
Obrázek 12. Působení fondů kohezní politiky na regionální disparity v zaměstnanosti	98
Obrázek 13. Působení fondů kohezní politiky na HDP	106
Obrázek 14. Působení fondů kohezní politiky na zaměstnanost	110
Obrázek 15. Pozitivní působení jednotlivých fondů na HDP	114
Obrázek 16. Negativní a nejasné působení jednotlivých fondů na HDP	115
Obrázek 17. Pozitivní působení jednotlivých fondů na zaměstnanost	119
Obrázek 18. Negativní a nejasné působení jednotlivých fondů na zaměstnanost	120
Obrázek 19. Komparace výstupu konceptu regionální rozvojové pasti a výsledků provedeného výzkumu.....	128
Obrázek 20. Komparace výstupu konceptu regionální rozvojové pasti a provedeného výzkumu – regiony východního rozšíření	129
Obrázek 21. Demografické prostředí	135
Obrázek 22. Vzdělanost populace	137
Obrázek 23. Ekonomické prostředí	138
Obrázek 24. Ekonomická struktura	140
Obrázek 25. Inovační potenciál	141
Obrázek 26. Infrastruktura	143

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Vybrané publikované práce	14
Tabulka 2. Stručný vývoj kohezní politiky EU	19
Tabulka 3. Vliv východního rozšíření na rozložení výdajů z kohezních fondů (v %)	22
Tabulka 4. Výchozí alokace kohezních fondů ve vazbě na klasifikaci regionů (v EUR, na osobu a rok)	27
Tabulka 5. Vývoj rámce evaluace kohezní politiky	39
Tabulka 6. Rozdíly ve filozofických přístupech k evaluaci kohezní politiky	43
Tabulka 7. Studie deklarující pozitivní dopady na vývoj regionálních disparit	57
Tabulka 8. Studie deklarující neutrální či negativní dopady na vývoj regionálních disparit ...	59
Tabulka 9. Odhadovaná struktura hlavních zdrojů informací o provedené evaluaci	68
Tabulka 10. Struktura datového vzorku.....	80
Tabulka 11. Výstupy Engle-Grangerovy metody – vazby mezi fondy a disparitami v HDP...	93
Tabulka 12. Působení fondů kohezní politiky na regionální disparity v HDP	96
Tabulka 13. Výstupy Engle-Grangerovy metody – vazby mezi fondy a disparitami v zaměstnanosti	97
Tabulka 14. Působení fondů kohezní politiky na regionální disparity v zaměstnanosti.....	99
Tabulka 15. Četnost působení kohezní politiky na regionální disparity (v %).....	100
Tabulka 16. Výstupy Engle-Grangerovy metody – vazby mezi fondy a dimenzemi rozvoje	105
Tabulka 17. Působení fondů kohezní politiky na HDP	107
Tabulka 18. Vícerozměrná regrese působení fondů kohezní politiky na HDP	108
Tabulka 19. Působení fondů kohezní politiky na zaměstnanost.....	111
Tabulka 20. Vícerozměrná regrese působení fondů kohezní politiky na zaměstnanost.....	112
Tabulka 21. Výstupy Engle-Grangerovy metody – vazby mezi fondy a HDP.....	112
Tabulka 22. Působení ERDF na HDP	116
Tabulka 23. Působení ESF na HDP	117
Tabulka 24. Působení CF na HDP	117
Tabulka 25. Výstupy Engle-Grangerovy metody – vazby mezi fondy a zaměstnaností.....	118
Tabulka 26. Působení ERDF na zaměstnanost	121
Tabulka 27. Působení ESF na zaměstnanost	121
Tabulka 28. Působení CF na zaměstnanost	122
Tabulka 29. Četnost působení kohezní politiky na rozvojové dimenze (v %)	123
Tabulka 30. Kategorizace zemí pro komparaci	133
Tabulka 31. Komparované ukazatele.....	134
Tabulka 32. Shrnutí charakteristik regionů, ve kterých je kohezní politika účinná	145

SEZNAM ZKRATEK

ADF test	Rozšířený Dickey-Fullerův t-test
AIC	Akaikeho informační kritérium
CF	Kohezní fond
DG REGIO	Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku
ECU	Evropská zúčtovací jednotka
EQI	Evropský index kvality veřejné správy
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
ESF	Evropský sociální fond/Evropský sociální fond +
EU	Evropská unie
EU 15	Členské země Evropské unie před zahájením východního rozšíření
EU 27	Členské země Evropské unie po odchodu Spojeného království
EUR	Euro (měna)
GERD	Celkové výdaje na výzkum a vývoj
HDP	Hrubý domácí produkt
HND	Hrubý národní produkt
HRiST	Lidské zdroje ve vědě a technologiích
HTC	High-tech sektor
JTF	Fond spravedlivé transformace
NG-EU	Nástroj NextGenerationEU
NUTS	Hierarchická klasifikace území definovaná Eurostatem
OLS	Metoda nejmenších čtverců
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
p.b.	Procentní bod
THFK	Tvorba hrubého fixního kapitálu
VFR	Víceletý finanční rámec

ÚVOD

Kohezní politika, jinak také označovaná jako politika hospodářské, sociální a územní soudržnosti, je klíčovým komunitárním nástrojem pro snižování regionálních rozdílů napříč státy a regiony Evropské unie (EU) (Di Caro a Fratesi, 2022). Současně ji lze však také vnímat jako politické vyjádření solidarity mezi zeměmi a regiony (Andor, 2020). Rodriguez-Pose et al. (2024) označuje kohezní politiku za pojítka, které má za úkol držet Evropu pohromadě.

V kontextu EU je kohezní politika nejen nejstarší investiční politikou, ale v posledních letech také tou nejnákladnější (Evropská komise, 2021b), přičemž od začátku nového tisíciletí stabilně čítá asi třetinu evropského rozpočtu (Mrak et al., 2015). Pro aktuální programovací období 2021-2027 je na ni vyčleněno cca 400 mld. EUR, respektive v průměru cca 57 mld. EUR na každý rok (Evropská komise, 2021b). Pro srovnání, USA, které jsou cca o třetinu větší ekonomikou, vynakládají na podporu ekonomik svých slabších regionů cca 50 mld. USD ročně (Bartik, 2020), tedy při zohlednění měnového kurzu cca o třetinu méně než EU.

Samotná EU deklaruje, že významná část veřejných investic v EU je financována právě z prostředků kohezní politiky (Evropská komise, 2024a), ačkoliv je třeba také kriticky podotknout, že hned několik zemí na této pomoci získává až nezdravou závislost (OECD, 2020). Paradoxní na celé situaci ale je, že právě území, do kterých směřuje nejvíce prostředků, jsou často vůči EU velmi kritická a jsou zdrojem sílícího euroskepticismu (Rodriguez-Pose a Dijkstra, 2021).

V návaznosti na omezenost finančních prostředků, která ostře kontrastuje s rostoucími nároky na participaci kohezní politiky v rostoucím počtu regionů, zemí a tematických oblastí, respektive její posun k modelu „do-it-all policy“¹ (Scotti et al., 2022), ale také v návaznosti na napjatost veřejných rozpočtů a obecně zhoršující se stav veřejných financí v mnoha zemích EU (Aspide a Di Giuseppe, 2025), je stále více zdůrazňován elementární požadavek na zajištění efektivity kohezní politiky, zvláště pak ve smyslu její účinnosti (Zimakov a Popov, 2021).

Tento požadavek se pak týká zejména oblasti realizovaných výdajů (Bachtler et al., 2017), které fakticky představují finanční transfery mezi členskými zeměmi, respektive čistými plátcí a čistými příjemci (Richter, 2008). Význam a reálné dopady těchto transferů jsou z mnoha důvodů obtížně srozumitelné, což vede ke zpochybňování jejich potřebnosti, a to nejen v rámci

¹ všezahrnující politika; Ustálené výrazy, které se do češtiny obvykle nepřekládají jsou v textu ponechány v originálním znění, v případě vhodnosti doplnění existujícího českého ekvivalentu je tento doplněn v poznámce pod čarou.

zjednodušujícího populistického narativu. V dané souvislosti proto roste důraz na rozvoj evaluace, a to právě jako stěžejního nástroje hodnocení, ale současně také dosahování efektivity kohezní politiky (Koudoumakis et al., 2022).

Dále je třeba podotknout, že díky své komplexnosti a provázanosti s různými strategickými dokumenty, ale také jinými politikami, lze zřejmě tvrdit že kohezní politika Evropské unie je jednou z nejsložitějších politik na světě. Zahrnuje totiž všechny členské státy, jejich regiony, bohatá a lidnatá města i chudé, odlehle nebo velmi sporadicky obývané oblasti, ale také široký soubor priorit a nástrojů jejich realizace (Dotti et al., 2024b). Sladit všechny možné zájmy, které jsou často i protichůdné, je však extrémně složité. Stále větším problémem se také stává kompetitivní chování některých klíčových aktérů (Zdražil a Dyba, 2026). Právě enormnímu rozsahu a složitosti lze pak přičítat skutečnost, že se jedná o oblast přetrvávajícího dissensu ve věci jejího skutečného významu a účinnosti (Thyrard, 2026).

Habilitační práce v tomto smyslu navazuje na rozsáhlou diskusi ve významné oblasti oboru regionální a veřejné ekonomie, kterou je problematika hodnocení efektivity realizovaných veřejných politik. Konkrétně se tedy zaměřuje na efektivitu kohezní politiky EU, zejména v otázce její faktické účinnosti. Současně habilitační práce také reaguje na nové možnosti prohloubení stávajícího výzkumu, které se otevírají díky zpřístupnění ročních časových řad výdajů, které byly při implementaci kohezní politiky z jednotlivých fondů vynaloženy (DG REGIO, 2025b). A v neposlední řadě je také reakcí na empirickým výzkumem dosud nedostatečně zmapované účinky kohezní politiky v programovacím období 2014-2020 (Crucitti et al., 2024).

V návaznosti na výše uvedené je cílem habilitační práce prohloubit dosavadní úroveň poznání o účinnosti kohezní politiky ve vazbě na snižování regionálních disparit a podporu vyváženého rozvoje území napříč EU. V dané souvislosti práce usiluje o rozšíření interpretačního rámce v oblasti sledování naplňování primárního cíle kohezní politiky definovaného v článku 174 Smlouvy o fungování Evropské unie. Nedílnou součástí naplnění výzkumného záměru je také identifikace a kritická analýza předpokládané heterogenity výsledků v otázce účinnosti kohezní politiky.

V reakci na často nekonsensuální výsledky dosavadního výzkumu se práce zaměřuje na systematické vyhledávání a vytváření nových empirických důkazů, které jednak navazují na výstupy dosavadního výzkumu, ale které umožní překonat některé stávající limitace a přispět k posunu odborné diskuse směrem k hlubšímu pochopení fungování kohezní politiky

v evropském kontextu. Struktura práce je proto vedena základní logikou postupu od povrchu k hloubce problému a její ambicí je postupně odpovídat na základní otázky typu: Co? Jak? a Proč? V daném smyslu:

- I) Je nejprve diskutována problematika měnícího se kontextu kohezní politiky, která integruje různé aspekty aktuálních problémů a výzev, ale také vývoj a odklon kohezní politiky od jejího cíle, který je deklarován Smlouvou o fungování EU (kapitola 1). Následně je detailně diskutována problematika evaluace kohezní politiky. V rámci toho jsou shrnuty základní kontury různých metodologických přístupů a vývoje, ale také diskutovány stěžejní poznatky a hlavní témata dosavadního výzkumu (kapitola 2).
- II) V návaznosti na představený kontext je vymezen výzkumný problém a cíl habilitační práce. Způsob dosažení vymezeného cíle je dále upřesněn prostřednictvím formulace pracovních hypotéz a výzkumné otázky, ale také prostřednictvím detailního vysvětlení metodického rámce provedeného výzkumu (kapitola 3).
- III) Po vymezení kontextu a problému (Co?), se výzkum nejprve zaměřuje na samotný proces implementace kohezní politiky a směřuje k hodnocení její účinnosti (Jak se projevuje?). Pozornost výzkumu je nejprve zaměřena do oblasti vývoje regionálních disparit v jednotlivých zemích a napříč EU (kapitola 4). S využitím analogického metodického rámce je tento pohled prohlouben a výzkum se zaměřuje na otázku účinnosti kohezní politiky v oblasti rozvojových dimenzí v jednotlivých regionech (kapitola 5).
- IV) V návaznosti na dosažené výsledky je pozornost výzkumu v dalším kroku zaměřena na identifikaci příčin, které mohou účinnost kohezní politiky determinovat. V tomto smyslu směřuje výzkum k nalezení odpovědi na výzkumnou otázku: Proč je kohezní politika účinná jen v některých regionech? V logice rámce aktuálního konceptu tzv. „regionální rozvojové pasti“ (Diemer et al, 2022; Rodriguez-Pose, 2025; Balland a Boschma, 2025) je komparováno široké spektrum rozvojových ukazatelů a jejich dynamika. Na základě výstupů této části výzkumu jsou formulovány implikace výzkumu a několik doporučení pro možnou úpravu rámce kohezní politiky (kapitola 6).
- V) Vedle formulace hlavních závěrů, je práce zakončena stručnou diskusí hlavních přínosů výzkumu pro teorii i praxi v oblasti oboru regionální a veřejné ekonomie, ale také vymezením limitů a možných zacílení pro další výzkum v této oblasti (kapitola 7).

Habilitační práce navazuje na dosavadní výzkum autora v oblasti hodnocení regionálního rozvoje a dynamiky konvergenčních a divergenčních procesů. Tabulka 1 stručně shrnuje a metodicky klasifikuje vybrané publikace, na kterých se autor podílel a na jejichž výstupy a metodické uchopení habilitační práce přímo či nepřímo navazuje. Způsob aplikace použitých metod, limity interpretace jejich výstupů, relevance použitých datových vstupů i dílčí výsledky řešeného problému tedy již byly opakovaně verifikovány v rámci procesu nezávislého recenzního řízení.

V kontextu vymezeném tématem habilitační práce se autor ve svém výzkumu tematicky zaměřoval zejména na problematiku přístupu členských zemí EU k principům implementace kohezní politiky (Zdražil a Dyba, 2026; Zdražil a Kraftová, 2023), roli a význam této politiky v rámci regionálních procesů a rozvojových trajektorií (Dyba et al., 2018; Zdražil a Kozun-Cieslak, 2017; Zdražil, 2016; Zdražil, 2015a) a na dynamiku konvergenčních a divergenčních procesů v území (Zdražil, 2025; Zdražil a Matěja, 2020; Mallick a Zdražil, 2018; Zdražil a Applová, 2016).

Společným jmenovatelem uvedených publikací je hodnocení rozvojových a diferenciačních procesů zejména z hlediska klíčových makroekonomických ukazatelů, zpravidla tedy ekonomické výkonnosti a trhu práce. Jak je z Tabulky 1 také patrné, autorův dosavadní výzkum v oblasti řešeného tématu byl primárně orientován na referenční úroveň NUTS 2 regionů², respektive výchozí úroveň, na které je kohezní politika implementována. Dosavadním objektem zájmu byly primárně regiony zemí střední Evropy, zpravidla však byla pozornost zaměřena na širší vzorky regionů, respektive napříč několika státy. V neposlední řadě je z Tabulky 1 také patrné, že autorův dosavadní výzkum se dominantně překrýval s posledními třemi ukončenými programovacími obdobími kohezní politiky, respektive 2000-2006, 2007-2013 a 2014-2020.

² NUTS = hierarchická klasifikace území definovaná Eurostatem

Tabulka 1. Vybrané publikované práce

Publikace	Referenční úroveň výzkumu	Hodnocené území	Aplikované metody	Typ hodnocených ukazatelů	Sledované období
Zdražil a Dyba (2026)	NUTS 2 a NUTS 3	Polsko	modelování, komparativní analýza, regionalizace	ekonomická výkonnost, dotační prostředky z fondů EU	2015-2023
Zdražil (2025)	NUTS 2	Střední Evropa (7 zemí)	kointegrační analýza, měření konvergence	disponibilní příjem	2003-2022
Zdražil a Kraftová (2023)	NUTS 2, NUTS 3 a státy	EU (27 zemí)	modelování, komparativní analýza, regionalizace	ekonomická výkonnost, dotační prostředky z fondů EU	2016-2020
Zdražil a Matěja (2020)	NUTS 3 a historické regiony	Česko, Slovensko	komparativní analýza, měření konvergence	ekonomické, sociální, demografické, institucionální	1921-2016
Mallick a Zdražil (2018)	NUTS 3	Česko	endogenní růstový model, regresní analýza, měření konvergence	kapitál, ekonomická výkonnost, lidský kapitál	1998-2014
Dyba, et al. (2018)	NUTS 2	Střední a Východní Evropa (10 zemí)	regresní a korelační analýza, měření konvergence	ekonomická výkonnost, různé indikátory rozvoje	2007-2014
Zdražil a Kozun-Cieslak (2017)	NUTS 3	Euroregion Nisa	Grangerova kauzalita, kointegrační, korelační a komparativní analýza	ekonomická výkonnost	2000-2013
Zdražil a Applová (2016)	NUTS 2	Visegradská skupina (4 země)	endogenní růstový model, měření konvergence	ekonomická výkonnost, trh práce	2000-2013
Zdražil (2016)	NUTS 2	EU (27 zemí)	měření disparit, komparativní analýza	ekonomická výkonnost, disponibilní příjem	2000-2013
Zdražil (2015a)	NUTS 2	Polsko	Grangerova kauzalita, komparativní analýza	ekonomická výkonnost, trh práce, dotační prostředky z fondů EU	2007-2013

Zdroj: vlastní zpracování

1 Kontext a výzvy kohezní politiky

I přes její finanční náročnost je nepochybné, že kohezní politika není pouze masivním investičním nástrojem, ale je také velmi komplexní strategií, která se postupem času stala jedním z centrálních pilířů širší evropské integrace (Draghi, 2024). Výsadní pozici kohezní politiky jako nepostradatelného nástroje při dosahování priorit EU nedávno potvrdily i oba stěžejní strategické dokumenty, na jejichž základě bude ovlivněn vývoj EU v nejbližší letech a jejichž závěry se odrazí i ve struktuře připravovaného víceletého finančního rámce pro nadcházející období 2028+ (Wostner a Bachtler, 2025).

První z dokumentů, respektive zpráva Maria Draghiho „*Budoucnost evropské konkurenceschopnosti*“ (2024), poukazuje na snižování konkurenceschopnosti EU vůči USA a Číně, což vede ke zpomalování evropského rozvoje. V dané souvislosti pak argumentuje naléhavostí navýšení inovačního potenciálu a prioritizace investic zaměřených na navýšování produktivity a konkurenceschopnosti, přičemž akcentuje nutnost dosažení autonomie EU ve strategických odvětvích (Draghi, 2024). Zpráva Enrica Letta „*Více než jen trh*“ (2024), dále poukazuje na vyčerpanost a neaktuálnost stávajícího modelu společného trhu, přičemž ke čtyřem dosavadním svobodám volnosti pohybu, tj. zboží, služeb, obyvatel a kapitálu, požaduje doplnění tzv. „páté svobody“. Tuto svobodu pak definuje jako volný pohyb výzkumu, inovací, znalostí a vzdělávání a považuje ji za nezbytný prostředek, který umožní posunout společnost od ekonomiky založené primárně na vlastnictví k ekonomice založené na přístupu a sdílení (Letta, 2024).

1.1 Odklon od původního cíle

Kohezní politika již delší dobu čelí systematickým výzvám, které souvisejí s přetrvávajícími nerovnostmi mezi státy i regiony, rostoucí polarizací ekonomiky i společnosti, stárnoucí populací nebo transformací na zelenou a digitální ekonomiku (Hunter, 2023). V posledních letech je kohezní politika navíc ovlivňována globálně i regionálně významnými přelomovými událostmi a jejich konsekvencemi. V daném kontextu je třeba jmenovat zejména pandemii covid-19 (Bremer et al., 2023), změny světového obchodního řádu (Tiberghien, 2021), migrační proudy (Kriesi et al., 2024), Brexit (Giordano, 2021), válku ve východní Evropě (Truchlewski et al., 2023) nebo zhoršující se pozice v otázce globální konkurenceschopnosti (Draghi, 2024).

Významnou inovací posledních let, která kohezní politiku postupně redefinuje, je také kladení zvyšujícího se důrazu na teritoriální kontext intervencí, který vyplývá z implementace tzv. „place-based“ přístupu³ (Barca et al., 2012) a integrace konceptu „smart specialisation“⁴ (Forray, 2015). Se změnou pojetí souvisí i zvyšující se akcent na urbánní agendu (Purkarthofer, 2019), jejímž prostřednictvím je v rámci kohezní politiky posilována role měst, jakožto center rozvoje, ale také jejich zodpovědnost za rozvoj širšího regionu tvořícího vlastní zázemí (Rauhut a Humer, 2020). Tento posun v přístupu ke kohezní politice lze také ve stručnosti charakterizovat jako graduální zvyšování tlaku na dosahování konkrétních reálných výstupů s dopadem do území na úkor významu procesů, ke kterým se EU tradičně významně upínala (Polverari, 2016).

Uvedené události a změny v přístupu si logicky vyžádaly formulaci nových krátkodobých i dlouhodobých priorit, k jejichž dosažení mají, vedle několika nových nástrojů, přispět zejména modifikace dosavadních principů, pravidel a zvyklostí využívání fondů kohezní politiky (Dotti et al., 2024b). Nicméně, rozšiřování okruhu priorit a četné zásahy do fungování existující model implementace kohezní politiky nadále komplikují, znepréhledňují a vzdalují od jeho původního určení (Sielker et al., 2021). Tím bylo poskytnout méně rozvinutým státům a regionům stabilní a předvídatelný nástroj, kterým budou regulovány centrifugální síly doprovázející integraci trhů a kompenzovány nevýhody plynoucí z nižší ekonomické výkonnosti a kupní síly obyvatelstva. Jinými slovy, podpořit snižování regionálních rozdílů a vyvážený rozvoj území napříč EU, jak je definováno článkem 174 Smlouvy o fungování EU (2008).

Současná kohezní politika však reálně připomíná spíše univerzální operativní nástroj, kterým se EU pokouší řešit různé aspekty rozvoje a navazuje na něj mnoho rozmanitých priorit, k nimž jsou stále přidávány nové a nové prvky (Bachtler a Mendez, 2020). Krom toho je kohezní politika stále častěji využívána jako nástroj k prosazování cílů jiných politik, často však právě i na úkor vlastního dlouhodobého cíle podpory rozvoje a snižování disparit mezi evropskými regiony (Wostner a Bachtler, 2025).

Modernizaci a snahu adaptovat kohezní politiku novým skutečnostem a výzvám lze tak na jednu stranu jistě vnímat jako projev flexibility reagující na dynamiku prostředí (McCann a Ortega-Argiles, 2021). Pozitivní stránkou této adaptace je i snaha poučovat se z předchozích

³ územně specifického

⁴ inteligentní specializace

chyb (Rodriguez-Pose a Novak, 2013). Na druhou stranu, pokusy o modernizaci a adaptaci na nové výzvy paradoxně oslabují vazbu kohezní politiky na její primární cíl, což vede k nutnosti přijímat při implementaci stále více kompromisů (Jestl a Römisch, 2020). V odborné literatuře se proto postupem času stále více ustaluje konsensus, že na cíl kohezní politiky bylo naloženo příliš těžké břemeno, které má za následek, že se politika od dosahování vlastního cíle stále více odklání a její implementaci je proto v tomto smyslu možné považovat za neefektivní (Redeker et al., 2024; Bachtler a Mendez, 2020).

S výše uvedeným pokusem o adaptaci na aktuální problémy také souvisí odvracení pozornosti od dlouhodobého snižování regionálních disparit ke krátkodobým „krizovým“ zásahům, což má za následek částečný odklon politiky od dlouhodobých investic. Nabízí se tedy otázka, nakolik je nadále vyhovující mechanismus alokace finančních prostředků, který vychází z tzv. Berlínské formule přijaté již na konci devadesátých let a který od té doby nedoznal výraznějších změn (Zdražil a Kraftová, 2023). Obecně dochází k paradoxní situaci, kdy samotná EU a prostředí, kterému čelí, se dramaticky mění, na což představitelé EU relativně pružně reagují a formulují nové priority. Nicméně výchozí principy rozpočtování prostředků, které mají být zásadním nástrojem dosažení nových a zcela odlišných priorit, se za poslední dekády takřka nezměnily (Zdražil a Dyba, 2026; Mrak et al., 2015).

Negativní odpověď na otázku bezproblémové funkčnosti mechanismu a adekvátního nastavení procesů rozpočtování prostředků zřejmě částečně indikuje vývoj řady ukazatelů. V daném kontextu se jedná např. o: pokles absorpční kapacity regionů při čerpání prostředků z fondů EU (Schwab, 2024), rostoucí regionální disparity v rámci inovační činnosti (Balland et al., 2019) nebo také vnitřní regionální divergence některých členských zemí (Kokocinska a Puźiak, 2018). Tyto problémy, stejně jako rozdílný přístup obyvatel EU k možnostem využívání prostředků z fondů kohezní politiky, mohou v delším horizontu vést k degradaci evropské identity (Royuela a López-Bazo, 2020). Nutno také podotknout, že dosud aplikovaný mechanismus, který vychází z identifikace méně rozvinutých regionů na úrovni NUTS 2, a není tedy příliš kompatibilní ani s posunem k teritoriálnímu kontextu, byl terčem kritiky již v době svého vzniku (Boldrin a Canova, 2001).

1.2 Změny ve vnitřním prostředí

Přestože je výraznější odklon od původního cíle patrný zejména v posledních letech, fakticky k vážnějšímu narušení poslání kohezní politiky docházelo již minimálně od přelomu tisíciletí (Wostner a Bachtler, 2025). Tento vývoj souvisí se všeobecným posunem v rámci vnitřního prostředí, respektive přijetím širěji zaměřených strategických dokumentů a snahou představitelů EU o jejich implementaci. Milníkem byla v tomto smyslu především Lisabonská strategie, která formulovala priority EU v oblasti růstu, zaměstnanosti a inovací, a díky tomu v rámci kohezní politiky částečně přesměrovala pozornost od pomoci nejméně rozvinutým regionům k problematice informací, znalostí a zajištění konkurenceschopnosti (Wamser et al., 2013).

Inovačně orientovaná politika, jakkoliv z hlediska samotné idey jistě prospěšná, však není a priori kompatibilní s politikou snižování regionálních rozdílů, protože nejméně rozvinuté regiony zpravidla nedisponují inovačním potenciálem, který by mohly pomocí prostředků z fondů kohezní politiky dále rozvíjet (Musyck a Reid, 2007). Stejně tak na Lisabonskou strategii navazující strategie Evropa 2020 byla svým zacílením do podpory digitalizace částečně v rozporu s cíli kohezní politiky, protože v nejméně rozvinutých regionech zpravidla není k dispozici potenciál, ve kterém by nacházela odezvu (Hunter, 2023). A do značné míry je z hlediska dosahování primárních cílů kohezní politiky podobně sporná i implementace současné strategie, která usiluje o snižování emisí a dosažení klimatické neutrality (Sarkki et al., 2022).

Ambicí tohoto textu není dopodrobna interpretovat komplikovanou historii kohezní politiky EU, jejíž kořeny sahají až do 70. let, ačkoliv byla tato politika formálně institucionalizována až na konci 80. let 20. století v reakci na přijetí Aktu o jednotné Evropě (Fratesi a Wishlade, 2017). Představit však alespoň stručný vývoj na místě nepochybně je. Proto širší kontext vlivu, pod kterým se politika v jednotlivých obdobích nacházela, klíčové finanční nástroje implementace, zaměření, ale také zásadní změny v politice jsou shrnuty v Tabulce 2. Tento přehled je užitečný nejen pro porozumění celkovému posunu v proměnlivém prostředí, ale také k dovysvětlení vývoje odklonu kohezní politiky od jejího původního cíle, čemuž se věnovala předchozí podkapitola.

Tabulka 2. Stručný vývoj kohezní politiky EU

Programovací období	Ovlivňující kontext	Stěžejní fondy	Objem prostředků	Zaměření a stěžejní změny
1989-1993	Implementace společného trhu	ERDF, ESF	64 mld. ECU	Zaměření na nejzaostalejší regiony a strategické investice. Vymezování cílů, principů a zásad pro různé fondy. Zavedení víceletého financování.
1994-1999	Příprava měnové unie, příprava na východní rozšíření	ERDF, ESF, CF	168 mld. ECU	Zřízení Kohezního fondu. Posílení významu dopravní infrastruktury. Posílení významu nehmotných opatření, lokálního partnerství a poradenství.
2000-2006	Agenda 2000, východní rozšíření	ERDF, ESF, CF	235 mld. EUR	Alokace prostředků podle Berlínské formule. Důraz na reportování, auditování a objevující se požadavek na efektivitu. Zavedení cappingu. ⁵
2007-2013	Lisabonská strategie, finanční krize	ERDF, ESF, CF	347 mld. EUR	Uvádění do souladu s širší strategií EU. Posílení významu měst a rozvinutějších regionů. Požadavek na evaluaci politiky založené na důkazech.
2014-2020	Evropa 2020, migrační vlny	ERDF, ESF, CF	351 mld. EUR	Implementace přístupu place-based a smart-specialisation. Zavedení makroekonomických a ex-ante kondicionalit. ⁶ Posílení významu sociální inkluze.
2021-2027	Green Deal, Brexit, pandemie, válka na Ukrajině, obchodní spory	ERDF, ESF, CF, JTF	392 mld. EUR	Orientace na výsledky a posílení možností diferenciacie přístupu. Posílení významu rozvoje urbánně-rurálních vazeb. Posílení významu životního prostředí a zřízení Fondu spravedlivé transformace.

Poznámky: CF = Kohezní fond; ECU = Evropská zúčtovací jednotka; ERDF = Evropský fond pro regionální rozvoj; ESF = Evropský sociální fond (zahrnuje i ESF+); EUR = euro; JTF = Fond spravedlivé transformace.

Zdroj: zpracováno s využitím Hunter (2023), Berkowitz et al., (2025), Evropská komise (2025d), Bachtler a Mendez (2020), Medeiros et al., (2016) a Fratesi a Wishlade (2017)

Z Tabulky 2 vyplývá, že se implementace kohezní politiky dlouhodobě opírá o trojici klíčových fondů, respektive Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF), Evropský sociální fond (ESF),

⁵ Mechanismus limitování objemu prostředků, které může stát získat z fondů kohezní politiky. V zájmu zajištění spravedlivějšího rozdělení prostředků a vyloučení možnosti, že pro některý stát bude alokován příliš vysoký objem prostředků.

⁶ Předběžné podmínky, které musí být splněny před implementací programů.

který byl pro programovací období 2021-2027 transformován do tzv. ESF+, a Kohezní fond (CF)⁷. Právě na prostředky z těchto fondů proto bude v rámci analýzy upřena primární pozornost.

Vedle uvedených je kohezní politika okrajově realizována i prostřednictvím jiných fondů, např. Evropským zemědělským garančním a podpůrným fondem nebo Evropským rybářským fondem. Podíly těchto fondů na celkovém objemu prostředků jsou však málo významné (DG REGIO, 2025b). Pro poslední programovací období (2021-2027) byl navíc doplněn Fond spravedlivé transformace (JTF), který je stěžejním nástrojem implementace programu klimatické neutrality, respektive tzv. Green Dealu (Sarkki, et al., 2022). Reálné dopady tohoto fondu na dosahování cíle kohezní politiky lze však s ohledem na velmi krátkou dobu jeho implementace pro tuto chvíli jen obtížně hodnotit.

Obecně lze říci, že kohezní politika vždy do jisté míry reagovala na rozšiřování EU (Grazi, 2014). Právě připojení zemí Mediteránu s nižší úrovní rozvoje (Řecko, Španělsko a Portugalsko), u kterých byl předpokládán nejvíce negativní dopad přijetí Aktu o jednotné Evropě, bylo v roce 1988 do značné míry impulzem, proč byla kohezní politika institucionalizována. Původně tedy s cílem snižování regionálních rozdílů prostřednictvím dlouhodobých strategických investic, což se později propsalo i do smluv o EU (Evropská komise, 2025d). Nicméně teprve tzv. východní rozšíření postupně realizované v letech 2004, 2007 a 2013, které znamenalo integraci ekonomicky značně zaostalých postkomunistických zemí, lze označit za bezprecedentní výzvu a hybnou sílu významných změn celého vnitřního prostředí. Rozsah a povaha tohoto rozšíření zásadně změnily ekonomickou a sociální strukturu EU, což si vyžádalo přehodnocení a adaptaci mnoha stávajících politik (Farago a Varro, 2016).

Od konce 80. let 20. století se kohezní politika primárně soustředí na regiony, jejichž ekonomická výkonnost nedosahuje průměru 75 % HDP na obyvatele, což před východním rozšířením zahrnovalo území, které obývala zhruba čtvrtina populace EU (Berkowitz et al., 2025). Východní rozšíření znamenalo nejen zvýšení počtu obyvatel EU o více než 20 %, respektive více než 100 milionů (Baas a Bruecker, 2011), ale také navýšení ekonomické výkonnosti EU (měřeno ukazatelem HDP) o pouhopouhých 5 % (Evropská komise, 2025d). Obecně tak šlo o rozšíření o regiony, které v průměru nedosahovaly ani 50 % průměru HDP na obyvatele, často pouze zemědělské nebo specificky profilované, nicméně v prostředí volného trhu zpravidla naprosto nekonkurenceschopné (Bachtler, et al., 2014). Téměř všechny

⁷ ERDF, ESF a CF jsou dále souhrnně označovány také jako fondy kohezní politiky nebo jen kohezní fondy.

se proto okamžitě staly objektem zájmu kohezní politiky. I v rámci těchto regionů však existovaly výrazné disparity, přičemž vedle relativně vyspělých regionů hlavních měst se také vyskytovaly periferní venkovské oblasti, které stěží dosáhly na hranici 15 % průměru HDP na obyvatele (Berkowitz et al., 2025).

Kohezní politika, navržená pro menší a relativně homogennější EU, proto musela projít zásadními transformacemi, aby se přizpůsobila výraznějším rozdílům a novým potřebám. Východní rozšíření nevytvořilo problematiku regionálních disparit, nicméně její významnost zásadně posílilo (Grazi, 2014). Jednou z nejvýraznějších praktických změn bylo bezprostřední navýšení prostředků na realizaci kohezní politiky o více než dvě třetiny (srovnání programovacích období 2000-2006 a 2007-2013). Pro srovnání, zatímco na konci 80. let disponovala kohezní politika v přepočtu cca 12 mld. ECU⁸ na každý rok, v současnosti (programovací období 2021-2027) je to téměř 60 mld. EUR ročně (Evropská komise, 2025d). I při očištění o kumulovanou inflaci, kterou lze pro EU mezi lety 1989 a 2021 odhadnout na cca 233 % (Macrotrends, 2025), lze uvažovat, že se objem prostředků vynakládaných na dosažení cíle kohezní politiky reálně více než zdvojnásobil.

1.3 Geografický posun těžiště implementace

Za významný lze v kontextu východního rozšíření považovat také geografický posun v implementaci programů realizovaných s využitím prostředků z kohezních fondů (ERDF, ESF, CF), který je zachycen v Tabulce 3. Z tabulky je velmi dobře patrné, že před východním rozšířením byly dominantními beneficiety země Mediteránu a částečně také Německo, které od počátku 90. let čelilo výzvě znovusjednocení a s tím spojené re-integrace méně rozvinutých východních regionů. Ne zcela zanedbatelné objemy prostředků plynuly také do Spojeného království, Francie nebo Irska.

Od roku 2004 se však těžiště alokace prostředků z kohezních fondů přesunulo severovýchodním směrem, respektive do zemí střední a východní Evropy. Severo-jihní gradient regionálních disparit se tak pootočil do západo-východního směru (Bachtler a Wren, 2006). V programovacím období 2000-2006 získaly nově připojené země díky pozdnímu vstupu do EU pouze 12 % z celkového objemu prostředků. Nicméně již od programovacího období 2007-2013 nově připojené země čerpaly více než polovinu prostředků kohezních fondů a podíl

⁸ Evropská zúčtovací jednotka – předchůdce eura

jejich čerpání nadále narůstal i v programovacím období 2014-2020. Do konce programovacího období 2014-2020 již celkem vyčerpaly více než třetinu prostředků, které byly v rámci kohezní politiky od jejího vzniku utraceny.

Tabulka 3. Vliv východního rozšíření na rozložení výdajů z kohezních fondů (v %)

	1989-1993	1994-1999	2000-2006	2007-2013	2014-2020	<i>celkem (1989-2020)</i>
AT	-	0,4	0,8	0,3	0,3	0,4
BE	0,7	0,9	0,9	0,6	0,5	0,7
BG	-	-	0,3	1,9	1,9	1,3
CY	-	-	0,0	0,2	0,3	0,1
CZ	-	-	1,2	7,6	6,5	4,8
DE	8,2	9,8	12,1	7,5	5,1	8,1
DK	0,2	0,1	0,3	0,2	0,1	0,2
EE	-	-	0,3	1,0	1,1	0,8
EL	14,6	13,6	10,2	6,0	5,3	7,8
ES	24,2	30,8	23,5	10,3	8,4	15,3
FI	-	0,5	0,8	0,5	0,4	0,5
FR	6,4	5,8	6,7	4,1	3,8	4,9
HR	-	-	-	0,2	1,8	0,6
HU	-	-	1,4	7,4	6,7	4,8
IE	6,7	4,6	1,6	0,2	0,3	1,2
IT	18,9	12,6	12,2	8,2	9,3	10,2
LT	-	-	0,7	2,0	2,1	1,5
LU	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
LV	-	-	0,5	1,4	1,2	0,9
MT	-	-	0,0	0,3	0,2	0,2
NL	0,5	0,6	1,2	0,5	0,3	0,6
PL	-	-	5,6	20,2	24,3	15,3
PT	14,2	14,0	9,7	6,4	7,0	8,3
RO	-	-	0,8	5,1	5,7	3,6
SE	-	0,4	0,9	0,5	0,5	0,5
SI	-	-	0,2	1,2	1,0	0,8
SK	-	-	0,8	3,2	3,3	2,2
UK	5,4	5,8	7,1	2,9	2,6	4,2
Σ 2004+	-	-	12,0	51,6	54,6	36,4

Poznámky: (-) = v daném období země nebyla součástí EU; Σ 2004+ = součet prostředků zemí, které byly součástí východního rozšíření, tj., BG, CZ, EE, HU, HR, LV, LT, PL, RO, SI, SK.

Zdroj: zpracováno na základě dat DG REGIO (2025b)

Do jisté míry udivuje právě tato „připravenost“, respektive rychlost, s jakou postkomunistické země prostředky čerpají, přestože byly vybaveny slabším institucionálním prostředím (Petrovic a Klatt, 2015) a ve většině případů neměly s ohledem na historický vývoj s implementací

regionální politiky mnoho zkušeností, které by mohly zúročit (Rodean, 2020). Např. Polsko dokázalo vyčerpat srovnatelný objem finančních prostředků jako větší Španělsko. Podobně Česko nebo Maďarsko využily srovnatelné objemy prostředků jako mnohonásobně větší a v regionální politice zkušenější Francie nebo Spojené království. Nicméně, jak dále vyplývá z Tabulky 3, novým zemím na vyčerpání těchto prostředků (v absolutním vyjádření) stačil přibližně poloviční čas.

K dokreslení celé situace je třeba dále zmínit, že mezi zeměmi jsou v přidělování prostředků z kohezních fondů dramatické rozdíly také v přepočtu na obyvatele. V tomto smyslu nejvíce zvýhodněné země jako Česko, Maďarsko nebo pobaltské státy⁹ získaly pro období 2007-2013 cca 2000 EUR na osobu, tedy v přepočtu cca 3,5x více než Španělsko, 10x více než Německo, a dokonce 20x více než Francie nebo Spojené království (Prota et al., 2020). Tyto výrazné disparity byly přítomny i v následujícím programovacím období, přičemž s nižšími, přesto výraznými rozdíly mezi státy počítá i alokace pro současné programovací období 2021-2027 (Zdražil a Kraftová, 2023).

Z Tabulky 3 je také patrné, že pro severní a západní křídlo EU je kohezní politika v podstatě irelevantní. Regiony těchto zemí jsou obecně klasifikovány jako vyspělé a v celkovém objemu prostředků alokovaných do kohezních fondů jsou proto podporovány zanedbatelnými částkami. Kohezní politika se tak v podstatě stala kolbištěm jižního a východního křídla EU, na kterém východ přebírá dominanci nad jihem, k jehož rozvoji byla politika původně koncipována.

S ohledem na popisovaný posun lze konstatovat, že východní rozšíření pozměnilo celkovou strukturu rozpočtu EU (Baldwin, 2005) a přispělo k přehodnocení přístupu ke kohezní politice ze strany některých zemí (Crescenzi a Giua, 2020). Se zvýšeným počtem beneficiantů se čisté rozpočtové pozice mnoha „starých“ členských zemí zhoršily, přičemž největšími poraženými se v tomto smyslu staly Spojené království a Německo (Richter, 2008). Přesun těžiště kohezní politiky do „nových“ zemí proto dlouhodobě vyvolává určité napětí a spory, které vygradovaly v souvislosti s prosazením Brexitu. Odchod jednoho z největších čistých plátců do rozpočtu EU zvýšil akcent na otázku potřebnosti společné kohezní politiky a její faktické efektivity. Dokonce i na úrovni nejvyšších představitelů EU¹⁰ se objevily úvahy o možnosti potlačení významu některých společných politik, zvláště pak o tzv. „re-nacionalizaci“ kohezní politiky (Crescenzi a Giua, 2020).

⁹ Litva, Lotyšsko, Estonsko

¹⁰ např. Jean-Claude Juncker, tehdejšího předseda Evropské komise

1.4 Rivalitní schéma

U zemí, které jsou významnými beneficienty, se opakovaně také objevuje otázka faktické přidané hodnoty kohezní politiky, která se často dostává do střetu mezi efektivitou a pragmatickým strategickým chováním. Některými členskými státy je implementace politiky vnímána v logice klasického rivalitního schématu, které ekonomická teorie označuje jako hru s nulovým součtem (Suedekum, 2025). V něm se jednotliví aktéři snaží maximalizovat vlastní užitek, avšak bez ohledu na dopady do užtku ostatních aktérů. Toto pojetí ale není kompatibilní s hlavními ideami EU a východisky kohezní politiky (Zdražil a Kraftová, 2023) a vzdaluje celý systém od dosahování efektivity a prakticky znemožňuje nalezení optimálního „win-win“¹¹ řešení (Wostner a Bachtler, 2025). Popisovaná rivalita je velmi dobře patrná v mnoha oblastech, zvláště pak ale v otázkách spojených s čerpáním finančních prostředků z kohezních fondů (Zdražil a Dyba, 2026).

1.4.1 Sporná adicionalita

Jedním ze základních principů implementace kohezní politiky je tzv. adicionalita¹² finančních prostředků, která má zajistit, že politika bude mít komplementární, a nikoliv pouze substituční účinky na investiční činnost v území (Asatryan a Birkholz, 2024). Jinými slovy, že díky její existenci nebudou realizovány pouze „standardní“ investice, které by jinak byly, tak jako tak, realizovány z jiných zdrojů, ale budou realizovány „rozdílové“ intervence s vysokou přidanou hodnotou, které by jinak byly pro méně rozvinuté regiony nedosažitelné (Brandsma et al., 2010). Přitom je uvažován předpoklad, že tyto investice mají mít potenciál významně posunout kvalitu života obyvatel v regionu (Rodriguez-Pose a Dijkstra, 2021). Jak ale ve své analýze argumentuje Halasz (2018), ačkoliv je princip adicionality v technickém a ekonomickém smyslu ve většině případů striktně dodržován, u některých zemí EU je možné identifikovat nezanedbatelné množství intervencí, ve kterých je faktické naplňování tohoto principu minimálně sporné.

Názorným příkladem mohou být závěry „Deváté shrnující zprávy o implementaci“¹³ vydané Evropskou komisí (2024a), která odhaduje, že každé osmé euro, které bylo v EU vynaloženo na veřejné investice, pochází právě z prostředků kohezní politiky. Podobné hodnoty byly přitom vykazovány i v minulosti v předchozím programovacím období (Prota et al., 2020).

¹¹ vzájemně výhodného

¹² doplňkovost

¹³ v době zpracování textu aktuální dokument

Sama Evropská komise (2024a) uvádí, že zvláště v méně rozvinutých státech je participace kohezní politiky na veřejných investicích velmi podstatná. Analýza OECD (2020) v tomto kontextu ukazuje, že v období let 2015-2017 překročila polovina (14)¹⁴ členských zemí 30% hranici participace kohezních fondů na veřejných investicích, z toho 8 zemí překročilo 50% hranici. Např. u největšího příjemce prostředků z rozpočtu kohezní politiky Polsko činil tento poměr cca 60 %, u Litvy 75 %, Chorvatska 80 % a v případě Portugalska překonal dokonce hranici 85 % (OECD, 2020).

Schout (2024) i Halasz (2018) vysoké podíly kohezních fondů na veřejných investicích označují za důkaz vybudování závislosti na kohezní politice, a navíc je dávají do souvislosti s vytěšňovacím efektem, v rámci kterého jsou národní veřejné i soukromé zdroje záměrně nahrazovány zdroji EU. Prostředky vyhrazené pro kohezní politiku se v tomto smyslu v pojetí některých aktérů stávají zdrojem rivalitního čerpání, který je třeba využít, aby nebyl promeškán či přesměrován, bez ohledu na jejich skutečnou souvislost s ideou snižování rozdílů mezi regiony (Barca, 2009). Ačkoliv mezi fondy v daném kontextu existují určité rozdíly (Staehr a Urke, 2022), dopady implementace kohezní politiky na rozvoj nejsou díky vytěšňování prostředků a rivalitě při čerpání maximalizovány, a proto využití prostředků není možné považovat za efektivní (Brandsma et al., 2010).

Asatryan a Birkholz (2024) dále upozorňují, že vedle vytěšňovacího efektu, jehož rozsah v průměru odhadují na 17 až 45 vytěšněných centů díky přijetí každého eura, významně působí také realokační efekt. Ten v praxi znamená, že přijetí investičních prostředků z kohezních fondů uvolňuje národní zdroje pro navyšování spotřebních výdajů veřejných institucí. Z jejich analýzy vyplývá, že v období let 2010-2015 každé euro přijaté z prostředků kohezní politiky vyvolalo v průměru navýšení spotřebních výdajů o cca 1,5 EUR, což funkčnost principu adicionality kohezní politiky zpochybňuje (Asatryan a Birkholz, 2024). Tyto závěry korespondují i se zjištěním Schouta (2024), který upozorňuje, že v případech substituce národních zdrojů evropskými, nejsou státy čistých příjemců motivovány k prioritizaci ve vlastních rozpočtech a upozaděna často zůstává i elementární otázka dosahování efektivity realizovaných intervencí.

¹⁴ země východního rozšíření, Portugalsko a Řecko

1.4.2 Překreslování hranic¹⁵

Dalším příkladem rivalitního chování v rámci implementace kohezní politiky je fenomén, který velmi silně připomíná tzv. „gerrymandering“¹⁶. Aplikaci uvedeného přístupu, jmenovitě ze strany Polska, Litvy a Maďarska, dokumentuje studie Zdražila a Kraftové (2023). Jejich analýza názorně dokládá, jak tyto země k počátku roku 2018 účelově upravily hranice vlastních NUTS 2 regionů, čímž dosáhly toho, že se regiony s více než 5,5 miliony obyvatel (přibližně populace Dánska nebo Finska) a více než 91 tis. km² (přibližně rozloha Portugalska nebo Maďarska) (Eurostat, 2025a) dostaly do výrazně výhodnější pozice v okamžiku sestavování víceletého finančního rámce pro realizaci aktuálního programovacího období 2021-2027.

Tyto země formálně vyčlenily rozvinuté regiony hlavních měst do samostatných NUTS 2 regionů, přičemž jejich lidnatým širším zázemím byly po úpravě hranic přiznány statusy méně rozvinutých regionů. To proto, že tyto regiony nově nedosahovaly hranice 75 % HDP na obyvatele v paritě kupní síly, která slouží jako kritérium pro identifikaci regionů vyžadujících nejvyšší úroveň podpory. Díky tomu si Polsko, Litva a Maďarsko zajistily několik dodatečných miliard EUR z kohezních fondů, ovšem na úkor ostatních států (Zdražil a Kraftová, 2023).

Výhodnost statusu méně rozvinutého regionu vyplývá z Tabulky 4, která porovnává výchozí alokaci prostředků z kohezních fondů, vycházející z Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 pro programovací období 2021-2027. Hodnoty jsou uváděny před započítáním případných specifických premií, které definuje příloha 26 stejného nařízení a slouží k řešení konkrétních problémů (např. premie za nezaměstnané osoby, přijaté imigranty apod.).

Z Tabulky 4 je jasné patrné, že v případě méně rozvinutých členských zemí, které nedosahují 82 % průměru EU v ukazateli hrubého národního důchodu (HND) na obyvatele v paritě kupní síly¹⁷, je výchozí alokace prostředků za každého obyvatele méně rozvinutého regionu minimálně 1,7x vyšší než na obyvatele přechodového regionu a minimálně 13x vyšší než v případě regionu rozvinutějšího. S každým dalším procentním bodem, který méně rozvinutému regionu chybí k dosažení hranice 75 % HDP na obyvatele průměru EU v paritě

¹⁵ Tato podkapitola částečně integruje některé pasáže dvojice publikací, v nichž se autor na toto téma explicitně zaměřoval:

Zdražil, P., & Kraftová, I. (2023). Territorial Revisions to Increase Cohesion Policy Funding from the EU: The Case of the New Member States. *Baltic Journal of Economics*, 23(2), 142-161.

Zdražil, P., & Dyba, W. (2026). Rearrangements of NUTS 2 regions in Poland for the purpose of EU Cohesion Policy: possibilities, expectations and controversy. *Miscellanea Geographica* [přijato k publikaci/early access].

¹⁶ Praxe účelového pozměňování hranic volebních okrsků za účelem přerozdělení hlasů, které zajistí posílení jedné strany nebo frakce na úkor jiných. Označení fenoménu odkazuje na „průkopníka“ tohoto jednání Elbridge Gerryho, bývalého guvernéra státu Massachusetts (Duignan, 2025).

¹⁷ Což je případ Polska, Maďarska i Litvy, ale také většiny ostatních zemí východního rozšíření.

kupní síly se však jeho výchozí alokace zvyšuje. Naopak se postupně snižuje u regionů přechodových, jejichž ekonomická výkonnost nad úrovní 75% hranice narůstá. Klasifikace regionů podle ukazatele HDP na obyvatele je tedy pro státy s ohledem na dostupnost zdrojů z kohezní politiky vskutku stěžejní. Významná je však i z hlediska maximální míry spolufinancování ze strany kohezních fondů, která je u méně rozvinutých regionů rovněž nejvýhodnější (Zdražil a Kraftová, 2023).

Tabulka 4. Výchozí alokace kohezních fondů ve vazbě na klasifikaci regionů (v EUR, na osobu a rok)

	Rozvinutější regiony	Přechodové regiony		Méně rozvinuté regiony	
HND/os země vztaženo k EU průměru	Fixní podpora (HDP/os > 100 % EU průměru):	Max. podpora (HDP/os = 75 % EU průměru):	Růst HDP/os o 1 p.b.:	Min. podpora (HDP/os = 74 % EU průměru):	Pokles HDP/os o 1 p.b.:
< 82%	15,20 ¹⁸	121,13	- 4,85	209,96	+ 8,08
82% - 99%	15,20 ¹⁸	53,13	- 2,13	92,08	+ 3,54
> 99%	15,20 ¹⁸	31,88	- 1,28	55,26	+ 2,13

Poznámky: HND/os = Hrubý národní důchod na osobu v paritě kupní síly; HDP/os = Hrubý domácí produkt na osobu v paritě kupní síly; p.b. = procentní bod.

Zdroj: Zdražil a Kraftová (2023)

Na jednu stranu je popisované jednání zmíněných zemí a vylepšování vlastní pozice zcela v souladu s platnou legislativou EU, bylo realizováno standardním procesem a optikou těchto zemí je v zásadě racionální. Na druhou stranu je však otázkou, na kolik je takové jednání žádoucí, protože vytváří nejen několik „vítězů“, ale také mnohem širší množinu „poražených“. Současné jednání tohoto druhu projevem neúcty vůči ostatním členským zemím a nabízí se i otázky spojené s budoucím vývojem a působením kolaterálních dopadů, např. (Zdražil a Kraftová, 2023):

- I) Nejedná se o precedent, který bude před zahájením budoucích programovacích období následován dalšími zeměmi?
- II) Nebude vlivem účelového chování docházet k výrazně častějším přesunům v rámci klasifikace rozvinutosti regionů, což podkope stabilitu a kredibilitu kohezní politiky?
- III) Bude kohezní politika v takovém případě nadále udržitelná?

¹⁸ Průměrná hodnota pro rozvinutější regiony je definovaná Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 (příloha 26, odstavec 3).

Aktuálnost nastíněné problematiky lze spatřovat, mimo jiné ve skutečnosti, že cestou Maďarska, Polska a Litvy se již inspirovaly další postkomunistické země, respektive Chorvatsko a Bulharsko. Chorvatsko ukázalo poměrně velkou kreativitu, když z Kontinentálního regionu vyčlenilo nejen region hlavního města, ale dále také region Panonie, který se stal jedním z nejméně rozvinutých regionů v celé EU. V tomto případě překreslování hranic NUTS 2 regionů již neovlivnilo alokaci prostředků pro programovací období 2021-2027, protože tato změna vešla v platnost až k 1. lednu 2021. Že ale šlo o čistě pragmatický krok s cílem navýšit absorpci prostředků ze strukturálních a investičních fondů EU do budoucna, čelní představitelé Chorvatska nijak nezastírají (Government of the Republic of Croatia, 2019).

O reformě skladby NUTS 2 regionů již nějakou dobu seriózně uvažuje i Bulharsko, které pro tento účel na ministerské úrovni zřídilo mezíresortní pracovní skupinu. Bulharsko sice dlouhodobě deklaruje, že hlavními důvody pro změny jsou výrazné dysbalance ve vývoji obyvatelstva (Ivanov, 2017) a neefektivní organizace rozvoje (OECD 2021). Taktéž jeho ministr pro místní rozvoj ale otevřeně přiznal, že hlavní cíle této aktivity jsou ve skutečnosti ryze pragmatické a činnost směřuje ke zvýšení potenciálu absorpce prostředků určených na implementaci kohezní politiky (Okov, 2018).

Tato „inovace“ se však již rozšířila i mimo střední a východní Evropu, když naposledy sáhlo k optimalizaci formou vyčlenění Lisabonu do samostatné jednotky Portugalsko (Zdražil a Dyba, 2026). Úpravami hranic NUTS 2 regionů se tak v EU pouze mezi lety 2018-2024 rozšířilo území méně rozvinutých regionů o cca 125 000 km² (přibližně rozloha Řecka), které jsou domovem cca 8,5 milionu obyvatel (přibližně populace Rakouska) (Eurostat, 2025a). Jedná se však pouze o nominální změnu, za kterou nestojí ani rozšiřování EU, ani přírodní katastrofa nebo jiná příčina, která by dramaticky zasáhla životní standardy obyvatelstva takto rozsáhlých území. Jedná se tedy o změnu, za kterou stojí rivalitní pojetí schématu rozdělování prostředků z fondů EU.

Výzkum Zdražila a Kraftové (2023) dále demonstruje, jak by mohlo zcela v souladu s legislativou EU podobně využít revize ve vymezení vlastních NUTS 2 regionů právě zmiňované Bulharsko, ale také Rumunsko nebo Lotyšsko, a s určitou výhradou také Estonsko. Z navazujícího výzkumu Zdražila a Dyby (2026) pak vyplývá, že opětovná komplexnější revize uspořádání NUTS 2 regionů Polska a vyčlenění některých metropolitních oblastí by mohla dramaticky navýšit alokaci prostředků pro samotné Polsko. Pokud by se budoucí finanční rámec rozpočtu EU sestavoval podle obdobných principů jako ten současný, jednalo by se,

za předpokladu aplikace jimi popisovaných možných změn v klasifikaci polských NUTS 2 regionů, o nárůst prostředků o více než 10 mld. EUR, respektive cca 20 % alokace určené pro polské regiony.

Potenciál k navyšování alokace finančních prostředků pomocí formálního překreslování hranic vlastních NUTS 2 regionů je však i v dalších zemích, zvláště pak těch, ve kterých je úroveň NUTS 2 regionů vytvořena pouze formálně za účelem čerpání kohezních fondů. Vedle výše uvedených se dále jedná např. o Česko a Slovensko. Obecně lze zřejmě shrnout, že efekty vyplývající z účelových úprav regionálních hranic jsou na rozdíl od adicionality kontroverznější, protože se viditelněji dotýkají všech členských zemí. Lze se domnívat, že pokud by byly v rámci rivalitního chování uváděné precedenty následovány i dalšími zeměmi, výsledkem by mohl být nejen opětovný přesun miliard EUR v rámci alokace prostředků na další programovací období, ale potenciálně také ohrožení budoucnosti kohezní politiky, jakož i posílena skepse k ideje samotné evropské integrace.

1.5 Euroskepticismus

Právě proklamovaná skepse vůči základním principům i dílčím aspektům fungování EU, souhrnně označovaná jako „euroskepticismus“, je jedním z dalších velmi zajímavých paradoxů spojených s implementací kohezní politiky. Empirické analýzy totiž ukazují, že představitelé a občané mnoha zemí a regionů, které byly a jsou významnými příjemci prostředků kohezní politiky, zároveň vyjadřují nespokojenost nebo jsou vůči EU, jejím politikám a evropské integraci obecně vyloženě skeptičtí (Rodriguez-Pose a Dijkstra, 2021). Tento paradox je přitom v přímém rozporu s ekonomickou teorií užitku, která a priori předpokládá racionalitu, jíž lze vnímat právě i jako podporu politiky, která do států a jejich regionů přináší dodatečné ekonomické zdroje (Verhaegen et al., 2014).

Dabrowski et al. (2021) upozorňuje, že výraznější nárůst skepticismu, kritiky EU a jejích politik lze datovat minimálně ke globální finanční krizi, která začala v roce 2008, přičemž obvykle je za hlavní příčinu tohoto fenoménu označována austerita veřejných politik (Dorling a Tomlinson, 2019). Právě austerita přispěla ke skutečnosti, že se nepodařilo zabránit prohlubování rozdílů mezi úspěšnými a neúspěšnými regiony, tzv. „left-behind places“¹⁹

¹⁹ Jedná se o „opuštěné regiony“, které jsou zatíženy vysokou mírou chudoby a nedisponují dostatkem pracovních příležitostí.

(Rodriguez-Pose, 2018), a dále absolutně či relativně stagnujícími regiony, které se ocitly v tzv. „regional development trap“²⁰ (Diemer et al., 2022).

Vzestup euroskeptických nálad lze vnímat jako určitý způsob projevu frustrace a „pomsty“ obyvatel těchto regionů proti systému (Rodriguez-Pose, 2018). Hopkin (2020) navíc vysvětluje, že euroskepticismus je součástí širšího problému posunu společnosti k podpoře populismu a antisystémově se profilujících stran a hnutí. Právě tyto strany a hnutí totiž primárně cílí na obyvatelstvo neúspěšných regionů a nabízí jim zdánlivě snadná, rychlá a jednoduše pochopitelná řešení problémů, které řada obyvatel považuje za hlavní příčiny vlastního neúspěchu (Zdražil et al., 2025).

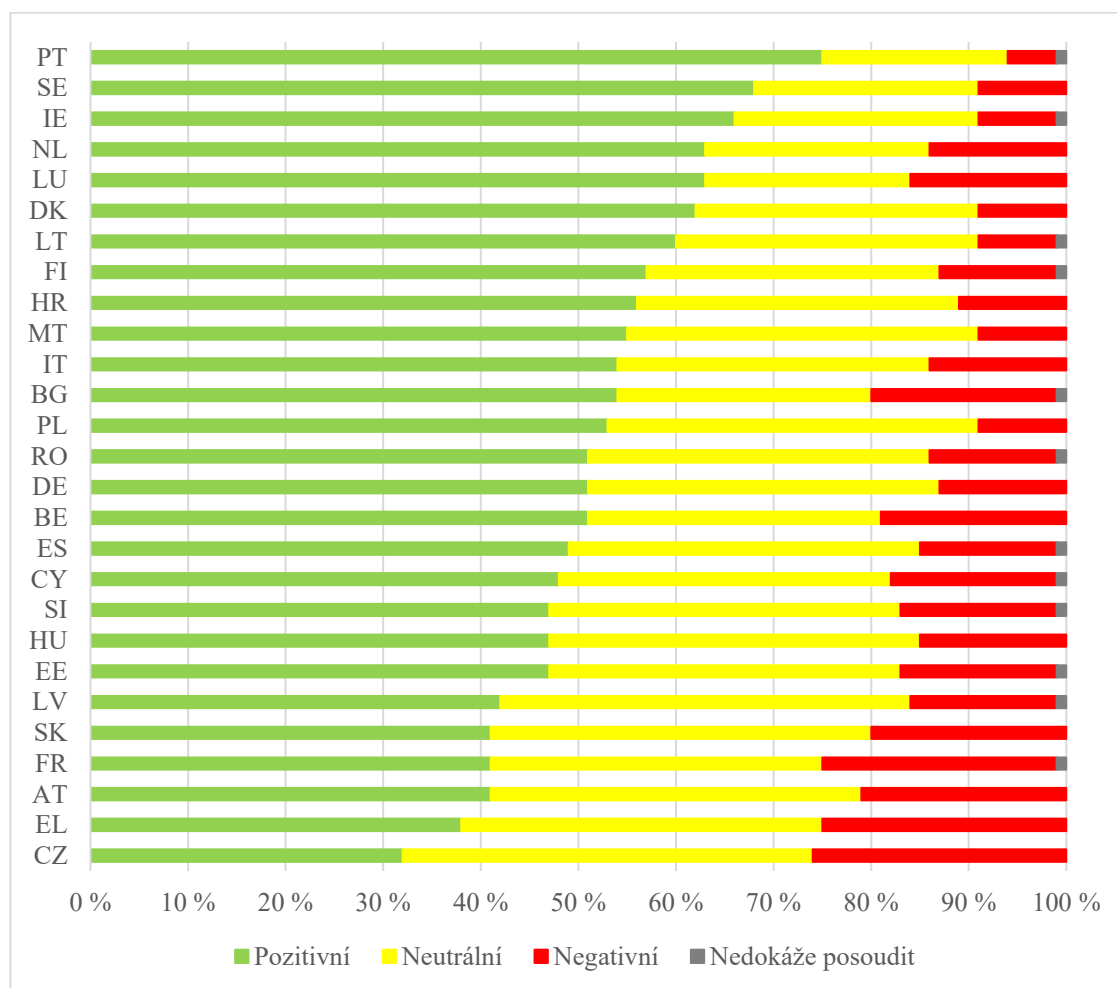
Intenzivnější pozornost však byla problematice euroskepticismu a populismu věnována až v návaznosti na výsledky referenda o Brexitu a rozsáhlý počet studií mapujících motivaci obyvatel pro jeho přijetí (Crescenzi et al. 2020). Ačkoliv nebylo zjištěno, že by implementace kohezní politiky měla hlubší souvislosti s rozhodnutím Britů opustit EU (Fidrmuc et al., 2019), bylo překvapivě identifikováno, že se pro Brexit vyslovila většina obyvatel i v regionech jako Cornwall a souostroví Scilly nebo Jižní Yorkshire. Ve stručnosti řečeno, v regionech s historicky výraznou absorpcí prostředků z kohezních fondů, kde navíc měly tyto prostředky prokazatelně velmi pozitivní dopad na rozvoj místních ekonomik (Di Cataldo, 2017). Irelevantnost kohezní politiky ve vztahu k rozhodnutí Britů opustit EU potvrzuje i Becker et al. (2017), což interpretuje ve smyslu, že obyvatelé zaostalejších a kohezní politikou podporovaných regionů překvapivě neprojevovali vůči EU žádné sympatie.

Zvýšený zájem se nicméně začal soustředit i na kontinentální Evropu v souvislosti s dramatickým nárůstem podpory euroskeptických stran a hnutí napříč kontinentem, závěry studií usilujících o rozklíčování vazeb mezi euroskepticismem a kohezní politikou jsou však nejednoznačné. V případě Francie sice byla prokázána negativní závislost mezi objemem čerpaných prostředků z kohezních fondů a podporou euroskeptické kandidátky Marine Le Pen při prezidentských volbách (Bachtroegler a Oberhofer, 2018), empirické výsledky z některých jiných zemí se však s tímto závěrem neztotožňují a indikují spíše britské zkušenosti (Rodriguez-Pose a Dijkstra, 2021). Názorným příkladem budiž Německo, kde je podpora euroskeptické strany Alternativa pro Německo (AFD) otázkou méně rozvinutých a kohezní politikou štedřeji podporovaných východních regionů bývalé Německé demokratické republiky (Pesthy et al.,

²⁰ Regiony nacházející se v „regionální rozvojové pasti“ jsou historicky úspěšné regiony, které ztratily svoji dřívější rozvojovou dynamiku a potýkají se s principiálními strukturálními problémy.

2021). Dalším příkladem může být Polsko, kde byla identifikována pozitivní korelace mezi objemem financování z EU a euroskeptickými náladami v méně rozvinutých zemědělských regionech (Hartnett a Gard-Murray, 2018).

Euroskepticismus má však mnohem širší zázemí, a to zejména právě v regionu zemí střední a východní Evropy, tedy zemí, jejichž regiony z kohezních fondů léta profitují. Jak vyplývá z výzkumů Eurobarometr (2025) zachyceném v Obrázku 1, podíl občanů, kteří mají k EU nejméně pozitivní vztah je nejvyšší v zemích, ke kterým dosud je nebo v minulosti byla kohezní politika poměrně štedrá (např. Česko, Řecko, Francie, Slovensko, Lotyšsko, Maďarsko)²¹.

Obrázek 1. Názor občanů na EU

Zdroj: zpracováno na základě dat Eurobarometr (2025)

Vývoj náhledu na EU se přitom v těchto zemích v čase příliš nemění (Vilagi a Babos, 2024). Koneckonců i v zemích, které dosud absorbovaly nejvíce prostředků (Polsko a Španělsko) má

²¹ srovnání s vyčerpaným objemem prostředků viz Tabulka 3 v kapitole 1.3

pozitivní náhled na EU jen asi polovina populace. Výjimkou je v tomto smyslu Portugalsko, které historicky bylo významným příjemcem pomoci a v žebříčku se nachází na prvním místě s 75 % občanů, kteří vnímají EU pozitivně. A naopak podíl negativně naladěných obyvatel vůči EU je v Portugalsku nejnižší.

Rozsah příčin euroskepticismu na straně významných příjemců kohezních fondů je poměrně rozsáhlý a velký význam hraje i národní prostředí, což se odráží ve variabilitě výsledků zjištěných pomocí případových studií (Rodriguez-Pose a Dijkstra, 2021). Vycházejí ze studií, které propojují data a výsledky z více členských zemí však lze konstatovat, že občané pozitivně vnímají prostředky plynoucí do jejich regionů díky implementaci kohezní politiky pouze za určitých podmínek, a navíc pouze selektivně. Konkrétně zejména v otázkách velkých a dobře viditelných intervencí typu budování infrastruktury a investic na ochranu životního prostředí nebo v případech, které se jich osobně dotýkají, což mohou být projekty na rozvoj lidského kapitálu (Dellmuth a Chalmers, 2018).

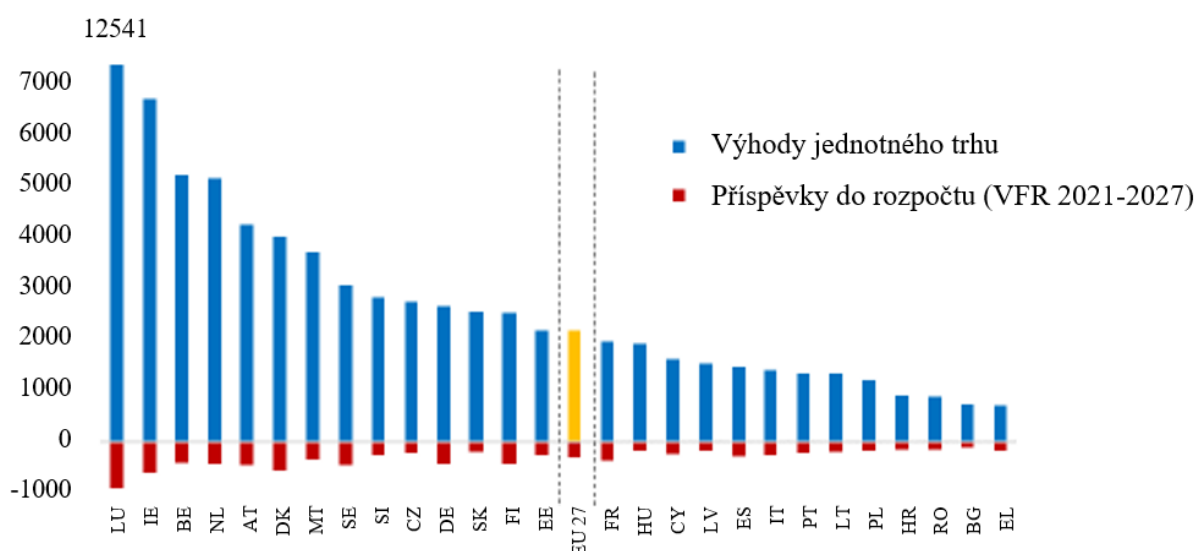
Obecně je implementace kohezní politiky také spojována s problematickou redistribucí, transparentností a vnímanou korupcí, zejména pak v zemích a regionech s nižší úrovní institucionálního zázemí, což je právě často případ méně rozvinutých zemí a regionů (Bauhr a Charron, 2020). Podle Charrona (2023) je možné příčiny euroskepticismu zobecnit do čtveřice klíčových oblastí:

- I) Nedostatečné povědomí obyvatel o existenci a dopadech kohezní politiky.
- II) Rozsah a složitost politik EU, ve kterých se obyvatelé neorientují.
- III) Individuální preference obyvatel v otázkách rozsahu solidarity a přerozdělování.
- IV) Přílišná medializace omezeného množství případů, ve kterých došlo ke korupci, na úkor většiny úspěšných projektů, které přinášejí benefity.

S těmito příčinami koresponduje i výzkum Batory (2021), která se zaměřila na příčiny euroskepticismu v postkomunistických zemích. Velice podnětné je však její zjištění, že nezanedbatelná část populace právě ve skeptičtější naladěných zemích střední a východní Evropy vnímá implementaci kohezní politiky až překvapivě pragmaticky. Tedy, nikoliv pouze jako projev solidarity bohatších západních zemí s chudšími zeměmi, ale jako součást „dohody“, která kompenzuje nasycení domácích trhů produkcí ze západoevropských zemí a obecně větší výhody, které západním zemím integrace trhů přináší.

Je sice otázkou, na kolik obyvatelstvo tyto pocity opírá o objektivní fakta, jak ale vyplývá z Obrázku 2, jsou i v současné době do značné míry relevantní. Přestože výhody integrace pociťují všechny členské země, jejich distribuce je napříč kontinentem velmi nerovnoměrná. V severo- a západoevropských ekonomikách jsou dodatečné příjmy plynoucí z existence jednotného trhu, ve srovnání s postkomunistickými zeměmi a zeměmi Mediteránu, zpravidla výrazně vyšší. Navíc, tyto příjmy také výrazně převyšují příspěvky, které státy do společného rozpočtu EU odvádí.

Nutno však podotknout, že společný rozpočet je využíván i na jiné účely a na kohezní politiku je ve víceletém finančním rámci dlouhodobě alokována pouze zhruba třetina prostředků (Mrak et al., 2015). Navíc, alespoň nízké objemy prostředků v rámci implementace kohezní politiky čerpají všechny státy, což kompenzace určené pro méně rozvinuté země nadále omezuje. V tomto kontextu se tedy nerovnoměrnost v rozdělení benefitů a nákladů integrace trhů nadále prohlubuje.

Obrázek 2. Výhody jednotného trhu a příspěvky do rozpočtu EU (v EUR na osobu a rok)

Poznámka: VFR = víceletý finanční rámec.

Zdroj: Evropský parlament (2020)

S ohledem na tuto nerovnoměrnost se obyvatelé mnoha východních a jižních zemí domnívají, že není sebemenší důvod cítit vůči EU pozitivní sentiment, protože EU ve své části dohody, respektive v implementaci kohezní politiky, dlouhodobě selhává. Není totiž jejím prostřednictvím schopna zajistit ani spravedlivější distribuci výhod plynoucích z integrace trhů, ani nastavit a důsledně vymáhat transparentní pravidla implementace, a dokonce ani zabránit

korupci a plýtvání prostředky ze strany národních, regionálních a místních politických elit (Batory, 2021).

1.6 Další vybrané otázky a výzvy

Vedle výše stručně diskutovaných vybraných problémů se do směřování kohezní politiky, její implementace a vnímání otiskuje i celá řada dalších palčivých otázek a výzev, kterým EU čelí a které mají často opakující se charakter, ale ke kterým se nedaří nalézt konsensuální řešení. Tyto problémy jsou často dopadem různých „spillover“²² efektů mezi politikami nebo reakcí na externí šoky, přičemž prominentní pozici má v daném smyslu migrace, která odhalila výraznou nesourodost přístupů a názorů na řešení této elementární otázky napříč zeměmi EU (Chebel, 2019).

Vedle vnitřního „brain-drain“²³ efektu, který způsobuje migraci kvalifikované pracovní síly z méně rozvinutých zemí a regionů do rozvinutějších, čímž částečně limituje efektivitu kohezní politiky (Boc, 2020), ale který je s ohledem na svobodu volného pohybu osob v rámci Evropského hospodářského prostoru obtížné regulovat (Khan, 2021), čelila Evropa v posledních letech hned několika významným imigračním vlnám. Tyto vlny zasáhly evropské území velmi nerovnoměrně, přičemž mezi nejvíce zasažené patřily právě i nejméně rozvinuté regiony na vnějších hranicích EU, přes které migranti do prostoru EU masově vstupovali (Maucorps et al., 2023).

Jednou z bezprostředních reakcí na tento vývoj byla skutečnost, že kohezní politika začala být s ohledem na svoji vnímanou univerzálnost, využívána i jako nástroj podporující integraci přicházejících osob (Giua et al., 2022). Tento posun se do určité míry jeví jako racionální, protože migrace na jednu stranu významně zasáhla i nejméně rozvinuté regiony, ve kterých se část příchozích dočasně či trvale usadila. Na druhou stranu však vyvolala další významné spory mezi „starými“ a „novými“ zeměmi EU v otázkách solidarity a absorpčních schopností jednotlivých zemí (Silga, 2022).

Problematika migrace se dokonce propsala i do otázky alokace finančních prostředků kohezní politiky pro programovací období 2021-2027, když v souladu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 (příloha 26, odstavec 1, písmeno g) za každého přijatého

²² přelévacích

²³ odliv mozků

imigranta ze zemí mimo EU získávají členské země finanční prémie (Zdražil a Kraftová, 2023). Je však otázkou, nakolik je toto typické ad hoc opatření, které kohezní politiku dále znepréhledňuje, efektivní a nakolik je vůbec s jejím původním posláním kompatibilní.

Další kritickou výzvou kohezní politiky je nepochybně i ochrana zájmů a rozpočtu EU. Ta ovšem nesouvisí pouze s prosazováním transparentnosti implementace (Bauhr a Charron, 2020), potíráním korupce na straně příjemců a regionálních politiků (Batory, 2021) nebo kapacitou a kvalitou úřednického aparátu (Foglia et al., 2025). V posledních letech je tato problematika aktuální i na nadnárodní úrovni ve vztahu EU a jednotlivých členských států, a to v rámci uplatňování tzv. „kondicionality vlády práva“. V tomto mechanismu má EU od roku 2021 k dispozici nástroje, kterými může pozastavovat nebo dokonce krátit platby z rozpočtu, které byly alokovány členským státům, a to v reakci na jejich porušování základních principů společenství (Fiscaro, 2022).

Již od prvního návrhu však panují obavy, jaký bude mít pozastavení nebo krácení plateb z rozpočtu EU vliv na rozvoj regionů a dosahování konvergence v zemích, proti kterým by EU tento mechanismus aktivovala (Heinemann, 2018). V roce 2022 byl nástroj poprvé použit vůči Maďarsku a Polsku, avšak zatím pouze v omezeném rozsahu (Csaky, 2025). Na hodnocení jeho dopadů na implementaci kohezní politiky je proto brzy, nicméně do budoucna je jeho využívání a hodnocení jeho dopadů nepochybnou výzvou.

Samostatnou kapitolou jsou pak výzvy spojené s případným rozšiřováním EU. Po letech útlumu se novým impulzem pro rozšiřování stala již zmiňovaná válka ve východní Evropě. Jedním z jejích bezprostředních dopadů je formalizace oboustranného zájmu o integraci, když ze strany Moldávie, Ukrajiny a Gruzie byly oficiálně podány žádosti o členství, které EU akceptovala jejich označením za kandidátské země a zahájila přístupová jednání. Vedle toho se však také zintenzivnila přístupová jednání s některými zeměmi západního Balkánu a otevřela se i ta, která se zdála být dlouhodobě „zamrzlá“ (Korpalo a Rabinovych, 2025). Ze souhrnných zpráv k problematice rozšiřování EU vyplývá, že v první polovině roku 2026 jsou nejvíce pokročilá jednání s Černou Horou, Srbskem a Albánií. Naopak jednání s Tureckem zůstávají i nadále pozastavena. V roce 2024 navíc došlo, na přání kandidáta, k pozastavení přístupových jednání na 5 let i s Gruzii (DG Communication, 2024).

Ačkoliv s ohledem na dosavadní průběh přístupových jednání a vnitřní situaci v mnoha kandidátských zemích není příliš pravděpodobné, že kterákoliv země v nejbližších letech EU rozšíří, jejich velmi nízká úroveň rozvoje a institucionálního zázemí (Eurostat, 2025a) bude

vyžadovat rozsáhlou předvstupní pomoc a v případě vstupu se stanou také příjemci pomoci z prostředků kohezní politiky. V případě integrace menších zemí nebude zřejmě dopad na rozpočet EU zásadní, nicméně v případě Ukrajiny lze očekávat, že bez ohledu na posun v přístupových jednáních, bude její podpora významnou položkou víceletého finančního rámce pro období 2028+ (Rubio, 2024).

Dílčí shrnutí

Vedle problémů, kterým bylo v rámci textu věnováno více prostoru, čelí kohezní politika logicky i řadě dalších zásadních otázek a výzev, přičemž některé z nich byly v rámci textu alespoň okrajově zmíněny, např.: covid-19, Brexit, Green Deal, válka ve východní Evropě, austerita, změny světového obchodního řádu nebo zhoršující se pozice EU v otázce globální konkurenceschopnosti.

Vedle toho by bylo možné jmenovat i mnoho dalších relevantních geopolitických nebo vnitřních problémů. Nicméně účelem tohoto textu není přinést jejich vyčerpávající přehled a ten dále zevrubně diskutovat. Účelem je pouze upozornit na ty, které je momentálně možné považovat, ve vztahu ke kontextu kohezní politiky, za velmi podstatné, a o kterých se lze objektivně domnívat, že mají potenciál ovlivňovat vývoj kohezní politiky i v nejbližší budoucnosti.

2 Východiska evaluace kohezní politiky

Obecně v rámci implementace veřejných politik zastává evaluace stěžejní aspekt, protože umožňuje tvůrcům těchto politik ověřit, zda a případně také jak, realizované intervence fungují (Adascalitei, 2017). V podobném duchu se v případě kohezní politiky vyjadřuje také Asatryan et al. (2024), když uvádí, že evaluace dopadů politiky je klíčovým zájmem každého, kdo usiluje o posouzení její účinnosti a výkonnosti. Heinemann et al. (2024) dodává, že stejně tak je také zájmem každého, kdo usiluje o odhalení a detailnější pochopení slabých i silných stránek tohoto komplexního systému.

Specifikem kohezní politiky je, že v rámci implementačního cyklu je evaluace tradičně prováděna na začátku cyklu (ex-ante), v průběhu (ongoing nebo mid-term)²⁴ a po ukončení (ex-post) (Hoerner a Stephenson, 2012). Ex-ante evaluace zpravidla zajišťují členské státy ve spolupráci s regionálními a místními aktéry. Primárně posuzuje odůvodněnost a cíle navrhovaných intervencí a zajišťuje správnou intervenční logiku ještě před jejím zahájením (Doussineau et al., 2021). Ongoing evaluace zpravidla provádějí nezávislí regionální a národní hodnotitelé, kteří v průběhu intervence kontrolují, zda se dosavadní výsledky shodují s předpokládanými. Umožňuje tedy v případě potřeby reagovat na nesoulad průběžných výsledků se stanovenými cíli (Cunico et al., 2021). A ex-post evaluace je obvykle vedena Evropskou komisí ve spolupráci s členskými státy a regionálními aktéry po ukončení intervencí. Zahrnuje přezkoumání celkového dopadu kohezní politiky na různé ukazatele, odhad účinnosti a výkonnosti programů a slouží také jako podklad pro diskusi a přípravu budoucího směřování (Hoerner a Stephenson, 2012).

Samotnou evaluaci lze pak definovat různými způsoby. Ve velmi zjednodušené podobě bývá synonymem pro hodnocení, v obecné rovině však bývá nejčastěji definována jako „*proces posuzování množství, kvality, důležitosti nebo hodnoty*“ (Cambridge Dictionary, 2025) nebo také jako „*proces posuzování hodnoty nebo stavu pečlivým a uvážlivým způsobem*“ (Britannica Dictionary, 2025).

V problematice kohezní politiky je zřejmě nejvhodnější využít komplexnější definici uvedenou v „*Encyklopedii evaluace*“ (Fournier, 2005), která je dostatečně široká a reflektuje i prvky relevantní pro hodnocení veřejných politik (Pellegrin a Colnot, 2020). Respektive, podle této encyklopedie „*je evaluace aplikovaný proces zkoumání, jehož cílem je shromáždit*

²⁴ Ongoing je obecné označení pro průběžné evaluace. Pokud je evaluace provedena v polovině období, využívá se pro ni také často označení mid-term evaluace.

a syntetizovat důkazy, které vedou k závěrům o stavu, hodnotě, přínosu, významu nebo kvalitě programu, produktu, osoby, politiky, návrhu nebo plánu. Závěry vyvozené z hodnocení zahrnují jak empirický aspekt (ověření pravdivosti), tak normativní aspekt (posouzení hodnoty)“ (Fournier, 2005).

Pellegrin a Colnot (2020) však dodávají, že v případě kohezní politiky je kvůli její komplikovanosti a rozsahu, které vedou k poměrně častému směšování pojmů a řadě nedorozumění, vhodné doplnit k pozitivní definici také negativní vymezení evaluace. Konkrétně uvádějí, že je to významné zejména ve vztahu k jednoznačnému oddělení procesů monitorování a auditu, které jsou s evaluací velmi úzce propojeny, ale liší se svými primárními operačními cíli. Respektive, na rozdíl od monitoringu není evaluace zaměřena na sběr dat sledujících průběh implementace, výsledky intervencí nebo politiky ani na poskytování rychlé zpětné vazby. A dále, na rozdíl od auditu není evaluace zaměřena na kontrolu nakládání s rozpočtem, dodržování formálních postupů a výkonové složky politiky nebo intervencí (Pellegrin a Colnot 2020).

2.1 Vývojová stádia evaluace

S ohledem na její význam a historii je již možné evaluaci považovat za integrální součást kohezní politiky, protože v různých formách je a byla její součástí prakticky od jejího vzniku na konci 80. let 20. století (Dotti et al., 2024b). Vývoj pojetí evaluace však nebyl lineární a v průběhu let došlo k několika poměrně významným posunům, a to jak ve vymezení, tak praktické realizaci evaluace. Stručná úvodní retrospektiva nejvýznamnějších změn je proto nedílnou součástí, která uvádí níže diskutovanou problematiku evaluace kohezní politiky do širších souvislostí a nastiňuje dynamiku vývoje v tomto komplikovaném prostředí.

Společným jmenovatelem vývoje je dlouhodobý posun k formalizaci a detailnějšímu vymezení požadavků na evaluaci (Pellegrin a Colnot, 2020) a odpovědnosti (Heinemann et al., 2024) v legislativě EU. Konkrétní změny byly reakcí zejména na vývoj politických priorit, rostoucí objem prostředků, zapojených aktérů a počet realizovaných intervencí, ale také zkušenosti z dosavadní evaluační praxe (Dotti et al., 2024a). V některých ohledech lze však vývoj evaluace kohezní politiky označit za vyloženě experimentálně koncipovaný proces, který byl založený na aplikaci principu pokus-omyl (Pellegrin a Colnot, 2020). Stručný vývoj evaluačního rámce, podle programovacích období kohezní politiky, je shrnut v Tabulce 5.

Tabulka 5. Vývoj rámce evaluace kohezní politiky

Program. období	Změny v požadavcích EU	Odpovědnost	Praxe
1989-1993	Deklarována potřeba provádět ex-ante a ex-post evaluace, avšak bez bližšího vymezení podrobností.	Nejasné vymezení povinností a kompetencí mezi Evropskou komisí a členskými státy.	Experimentální způsoby hodnocení. Metodologické problémy a nejasnosti zapříčiňují, že některé členské státy vůbec nejsou schopny evaluace provádět.
1994-1999	Povinnost provádět ex-ante, ongoing a ex-post evaluace. Vymezena rámcová představa o podobě, ale přetrvávají nejasnosti ohledně povinných náležitostí, četnosti provádění apod.	<i>Evropská komise:</i> ex-ante a ex-post evaluace. <i>Členské státy:</i> ongoing evaluace.	Experimentální způsoby hodnocení. Dominuje formální pojetí evaluace.
2000-2006	Striktní vymezení typů evaluace, povinných náležitostí a četnosti provádění apod. Povinnost provádět ongoing evaluace až na úroveň operačních programů.	<i>Evropská komise:</i> ex-post evaluace. <i>Členské státy:</i> ex-ante a ongoing evaluace.	Masivní nárůst počtu evaluací. Různorodé metodické přístupy. Hodnocení jsou často subjektivní a nekonzistentní. Hlavní pozornost je věnována monitorování výdajů.
2007-2013	Odklon od striktního vymezení k větší flexibilitě a většímu zapojení členských států.	<i>Evropská komise:</i> ex-post evaluace. <i>Členské státy:</i> ex-ante a ongoing evaluace.	Aplikace jednodušších a snaha o zavádění pokročilých evaluačních metod (simulační modely, kontrafaktuální evaluace apod.). Využívání případových studií. Využívání evaluačních plánů.
2014-2020	Zpřísnění požadavků na provádění evaluace. Doplněna povinnost provádění evaluace dopadů (orientace na výsledky), a to až na úroveň priorit operačních programů. Povinné zpracování evaluačních plánů.	<i>Evropská komise:</i> ex-post evaluace. <i>Členské státy:</i> ex-ante a ongoing evaluace, evaluace dopadů.	V rámci orientace na výsledky pokračuje snaha o zavádění pokročilých kvantitativních metod. Aplikace pokročilých metod je limitována omezenými daty. Relevantnost výsledků nových metod evaluace je často sporná. Nadále využívány i jednodušší kombinované metody.
2021-2027	Zjednodušení evaluačního rámce. Zrušení povinnosti provádět ex-ante evaluace. Větší důraz na sdílení znalostí. Monitorování nových aspektů souvisejících s transformací na zelenou a digitální ekonomiku.	<i>Evropská komise:</i> ongoing a ex-post evaluace. <i>Členské státy:</i> evaluace dopadů a (zčásti) ongoing evaluace.	Přetrvávající problémy s dostupností dat a metodickým uchopením evaluace.

Zdroj: zpracováno s využitím Berkowitz et al., (2025), Evropská komise (2025d), Alba (2025), Dotti et al. (2024a; 2024b), Koudoumakis et al. (2022), Pellegrin a Colnot (2020), Bachtler a Mendez (2020), Bachtler a Wren (2006), Bachtler a Michie (1995), Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 1303/2013, Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006

Obecně lze konstatovat, že již od prvního programovacího období byly za účelem evaluace zřízeny základní struktury pro monitorování a hodnocení a byla deklarována potřeba provádět přinejmenším předběžné (ex-ante) a následné (ex-post) evaluace realizovaných operačních programů. Cílem těchto evaluací bylo využívat princip partnerství mezi Evropskou komisí a členskými státy pro shromažďování informací, které by byly následně využitelné k posouzení efektivity při dosahování ekonomické a sociální soudržnosti. Evaluaci v tomto období lze však obecně označit za velmi nerovnoměrnou a neúčinnou, protože mnohé členské státy nebyly ochotny nebo schopny získat nebo poskytnout podklady, které by provedení evaluace umožňovaly (Bachtler a Wren, 2006). U států, které evaluace prováděly nebyla Evropská komise schopna jejich činnost koordinovat. V praktické rovině nakonec spočinula evaluace prvního programovacího období na bedrech Evropské komise a zapojení většiny členských států bylo velmi omezené (Pellegrin a Colnot, 2020).

Pro programovací období 1994-1999 byla jasněji vymezena odpovědnost a povinnosti za provádění evaluace mezi Evropskou komisí a členské státy. Došlo také k formálnímu oddělení evaluace od monitorovacích aktivit. Dále byla doplněna povinnost provádění ongoing evaluací, za účelem analýzy vývoje implementace a umožnění provedení změn v implementaci kohezní politiky ještě v průběhu programovacího období (Bachtler a Michie, 1995). Pro období je také charakteristický rozvoj komplexity používaných metod, ale také rozsáhlá asistence, kterou Evropská komise poskytovala pro zpřístupnění evaluace širšímu okruhu aktérů zapojených do rozvoje území. Vedle dokumentace a praktických příruček byla organizována řada fór a konferencí zaměřených na výměnu zkušeností (Bachtler a Wren, 2006). I přes značný posun je však toto období možné označit za velmi rané a spíše experimentální stádium evaluace (Pellegrin a Colnot, 2020).

Období 2000-2006 se vyznačovalo rozsáhlejším ukotvením v legislativě EU a formální povinností provádět velmi širokou škálu evaluací (Dotti et al., 2024a). S cílem zjednodušit a zefektivnit implementaci kohezní politiky, došlo také k decentralizaci evaluačních aktivit a posílení rozsahu zapojení členských států do celého procesu. K výraznějšímu posunu došlo v tomto smyslu zejména v případě ex-ante evaluací. Evaluace byla také stále častěji využívána jako komunikační nástroj k zapojení představitelů místních samospráv a komunit, ekonomických a sociálních partnerů nebo dobrovolníků do rozvojových aktivit realizovaných v jejich zájmových regionech (Bachtler a Wren, 2006).

Kromě toho, že se jedná o první období, pro které lze hovořit o masivní realizaci evaluačních aktivit, jedná se také o období, ve kterém došlo k první významnější konsolidaci dosavadní praxe (Pellegrin a Colnot, 2020). Z dnešního pohledu je však velmi kriticky vnímáno přílišné zaměření evaluačních metrik na objemy vyčerpaných prostředků, což v praktické rovině vedlo k částečnému odklonu od strategických intervencí k méně důležitým, ale rychleji realizovatelným projektům.

Následující programovací období 2007-2013 se vyznačovalo zejména tím, že byla posílena role členských států, jejichž řídicím orgánům byly svěřeny větší pravomoci týkající se konkrétní podoby jimi zajišťovaných evaluací. Vedle toho se však objevily i první náznaky provádění evaluace dopadů (Dotti et al., 2024b). Patrná je také snaha o evaluaci prostřednictvím sofistikovanějších ekonometrických metod, která však narážela na limity velmi omezených datových vstupů.

Pro období byla dále typická snaha o zjednodušování stávajících nařízení a procesů, jejíž nejviditelnějším výsledkem je zřejmě legislativní dokument „*Nařízení o obecných ustanoveních*“, respektive Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006. Komplexní dokument sjednocující pravidla a zajišťující jednotný rámec, je od té doby schvalován pro každé další programovací období a je východiskem implementace kohezní politiky, včetně její evaluace (Heinemann et al., 2024). Po předchozím dynamičtější vývoji a řadě proměnlivě úspěšných experimentů se v tomto vývojovém stádiu evaluace kohezní politiky ustálila a dalo by se říci, že i díky vyváženějšímu poměru mezi striktním vymezením podmínek a získanou flexibilitou v podstatě „dozrála“ do svého moderního pojetí (Dotti et al., 2024a).

Pro poslední ukončené programovací období 2014-2020 byl charakteristický posun k orientaci na výsledky, respektive již nikoliv pouze rétorická, ale legislativní povinnost provádění evaluace dopadů (Pellegrin a Colnot, 2020). To s sebou přineslo aplikaci řady nových metodologických modelů a technik, často založených na principech kontrafaktuální evaluace (Crescenzi a Giua, 2017).

Dále bylo možné pozorovat snahu vedoucí ke zvýšení kvality evaluačních výstupů prostřednictvím sjednocování monitorovacích aktivit a jejich digitalizace. Konkrétně díky zajištění dostupnosti konzistentních datových vstupů, které umožní realizovat dlouhodobější, přesnější a obecně komplexnější evaluační analýzy kohezní politiky, a to i v průběhu programovacího období (Dotti et al., 2024b). Heinemann et al. (2024) však podotýká, že tato snaha uspěla jen velmi omezeně, protože celá řada zachycovaných ukazatelů byla příliš úzce

propojena se zaměřením programu, a proto byla pro horizontální meziprogramové evaluace nevhodná.

V probíhajícím období 2021-2027 pokračuje snaha o zajištění dat, která zaručí zvýšení komplexity a umožní zvýšení četnosti průběžného vyhodnocování implementace kohezní politiky (Alba, 2025). Výzvou se v tomto kontextu stává integrace nových indikátorů, které souvisí s digitální a zelenou transformací ekonomiky EU. Dochází ale také, naopak, k výraznému zjednodušení některých procesů, v rámci čehož je nejvýraznější změnou opuštění povinnosti provádění ex-ante evaluace (Koudoumakis et al., 2022). Dále dochází k rozvolnění ongoing evaluace, v jejímž rámci došlo k přesunu primární odpovědnosti za provedení na bedra Evropské komise a k prodloužení termínů na provedení evaluace dopadů (Heinemann et al., 2024).

V uvedeném smyslu se evaluace kohezní politiky postupem času stává výrazně flexibilnějším nástrojem, zvláště pak z hlediska členských států. Lze říci, že po předchozím stabilnějším období aktuálně dochází k jejímu dalšímu posunu, tentokrát od „výsledkově orientovaného“ přístupu k přístupu „založenému na potřebách“ (Dotti et al., 2024a). V praktické rovině je i nadále výzvou zejména dostupnost vhodných datových vstupů a jejich zpracování. Neméně kritickou současnou výzvou je také nalezení vhodného způsobu zapojení nástrojů umělé inteligence do evaluace kohezní politiky (Astaryan et al., 2025).

2.2 Evaluační paradigmatata

Protože je problematika evaluace kohezní politiky poměrně široká a jak vyplývá z předchozí podkapitoly, prošla také poměrně dynamickým vývojem, je při její explikaci obzvláště významné vymezení základních východisek. Jak totiž uvádí Bachtler a Wren (2006), mnohé z nekonsensuálních výsledků studií, nejednoznačných závěrů²⁵, vyostřených nekonečných debat a konfliktů o výsledcích a reálných dopadech jsou totiž do značné míry zapříčiněny odlišnými filozofickými východisky, na nichž je proces prováděné evaluace založen. Obvykle jsou v kontextu kohezní politiky EU rozlišována tři základní evaluační paradigmatata, a to pozitivismus, realismus a konstruktivismus (Spanache, 2018). Zjednodušenou komparaci základních znaků těchto přístupů shrnuje Tabulka 6.

²⁵ Tuto problematiku blíže představuje podkapitola 2.4.

Tabulka 6. Rozdíly ve filozofických přístupech k evaluaci kohezní politiky

	Pozitivismus	Realismus	Konstruktivismus
Předpoklady	Existuje objektivní realita. Výsledky lze interpretovat binárně.	K jevům existuje více možných vysvětlení, ale ne všechna mají stejnou váhu. Fakta nelze oddělovat od hodnot, které vyjadřují. Významné jsou i struktury a vazby mezi různými jevy.	Neexistuje nic jako „objektivní“ realita nebo pravda.
Zaměření	Objektivní znalosti. Empirické pozorování.	Vzájemné působení objektivní reality a společnosti. Společenské aspekty výzkumu.	Participace a aktivita aktérů. Majetková schémata.
Cíl	Zachytit působení a změřit dopady.	Porozumět mechanismům a souvislostem implementace.	Porozumět mechanismům a souvislostem implementace.
Účel	Obhájit vynakládané prostředky.	Poučit se z dobré praxe i chyb. Zlepšovat implementaci.	Posílit angažovanost aktérů
Směr evaluace	Shora-dolů (Top-down).	Shora-dolů (Top-down) či zdola-nahoru (Bottom-up).	Zdola-nahoru (Bottom-up).
Referenční objekty evaluace	Makro-úroveň. Objektem zájmu jsou větší celky. Specifické odchylky nejsou v rámci zobecňování závěrů brány v potaz.	Dle kontextu, makro-úroveň nebo mikro-úroveň.	Mikro-úroveň. Objektem zájmu jsou regionální a místní specifika. Omezená interpretace vyplývající z (ne)zobecnitelnosti závěrů.
Metody	Dominantně kvantitativní: matematicko-statistické a ekonometrické metody, simulační modely apod.	Kombinace kvantitativních a kvalitativních. Podléhají specifickému kontextu.	Dominantně kvalitativní: případové studie, hermeneuticko-dialektické metody, rozhovory, skupinové diskuse apod.
Vstupy do evaluace	Pouze fakta, statistiky a jiné kvantifikovatelné jevy.	Dle kontextu, kvantitativní a/nebo kvalitativní.	Osobní názory, zkušenosti a pohledy dotazovaných aktérů.
Typy evaluace	Monitorovací. Orientované na výsledky.	Orientované na výsledky. Monitorovací. Implementačně orientované.	Monitorovací. Implementačně orientované.
Participace evaluátorů a aktérů rozvoje	Pasivní – evaluátor pozoruje proces i aktéry rozvoje s odstupem.	Aktivní – evaluátoři a aktéři rozvoje spolupracují a vzájemně se učí.	Velmi aktivní – evaluátoři a aktéři rozvoje spolupracují při implementaci i evaluaci.

Zdroj: zpracováno s využitím Pellegrin a Colnot (2020), Spanache (2018), Evropská komise (2013), Hoerner a Stephenson (2012), Bachtler a Wren (2006)

Tyto tři výchozí přístupy jsou uváděny a diskutovány řadou vědeckých studií (Pellegrin a Colnot, 2020), ale také samotnou Evropskou komisí v příručce „*EVALSED*“ (Evropská komise, 2013). Tato příručka je výchozím dokumentem evaluace sociálního a ekonomického rozvoje, který je zpracován s ohledem na evropský kontext a specifické potřeby evaluace kohezní politiky EU.

Pozitivistický přístup k evaluaci je vybudován na předpokladu, že existuje objektivní poznání, které je možné zachytit a pochopit pomocí empirického pozorování (Pellegrin a Colnot, 2020). Pozitivismus také předpokládá, že výsledky kohezní politiky jsou důsledkem vztahu příčiny a následku, a proto je tento přístup tradičně používán v otázce obhájení efektivity výdajů kohezní politiky ve smyslu 3E (hospodárnost, účelnost, výkonnost) (Bachtler a Wren, 2006). Přístup dominantně využívá kvantitativní metody, analýza se obvykle zaměřuje na makroúroveň, přičemž regionální nebo místní specifika jsou záměrně ignorována (Hoerner a Stephenson, 2012).

Pozitivismus lze chápat jako nejvíce používané paradigma (Pellegrin a Colnot, 2020), které nachází četné uplatnění jak v rámci ex-post, tak ex-ante analýz, a v jehož rámci byla zkonstruována i řada sofistikovaných ekonometrických modelů a simulačních technik²⁶ (Bachtler a Wren, 2006). Pozitivismus je také východiskem tzv. výsledkově orientovaných evaluací dopadů, které jsou výslovně navrženy tak, aby odhadovaly dopady prováděných intervencí Pellegrin a Colnot (2020).

Využívaná dichotomie mezi hodnotami a fakty, v rámci níž jsou upřednostňována čísla, však vede ke zjednodušujícím závěrům. Ty jsou často kritizovány za to, že nemohou adekvátně vyjádřit skutečné dopady intervencí, které kohezní politika přináší díky implementaci svých programů (Hoerner a Stephenson, 2012). Slabinou pozitivistické evaluace je také závislost na kvalitních datových vstupech. V případě kohezní politiky je však datová základna tradičně poměrně slabá a stává se tak významnou překážkou evaluačních aktivit (Martin a Tyler, 2006).

Na problémy pozitivismu částečně reaguje realismus, který odmítá nadměrné zobecňování a usiluje o větší reflexi specifického kontextu (Bachtler a Wren, 2006). Předpokládá, že poznání vyplývá ze specifických vztahů mezi objektivní realitou a zainteresovanými aktéry, a proto se primárně zaměřuje na pochopení fungování mechanismů a širších souvislostí implementace kohezní politiky. Předpokládá, že tyto znalosti lze dále využít jako zdroj podkladů pro usměrňování procesu a jeho zdokonalování (Pellegrin a Colnot, 2020). Proto je velmi vhodné,

²⁶ např. QUEST, HERMIN nebo RHOMOLO (viz podkapitola 2.4.1)

aby mezi evaluátory a aktéry rozvoje byl navázán vztah, který je na úrovni vztahu mezi učitelem a jeho posluchači (Evropská komise, 2013).

Realismus neupřednostňuje kvantitativní nebo kvalitativní metody ani směr výzkumu top-down nebo bottom-up, čímž se stává flexibilnějším pro hodnocení specifických procesů v rámci víceúrovňového systému implementace kohezní politiky. Konkrétní výzkumný design vždy odvozuje od řešeného problému, dostupných údajů a omezení. Je proto v podstatě nevyhraněným zastřešujícím směrem, který pokrývá řadu různých přístupů napříč disciplínami (Hoerner a Stephenson, 2012). Pellegrin a Colnot (2020) uvádějí, že díky své nevyhraněnosti je realismus velmi univerzální přístup, který lze využít prakticky při jakémkoliv typu hodnocení, nicméně, že je obzvláště vhodný pro procesní a implementačně orientované typy evaluací. V podobě rozsáhlých rozhovorů se zainteresovanými aktéry rozvoje a hloubkových případových studií je dlouhodobě využíván zejména při ongoing (včetně mid-term) a ex-ante evaluacích (Bachtler a Wren, 2006).

Zatímco realismus je spíše určitým kompromisem, konstruktivismus je možné vnímat jako vyložený protipól k pozitivismu, protože zcela odmítá objektivní poznání a klade důraz na rozvoj participace a odpovědnosti. Neuznává existenci objektivní reality, ale pouze dynamického sociálního prostředí, které pokládá za konstrukt rozmanitých pohledů a požadavků různých aktérů rozvoje, jimi uznávaných norem a sociálních interakcí (Evropská komise, 2013).

I přes obtížnou uchopitelnost byl v tomto filozofickém směru dříve spatřován značný potenciál a byl viděn jako přístup, který může být významnou „měkkou“ sociální alternativou (Armstrong a Wells, 2006) k tradičně převážně „tvrdému“ ekonomickému pojetí evaluace (Bachtler a Wren, 2006). Dosud se ale významněji neprosadil a v kontextu evaluace kohezní politiky je jeho využití poměrně málo obvyklé (Pellegrin a Colnot, 2020). Podobně jako v případě realismu, lze konstruktivismus považovat za zastřešující označení pro velmi pestrou paletu přístupů, v tomto případě se však jedná takřka výlučně o kvalitativní přístupy (Hoerner a Stephenson, 2012).

Přestože každý z filozofických přístupů má svá pro a proti, vycházejí z příručky „*EVALSED*“ lze obecně předpokládat, že pro účely ověřování účinnosti a vyhodnocování implementace kohezní politiky jsou potenciálně nejvíce užitečné hodnotící nástroje využívané v rámci pozitivistického přístupu. Realistický přístup pak může být zdrojem cenných formativních poznatků v kontextu vývoje a budoucího usměrňování kohezní politiky. A konstruktivistický

přístup může být velmi užitečný při usměrňování implementace konkrétních operačních programů, ale potenciál jeho přínosů je velmi závislý na důvěře a specifické „chemii“ mezi evaluátory a aktéry rozvoje (Evropská komise, 2013).

Hoerner a Stephenson (2012) nicméně upozorňují, že tyto tři teoretické přístupy jsou v praxi poměrně široké, a dokonce i v rámci každého z nich existují významné variace a principiální odlišnosti. Na druhou stranu však mezi uvedenými přístupy existují také určité překryvy. V praxi se evaluace kohezní politiky obvykle vyhýbají striktnímu používání jediného z uvedených filozofických přístupů, ale spíše se k některému z nich více přiklání (Evropská komise, 2013). Obecně tak lze konstatovat, že evaluace jsou obvykle vedeny v duchu pragmatického a pluralistického přístupu, který kombinuje jedinečné přínosy každého z diskutovaných paradigmat.

2.3 Potřeba evaluace

V návaznosti zejména na realistické a konstruktivistické paradigma, není evaluace v pojetí EU považována pouze za administrativně-formální instrument, ale za elementární předpoklad procesního řízení a dosahování úspěchu při implementaci kohezní politiky (Antonie, 2024). Ve své podstatě má provádění evaluace velice praktické důvody a plní celou řadu důležitých funkcí (Fratesi, 2024). Zjednodušeně řečeno, vycházejí z kombinace pozitivistického a realistického přístupu, je současný evaluační rámec kohezní politiky koncipován takovým způsobem, aby na základě výsledků (Heinemann et al., 2024):

- I) posiloval transparentnost a odpovědnost při nakládání se svěřenými zdroji (pozitivismus),
- II) pozitivně působil na přenos znalostí napříč různými úrovněmi správy (realismus),
- III) usměrňoval vývoj politiky do budoucna (realismus),
- IV) posuzoval přidanou hodnotu implementace (pozitivismus).

2.3.1 Posílení transparentnosti a odpovědnosti

Ve smyslu posilování transparentnosti a odpovědnosti je evaluace bezprostřední reakcí na stupňující se politický tlak vyvolávaný jednak sporností některých z dosažených výsledků, jednak enormními objemy finančními prostředky, které jsou na kohezní politiku alokovány

(Bachtler a Wren, 2006). Evaluace je zde považována za klíčový prvek legitimizující systematickou realizaci kohezní politiky, se všemi jejími plusy a mínusy, před veřejností (Thyrard, 2026).

Esenciální potřeba sofistikované evaluace a jejího rozvoje byla zdůrazňována již v prvních letech existence kohezní politiky, respektive již na začátku 90. let 20. století (Bachtler a Michie, 1995). Vedla k tomu praktická zkušenost, prosté monitorování výdajů a sledování základních indikátorů se totiž velmi brzy ukázalo být z hlediska transparentnosti implementace a nesení odpovědnosti ve víceúrovňovém systému vládnutí nevyhovující (Bachtler a Wren, 2006).

Ve složitém, a ne vždy zcela přehledném prostředí, které propojuje nadnárodní úroveň EU, národní, regionální a místní orgány, ale také veřejný a soukromý sektor, nese za implementaci kohezní politiky odpovědnost vysoké množství aktérů (Princen, 2016). V tomto silně dynamickém prostředí nejsou v některých ohledech ctěny ani základní principy hierarchie, různí aktéři mají své vlastní záměry a cíle, a proto je obtížné nacházet kompromisy (Becker, 2018). Přesto, nebo právě proto, by zde evaluace měla plnit roli jednotícího mechanismu, který přispívá k tomu, aby všichni zainteresovaní aktéři na všech úrovních plnili své povinnosti a respektovali definované cíle a priority EU a její kohezní politiky (Antonie, 2024). Společný evaluační rámec pro hodnocení implementace v různých zemích a regionech tedy i v tomto smyslu zvyšuje legitimitu kohezní politiky (Mendez a Bachtler, 2017).

Náležitá evaluace je velmi žádoucí i proto, že reálné příklady, ve kterých byla politika snižování rozdílů mezi regiony skutečně úspěšná jsou poměrně vzácné. Úspěšné příklady lze nalézt spíše u politik implementovaných v malém rozsahu, nicméně v širším měřítku obvykle selhávají. Nejznámějším příkladem je v tomto smyslu zřejmě masivní italská regionální politika, tzv. „Mezzogiorno“. Respektive, snaha o snížení rozdílů mezi bohatým severem a chudým jihem prostřednictvím dlouhodobě silné podpory jižních regionů, která byla realizována již od 50. let 20. století, tedy dávno před tím, než se regionální politika stala tématem i pro EU a než byla institucionalizována v rámci kohezní politiky (Barone et al., 2025). Ačkoliv objem prostředků vynakládaných na snížení regionálních disparit činil po dobu více než 40 let v průměru asi 1 % italského HDP²⁷ (Albanese et al., 2024), prvotní úspěchy pominuly a politika Mezzogiorno je dnes zejména symbolem neefektivity a bezbřehého plýtvání (Felice a Lepore, 2017).

²⁷ Pro srovnání, rozpočet EU dlouhodobě osciluje kolem hodnoty 1,1 % HDP EU (Bachtler a Mendez, 2020). Pro potřeby implementace Kohezní politiky je z něj však stabilně vyčleněn podíl na úrovni zhruba jedné třetiny rozpočtu (DG REGIO, 2025a).

2.3.2 Sdílení znalostí

Důležité také je, že evaluace není považována pouze za výchozí rámec pro analýzu a retrospektivní hodnocení dopadů konkrétních intervencí nebo kohezní politiky jako celku (Darvas et al., 2019). Je také neocenitelným zdrojem zpětné vazby a kontinuálním procesem, který umožňuje horizontální i vertikální přenos znalostí napříč širokým spektrem institucí a dalších aktérů, čímž podporuje efektivitu rozhodování při implementaci politiky (Pellegrin a Colnot, 2020).

Evaluace v daném smyslu podporuje také elementární funkci učení (Rodriguez-Pose a Novak, 2013). Na základě identifikace významných atributů, např. silných a slabých stránek, dobré a špatné praxe apod., a jejich následné komunikace v rámci evaluačního ekosystému přispívá k optimalizaci koncepcí, ale také realizaci rozvojových programů na operativní i strategické úrovni (Heinemann et al., 2024).

Jak již bylo uvedeno, v rámci implementačního cyklu je evaluace tradičně prováděna opakovaně, respektive hned v několika okamžicích, a to na začátku (ex-ante), v průběhu (ongoing) a na konci (ex-post) programovacího období. V každé z těchto fází dochází k jisté formě stimulace učení se prostřednictvím sdílení informací mezi zúčastněnými stranami a odborníky, které tyto strany pro provádění evaluace různých aspektů kohezní politiky využívají (Zaki a Waynberg, 2023).

Role sdílení znalostí a učení se obecně narůstá s rostoucími požadavky na rozsah a hloubku evaluace, ale také výše zmiňovanou šíří záběru kohezní politiky. S každým dalším programovacím obdobím se proces evaluace stává stále sofistikovanějším, protože jsou orgány EU i členské státy nuceny budovat a rozšiřovat své administrativní kapacity a rozvíjet celý evaluační ekosystém (Antonie, 2024). Přelomovou byla v tomto ohledu Barcova zpráva (2009), která vyzvala k výraznějšímu posunu směrem ke kohezní politice orientované na výsledky, založené na spolehlivých důkazech, ale také právě na procesu neustálého učení se a přizpůsobování.

Nutno však podotknout, že empirické studie ukazují, že efektivita učení se v průběhu implementačních cyklů kohezní politiky byla dosud do značné míry sporná a z praktického hlediska se nezdá být příliš funkční (Dotti et al., 2024a). Významným problémem je časová prodleva, kdy například výsledky ex-post evaluací jsou obvykle dostupné až ve chvíli, kdy již naplno probíhá implementace dalšího programovacího období. Závěry a doporučení vyplývající z ex-post evaluací tedy není možné do pravidel již probíhajícího cyklu adekvátně

promítnout a při nastavování podmínek dalšího sedmiletého cyklu již nemusí být aktuální. Dalším problémem je také velmi rozdílná úroveň kvality prováděných evaluací v jednotlivých státech, kdy zejména postkomunistické země jsou charakteristické poměrně nízkou úrovní evaluační kultury (Kupiec, 2022).

2.3.3 Usměrnění vývoje (příklad NextGeneration EU)

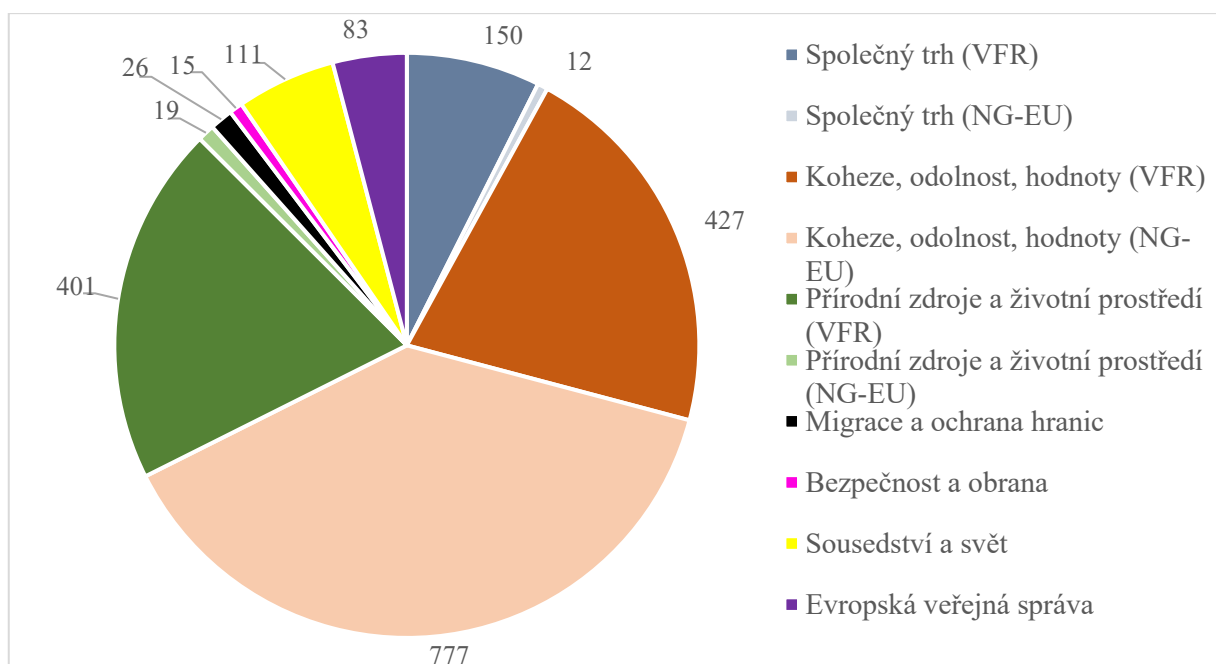
S učením se a sdílením znalostí úzce souvisí také problematika hodnocení efektivity nových nástrojů, např. výše zmiňovaného Fondu spravedlivé transformace nebo přesahu, který má do kohezní politiky nástroj obnovy a posílení odolnosti NextGenerationEU. Právě NextGenerationEU, který je mnohými označován za „hamiltonovský moment“²⁸ Evropy (Heisse, 2024; Georgiou, 2022, de la Porte a Jensen, 2021) lze považovat za natolik revoluční, že se stane katalyzátorem, který bude posilovat význam a intenzitu výzkumu evaluace kohezní politiky i nejbližších letech.

NextGenerationEU totiž, vedle standardního víceletého finančního rámce pro programovací období 2021-2027, poskytuje dodatečné finanční zdroje na podporu hospodářského oživení Evropy po pandemii a cílí na ekologickou, digitální a odolnější budoucnost (Evropská komise, 2025b). Konkrétně NextGenerationEU téměř zdvojnásobuje objem víceletého rozpočtu EU (z 1,2 na cca 2 biliony EUR) a jak je patrné z Obrázku 3, téměř veškeré jeho prostředky jsou alokovány do tematické oblasti Koheze, odolnosti a hodnot. Naopak, dopad nástroje do ostatních kategorií rozpočtových výdajů je spíše marginální.

Nutno podotknout, že tematická oblast Koheze, odolnost a hodnoty nezahrnuje pouze kohezní politiku, přičemž NextGenerationEU dramaticky²⁹ rozšiřuje primárně právě zdroje určené na odolnost a obnovu. Přesto však, prostředky určené přímo na implementaci kohezní politiky NextGenerationEU navyšuje o cca 50 mld. EUR, respektive cca o 13 %. O dalších více než 10 mld. EUR pak navyšuje alokaci Fondu spravedlivé transformace, který je také využíván k implementaci kohezní politiky, přestože je formálně řazen do tematické oblasti životního prostředí (Evropská komise, 2021b).

²⁸ Odkazuje na významné období reforem v oblasti veřejných financí a správy, po vzoru 1. ministra financí USA Alexandra Hamiltona. Zjednodušeně řečeno znamená významný posun v integraci fiskální politiky, kolektivní zadlužování a zřízení silné autority v oblasti finanční správy (Whimster, 2020).

²⁹ více než 30x, respektive o cca 725 mld. EUR

Obrázek 3. Rozpočet EU pro období 2021-2027 (podle kategorií výdajů, v mld. EUR)

Poznámky: VFR = víceletý finanční rámec; NG-EU = NextGenerationEU.

Zdroj: zpracováno podle Evropská komise (2025b)

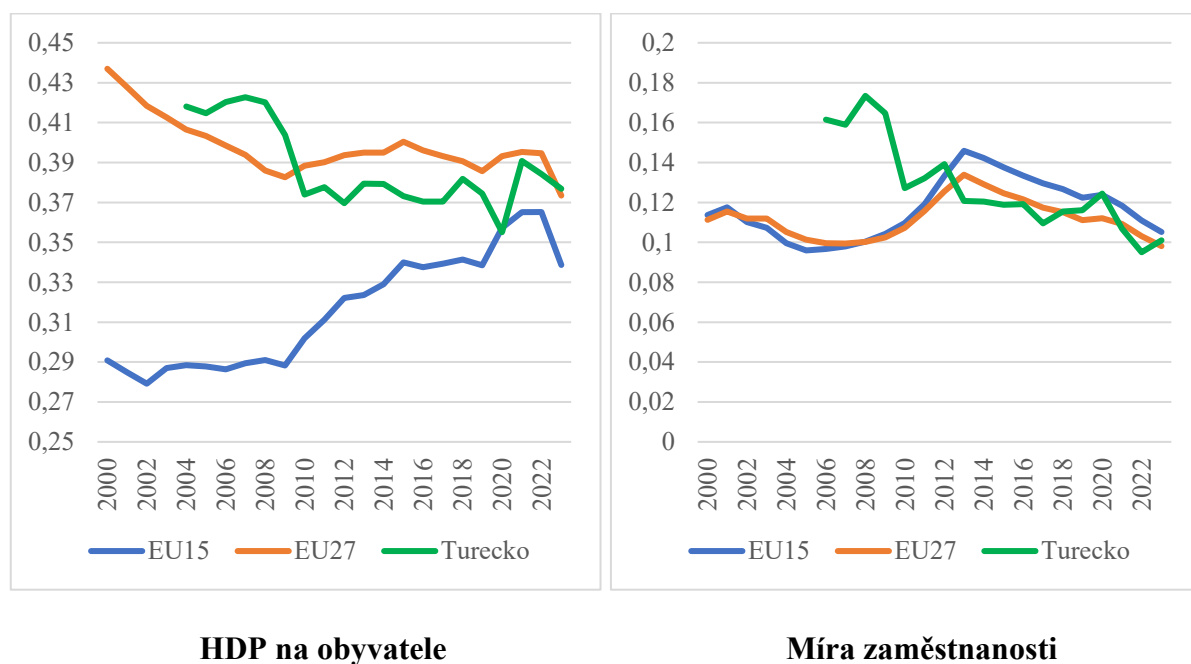
Na rozdíl od víceletého finančního rámce, který je objektivně kryt příjmy, se však v případě NextGenerationEU jedná o bezprecedentní objem prostředků, které si EU půjčuje na kapitálových trzích, tedy s úrokem, a které bude od roku 2028 splácet minimálně po dobu 30 let (Evropská komise, 2021b). Navíc není dosud zřejmé, z čeho budou tyto prostředky spláceny, protože aktuálně jsou pro daný účel pouze obecně deklarovány budoucí příjmy z mechanismů emisních povolenek, uhlíkových cel a zdanění nadnárodních korporací (Evropská komise, 2025b).

Současně se jedná o poměrně významný precedent, jehož význam zřejmě dosud nebyl náležitě doceněn, ale který prolomil dosud nepřekročitelné hranice v oblasti využívání externích zdrojů financování (Fasone a Simoncini, 2024) a který je z hlediska platného právního rámce EU minimálně sporný (Leino, 2020). Lze proto oprávněně předpokládat, že až bude nutné začít dluh vytvořený díky nástroji NextGenerationEU splácet, bude kvůli vyšší nákladovosti těchto prostředků a kontroverznosti jejich zabezpečení kladen větší důraz na zdůvodnění jejich efektivního využití a reálných dopadů, které do území přinesly, respektive právě i na jejich evaluaci.

2.3.4 Neprůkazná přidaná hodnota

Potřeba další evaluace vyplývá také z neprůkazných dopadů, které implementace kohezní politiky přináší. Proti efektivní implementaci politiky v posledních letech hovoří vývoj regionálních disparit, respektive původní cíl snižování disparit v ekonomickém a sociálním rozvoji mezi regiony a zeměmi EU (viz článek 174 Smlouvy o fungování EU, 2008), který se kohezní politice nedaří naplnit.

Jak je totiž patrné z Obrázku 4, v ekonomické rovině rozvoje (měřeno ukazatelem HDP na obyvatele v paritě kupní síly) jsou regionální disparity měřené vývojem variability³⁰ poměrně stabilní. Na úrovni celé EU jsou stabilní a prakticky neklesají přibližně od finanční krize roku 2008. Lze přitom předpokládat, že předchozí konvergence je způsobena růstem postkomunistických zemí, protože regionální disparity na úrovni zemí EU 15 byly před krizí stabilní, zatímco v případě EU 27 je konvergence patrná i před rokem 2004, kdy ještě postkomunistické země nebyly součástí EU. Naopak v období po finanční krizi je patrné, že v rámci zemí EU 15 regionální disparity narostly.

Obrázek 4. Vývoj regionálních disparit v EU (sigma-konvergence, NUTS 2 regiony)

Zdroj: zpracováno s využitím dat Eurostat (2025a)

V celkovém kontextu lze proto předpokládat, že růst regionů méně rozvinutých východních zemí, který se projevuje konvergencí k rozvinutějším regionům EU, zřejmě tlumí protichůdné divergenční tendence, které převažují mezi regiony zemí západních (Calegari et al., 2023).

³⁰ přístup obvykle označovaný jako sigma-konvergence

Výrazná heterogenita ve vývoji regionálních disparit mezi tradičními a novými zeměmi EU dlouhodobě přitahují pozornost a jejich analýza a interpretace se stala vděčným tématem řady výzkumných studií (Vedrine a Le Gallo, 2021).

Velmi nízká dynamika je patrná i v sociální rovině (měřeno ukazatelem míra nezaměstnanosti), kde se po určitém vychýlení regionální disparity pomalu snižují, nicméně v současnosti se nachází zhruba na hodnotách, na kterých byly před 25 lety. Rozdíl mezi vývojem vzorků zemí EU 15 a EU 27 je v sociální rovině minimální.

Pro srovnání bylo do Obrázku 4 doplněno geograficky sousedící Turecko, které není součástí EU, nemá vlastní rozsáhlou politiku zaměřenou na snižování regionálních disparit a obecně vychází z odlišných kulturních principů.³¹ Srovnání je třeba považovat za orientační a velmi zjednodušující, zvláště s přihlédnutím k tomu, že Turecko je jeden stát a počet posuzovaných regionů je oproti EU přibližně desetinový, přesto z něj vyplývají zajímavé závěry. Z obou grafů je totiž patrné, že vývoj regionálních disparit v Turecku se od zemí EU po většinu sledovaného období zásadně nelišil, a to ani v jedné ze sledovaných dimenzí. Zpočátku vyšší hodnoty na straně Turecka zaznamenaly pokles a na konci sledovaného období byla regionální diferenciace napříč regiony EU na prakticky stejné úrovni jako napříč regiony Turecka.

I z tohoto velmi triviálního srovnání je tedy zřejmé, že na první pohled nic nenasvědčuje tomu, že by byla kohezní politika ve vazbě na svůj cíl efektivním nástrojem a přispívala ke snižování regionálních disparit napříč EU. S ohledem na představené grafy je možné tento velmi zjednodušený závěr vyvodit minimálně pro dvě poslední ukončená programovací období, respektive 2007-2013 a 2014-2020. S ohledem na trendy ve vývoj regionální variability se však zdá být alespoň částečně relevantní i pro období 2000-2006.

S přihlédnutím k neprůkazným výsledkům o přidané hodnotě kohezní politiky v otázce snižování regionálních disparit, je vhodné v této věci také stručně charakterizovat oficiální pozici EU. Ta ve zveřejňovaných materiálech a zprávách³², v návaznosti na článek 174 Smlouvy o fungování EU (2008), zpravidla vágně deklaruje pozitivní vliv kohezní politiky na regionální rozvoj a konvergenci a zdůrazňuje posun, kterého všechny regiony dosáhly z hlediska ekonomické výkonnosti (Gerland a Schwab, 2022). Přestože s obvyklým dovětkem, že účinnost kohezní politiky je podmíněna specifickými faktory, jako je kvalita institucí

³¹ Na druhou stranu jsou však pro Turecko definovány regiony na úrovni NUTS 2 a jejich počet (26) umožňuje aplikovat přístup sigma-konvergence. Navíc, základní ekonomické a sociální statistiky jsou pro turecké regiony evidovány a vykazovány Eurostatem, v souladu s metodikou EU, což zajišťuje konzistenci použitých dat.

³² např. i v aktuální „Deváté shrnující zprávě o implementaci“ (Evropská komise, 2024a)

a konkrétní kanály, kterými působí, což odůvodňuje jednak smíšené a málo průkazné výsledky (Henriques a Viseu, 2023), jednak ne zcela zanedbatelné množství kontroverzí, které se ve výstupech hodnocení politiky objevují (Bekker, 2021).

Ačkoliv představiteli EU deklarovaný pozitivní vliv kohezní politiky je podpořen řadou studií, nutno podotknout, že tyto oficiální studie jsou zadávány a placeny aktéry zapojenými do implementace, což může potenciálně vést k jejich zkreslování (Asatryan, et al., 2025). Přílišná kritika zadavatele totiž může být zpracovateli evaluace vnímána jako ohrožení získávání budoucích zakázek (Thyrard, 2026). Je tak otázkou, na kolik lze závěry oficiálních studií považovat za zcela nezávislé a objektivní, nebo zda je lze spíše považovat za určitou formu politické aktivity, která primárně pomáhá obhájit vynakládané prostředky (Eckhard a Jankauskas, 2023).

Důvodem nejednoznačnosti závěrů o účinnosti je také skutečnost, že realizace kohezní politiky je horizontálně (prostřednictvím cílů, operačních programů, prioritních os, typů stakeholderů apod.) i vertikálně (napříč různými úrovněmi výkonu správy) roztržena mezi vysoký počet aktérů a autorit. Tito aktéři a autority disponují rozdílnou úrovní profesionalizace, vlivu nebo kulturním zázemím, a navíc se nacházejí v odlišných legislativních prostředích a geografických podmínkách (Pellegrin a Colnot, 2020). Z logiky věci tak vyplývá, že mají rozdílné zájmy a představy nejen o rozvoji území, ale také právě o potřebách a způsobech realizace kohezní politiky a vyhodnocování její efektivity v relaci vstupy-výstupy (Bachtler a Wren, 2006).

V neposlední řadě je také třeba podotknout, že se v otázce reálných dopadů a efektivity kohezní politiky neshodne ani akademický výzkum, jak je podrobněji diskutováno níže. Jeho rozsáhlé, ale současně značně rozmanité a nekonsensuální výsledky jsou tak dalším z důvodů, proč je i přes značný objem existující literatury třeba věnovat rozsáhlé problematice kohezní politiky a různých aspektů její evaluace zvýšenou pozornost i nadále (Berkowitz et al., 2025).

2.4 Nekonsensuální výsledky nezávislého výzkumu

S ohledem na ukotvení požadavku evaluace v legislativě EU³³ a enormní objem prostředků, který je na její implementaci alokován, není překvapivé, že k problematice hodnocení efektivity kohezní politiky vzniklo a nadále vzniká nepřehledné množství analýz, studií i jiných typů

³³ Např. ve vztahu k aktuálnímu programovacímu období 2021-2027 je požadavek explicitně definován Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060, články 44 a 45. V obecnější rovině vychází požadavek evaluace z primárního práva EU, konkrétně Smlouvy o fungování EU (2008), zejména články 175, 310 a 317.

odborně zaměřených příspěvků. Přestože je literatura k tématu poměrně rozsáhlá, v otázce hodnocení dopadů kohezní politiky do území je stále velmi daleko od nalezení širšího konsensu (Crescenzi a Giua, 2020). Právě principiální neshody i v elementárních otázkách činí z evaluace kohezní politiky problematiku volající po rostoucí potřebě intenzivního výzkumu (Molica et al., 2025). Medeiros et al. (2023) dokonce uvádí, že jediným opravdovým konsensem je širší shoda na vágnosti a obtížné uchopitelnosti kohezní politiky, což se následně projevuje řadou nejednoznačností, a to jak v oblasti řízení implementace, tak vyhodnocování dopadů intervencí.

Nutno však podotknout, že vágnost ve vymezení, přestože znesnadňuje evaluaci, je do jisté míry záměrná, a to proto aby mohla být při implementaci společné politiky flexibilně zohledněna rozdílná národní specifika a zvyklosti (Polverari a Michie, 2009). Významnou výzvou evaluace je však také rozdílná efektivita těchto národních implementačních modelů (Crescenzi a Giua, 2020). V neposlední řadě jsou nekonsensuální výsledky také logickým důsledkem odlišných potřeb a teoretických přístupů, ze kterých evaluační studie primárně vycházejí (Bachtler a Wren, 2006).

I přes obecnou nejednoznačnost však z následující diskuse vyplývá, že k určitým konsensům v problematice kohezní politiky dosavadní výzkum přece jen dospěl. Byť je třeba kriticky podotknout, že se jedná spíše o rovinu dílčích otázek, zatímco komplexnější výzkumné otázky zůstávají skutečně nezodpovězeny.

2.4.1 Klasifikace přístupů

Podle Breidenbacha et al. (2019) je vedle dominujícího filozofického přístupu k metodologii³⁴ v obecné rovině možné zjednodušeně klasifikovat literaturu zabývající se evaluací kohezní politiky podle fáze implementačního cyklu, respektive ve vztahu ke které (fázi) je evaluace realizována. Konkrétně jako:

- I) Ex-ante a ongoing (včetně mid-term) evaluace, které se primárně zaměřují na analýzu alokace prostředků, problémy a možnosti efektivního nastavení procesu implementace.
- II) Ex-post evaluace, které se zaměřují na efektivitu použitých prostředků a využívají velmi širokou paletu nástrojů. Jejich záběr se rozpíná od kvalitativních případových studií, přes jednodušší kvantitativní přístupy, až po velmi sofistikované

³⁴ výše diskutováno v podkapitole 2.2

ekonometrické simulační modely (např. HERMIN³⁵, QUEST³⁶ nebo RHOMOLO³⁷).

S ohledem na hodnocení dosažených výsledků jsou tak významné zejména ex-post analýzy a studie, které jsou buď zaměřeny teoreticky nebo experimentálně (Holmes, 2010). Příspěvky vedené teorií hledají odpovědi na otázky typu „Jak?“, zatímco experimentální výzkum se zaměřuje na otázku „Zda vůbec?“ kohezní politika působí (Breidenbach et al., 2019). Výstupy ex-post evaluace je pak zpravidla možné dále klasifikovat do jedné ze dvou kategorií (Crescenzi a Giua, 2017):

- I) Kontextualizační příspěvky, které se zaměřují na příklady dobré a špatné praxe implementace kohezní politiky.
- II) Identifikační příspěvky, které se na konkrétních příkladech snaží modelovat „čisté dopady“ kohezní politiky a obvykle k tomu využívají v posledních letech populární nástroje kontrafaktuální analýzy³⁸ nebo jiné sofistikované matematicko-statistické a ekonometrické metody.

V návaznosti na možnosti klasifikace výzkumu Von Ehrlich (2024) poukazuje na rozdíly mezi aplikací mikroekonomických a makroekonomických metod evaluace. Boumans a Ferry (2019) dodávají, že většina studií zaměřených na hodnocení kohezní politiky je převážně popisná a je omezeně platná pro konkrétní kontext; i proto, vzhledem k šíři a složitosti problematiky, postrádají tyto studie ambici hlouběji vysvětlovat příčiny. Protože však evaluace v rámci těchto specificky zaměřených studií nabývá velmi rozdílných podob a je založena na velmi různorodých metodologických východiscích, typech regionů a datových zdrojích (Crucitti et al., 2023), nejsou dílčí závěry o efektivitě implementace kohezní politiky snadno propojitelné

³⁵ Makroekonomický model založený na tradičních keynesiánských předpokladech, který byl specificky navržen k evaluaci dopadů výdajů kohezní politiky v zemích příjemců. Obvykle byl kalibrován a aplikován separátně pro jednotlivé státy (Varga a in 't Veld, 2011). V současnosti se však již příliš nepoužívá, protože je považován za zastaralý a Evropská komise preferuje modely QUEST a RHOMOLO (Asatryan et al., 2024).

³⁶ Makroekonomický model založený na neo-keynesiánských předpokladech, který byl původně navržen k analýze interakcí napříč ekonomikami, ale byl dále rozpracován do několika variant. Na rozdíl od modelu HERMIN se jedná o globální model, který usiluje o evaluaci výdajů kohezní politiky napříč ekonomikou celé EU (Varga a in 't Veld, 2011; Joint Research Center, 2025)

³⁷ Dynamický prostorový model obecné rovnováhy, ve většině klíčových faktorů vychází z makroekonomického modelu QUEST, ale na rozdíl od něj je specificky navržený pro potřeby evaluace kohezní politiky a jeho referenční úrovní jsou NUTS 2 regiony. Je využitelný i pro hodnocení dopadů kohezní politiky do jednotlivých sektorů (Brandsma et al., 2015).

³⁸ Metody kontrafaktuální analýzy se snaží izolovat kauzální účinky kohezní politiky. Zjednodušeně lze říci, že o to usilují prostřednictvím hledání odpovědi na otázku: Jak by se realita lišila, pokud by se kohezní politika nerealizovala? Obvykle využívají pokročilejší statistické a ekonometrické metody a komparativní analýzy (Zdražil, 2015b).

a zobecnitelné. Vzhledem k výrazné fragmentaci proto obvykle nelze takto získávané znalosti o dopadech kohezní politiky agregovat formou syntézy a interpretovat jako integrovaný logický celek (Berkowitz et al., 2025).

Na jednu stranu je třeba podotknout, že různé anekdotické evaluace konkrétních případů nebo relativně malých souborů do jisté míry reagují na trendy posledních let, které zdůrazňují potřebu větší integrace teritoriálního kontextu a význam hodnocení dopadů konkrétních intervencí na lokální rozvoj (Barca, 2009). Na druhou stranu se však právě v důsledku této integrace teritoriálního kontextu stává stále problematičtější nesoulad mezi úrovní NUTS 2 regionů, které jsou referenční úrovní pro realizaci a evaluaci kohezní politiky, a měřitelností jejích faktických výsledků (Medeiros et al., 2023). Konkrétní intervence mají totiž často pouze velmi omezené lokální dopady, v agregovaných datech jsou proto obtížně zachytitelné a jejich hodnocení je ve vztahu ke standardním ekonomickým a sociálním indikátorům výzvou (Fantechi a Fratesi, 2023).

Na agregovaných úrovních sice také existuje řada studií, které hodnotí předpokládané dopady kohezní politiky, obvykle však usilují o omezené hodnocení ve vztahu k vybraným tematickým problémům. Převažují zejména studie věnující se vývoji makroekonomických ukazatelů (Dall’Erba a Fang, 2017), odvětvové struktury (Percoco, 2017), inovační činnosti (Ferrara et al., 2017), energetické (Scotti, et al., 2022) a dopravní infrastruktury (Crescenzi et al., 2016), lidského kapitálu (Becker et al., 2013), spillover efektů v území (Dall’Erba a Le Gallo, 2008) nebo kvality vládnutí (Rodriguez-Pose a Garcilazo, 2015). I tyto studie přinášejí často rozporuplné výsledky a jasnou odpověď ve věci dopadů a efektivity kohezní politiky nepřinášejí (Darvas et al., 2019).

Crescenzi a Giua (2020) však upozorňují, že závěry těchto typů tematických studií jsou značně omezené, protože zpravidla „pouze“ srovnávají skupinu regionů, které byly klasifikovány jako méně rozvinuté,³⁹ a mají proto přístup k největšímu objemu prostředků z fondů EU, vůči všem ostatním regionům EU. Výstupem těchto studií tak jsou zjednodušující závěry, které umožňují odhadovat dopady kohezní politiky v dílčích oblastech, ale nemají přímou vazbu na její cíl. Tato literatura, byť cenná a přinášející mnoho dílčích významných poznatků, tak zásadně nenapomáhá nalezení konsensu v otázce efektivity, respektive účinnosti a výkonnosti, kohezní politiky (Crescenzi a Giua, 2020).

³⁹ Regiony nedosahující 75 % HDP na osobu vůči průměru celé EU.

2.4.2 Shrnutí studií o dopadech kohezní politiky na regionální disparity

Jak uvádí Pellegrin a Colnot (2020), jen velmi malý počet empirických studií má ambici uchopit problém komplexněji a hodnotit dopady kohezní politiky v agregované podobě a ve vazbě na vývoj regionálních disparit. V obecné rovině tyto studie zpravidla vycházejí z neoklasického růstového modelu (Barro a Sala-i-Martin, 2004) a snaží se posoudit, zda kohezní politikou podporované méně rozvinuté regiony vykazují vyšší růstové tendence, a tedy konvergují k rozvinutějším regionům (Polverari et al., 2014). Závěry těchto spíše ojedinělých příspěvků ve vztahu k efektivitě kohezní politiky jsou však také velmi rozporuplné, a to v rozmezí od všeobecně či převážně pozitivních dopadů, přes neutrální působení, až k vyložení negativním závěrům (Dall’Erba a Fang, 2017; Heinemann et al., 2024).

Hlavní závěry vybraných studií, které se na agregované úrovni věnují problematice dopadů kohezní politiky na vývoj regionálních disparit, jsou v koncizní podobě shrnuty v Tabulkách 7 a 8. Do tabulek jsou zařazeny pouze studie, které analyzovaly rozsáhlejší vzorky regionů (alespoň 100), a to napříč více zeměmi EU, a které současně pokrývají alespoň jedno programovací období. S ohledem na zaměření kohezní politiky jsou primárně uvedeny studie provedené na referenční úrovni NUTS 2 regionů. V některých studiích se objevuje i vzorek zahrnující úroveň NUTS 1 nebo NUTS 3, s ohledem na limitovaný počet studií v této oblasti jsou i tyto výstupy do následujícího souhrnu zařazeny.

Tabulka 7. Studie deklarující pozitivní dopady na vývoj regionálních disparit

Studie	Hodnocené období	Hodnocený vzorek (regiony)	Závěry o dopadech kohezní politiky
Dall’Erba (2005)	1989-1999	145 (NUTS 2)	Převažují pozitivní dopady na ekonomický růst a konvergenci regionů.
Falk a Sinabell (2008)	1995-2004	1084 (NUTS 3)	Pozitivní dopady na ekonomický růst a konvergenci v méně rozvinutých regionech. Využití zdroje v rámci implementace však převyšují přidanou hodnotu na výstupu.
Mohl a Hagen (2010)	2000-2006	126 (NUTS 1 a NUTS 2)	V určitých případech podporuje ekonomický růst a konvergenci regionů. V obecné rovině však nikoliv.
Becker et al. (2010)	1989-1993 1994-1999 2000-2006	193 (NUTS 2) a 1015 (NUTS 3) 215 (NUTS 2) a 1091 (NUTS 3) 285 (NUTS 2) a 1213 (NUTS 3)	Pozitivní dopady na ekonomický růst a konvergenci regionů. Současně má však neprůkazné dopady v rovině sociálního rozvoje.

Studie	Hodnocené období	Hodnocený vzorek (regiony)	Závěry o dopadech kohezní politiky
Becker et al. (2012)	1994-1999 2000-2006	1091 (NUTS 3) 1213 (NUTS 3)	Obecně pozitivní dopady, ale přibližně u pětiny regionů je podpora vyloženě neúčelná a u dalších dvou pětín není příliš účinná.
Pellegrini et al. (2013)	1994-2006	213 (NUTS 2)	Dopady na ekonomický růst a konvergenci jsou pozitivní, ale jejich síla je minimální.
De Dominicis (2014)	1991-2004	188 (NUTS 2)	Pozitivní dopady na ekonomický růst a konvergenci, které jsou ale patrné pouze v několika méně rozvinutých regionech a obvykle brzy pominou.
Crescenzi a Giua (2017)	1994-2013	139 (NUTS 1 a NUTS 2)	Pozitivní dopady, které jsou však silnější v sociálně a ekonomicky rozvinutých regionech
Fiaschi et al. (2018)	1991-2008	175 (NUTS 2)	Dopady jsou převážně pozitivní, ale v různých programovacích obdobích se jejich síla zásadně liší.
Becker et al. (2018)	1989-2013	187 (NUTS 2)	Pozitivní dopady na ekonomický růst a konvergenci, které ale ve většině regionů zpravidla velmi rychle pominou.
Ferrara et al. (2022)	2000-2013	201 (NUTS 2)	Dopady jsou pozitivní, ale pouze za předpokladu, že míra podpory dosáhne určité úrovně.
Calegari et al. (2023)	2007-2013	191 (NUTS 2)	Pozitivní dopady má zejména na růst v regionech zemí připojených v rámci východního rozšíření. Díky tomu pozitivně působí na souhrnnou konvergenci mezi východními a západními regiony EU.
Crucitti et al. (2023)	2007-2017	267 (NUTS 2)	Dopady jsou pozitivní zejména v méně rozvinutých zemích a regionech.

Zdroj: vlastní zpracování na základě uvedených zdrojů

Tabulka 7 představuje závěry empirických studií, ze kterých vyplývají pozitivní nebo spíše pozitivní dopady. Obecně se většina studií věnuje problematice ekonomického růstu a konvergence, zatímco sociální dimenzi rozvoje řada studií vůbec nezohledňuje. Z tabulky je také patrné, že většina z těchto studií nepovažuje dopady kohezní politiky za čistě pozitivní, ale spíše pozitivní, neuvažuje univerzální působnost převažujících dopadů a formuluje určité výhrady. Tyto výhrady se nejčastěji vztahují k výrazné diferencovanosti dopadů napříč různě situovanými regiony i programovacími obdobími.

Tabulka 8. Studie deklarující neutrální či negativní dopady na vývoj regionálních disparit

Studie	Hodnocené období	Hodnocený vzorek (regiony)	Závěry o dopadech kohezní politiky
Boldrin a Canova (2001)	1980-1996	185 (NUTS 2)	Minimální dopady na ekonomický a sociální rozvoj.
De Freitas et al. (2003)	1990-2001	196 (NUTS 2)	Disparity mezi regiony se sice snižují, ne však díky kohezní politice. Větší dopad na konvergenci mají národní iniciativy.
Rodriguez-Pose a Fratesi (2004)	1989-1999	152 (NUTS 2)	Nevýznamné dopady v ekonomické i sociální rovině.
Ederveen et al. (2006)	1990-2001	183 (NUTS 2)	V obecně rovině jsou dopady nevýznamné.
Dall’Erba a Le Gallo (2008)	1989-1999	145 (NUTS 2)	Disparity mezi regiony se sice postupně snižují, nelze však prokázat, že dopadem implementace kohezní politiky.
Esposti a Bussoletti (2008)	1989-2000	206 (NUTS 2)	Obecně nepříliš výrazné dopady na regionální konvergenci. V případě mnoha regionů jsou však dopady prokazatelně negativní.
Le Sage a Fischer (2008)	1995-2003	255 (NUTS 2)	V přímém vztahu neprůkazné. Zásadní roli však hrají spillover efekty, v jejichž rámci určitou roli hrát může.
Mohl a Hagen (2009)	1995-2005	122 (NUTS 1 a NUTS 2)	Zpravidla statisticky nevýznamné dopady.
Le Gallo et al. (2011)	1989-1999	145 (NUTS 2)	Přestože u některých regionů se zdají být účinky pozitivní, v jiných regionech jsou negativní. V obecně rovině politika ke konvergenci nepřispívá.
Rodriguez-Pose a Novak (2013)	1994-2006	133 (NUTS 2)	Má pozitivní dopady spíše v rozvinutějších zemích a regionech. Přičemž, síla dopadů se v čase výrazně liší.
Rodriguez-Pose a Garcilazo (2015)	1996-2007	169 (NUTS 2)	Dopady na rozvoj a konvergenci jsou minimální, pokud chybí kvalitní institucionální rámec. Ten však právě méně rozvinuté země a regiony obvykle postrádají.
Maynou et al. (2016)	1990-2010	174 (NUTS 2)	Přestože má jistý vliv na ekonomický růst, k regionální konvergenci nepřispívá.
Breidenbach et al. (2019)	1997-2007	127 (NUTS 2)	Obecně nevýznamné, ale v případě periferních regionů převážně spíše negativní dopady.

Studie	Hodnocené období	Hodnocený vzorek (regiony)	Závěry o dopadech kohezní politiky
Calegari et al. (2021)	2007-2013	195 (NUTS 2)	Dopady jsou spíše pozitivní v rozvinutých regionech, ale naopak spíše negativní v méně rozvinutých regionech.
Albanese et al. (2025)	2007-2013	270 (NUTS 2)	Prakticky žádné hmatatelné dopady v ekonomické ani sociální rovině, ani jiných relevantních oblastech lidského rozvoje.

Zdroj: vlastní zpracování na základě uvedených zdrojů

Tabulka 8 představuje naopak závěry studií, ze kterých vyplývají neutrální nebo negativní dopady. I v rámci těchto studií je patrná větší pozornost věnovaná ekonomické rovině. Častěji opakujícím se závěrem je postupující proces konvergence, který však probíhá nezávisle na implementaci kohezní politiky. Dalším častým zjištěním je pozitivní působení kohezní politiky na rozvinuté regiony, zatímco na méně rozvinuté regiony jsou dopady politiky spíše negativní. Tento jev je tak v rozporu s principem solidárnosti, na kterém je kohezní politika do značné míry založena.

Z uvedených tabulek je velmi dobře patrné, že problematice reálných dopadů kohezní politiky na vývoj regionálních disparit se věnuje nebo v minulosti věnoval poměrně omezený okruh autorů. Dále je také patrná větší skeptičnost k dopadům kohezní politiky u dříve prováděných studií. A naopak, četnější optimismus o efektivitě implementace u studií, které byly publikovány v posledních letech a věnují se pozdějším programovacím obdobím, během nichž již byla EU rozšířena o méně rozvinuté regiony postkomunistických zemí. Toto zjištění plně koresponduje se závěry, které na základě velmi komplexní rešerše ve své aktuální studii představuje Berkowitz et al. (2025).

Z Tabulek 7 a 8 je také zřejmé, že dosud publikovaný výzkum nepokrývá poslední ukončené programovací období 2014-2020, a to ani v případě studií z posledních let. Tuto skutečnost lze zřejmě uvádět do souvislosti s aplikací pravidla $n+3$, na jehož základě bylo možné čerpat vyhrazené prostředky ještě v roce 2023 (Crucitti et al., 2024), respektive 3 roky po formálním ukončení programovacího období k 31. 12 2020. Uvedené pravidlo se tak negativně promítlo do dostupnosti dat o skutečně realizovaných platbách, která navíc Evropská komise uvolňuje s jistým zpožděním⁴⁰ (DG REGIO, 2025b).

⁴⁰ Dle četnosti aktualizace databáze se jedná o jednotky let.

V daném kontextu je dále třeba poznamenat, že se v posledních letech objevilo i několik studií, které se zabývají problematikou dopadů kohezní politiky na vývoj regionálních disparit napříč EU a které pokrývají i poslední ukončené programovací období 2014-2020 (např. Capello a Caragliu, 2021; Crucitti et al., 2024), či dokonce probíhající období 2021-2027 (např. Mogila et al., 2022). Tyto studie však nejsou do výše uvedeného přehledu zařazeny, protože běžně nepracují s peněžními toky, které byly v rámci implementace kohezní politiky realizovány. Tyto studie reálné toky aproximují ex-ante modelovou alokací finančních prostředků a často přitom využívají odhady odvozené od výsledků průběžné evaluace z roku 2018 (Crucitti et al., 2024). V tomto ohledu byl brán v potaz také postřeh Fuesta (2024), který poukazuje na principiální nesoulad v závěrech právě mezi obvykle velmi optimistickými evaluacemi typu ex-ante, které vycházejí převážně z různých předběžných simulací vývoje makroekonomických veličin, a výrazněji pesimističtějšími evaluacemi typu ex-post, které pracují s reálnými daty.

2.4.3 Hlavní témata výzkumu na agregované úrovni

Výrazná rozporuplnost závěrů různých studií je s ohledem na tradici a nákladnost kohezní politiky do jisté míry překvapující. Logické vysvětlení nabízí Marzinotto (2012), která uvádí, že jsou rozpory primárně způsobeny variabilitou metodologických přístupů, a zejména pak velmi odlišných typů výzkumných otázek a hypotéz, k jejichž zodpovězení, respektive ověření, výzkumníci směřují.

Von Ehrlich (2024) shrnuje, že na agregované úrovni dosavadní výzkum dopadů kohezní politiky na růst a vývoj regionálních disparit často nesměřoval k jedinému jasně formulovanému problému, ale usiloval o nalézání odpovědí na několik hlavních výzkumných otázek:

- I) Vyvolávají poskytnuté prostředky dodatečný růst v regionech, které je přijímají?
- II) Je tento růst napříč podpořenými regiony rovnoměrný?
- III) Mění se s objemem čerpaných prostředků růstové tendence?
- IV) Jaké jsou distribuční účinky transferů?
- V) Zvyšují prostředky z kohezních fondů odolnost regionů během krizových období?
- VI) Je podpora převážně spotřebována nebo má dlouhodobé účinky?
- VII) Jak efektivitu kohezní politiky ovlivňuje regionální a místní politika?

V návaznosti na první z otázek (I) jsou často odhadovány multiplikační efekty, které by měly prostředky kohezní politiky vyvolat. Velmi optimistické ex-ante odhady uváděné v oficiálních materiálech EU, které vycházejí ze simulačních modelů obecné rovnováhy⁴¹, uvádějí sílu multiplikačního efektu až na úrovni kolem hodnoty 3 (DG REGIO, 2016) a výrazný dopad kohezních fondů na růst HDP v rozsahu několika procentních bodů (Evropská komise, 2024a). Nezávislý empirický výzkum je však poněkud zdrženlivější, když nejoptimističtější odhady uvádějí, že jedno euro čerpané z kohezní fondů se odrazí v navýšení HDP zhruba o 1,7 EUR (Coelho, 2019). Nicméně obvykleji závěry studií hovoří spíše o nižších hodnotách, které jsou v průměru blízko jedné (Lang et al., 2023). Poměrně často je průměrný multiplikační efekt uváděn v rozmezí 0,8-1,2 (Pellegrini et al., 2013), což zjednodušeně řečeno znamená, že v obecné rovině pomocí mechanismu kohezní politiky nedochází k multiplikaci, ale pouze k redistribuci prostředků.

K navazující otázce (II) o rovnoměrnosti růstu je v zásadě shoda na tom, že je růst zpravidla nerovnoměrný a efektivita kohezních fondů se v jednotlivých regionech velmi výrazně liší (Bachtroegler et al., 2019). Příčiny nerovnoměrnosti jsou obvykle shledávány právě v rozdílné síle již zmiňovaných multiplikačních efektů (Scotti et al., 2022), ale kromě toho také v kapitálové vybavenosti regionů (Fratesi a Perucca, 2014), dostupnosti a úrovni lidského kapitálu (Becker et al., 2013), produktivitě výrobních faktorů (Zdražil a Applová, 2016), kvalitě institucí a vládnutí (Rodriguez-Pose a Garcilazo, 2015) nebo specifických implementace v jednotlivých zemích (Crescenzi a Giua, 2020).

Rozporuplné výsledky přinesl i výzkum zaměřený na vazby mezi objemem čerpaných prostředků a růstem (III). Vedle skeptických studií, které poukazují na velmi omezené vazby mezi růstem a implementací kohezní politiky (Mohl a Hagen, 2010; Dall’Erba a Le Gallo, 2008) existují i studie, které naopak říkají, že na objemu výdajů velmi záleží (Cerqua a Pellegrini, 2018). Podle Beckera et al. (2012) existuje pro každý region úroveň nasycení, po jejímž překročení již dodatečné prostředky z kohezních fondů na růst a rozvoj nepůsobí. Podle jejich výpočtů se nad touto úrovní nachází přibližně pětina regionů, nicméně odhadují, že s ohledem na dosavadní vývoj by měl mít uvedený podíl spíše rostoucí tendenci. Tedy v těchto „dotačně přesycených“ regionech je minimálně část prostředků využívána neefektivně a bylo by vhodné ji alokovat do jiných regionů, kde by mohla přinést mnohem více užtku (Becker et al., 2012).

⁴¹ např. některé varianty QUEST nebo RHOMOLO

Naopak, u regionů, které se nacházejí v rozvojové pasti, se předpokládá, že jsou intervence kohezní politiky v podstatě neefektivní, pokud nedosáhnou alespoň minimální prahové hodnoty (Diemer et al., 2022). Von Ehrlich (2024) uvádí, že pro nastartování růstu, který by těmto regionům mohl pomoci rozvojovou past opustit, nepomůže ani více menších intervencí, ale jsou bezpodmínečně zapotřebí rozsáhlé velkokapacitních investice, které umožní překonat dosavadní linearitu rozvoje.

V otázce distribučních účinků transferů z kohezních fondů (IV) se literatura v zásadě shoduje, že kohezní politika je velmi podstatným mechanismem redistribuce bohatství (Crucitti et al., 2023), ale také na nerovnoměrnosti přímých i nepřímých (spillover) efektů této redistribuce (Scotti et al., 2022). Rozsáhlé diskuse vyvolalo zejména zjištění, že konvergenční tendence mezi regiony napříč EU jsou obvykle doprovázeny vnitřními divergenčními tendencemi uvnitř těchto regionů nebo států, v nichž se nacházejí (Marzinotto, 2012). Zdražil a Applová (2016) nebo Kokocinska a Puziak (2018) ukazují, že se tyto tendence vyskytují zejména u méně rozvinutých zemí, tedy největších příjemců pomoci.

Další studie potvrdily nerovnoměrné účinky distribuce evropských prostředků ve vazbě na charakter území, do kterého směřují. Z výzkumu vyplývá, že nejvíce v tomto smyslu profitují větší města (Holobiuc, 2020) a jejich bezprostřední zázemí (Gagliardi a Percoco, 2016). Pozornost však byla věnována i problematice redistribuce bohatství v rámci společnosti. Z analýzy zohledňující příjem obyvatelstva vyplývá, že z redistribuce prostředků netěží primárně nejzranitelnější nízkopříjmová, ale spíše majetnější část populace, protože v regionech, které jsou významnými příjemci pomoci roste Giniho koeficient (Albanese et al., 2023). Zdá se tak, že implementace kohezní politiky produkuje nežádoucí Matoušův efekt⁴², protože z ní těží spíše bohatší a úspěšnější regiony a obyvatelé, zatímco chudší část společnosti nikoliv (Polverari, 2025).

Další z hlavních směrů výzkumu (V) navazuje na známý fakt, že regionální disparity často prohlubují průběh ekonomických krizí, ale také výrazně oddalují jejich řešení (Stiglitz, 2012). kohezní politika je v tomto smyslu viděna jako nástroj posilující odolnost regionů, už jen z toho důvodu, že je jejím cílem disparity snižovat (Giannakis a Bruggeman, 2020). Vedle dlouhodobého působení v rámci prevence se však zdá, že prostředky vynaložené v rámci kohezní politiky mají v průběhu krizí i krátkodobé pozitivní dopady (Di Caro a Fratesi, 2023).

⁴² Vycházejí z podobnosti o hřivnách, které se objevuje v Evangelii podle Matouše (verš 25:29), popsal Robert Merton (1988) princip působení kumulativních výhod, který označil jako Matoušův efekt.

Tyto dopady sice nejsou zvlášť přesvědčivé v rámci tradičních ukazatelů ekonomické výkonnosti, protože nepůsobí zásadní rozdíl v oblasti ekonomického růstu, data však ukazují, že pozitivními stabilizačními dopady působí na trhu práce, když působí proti růstu nezaměstnanosti (Von Ehrlich, 2024).

V kontextu krátkodobých nebo dlouhodobých účinků (VI) Barone et al. (2016) pokládá otázku, zda je kohezní politika pouze „léčbou“ nebo zda vede k „vyléčení“. Respektive, zda její prostředky směřují primárně do spotřeby a zmírňování nerovností nebo mohou regiony posunout na jiné rozvojové trajektorie prostřednictvím investic. Z několika analýz vývoje regionů, které o značnou část prostředků z kohezních fondů po rozšíření EU přišly vyplývá, že se jedná spíše o onu léčbu, protože u těchto regionů se snížení objemu pomoci projevilo velmi negativně (Barone et al., 2016; Di Cataldo, 2017). Jak bylo také uvedeno výše, korelaci mezi růstem spotřebních výdajů a příjmy obdrženými z kohezních fondů potvrzuje i Asatryan a Birkholz (2024).

Někteří autoři však namítají, že problematika není tak přímočará a záleží na charakteru intervence. Jako názorný protiargument podotýkají, že krátkodobé efekty jsou velmi dobře patrné převážně u („tvrdých“) intervencí realizovaných z infrastrukturalně orientovaného Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF), ačkoliv v delším období se může zdát, že postupem času vyprchávají. A naopak, („měkké“) intervence realizované z Evropského sociálního fondu (ESF) nejsou sice v krátkém období prakticky vůbec zaznamenané, ale s odstupem několika let se začínou pomalu projevovat právě ve střednědobém a dlouhodobém horizontu (Canova a Pappa, 2025).

Zcela zásadní dopad politiky regionálních a místních aktérů na účinnost kohezní politiky (VII) dokumentuje několik studií. Becker et al. (2013) poukazuje na význam kvality regionálních institucí a lidí, kteří v nich pracují. Podobně Rodriguez-Pose a Garcilazo (2015) poukazují na význam kvality celého institucionálního rámce a výkonu správy, zatímco Ederveen et al. (2006) zdůrazňuje, že předpoklady efektivního fungování institucí jsou také kvantitativní, zejména jejich robustnost.

Von Ehrlich (2024) varuje před nebezpečím populistického zacházení s evropskými prostředky, přičemž ze studie Zdražila et al. (2025) vyplývá, že zranitelné jsou v tomto smyslu zejména menší obce, ve kterých není vůči vládnoucím činitelům opozice a dostatečná veřejná kontrola. Blankart a Ehmke (2015) v daném kontextu dokonce dávají prostředky přerozdělované mezi méně rozvinuté regiony do souvislosti s rivalitním dobýváním renty ze strany regionálních

a místních aktérů, což považují nejen za zásadní překážku efektivního využívání prostředků, ale také samotného rozvoje.

2.5 Problematika nadměrné evaluace

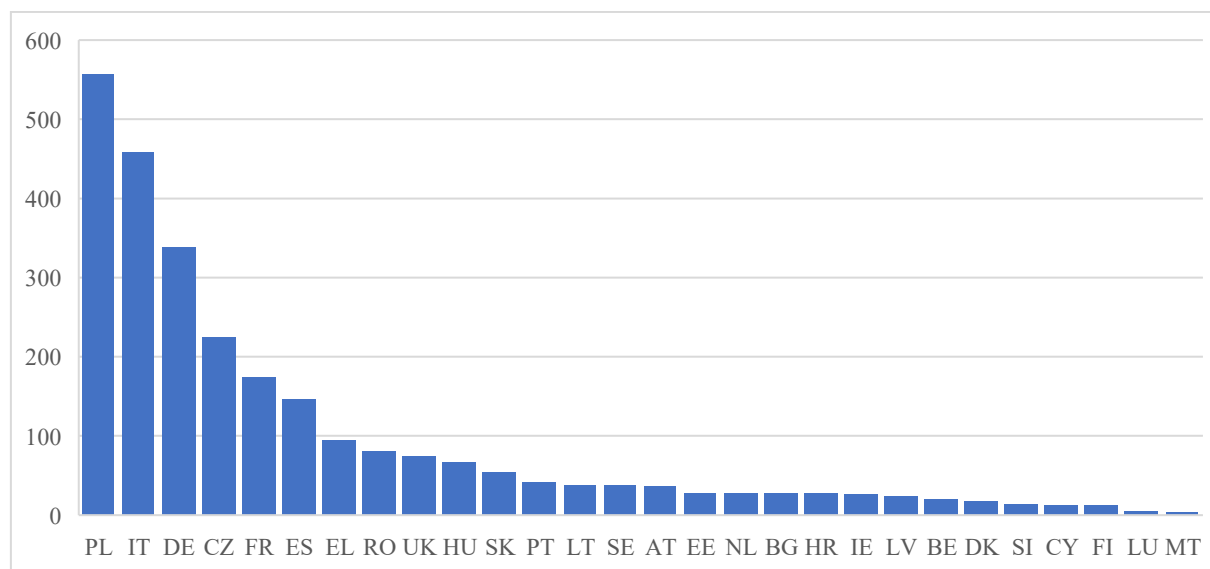
Přestože se výzkum shoduje na nekonsenzuálnosti závěrů o dopadech kohezní politiky a potřebě dalšího bádání, paradoxně je tato problematika velmi široce reflektována nejen akademickým prostředím, ale také samotnou EU a členskými státy. Specifikem evaluace kohezní politiky je, že na rozdíl od jiných politik EU je výrazně institucionalizovaná. Respektive, jsou definována formální pravidla, která jsou zanesena do stěžejních legislativních dokumentů EU a která provádění evaluace vyžadují (Naldini, 2018). I z tohoto důvodu se jedná o nejčastěji evaluovanou politiku s nejpropracovanějším systémem hodnocení a enormním množstvím zpracovaných hodnotících zpráv, které je zcela unikátní a nemá ve světě obdoby (Asatryan et al., 2025).

S ohledem na víceúrovňové schéma řízení a vysoké množství aktérů, kteří evaluaci kohezní politiky provádějí, jsou však evaluační výstupy extrémně fragmentované. Proto je prakticky nemožné dopočítat se třeba i jen konkrétního množství materiálů, které se evaluací kohezní politiky zabývají. V celkovém součtu lze však odhadovat, že se pro každé programovací období jedná minimálně o tisíce položek, přičemž tyto položky se principiálně odlišují co do rozsahu i kvality.

Pro vysvětlení, v programovacím období 2014-2020 bylo v rámci kohezní politiky realizováno 392 operačních programů (Bachtler, 2022). Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 1303/2013 v článcích 54 až 57 stanovuje, že pro programovací období 2014-2020 je třeba, aby členské státy každý operační program evaluovaly zvlášť, a to na začátku (ex-ante evaluace) a minimálně jednou v průběhu (ongoing evaluace). Vedle toho uvedené nařízení stanovuje Evropské komisi i provádění syntézy evaluací za celou politiku a tematických evaluací (např. po fondech). Pouze legislativní rámec tak vyžaduje provedení rozsáhlé evaluační činnosti, jejímž výstupem je více než tisíc dokumentů.

Oficiální databáze Evropské komise eviduje pro období 2014-2020 dokonce více než 2600 evaluací, které členské státy zaevidovaly v rámci hodnocení implementace svých operačních programů. Přitom tato databáze ani neobsahuje informace o stovkách provedených ex-ante evaluací (Evropská komise, 2025a). Obrázek 5 potvrzuje logický předpoklad, že nejvyšší počet evaluací prováděly ve vztahu k programovacímu období 2014-2020 země, které jsou

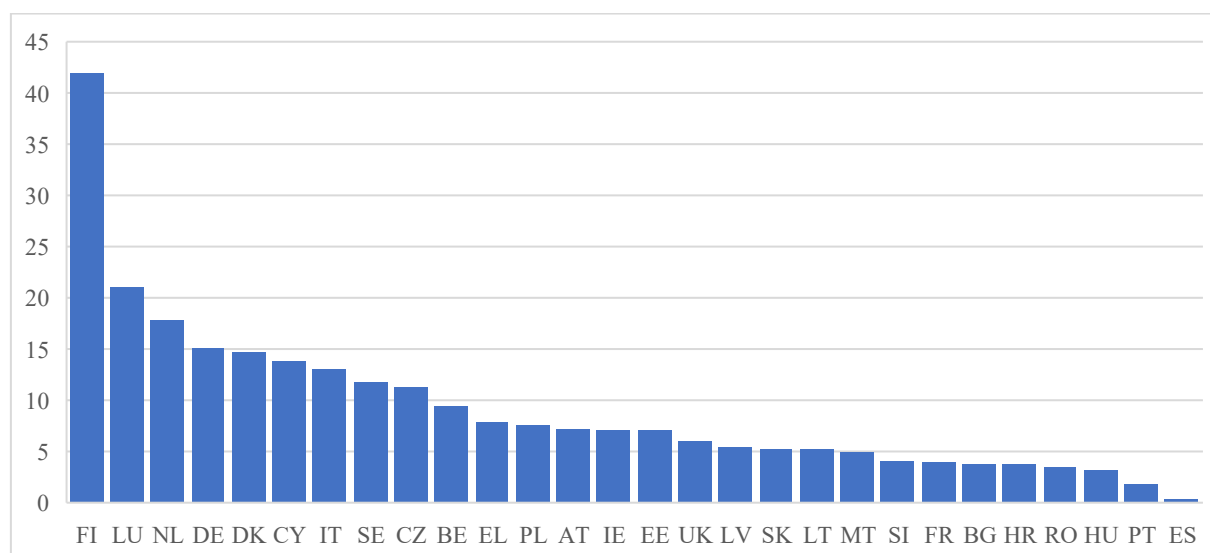
významnými příjemci finančních prostředků z kohezních fondů. Obecně se tedy jedná o postkomunistické země střední a východní Evropy a země Mediteránu.

Obrázek 5. Evidované evaluace podle operačních programů (2014-2020)

Zdroj: zpracováno podle Evropská komise (2025a)

Jak ale podotýká Asatryan et al. (2025), při přepočtu na objem přijaté pomoci se pořadí do značné míry otáčí (viz Obrázek 6). Neznamená to tedy, že by méně rozvinuté země na evaluaci obzvláště lpěly, ale jejich prvenství v počtu evaluací je skutečně dáno nutností využití získaných prostředků evaluovat.

Obrázek 6. Evidované evaluace podle operačních programů na 1 miliardu přijatých EUR (2014-2020)

Zdroj: zpracováno podle Evropská komise (2025a)

Pro srovnání, v programovacím období 2007-2013, které nekladlo na evaluaci takový důraz, členské státy vypracovaly více než 800 mandatorních evaluačních materiálů (Evropská komise, 2021a), přičemž bylo realizováno 441 operačních programů (Evropský účetní dvůr, 2020). Lze však očekávat, že trend narůstajícího počtu materiálů kulminoval a že se počet evaluací v programovacím období 2021-2027 sníží. Konečný počet operačních programů se sice očekává na podobné úrovni, respektive cca 400 (European Institute of Public Administration, 2024), nicméně Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 rozvolnilo povinnost zpracovávání evaluací typu ex-ante (Koudoumakis et al., 2022).

Vedle toho je však třeba uvažovat i další formy evaluace, které vznikají na popud dalších orgánů EU nebo členských států. Mezi nimi lze jmenovat např. Evropský účetní dvůr, který provádí nezávislé audity se zaměřením na dodržování předpisů, ale také dosahování souladu výstupu s politikami, včetně výkonnostních ukazatelů. Ve své databázi publikací (Evropský účetní dvůr, 2025) eviduje více než 80 zvláštních zpráv k tématu kohezní politiky, z toho více než 50 pro programovací období 2014-2020.

Nelze však samozřejmě zapomínat ani na velmi rozsáhlý nezávislý akademický výzkum, pro který se stala kohezní politika a hodnocení její implementace významným tématem (Bachtler et al., 2017). Poměrně aktivní a neopomenutelná jsou však v této oblasti také média, která sehrávají kritickou roli při interpretaci výsledků kohezní politiky laické veřejnosti (Mendez et al., 2020).

Značně konzervativní (autorovi vlastní) odhady počtů dokumentů, které vycházejí z prostudované literatury a které jsou relevantní k dosud poslednímu ukončenému programovacímu období 2014-2020 jsou shrnuty v Tabulce 9. Nutno podotknout, že účelem této tabulky není exaktně vyčíslovat celkový rozsah existující matérie, ale naznačit předpokládanou strukturu hlavních typů odborných dokumentů, pro které je problematika evaluace kohezní politiky stěžejním tématem.

V návaznosti na uváděný rozsah evaluační činnosti, která je ve vztahu ke kohezní politice prováděna, je také důležitý postřeh, který vyplývá ze studie Astaryana et al. (2025). Podotýká, že provedení kvalitní evaluace je poměrně nákladné, protože vyžaduje vysoce profesionální aparát a vedle přímých nákladů produkuje i celou řadu nepřímých, třeba jen tím, že zvyšuje objem administrace. V podobném duchu se vyjadřuje i Thyrard (2026), jenž navíc poukazuje na specifický business model, který se kolem problematiky evaluace kohezní politiky a zapojování limitovaného množství „nezávislých hodnotitelů“ do této činnosti vytvořil.

Citované studie dospívají k názoru, že v některých zemích tento model dokonce hraničí s oligopolizací evaluačního odvětví. Kromě evaluace, v jejímž rámci je hodnocena efektivita kohezní politiky, se tak s ohledem na enormní rozsah a nákladnost začíná pod drobnohled dostávat i efektivita samotné evaluační činnosti.

Tabulka 9. Odhadovaná struktura hlavních zdrojů informací o provedené evaluaci

Zdroj evaluace	Počty dokumentů (řády)	Typy dokumentů	Dostupnost dokumentů (obvykle na internetu)
Evropská komise	desítky	evaluační syntézy, tematické zprávy	odborné administrativní útvary Evropské komise: DG REGIO, DG EMPL, DG COMM
Členské státy a regiony	tisíce	hodnocení národních a regionálních operačních programů	národní řídicí orgány
Další orgány EU a členských států	stovky	zvláštní zprávy, politické zprávy	specializované publikační databáze, tiskové zprávy
Nezávislý výzkum	tisíce	vědecké články a studie, odborné analýzy médií	databáze odborných textů, publikace indexované ve Web of Science, Scopus, databáze vydavatelů médií

Poznámky: Odhady řádu počtu dokumentů vycházejí z informací relevantních k programovacímu období 2014-2020.

DG REGIO = Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku; DG EMPL = Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování; DG COMM = Generální ředitelství pro komunikaci

Zdroj: vlastní zpracování s využitím (Evropská komise, 2025a; Evropský účetní dvůr, 2025)

Na druhou stranu, jistým přelomem a impulsem může být v tomto kontextu zapojení inovativních nástrojů umělé inteligence do procesu evaluace, které nabízí potenciál automatizace zpracování rozsáhlých evaluačních výstupů (Korinek, 2023). Za pilotní lze v kontextu kohezní politiky považovat studii Astaryana et al. (2025), která demonstruje inovativní využití velkého jazykového modelu k syntéze textových informací z více než 2300 evaluačních zpráv vypracovaných pro potřeby evaluace politiky v programovacím období 2007-2013 a 2014-2020.

Dílčí shrnutí

Jak je z výše uvedeného stručného shrnutí hlavních východisek, vybraných studií a hlavních bodů dosavadního výzkumu patrné, i přes nalezení dílčích konsensů jsou odpovědi na většinu

prověřovaných otázek dosud nejednoznačné. Jedním z často používaných vysvětlení pro četné nejednoznačnosti v otázce efektivity a dopadů kohezní politiky je dlouhodobý problémem obtížného posunutí výzkumu od zjednodušující korelace ke kauzalitě (Darvas et al., 2019). Respektive, primárním cílem kohezní politiky je snižování regionálních rozdílů, nicméně zjištění, že region, který byl podpořen, zaznamenal v oblasti rozvoje úspěchy a konverguje k rozvinutějším regionům, naplňuje pouze nutnou podmínkou a není důkazem, že tyto úspěchy jakkoliv souvisí s poskytnutými prostředky.

Jak navíc ukazují Fratesi a Wishlade (2017), četné a poměrně hluboké rozpory mezi různými autory jsou v rámci evaluace kohezní politiky dlouhodobé a nejsou dopadem náhlých poruch socio-ekonomického prostředí nebo změn aplikovaných během konkrétních programovacích období. I proto je zřejmě přisuzování regionální konvergence v EU k úspěchům kohezní politiky stále spornější a je třeba jej ověřovat dalším originálním a sofistikovaným výzkumem (Schwab, 2024).

3 Výzkumný problém, cíl a metodický rámec

Výchozím rámcem pro formulování výzkumného problému, na něj navazujícího cíle, pracovních hypotéz a výzkumné otázky, je aktuální stav poznání, kontext a výzvy, jimž byly věnovány předcházející kapitoly. Faktem je, že problematika evaluace kohezní politiky je velmi široká a komplexní a předcházející text proto v tomto smyslu v žádném případě nelze považovat za vyčerpávající. Pozornost rešeršní části práce byla primárně zaměřena na okruhy, které lze považovat ve vztahu k výzkumnému problému a jeho řešení za vysoce relevantní.

V návaznosti na výzkumný problém, vymezený cíl a formulované pracovní hypotézy a výzkumnou otázku upíná tato kapitola dále pozornost k metodickému rámci, na kterém je provedený výzkum založen. V obecné rovině je výzkum postaven na aplikaci elementárních výzkumných metod typu analýzy, syntézy, indukce, dedukce, generalizace a komparace. Empirická analýza je vybudována na převážně pozitivistickém přístupu k evaluaci, který se však do jisté míry prolíná s realismem. Pro dosažení definovaného cíle je využíván aparát standardních matematicko-statistických a ekonometrických metod, které jsou aplikovány výhradně na volně dostupné datové zdroje.

3.1 Vymezení výzkumného problému

V návaznosti na integraci teritoriální dimenze je při evaluaci kohezní politiky pozornost výzkumu v poslední době směřována směrem „dolů“, tedy k hodnocení konkrétních aktivit. Svým způsobem v rámci tohoto vývoje dochází k odklonu od kvantitativní analýzy ve prospěch analýzy kvalitativní (Spanache, 2018). A současně, nedostatečná pozornost je v rámci výzkumu věnována skutečnosti, že v návaznosti na článek 174 Smlouvy o fungování EU (2008) by kohezní politika měla primárně usilovat o snižování regionálních rozdílů napříč EU a zajištění vyváženého rozvoje území. Tedy, měla by být efektivní nejen parciálně v případě konkrétních intervencí, ale také v agregované podobě na úrovni celého nástroje. Hodnocení na agregované úrovni se však vzhledem k posunu kohezní politiky k teritoriální dimenzi, ale také nárůstu její complexity, stává stále větší výzvou (Fantechi a Fratesi, 2023; Pellegrin a Colnot, 2020).

S ohledem na výraznou diferencovanost prostředí, konkrétních přístupů a absenci relevantních dat se evaluace kohezní politiky na agregované úrovni často soustředí na vágní, ale snadno kvantifikovatelné výstupy, ze kterých však efektivita kohezní politiky přímo nevyplývá. Příkladem mohou být počty podpořených projektů a ekonomických subjektů, objemy vyplacených prostředků, odhadované množství uspořené energie, počet vytvořených jednotek

apod. Tyto zjednodušující ukazatele jsou pak i jádrem mnoha souhrnných zpráv, které vydává Evropská komise (2024b). Neexistuje však jednoznačná a objektivní empirií podložená odpověď na otázku, jak kohezní politika jako celek plní svůj primární cíl, který vyplývá z článku 174 Smlouvy o EU (2008).

Faktem je, že hodnocení efektivity kohezní politiky na agregované úrovni znesnadňuje celá řada objektivních faktorů, jako např. obtížná izolace vlivu kohezní politiky, zpoždění dopadů investic a jejich rozložení v čase, nepřímé efekty investic nebo absence jednotné referenční metodiky pro měření vývoje regionálních disparit. Tyto faktory jsou poměrně obsáhle zdokumentovány odbornou literaturou (Heinemann et al., 2024; Bachtler a Wren, 2006; Fuest 2024; Crescenzi a Giua, 2020). Lze však konstatovat, že by tato objektivní omezení neměla být zásadní překážkou v úsilí vedoucímu k ověřování účinnosti a dalšího rozvoje kvantitativních evaluačních technik. Třebaže technik zjednodušujících a s četnými omezeními, kterými bude efektivita kohezní politiky systematicky vyhodnocována na agregované úrovni, a interpretována ve vztahu ke svému hlavnímu cíli, tedy snižování disparit v ekonomickém a sociálním rozvoji mezi regiony a zeměmi EU (viz článek 174 Smlouvy o EU, 2008).

Vedle toho byla dlouhodobě významným limitem provedení relevantního hodnocení efektivity kohezní politiky na agregované úrovni absence vhodné struktury dat (Schwab, 2024; Asatryan et al., 2025). Respektive, časový nesoulad mezi obdobím realizace aktivit podpořených kohezní politikou (aktivity jsou předfinancovány z rozpočtů členských států EU) a zpětným profinancováním těchto aktivit z kohezních fondů znamená, že jsou finanční prostředky na realizaci kohezní politiky vykazovány a statisticky zachycovány nárazově, a navíc se značným zpožděním. Zcela standardní, avšak z hlediska evaluace limitující, je v tomto smyslu i dočerpávání prostředků ještě po dobu několika let od formálního ukončení programovacího období a překryv s implementací prostředků z období bezprostředně následujícího.

Z těchto důvodů sahá řada kvantitativních studií k využívání datových vstupů konstruovaných nikoliv na základě reálných peněžních toků, ale veličin vymodelovaných na základě ex-ante administrativně odhadnuté alokace, která je však pro samotnou implementaci nezávazná a má pouze formální povahu (Crucitti et al., 2024; Capello a Caragliu, 2021). Nutno ale podotknout, že výstupy těchto modelů mají vůči ex-post získávaným datům v rámci evaluace kohezní politiky jen velmi omezenou relevanci (Fratesi, 2024).

Ovšem ani v rámci ex-post evaluací nebyla situace dlouhodobě ideální, přičemž zásadní limitace spočívala v omezené možnosti sledovat vývoj implementace kohezní politiky

po jednotlivých letech, fondech a regionech. Řada předchozích studií proto hodnotí peněžní toky realizované v rámci celého období, které různě průměruje, interpoluje, regionalizuje apod., aby odhadla roční objemy prostředků směřovaných do jednotlivých regionů. Právě tato odvozená data pak jsou obvykle dávana do souvislosti s vývojem indikátorů rozvoje států i konkrétních regionů (Fidrmuc et al., 2024).

Datově podmíněný nedostatek byl však částečně odstraněn nedávným zveřejněním ročních časových řad poskytujících reálné výdaje kohezní politiky, tedy spadajících do období, kdy byly výdaje v území fakticky realizovány. Přestože tyto časové řady jsou taktéž částečně výstupem modelování, mají svoji nespornou váhu. Jedná se totiž o oficiální data, která vycházejí z informací získaných ex-post a která zaštiťuje a prezentuje Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku (DG REGIO, 2025b), a to právě za účelem podpory vědeckého bádání a diskuse v oblasti evaluace kohezní politiky, ale také rozvoje nových přístupů k hodnocení její efektivity. Koneckonců, pro odhad ukazatelů na regionální úrovni je modelování dat využívající různých forem desagregace vcelku běžné a jedná se standardní metodu, kterou využívá i Eurostat (2013).

Nutno kriticky podotknout, že ani tato data fakticky nemohou adekvátně odrážet dlouhodobé dopady řady realizovaných aktivit a jejich příspěvek k dlouhodobému růstu potenciálu každého regionu. Mohou však pomoci vysvětlit dynamiku činnosti zachycovanou agregovanými ukazateli a v tomto smyslu přispět k podchycení alespoň bezprostředních dopadů kohezní politiky do socio-ekonomické aktivity v území.

Tato habilitační práce reaguje na skutečnost, že efektivita kohezní politiky na agregované úrovni celého nástroje není ve vztahu k cíli kohezní politiky dostatečně probádanou oblastí a mainstreamový výzkum se tomuto tématu spíše vyhýbá. Přestože se jedná o velmi relevantní problematiku, v rámci které jsou vynakládány značné finanční prostředky, odborných studií na toto téma je nedostatek a existující studie dospívají ke značně rozdílným závěrům (Fratesi a Wishlade, 2017; Henriques a Viseu, 2023; Fuest 2024; Crucitti et al., 2023; Crescenzi a Giua, 2020). Současně také reaguje na nové možnosti, které se otevírají zpřístupněním časových řad reálných výdajů, které byly v jednotlivých letech vynaloženy v rámci implementace kohezní politiky (DG REGIO, 2025b). A v neposlední řadě je reakcí na empirickým výzkumem dosud nedostatečně zmapované účinky kohezní politiky v programovacím období 2014-2020 (Crucitti et al., 2024).

3.2 Cíl, pracovní hypotézy a výzkumná otázka

Habilitační práce navazuje na dlouhodobou diskusi ve významné oblasti oboru regionální a veřejné ekonomie, kterou je problematika hodnocení efektivity realizovaných veřejných politik, v tomto případě kohezní politiky EU. S ohledem na komplexnost hodnocení efektivity veřejných politik však není ambicí tohoto textu hodnotit efektivitu v celém jejím rozsahu. Akcent je v daném kontextu věnován zejména problematice účinnosti kohezní politiky, která je v rámci výzkumu často kardinální objektem sváru a je zpravidla obtížně prokazatelná. Ale jejíž faktické ověření je často citováno jako základní předpoklad pro detailnější výzkum problematiky a je nezbytným předpokladem hodnocení dalších aspektů efektivity, respektive hospodárnosti a výkonnosti (Asatryan et al., 2024; Thyrard, 2026; Zimakov a Popov, 2021; Crescenzi a Giua, 2020; Hoerner a Stephenson, 2012).

V návaznosti na výše uvedené souvislosti **je cílem práce prohloubit dosavadní úroveň poznání o účinnosti kohezní politiky ve vazbě na snižování regionálních disparit a podporu vyváženého rozvoje území napříč EU.** V dané souvislosti práce usiluje o rozšíření interpretačního rámce v oblasti sledování naplňování primárního cíle kohezní politiky definovaného v článku 174 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Nedílnou součástí naplnění výzkumného záměru je také identifikace a kritická analýza předpokládané heterogenity výsledků v otázce účinnosti kohezní politiky a nalezení empirických důkazů, které pomohou posunout úroveň současného stavu poznání v návaznosti na nekonsensuální výsledky a omezení dosavadního výzkumu. A to konkrétně ve směru přispění k zodpovězení palčivých otázek, na které dosud odborná literatura nenabízí jednoznačné a uspokojivé odpovědi.⁴³

V kontextu vymezeného cíle je v návaznosti na výše prezentovanou literární rešerši definována čtveřice pracovních hypotéz (H1 až H4), k jejichž ověření směřuje následující výzkum. Tyto hypotézy jsou formulovány s přihlédnutím k současným možnostem a omezením, která vyplývají jednak ze struktury a rozsahu primárních datových zdrojů výzkumu, respektive databáze Eurostatu (2025a) a databáze výdajů kohezní politiky (DG REGIO, 2025b), jednak z níže popsanych metodických přístupů, na jejichž aplikaci a následné interpretaci je celý výzkum založen.

⁴³ Nekonsensuální výsledky, hlavní témata a omezení dosavadního výzkumu jsou výše stručně diskutovány zejména v podkapitole 2.4.

- H1:** Prostředky z fondů kohezní politiky pozitivně působí na vývoj regionálních disparit.
- H2:** Prostředky z fondů kohezní politiky pozitivně působí na ekonomický a sociální potenciál rozvoje území.
- H3:** Účinnost fondů kohezní politiky se liší.
- H4:** V účinnosti kohezní politiky existují mezi zeměmi významné rozdíly.

Tyto hypotézy jsou záměrně formulovány relativně jednoduše, přičemž hlavní přínos výzkumu není spatřován v jejich samotném vyhodnocení, ale zejména v aktivitách, které s jejich vyhodnocením souvisí. Respektive, v nacházení širokého spektra argumentů, souvislostí, ale také odchylek, které umožní tyto triviální předpoklady v širším kontextu adekvátně vyhodnotit.

Vedle ověření formulovaných hypotéz, které obecně směřují k interpretaci dosavadního vývoje, směřuje výzkum také k nalezení odpovědi na související výzkumnou otázku (VO), jejíž zodpovězení je, naopak, relevantní ve vztahu k prospektivním změnám rámce, ve kterém je kohezní politika implementována. Právě její zodpovězení může totiž pomoci odhalit závislost kohezní politiky na potenciálně klíčových předpokladech, respektive rozdílových elementech, jejího úspěchu (Fratesi, 2024; Di Caro a Fratesi, 2022; Bachtroegler et al., 2020).

VO: Proč je kohezní politika účinná jen v některých regionech?

3.3 Východiska metodického rámce

Vycházeje z níže nastíněného metodického rámce byla nejprve provedena analýza zaměřená na posouzení účinnosti kohezní politiky (kapitoly 4 a 5), která směřuje k vyhodnocení formulovaných hypotéz. Na tuto část výzkumu navazuje komparační analýza, která má za cíl odhalit příčiny, které mohou účinnost kohezní politiky v konkrétních regionech determinovat (kapitola 6), a tím odpovědět na položenou výzkumnou otázku.

Stěžejní pojem „účinnost“ je v kontextu této habilitační práce chápán jako nedílná součást efektivity, která se primárně nesoustředí na aspekty a dílčí fáze procesu implementace (výkonnost a hospodárnost), ale zejména na objektivně dosažené výsledky kohezní politiky. V prvé řadě jde totiž při evaluaci o empirické posouzení, zda vůbec kohezní politika dosahuje nebo nedosahuje určité formy prokazatelných výsledků, a teprve s touto znalostí je možné adekvátně docenit zjištění zabývající se procesem, výkonnostními metrikami a příčinami

úspěchu nebo neúspěchu (Breidenbach et al., 2019). V daném smyslu je tak účinnost nutnou podmínkou výkonnosti (Drucker, 2006) i celkové efektivity veřejných politik (Mandl et al., 2008). Na okraj je také třeba podotknout, že zaměření výzkumu na otázku účinnosti je v souladu s aktuálními a prospektivně preferovanými trendy v problematice evaluace kohezní politiky, respektive orientace primárně na výsledky (Margaras a Alvarez, 2025).

Tato účinnost je posuzována ve dvou rovinách, jednak ve vazbě na snižování regionálních disparit, a dále také ve vazbě na dopady vyvolané v konkrétních regionech. K tomuto posouzení byly aplikovány adekvátní metody ekonomického výzkumu, které již byly autorem využity pro zodpovězení některých dílčích či souvisejících otázek řešeného problému. Způsob jejich aplikace byl verifikován v rámci procesu nezávislého recenzního řízení a jsou nosným pilířem několika autorových vědeckých publikací.

Výchozím metodologickým rámcem je pozitivistický přístup k evaluaci kohezní politiky a rozvoje. Na základě objektivních znalostí a empirického pozorování je tedy výzkum dominantně:

- orientován na výsledky,
- směřován k zachycení účinků kohezní politiky v regionech a na její příspěvek ke snižování rozdílů v úrovni socio-ekonomického rozvoje,
- založen na aplikaci kvantitativních matematicko-statistických a ekonometrických metod.

V návaznosti na tato východiska je však výzkumný rámec rozšířen o prvky realistického paradigmatu, přičemž v tomto kontextu zejména:

- připouští, že jevy mohou mít více různých vysvětlení,
- vedle referenční úrovně je brána v potaz i existence objektů výzkumu na nižších referenčních hladinách,
- účelem výzkumu není pouze obhájit nebo zpochybnit vložené prostředky, ale také nacházet širší souvislosti a identifikovat mechanismy, kterou vedou k porozumění a ponaučení.

V kontextu klasifikace typu evaluace je výzkum založen na ex-post přístupu, konkrétně se jedná o experimentálně zaměřený výzkum, který má na základě konkrétních příkladů ambici zachytit reálné dopady implementace kohezní politiky. V kontextu vývoje regionálních disparit je

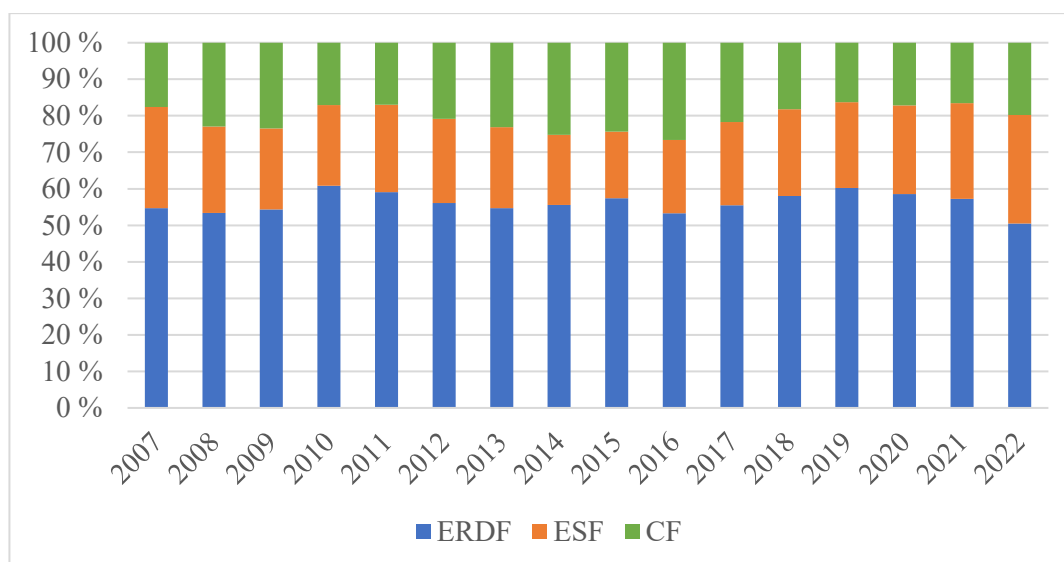
východiskem výzkumu standardní neoklasický růstový model (Barro a Sala-i-Martin, 2004), kde růst je považován za funkci produkčních vstupů, doplněných o proměnnou popisující financování prostřednictvím kohezních fondů. Z tohoto základního modelu vychází i většina empirických studií, které se řešené problematice na agregované úrovni věnovaly (Pellegrin a Colnot, 2020).

3.4 Data

Analýza zaměřená na posouzení účinnosti kohezní politiky (kapitoly 4 a 5) je obecně postavena na standardním modelu využití dvou typů vstupních datových sad (Polverari et al., 2014). Jedna sada obsahuje informace o nezávislé proměnné, respektive finančních tocích, které v rámci implementace kohezní politiky směřovaly do jednotlivých regionů, zdrojem těchto dat je Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku (DG REGIO, 2025b). Z databáze jsou využita jak úhrnná data za celou kohezní politiku, tak data v členění po fondech, respektive pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond a Kohezní fond. Právě na tuto trojici fondů se výzkum a diskuse o účinnosti kohezní politiky obvykle zaměřují (Vedrine a Le Gallo, 2021; Berkowitz et al., 2020; Crescenzi a Giua, 2020; Bachtler et al., 2017).

Z Obrázku 7 je patrné, že dominantní postavení v rámci implementace kohezní politiky zaujímá Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF), který je dlouhodobě zdrojem více než poloviny prostředků. Prostředky implementované prostřednictvím Evropského sociálního fondu (ESF) dlouhodobě tvoří za celé sledované období cca čtvrtinu a v případě Kohezního fondu (CF) se jedná zhruba o pětinu. Dynamika těchto menších fondů je ve srovnání s ERDF vyšší a jejich pozice se v některých letech otáčí.

Nutno také podotknout, že zatímco ERDF a ESF jsou určeny na podporu všech regionů napříč EU, prostředky implementované prostřednictvím CF jsou určeny pouze pro podporu regionů těch zemí, jejichž hrubý národní důchod na obyvatele je podprůměrný, respektive nižší než 90 % průměru EU. V posledních dvou programovacích obdobích (2014-2020 a 2021-2027) byl CF vyhrazen pro Portugalsko, Řecko a 13 zemí, které přistoupily k EU v rámci východního rozšíření. V období 2007-2014 byl také navíc určen pro Španělsko (Evropská komise, 2023a). Části analýzy zaměřující se výhradně na Kohezní fond tedy pokrývají pouze relevantní země, jejichž plný výčet je níže obsažen v Tabulce 10.

Obrázek 7. Čerpané prostředky z fondů kohezní politiky na obyvatele podle fondů

Zdroj: zpracováno podle DG REGIO (2025b)

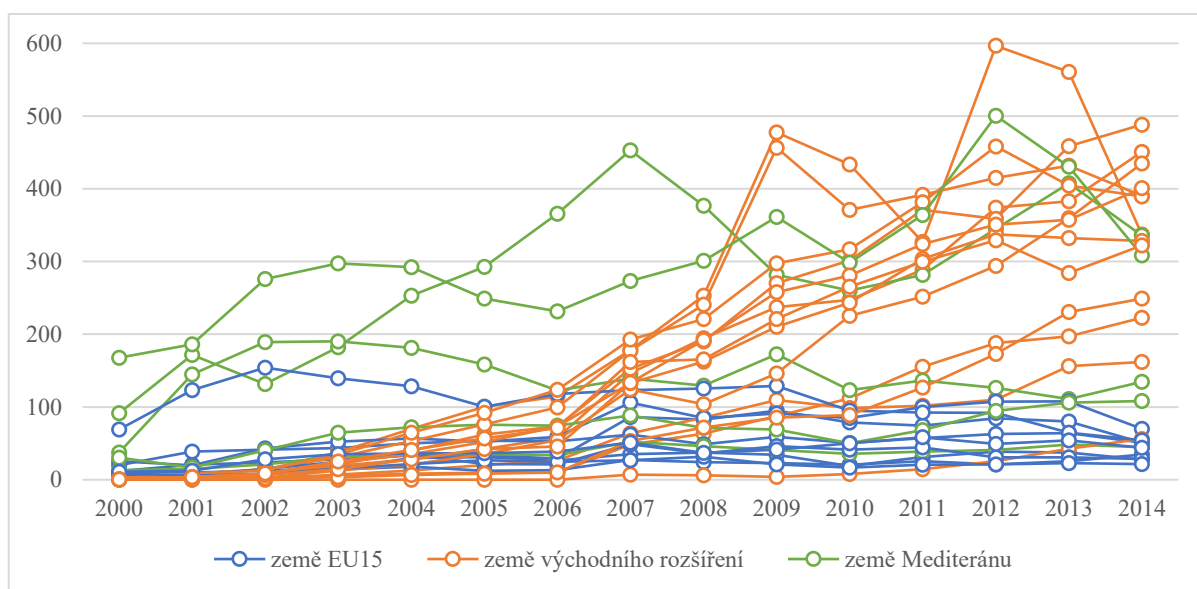
Druhá sada obsahuje formálně závislé proměnné a s ohledem na rozsah první sady je účelově vytvořena výběrem relevantních informací z širší databáze. Respektive, v tomto případě se jedná o ukazatele z oblasti ekonomického a sociálního rozvoje extrahované z databáze Eurostatu (2025a). V rámci oblasti ekonomického rozvoje je sledován ukazatel HDP na obyvatele v paritě kupní síly (HDP), v rámci sociálního rozvoje je sledován ukazatel míra zaměstnanosti osob ve věku 20-64 let (zaměstnanost). V obou případech se jedná o ukazatele, na základě kterých jsou obě dimenze standardně vyhodnocovány a jsou dlouhodobě uváděny jako základní indikátory pro nastavování parametrů i evaluace kohezní politiky (Eurostat, 2024). Tyto ukazatele jsou jako klíčové indikátory využity například i v „Deváté shrnující zprávě o implementaci“ vydané Evropskou komisí (2024a).

Sledované období se týká let 2007-2022, respektive zahrnuje 2 po sobě následující programovací období, konkrétně 2007-2013 a 2014-2020, a to včetně zohlednění pravidla čerpání $n+3$. Konec sledovaného období (2022) se odvíjí od nejnovějších dostupných dat v databázi DG REGIO (2025b). Začátek sledovaného období (2007) je jednak v souladu se začátkem programovacího období, jednak vychází z principiální změny ve vzorci alokace a využívání prostředků kohezní politiky napříč regiony.⁴⁴ Ačkoliv zmiňovaná databáze obsahuje i informace o implementaci kohezní politiky z dřívějších programovacích období, země připojené v rámci východního rozšíření měly, z logických důvodů, k těmto prostředkům

⁴⁴ viz podkapitola 1.3

jen velmi omezený přístup a před rokem 2007 bylo jejich využívání, ve srovnání s pozdějšími obdobími, spíše marginální.

Obrázek 8, který vyjadřuje vývoj čerpání prostředků z fondů kohezní politiky na obyvatele potvrzuje, že právě rok 2007 byl významným milníkem, od kterého se země východního rozšíření do čerpání fondů EU zapojily intenzivněji, a to včetně Bulharska a Rumunska. Jediná země, u které není uvedena změna trendu patrná a kde se intenzivnější čerpání fondů projevilo později je Chorvatsko, které vstoupilo do EU v roce 2013 a intenzivnější implementaci kohezní politiky zaznamenalo až v průběhu programovacího období 2014-2020. S ohledem na tuto skutečnost je třeba uvažovat o limitované vypovídací hodnotě závěrů týkajících se chorvatských regionů.

Obrázek 8. Čerpané prostředky z fondů kohezní politiky na obyvatele (v EUR)

Zdroj: zpracováno podle DG REGIO (2025b)

Komparační analýza, která má za cíl odhalit příčiny, které mohou účinnost kohezní politiky v konkrétních regionech determinovat (kapitola 6), je postavena na porovnávání vybraných statistických charakteristik vztažených k úrovním a růstové dynamice 18 rozvojových ukazatelů rozřazených do 6 skupin⁴⁵:

⁴⁵ Konkrétní ukazatele a sledované kategorie regionů jsou detailně vymezeny v podkapitole 6.2.1.

- demografické prostředí,
- vzdělanost populace,
- ekonomické prostředí,
- ekonomická struktura,
- inovační potenciál,
- infrastruktura.

Zdrojem dat pro komparaci těchto ukazatelů je databáze Eurostat (2025a) a Quality of Government Institut (2025).

Z hlediska prostorového pokrytí čítá sledovaný vzorek všech 27 zemí EU a je složen z 232 regionů na úrovni NUTS 2. Východiskem vymezení těchto regionů je aktuálně platná verze nomenklatury, respektive NUTS 2024 (Nařízení Komise 2023/674). U pěti zemí však bylo s ohledem na strukturu dostupných dat nutné využít starší verze nomenklatury NUTS. V ojedinělých případech (6) pak bylo nutné regiony ze vzorku vyřadit úplně. V tomto smyslu jsou nejvíce limitovány výsledky vztahující se k Portugalsku, protože v rámci hodnoceného vzorku bylo možné spárovat data z obou datových sad pouze pro 4 z 9 NUTS 2 regionů. Vyřazené regiony přitom tvoří velmi podstatnou část země, včetně metropolitního regionu, a zahrnují cca 55 % portugalské populace. Naopak, v případě vyřazení jednoho francouzského zámořského regionu Mayotte není pokryto jen cca 0,5 % obyvatel Francie.

Strukturu hodnoceného vzorku, včetně základního popisu všech změn a omezení shrnuje Tabulka 10. Kompletní výčet regionů, na jejichž základě byla účinnost kohezní politiky hodnocena, je pak obsažen v Příloze A.

V Tabulce 10 jsou také zachyceny informace, které regiony je, respektive není, s ohledem na metodická omezení, možné zahrnout do dílčích částí analýzy. Konkrétně do analýzy hodnotící účinnost kohezní politiky ve vazbě na vývoj regionálních disparit na úrovni jednotlivých zemí není nezahrnut Kypr, Estonsko, Lotyšsko, Lucembursko, Litva a Malta. Dále je také zahrnuta výše diskutovaná informace o regionech, které je možné zahrnout do analýzy hodnotící účinnost Kohezního fondu (CF), respektive pro podporu kterých 16 zemí byl tento fond ve sledovaném období vyhrazen.

Tabulka 10. Struktura datového vzorku

	Počet regionů	Analýza disparit	Analýza CF	Metodická poznámka
AT	9	√		
BE	11	√		
BG	6	√	√	
CY	1		√	
CZ	8	√	√	
DE	38	√		
DK	5	√		
EE	1		√	
EL	13	√	√	Regiony z databáze DG REGIO (2025b) přechíslovány podle aktuální nomenklatury.
ES	19	√	√	Prostředky z Kohezního fondu (CF) dostupné pouze v období 2007-2014.
FI	5	√		
FR	26	√		Pro nedostupnost dat vynechán region FRY5 (Mayotte). Regiony z databáze DG REGIO (2025b) přechíslovány podle aktuální nomenklatury.
HR	2	√	√	Hodnoceno na základě regionálního uspořádání platného v letech 2012-2020. Plné zapojení do implementace politiky až v období 2014-2020.
HU	7	√	√	Hodnoceno na základě regionálního uspořádání platného před rokem 2018, respektive před vyčleněním Budapešti do samostatného NUTS 2 regionu.
IE	2	√		Hodnoceno na základě regionálního uspořádání platného před rokem 2018.
IT	21	√		
LT	1		√	Hodnoceno na základě regionálního uspořádání platného před rokem 2018, respektive před vyčleněním Vilnius a zázemí do samostatného NUTS 2 regionu.
LU	1			
LV	1		√	
MT	1		√	
NL	12	√		Pro regiony NL35 (Utrecht) a NL36 (Zuid-Holland) data v databázi Eurostat (2025a) dostupná až od roku 2010.
PL	16	√	√	Hodnoceno na základě regionálního uspořádání platného před rokem 2018, respektive před vyčleněním Varšavy do samostatného NUTS 2 regionu. Regiony z databáze DG REGIO (2025b) přechíslovány podle aktuální nomenklatury.
PT	4	√	√	Pro nedostupnost dat vynechány regiony PT19 (Centro), PT1A (Grande Lisboa), PT1B (Peninsula de Setubal), PT1C (Alentejo) a PT1D (Oeste e Vale do Tejo).
RO	8	√	√	
SE	8	√		
SI	2	√	√	
SK	4	√	√	

Zdroj: vlastní zpracování

3.5 Aplikované metody

V souladu s definovaným cílem a základními východisky metodologického rámce je pro řešení vymezeného problému využito několik metodických přístupů. V případě části analýzy zaměřené na posouzení účinnosti kohezní politiky (kapitoly 4 a 5) se jedná o sofistikovanější aplikaci kombinace matematicko-statistického a ekonometrického přístupu. V rámci komparační analýzy (kapitola 6) jsou porovnávány regiony, ve kterých (na základě předchozího kroku výzkumu, tj. kapitoly 5) kohezní politika působí, a regiony, ve kterých kohezní politika nepůsobí. Pro samotnou komparaci jsou pak využity základní statistické charakteristiky, které hodnotí široké spektrum ukazatelů jednak v kontextu dosahované úrovně, jednak v kontextu jejich růstové dynamiky. Vedle průměrných hodnot jsou v těchto komparacích využity také informace o rozpětí 1. až 3. kvartilu.⁴⁶

Pro ohodnocení vývoje regionálních disparit je využit přístup sigma-konvergence, který vychází z neoklasického předpokladu přirozené tendence ekonomik ke společnému dlouhodobému stavu optima (Baumol, 1986; Barro, Sala-i-Martin, 2004). Tento přístup využívá k hodnocení disparit statistické charakteristiky variability a je v zásadě synonymem pro analýzu dynamiky variability v čase (Islam, 2003). Pro hodnocení regionálních disparit lze variabilitu pro daný vzorek regionů vyjádřit pomocí absolutních ukazatelů typu směrodatné nebo kvadratické odchylky (Wolff, 2014), stále častěji jsou však využívány a doporučovány relativní ukazatele, zejména variační koeficient, které mají lepší vypovídací vlastnosti při komparaci (Artelaris a Petrakos, 2016; Monfort, 2020).

Pro svoji vysokou vypovídací hodnotu, univerzálnost a skutečnost, že jej lze využít k sestrojení časové řady popisující dynamiku vývoje, je variační koeficient využit i v této analýze. Konkrétně pro ohodnocení vývoje disparit na úrovni NUTS 2 regionů v rámci ukazatelů HDP a zaměstnanost, a to na úrovni celé EU (EU 27, 232 regionů) i v rámci vývoje regionálních disparit na úrovni jednotlivých zemí. Variační koeficient je využit ve své standardní podobě (1), kterou uvádí např. Zar (2014), respektive jako podíl absolutní hodnoty směrodatné odchylky a střední hodnoty. Nutno však také podotknout, že s ohledem na svoji metodickou konstrukci není tento přístup aplikovatelný na země, které jsou tvořeny jediným NUTS 2

⁴⁶ Za účelem zpřehlednění práce je zbývající část této kapitoly věnována sofistikovanějšímu metodickému přístupu, který je aplikován v rámci kapitol 4 a 5. Metodika následující části výzkumu, která je prezentována v kapitole 6 je vyčleněna a detailněji vymezena v podkapitole 6.2.1.

regionem⁴⁷. Vývoj regionálních disparit v ekonomické (HDP) i sociální (zaměstnanost) oblasti rozvoje, který byl vypočten na základě variačního koeficientu je zachycen v Příloze B.

$$cv = \frac{|\sigma|}{\mu} = \frac{\sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (R_i - \frac{\sum_{i=1}^n R_i}{n})^2}}{\frac{\sum_{i=1}^n R_i}{n}} \quad (1)$$

cv ... variační koeficient; σ ... směrodatná odchylka; μ ... střední hodnota;

R_i ... hodnota ukazatele pro i -tý region; n ... počet regionů

Pro následné ohodnocení vztahů mezi sledovanými veličinami, respektive vazeb mezi peněžními prostředky vyplacenými z fondů kohezní politiky a ukazateli ekonomického (HDP) a sociálního (zaměstnanost) rozvoje, byla primárně využita kombinace kointegračního přístup a korelační analýzy. Aplikace kointegračního přístupu sice není v případě evaluace kohezní politiky zcela obvyklá, předchozí výzkum však ukázal, že má široké uplatnění a osvědčil se při analýze široké škály problémů jak v ekonomii, tak v sociálních vědách (Tu et al., 2019; Pesaran, 2007). Korelační analýza je naopak standardní metodou, která se v regionální analýze běžně využívá (Bergs a Budde, 2022; Dube a Legros, 2014).

S ohledem na nízkou četnost využívání kointegračního přístupu v této oblasti a jeho objektivní limitace, však byla pro posouzení vazeb paralelně aplikována i v tomto typu výzkumu standardně využívaná regresní analýza. Propojení obou přístupů do jednoho metodického rámce umožňuje využít vzájemné komplementarity obou přístupů. Respektive, spíše krátkodobého horizontu analýzy v posuzování existence vazeb, doplněného jednoduchostí a relativně snadnou interpretovatelností koeficientů, které jsou výstupem regresní analýzy; ale zároveň také zohlednění dlouhodobějšího horizontu, faktoru zpoždění účinku a nestacionarity datových řad, na jejichž základě umožňuje kointegrace výsledky smysluplněji zasadit do širšího ekonomického rámce (Hoover, 2008, Pesaran, 2007; Engle a Granger, 1987).

Paralelní aplikace obou přístupů také umožňuje potlačit některé jejich individuální limity a zvýšit robustnost závěrů. Zejména je v tomto smyslu třeba podotknout, že statisticky významné koeficienty a deklarovanou vysokou úroveň spolehlivosti regresního modelu lze poměrně často identifikovat i tam, kde fakticky žádná ekonomická souvislost není (Phillips, 1986; Granger a Newbold, 1974). Kointegrační přístup však umožňuje vyhnout se tomuto problému falešné (zdánlivé) regrese, který je při výzkumu ekonomických časových řad

⁴⁷ Kypr, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta.

poměrně obvyklý, protože tyto řady jsou obvykle zatíženy trendovými složkami a zlomy (Nelson a Plosser, 1982). Zjednodušeně řečeno, kointegrační přístup totiž neověřuje, zda se časové řady veličin pohybují společně, ale zda rozptyl mezi jejich středními hodnotami zůstává stabilní či nikoli. Tedy, zda navzdory jejich individuálním výkyvům se tyto veličiny z hlediska statistiky pohybují v dlouhodobějším horizontu společně a lze tedy předpokládat, že je tento společný vývoj zapříčiněn existujícím vztahem, který dané veličiny propojuje (Wooldridge, 2015).

Právě akcent na hodnocení delších horizontů je však v případě posuzování účinnosti kohezní politiky do jisté míry limitující. Aplikace kointegračního přístupu je totiž spojena s omezeními ve vztahu ke korektnímu vyhodnocení dynamiky proměnných v tzv. nízkofrekvenčním prostředí (Christoffersen a Diebold, 1998), respektive vyšší náchylnosti ke zkreslení výsledků v méně rozsáhlých datových vzorcích. Pro práci s relativně krátkými časovými řadami, které objektivně vyplývají z dostupnosti dat potřebných pro realizaci tohoto výzkumu, je proto vhodné kointegrační přístup podpořit právě také výstupy regresní analýzy (Jenkins a Quintana-Ascencio, 2020). V návaznosti na tyto souvislosti je také třeba podotknout, že právě aplikovaná Engle-Grangerova dvoustupňová metoda (Engle a Granger, 1987) přímo kombinuje regresní analýzu s kointegrací, když odhaduje rovnici regresního modelu a testuje stacionaritu reziduí, která jsou na jejím základě odhadnuta.

V návaznosti na uvedené souvislosti je ve výzkumu aplikován přístup, v jehož rámci byla nejprve prověřována existence kointegračního vztahu mezi veličinami a dále také směr, ve kterém identifikované vztahy působí. Z aplikovaného kointegračního přístupu však přímo nevyplývá, zda je zjištěné působení prostředků z kohezních fondů pozitivní nebo negativní (Johansen, 2012). Proto byla v další fázi výzkumu využita také korelační analýza, která umožňuje odpověď na tuto otázku doplnit na základě interpretace hodnoty korelačního koeficientu (Dube a Legros, 2014). Souhrnně řečeno, výzkum provedený na základě kombinace kointegračního a korelačního přístupu tedy probíhal ve třech navazujících krocích:

- I) Prověření existence vztahu mezi veličinami na základě Engle-Grangerovy metody (Engle a Granger, 1987).
- II) Prověření směru působení identifikovaného vztahu na základě přístupu Grangerovy kauzality (1988).
- III) Prověření efektu působení (pozitivní/negativní) vztahu na základě Pearsonova korelačního koeficientu (Zar, 2014).

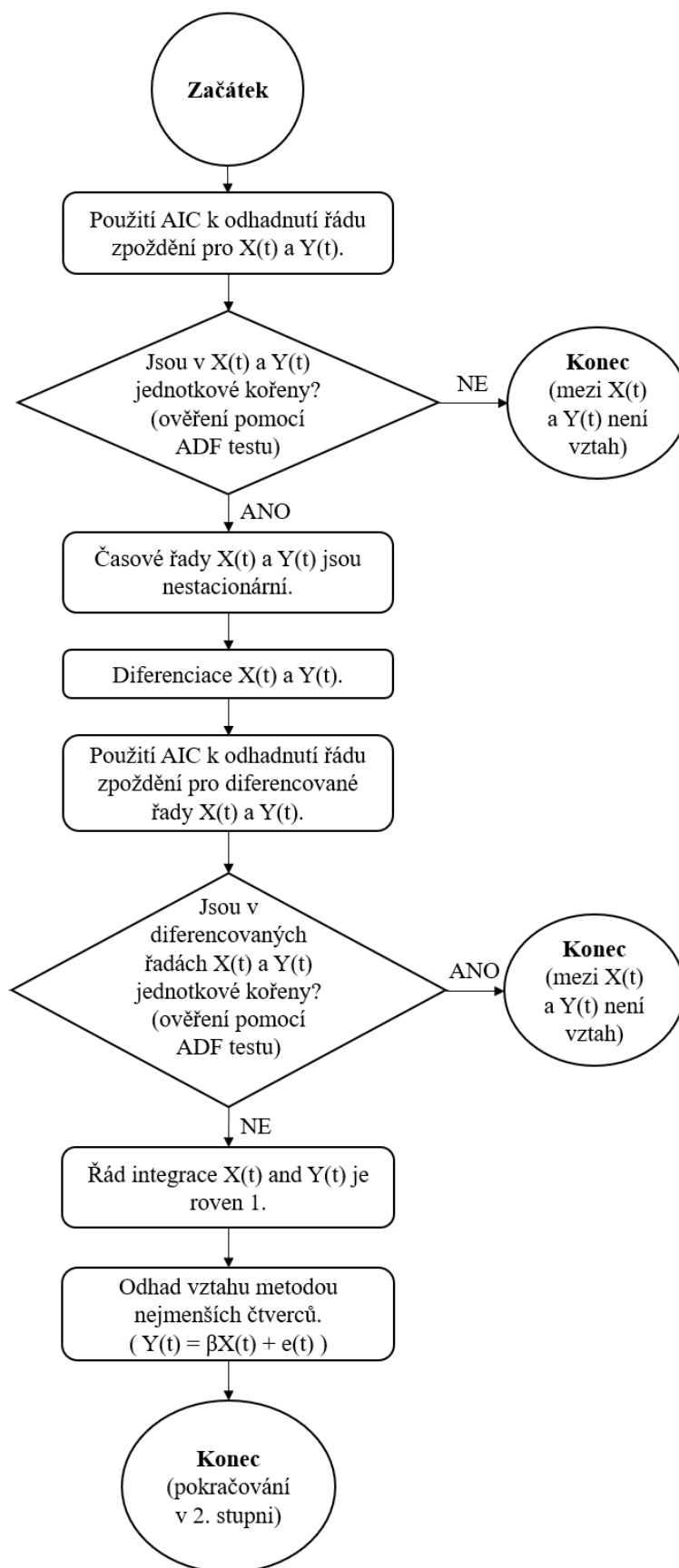
Jak bylo také uvedeno, pro zvýšení robustnosti závěrů byla následně provedena i regresní analýza. S ohledem na povahu řešeného problému byla v konkrétních situacích aplikována metoda jednoduché nebo vícerozměrné lineární regrese. V rámci interpretace výsledků je však tato část výzkumu považována pouze za podpůrnou, což vyplývá z omezených vysvětlujících schopností většiny z odhadnutých modelů. Nicméně, v obecné míře lze konstatovat, že výsledky získané z aplikace obou přístupů ve většině případů vzájemně korespondují a případy, ve kterých by si vyloženě odporovaly jsou spíše ojedinělé.

Zpracování dat a výpočty níže uvedených postupů byly provedeny v aktuálních verzích aplikací MS Excel (Office 2024) – zejména zpracování vstupních dat a jejich dat, analýza regrese a korelace a zpracování výstupů, a Gretl (2025b) – zejména analýza kointegrace. Výstupy jsou souhrnně prezentovány formou tabulek nebo kartogramů. Kartogramy jsou zpracovány v aplikaci QGIS (3.44) a jako podkladová prostorová data využívají informace z geografické databáze GISCO, kterou spravuje Eurostat (2025c).

Výsledky výzkumu jsou interpretovány v kontextu dvou prahových hodnot, respektive hladin významnosti. I s ohledem na relativně nízkou četnost statisticky významných výsledků na nejčastěji využívané Fischerově hladině významnosti ($\alpha = 0,05$), jsou výsledky považovány za relevantní také na méně striktní hladině významnosti ($\alpha = 0,10$). Nutno však podotknout, že i tato méně přísná prahová hodnota je v socio-ekonomickém výzkumu poměrně běžná (Kim a Inyeob Ji, 2015).

3.5.1 Specifikace kointegračního přístupu

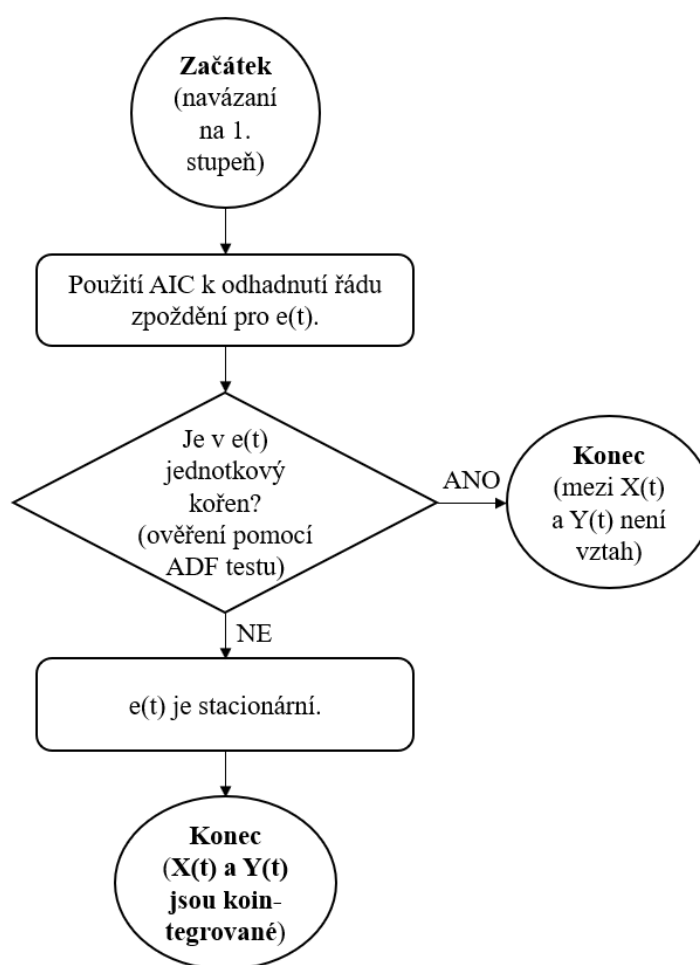
K posouzení existence vztahů mezi sledovanými veličinami je využita konvenční Engle-Grangerova dvoustupňová metoda (1987), která vychází z testování reziduí vytvořených na základě regrese na přítomnost jednotkových kořenů. V rámci této metody je nejprve nutné otestovat stacionaritu jednotlivých časových řad $X(t)$ a $Y(t)$, kde každá řada zastupuje jinou veličinu, avšak vztaženou ke stejnému objektu (regionu). Potvrdí-li se, že jsou obě časové řady ve výchozí podobě nestacionární a že jejich řády integrace jsou rovny 1, je třeba odhadnout kointegrační vztah pomocí metody nejmenších čtverců (OLS). Tento první stupeň uváděné metody je podrobněji popsán algoritmem na Obrázku 9. Výsledky testů z této části analýzy jsou shrnuty v Přílohách C a E.

Obrázek 9. Aplikace Engle-Grangerovy dvoustupňové metody (1. stupeň)

Zdroj: vlastní zpracování s využitím Zdražil et al. (2025) a Zdražil (2025)

Druhý stupeň využívá obdobných principů jako stupeň první a spočívá v ověření, zda je řád integrace kointegračních reziduí $e(t)$ roven 0, respektive zda je časová řada těchto reziduí stacionární. Za předpokladu, že časová řada reziduí je stacionární, což znamená, že $e(t)$ má konstantní průměr, konstantní rozptyl a autokorelaci, která závisí pouze na časové vzdálenosti mezi libovolnými dvěma proměnnými v této řadě, lze soudit, že řady $X(t)$ a $Y(t)$ jsou kointegrované (Wooldridge, 2015). Respektive, mezi veličinami existuje určitá forma závislosti, kterou je třeba v další fázi výzkumu prověřit. Tento druhý stupeň je podrobně popsán algoritmem na Obrázku 10. Výsledky testů provedených v rámci této části analýzy jsou zachyceny v Přílohách D a F.

Obrázek 10. Aplikace Engle-Grangerovy dvoustupňové metody (2. stupeň)

Zdroj: vlastní zpracování s využitím Zdražil et al. (2025) a Zdražil (2025)

K ověření, zda jsou řady stacionární nebo nestacionární, je v obou stupních Engle-Grangerovy metody aplikován rozšířený Dickey-Fullerův t-test (ADF test) s konstantou (Dickey a Fuller, 1979; Said a Dickey, 1984), v jeho standardním modelu (2). K odhadu nejvhodnějšího řádu zpoždění při testování veličin pomocí ADF testu je využito Akaikeho informační kritérium

(AIC) (1974). Ve všech případech se jedná o standardní metody, které jsou běžnou součástí softwarových ekonometrických nástrojů, a současně jsou s ohledem na svoji jednoduchost poměrně robustní, a proto jsou pro základní analýzu kointegračních vztahů doporučovány i odbornou literaturou (Wooldridge, 2015).

$$\Delta X_{(t)} = \alpha + \beta X_{(t-1)} + \gamma_1 \Delta X_{(t-1)} + \gamma_2 \Delta X_{(t-2)} + \dots + \gamma_k \Delta X_{(t-k)} + e_{(t)} \quad (2)$$

Δ ... rozdílový operátor; X ... testovaná veličina; t ... časový index; α ... konstanta; β ... testovaný koeficient; γ ... koeficient zpožděné difference; $e_{(t)}$... chybovost modelu; k ... řád zpoždění, který vyplývá z AIC.

V případech, kde byly na základě Engle-Grangerovy metody identifikovány kointegrační vztahy, je dále na základě stacionarizovaných časových řad⁴⁸ analyzován směr tohoto vztahu, a to pomocí testování přítomnosti tzv. Grangerovy kauzality (Granger, 1988). Nutno podotknout, že kauzalita v Grangerově smyslu nutně neznamená existenci skutečné kauzality, ale jedná se o statistický koncept, který předpokládá kauzalitu mezi veličinami tehdy, pokud zapojení informací o vývoji jedné z veličin významně zlepšuje odhady vývoje druhé veličiny.

Po odhadnutí modelu časové řady veličiny $X(t)$ (3) a určení řádu zpoždění lze tedy testovat, zda řada $Y(t)$ působí ve smyslu Grangerovy kauzality na řadu $X(t)$. Respektive, zda rozšíření modelu o zpožděnou řadu $Y(t)$ (4) zlepšuje jeho predikční schopnosti v odhadech vývoje řady $X(t)$ (Granger, 1988). Pokud ano, lze předpokládat, že veličina Y ovlivňuje veličinu X . V případě, že je v modelu (4) zpoždění řady $Y(t)$ na úrovni prvního řádu, lze Grangerovu kauzalitu ověřit pomocí t-testu, v ostatních případech pomocí F-testu (Wooldridge, 2015). Jelikož jsou v rámci analýzy hodnoceny údaje za jednotlivé roky, je maximální uvažovaný řád zpoždění na úrovni 4 let, což je v souladu s doporučením odborné literatury pro testování ročních dat (Wooldridge, 2015).

$$X_{(t)} = \alpha + \beta_1 X_{(t-1)} + \beta_2 X_{(t-2)} + \dots + \beta_k X_{(t-k)} + e_{(t)} \quad (3)$$

$$X_{(t)} = \alpha + \beta_1 X_{(t-1)} + \dots + \beta_k X_{(t-k)} + \gamma_1 Y_{(t-1)} + \dots + \gamma_k Y_{(t-k)} + e_{(t)} \quad (4)$$

X ... testovaná veličina; Y ... potenciálně ovlivňující veličina; t ... časový index; α ... konstanta; β, γ ... koeficienty zpožděných veličin; k ... řád zpoždění; $e_{(t)}$... chybovost modelu.

⁴⁸ S ohledem na předchozí postup jsou řady stacionární na úrovni 1. difference.

S ohledem na rozsah výpočtů jsou v textu představeny pouze souhrnné finální výsledky analýzy. Podrobnější výsledky, které dokumentují průběh analýzy jsou zařazeny do příloh. Vzhledem k rozsahu vzorku, počtu prověřovaných vztahů a provedených testů, je průběh analýzy evidován pouze prostřednictvím p-hodnot jednotlivých testů. Jak totiž uvádí Americká statistická asociace, p-hodnoty samy o sobě poskytují dostatečně cenné informace, které jsou pro vyhodnocování výsledků výzkumu rozhodující (Benjamini et al., 2021).

3.5.2 Specifikace korelační analýzy⁴⁹

V rámci korelačního přístupu je pro ověření dopadů působení zjištěných vztahů (pozitivní/negativní) aplikován standardní Pearsonův korelační koeficient (r) v podobě (5), kterou uvádí např. Zar (2014). Jedná se tedy o podíl kovariací dvou veličin k součinu jejich směrodatných odchylek. V návaznosti na výše popsany kointegrační přístup je zřejmé, že na úrovni prvních diferencí jsou časové řady veličin, u kterých byl identifikován kointegrační vztah, stacionární. Právě na této úrovni prvních diferencí je proto korelační koeficient kalkulován, jelikož v kontextu časových řad jeho využití stacionaritu vyžaduje (Hoover, 2008).

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n \left(X_i - \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n} \right) \left(Y_i - \frac{\sum_{i=1}^n Y_i}{n} \right)}{\sqrt{\sum_{i=1}^n \left(X_i - \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n} \right)^2 \sum_{i=1}^n \left(Y_i - \frac{\sum_{i=1}^n Y_i}{n} \right)^2}} \quad (5)$$

r ... Pearsonův korelační koeficient; X_i a Y_i ... jednotlivé hodnoty datových bodů v rámci časových řad testovaných veličin; n ... rozsah sledovaného období

3.5.3 Specifikace regresní analýzy

K posouzení regresního vztahu mezi formálně závislou a nezávislou proměnnou, respektive proměnnými, je využita standardní podoba jednoduché (6), respektive v případě posuzování současného působení více fondů vícerozměrné (7) lineární regrese, kterou uvádí např. Zar (2014). Pro odhad koeficientů je pak rovněž použita standardní metoda nejmenších čtverců (OLS), která je aplikována na stacionarizované časové řady, do kterých byla data

⁴⁹ S ohledem na všeobecnou známost konceptů korelační analýzy prostřednictvím Pearsonova korelačního koeficientu, jednoduché i vícerozměrné lineární regrese a dílčích metod, kterou jsou v jejich rámci využívány, ale také poměrně častou aplikaci v prostředí ekonomického výzkumu, není pro účely tohoto textu považováno za nezbytné tyto metody dopodrobna vysvětlovat. Proto jsou uvedeny pouze jejich základní principy, přičemž detailní specifikace těchto postupů je obsažena ve většině statistických příruček (např. Zar, 2014; Wooldrige, 2015).

transformována v rámci aplikace kointegračního přístupu, respektive Engle-Grangerovy metody. Aplikace na stacionarizované řady by měla posílit robustnost výsledků a snížit riziko identifikace falešné regrese (Wooldridge, 2015).

$$Y_{(i)} = \alpha + \beta X_{(i)} + e_{(i)} \quad (6)$$

$$Y_{(i)} = \alpha + \beta_1 X_{1(i)} + \beta_2 X_{2(i)} + \beta_3 X_{3(i)} + e_{(i)} \quad (7)$$

Y ... závislá proměnná; X ... nezávislá proměnná; α ... konstanta modelu;

β ... směrnice přímky; $e_{(i)}$... chybovost modelu

Vedle regresních koeficientů, respektive konstanty (α) a směrnice přímky (β), je k interpretaci výsledků regresní analýzy využít i koeficient determinace (R^2), který je odhadnut na základě podílu mezi sumou kvadratických reziduí a sumou kvadratických odchylek závisle proměnné od její střední hodnoty (8). Koeficient determinace umožňuje zjednodušeně vyjádřit, jakou část variability v dynamice závisle proměnné (Zar, 2014), respektive HDP nebo zaměstnanosti, vysvětluje nezávisle proměnná, respektive prostředky implementované z fondů kohezní politiky.

$$R^2 = 1 - \frac{\sum_{i=1}^n (Y_i - \hat{Y}_i)^2}{\sum_{i=1}^n (Y_i - \bar{Y})^2} \quad (8)$$

R^2 ... koeficient determinace; Y_i ... jednotlivé hodnoty datových bodů závisle proměnné;

$\hat{Y}_i$... predikované hodnoty; $\bar{Y}$... střední hodnota; n ... rozsah sledovaného období

V případě aplikace vícerozměrné regresní analýzy je využit Theilův adjustovaný koeficient determinace $\bar{R}^2$ (9), který koriguje rostoucí tendence koeficientu, v důsledku rostoucího počtu nezávisle proměnných, čímž může uměle navyšovat jeho vypovídací schopnosti (Zar, 2014).

$$\bar{R}^2 = 1 - (1 - R^2) \frac{n-1}{n-k-1} \quad (9)$$

$\bar{R}^2$... adjustovaný koeficient determinace; R^2 ... koeficient determinace; n ... rozsah sledovaného období; k ... počet nezávisle proměnných

Také je však třeba podotknout, že s ohledem na zjištěnou relativně nízkou vysvětlovací schopnost většiny z odhadnutých modelů jsou pro zvýšení přehlednosti výstupů využity výsledky regresní analýzy v rámci hlavní části textu a interpretace výsledků pouze částečně. Respektive, slouží zejména jako podpurný materiál při interpretaci výsledků kointegračního

přístupu a navazující analýzy korelace. Podrobnější výstupy aplikace regresní analýzy jsou zahrnuty v Přílohách G-J.

Naopak, v případě aplikace vícerozměrné regrese jsou vysvětlovací schopnosti modelů (zdánlivě) poměrně vysoké. V tomto případě je však limitující faktorem hlubší interpretace poměrně vysoká multikolinearita mezi prostředky z kohezních fondů, a to zejména mezi ERDF a ESF (viz Příloha K). Tento zásadní metodický problém se nepodařilo vyřešit prostřednictvím diferenciací proměnných ani jiných běžných metod transformace dat.⁵⁰ Další obvykle využívané metody řešení tohoto problému, např. vynechání jedné z proměnných nebo rozšíření datového souboru, pak nelze s ohledem na podstatu řešeného problému považovat za adekvátní. Smyslem aplikace vícerozměrné lineární regrese v rámci provedeného výzkumu je tedy pouze ukázat další aspekt řešeného problému, pro jejich nespolehlivost však nemá tento text ambici výsledky získané touto metodou hlouběji interpretovat.

3.6 Interpretace výsledků analytického výstupu

Před přistoupením k výsledkům analýzy účinnosti kohezní politiky, respektive částem shrnujícím analytické výstupy, je nutné stručně vysvětlit koncepci následujících kapitol 4 a 5. Zjednodušené souhrny hlavních výstupů analýzy jsou zachyceny v grafické podobě prostřednictvím kartogramů. Podrobnější informace o průběhu analýzy a výsledcích dílčích částí i jednotlivých kroků analýzy jsou pak zachyceny v tabulkách.

„Stručnější“ úvodní tabulky vyjadřují statistická shrnutí výpočetně nejrozsáhlejšího prvního kroku analýzy a nezohledňují prostorové aspekty. Respektive, shrnují pouze absolutní a relativní četnosti případů, ve kterých lze na základě Engle-Grangerovy metody (1987) předpokládat existenci kointegračního vztahu. Výsledky jednotlivých testů, na jejichž základě jsou statistické souhrny vytvořeny, jsou obsaženy v Přílohách C a D (pro analýzu působení fondů na regionální disparity v jednotlivých zemích) a Přílohách E a F (pro analýzu působení fondů na jednotlivé regiony).

Následující „podrobnější“ tabulky souhrnně prezentují výsledky analýzy výskytu Grangerovy kauzality (1988), která navazuje na výsledky Engle-Grangerovy metody v jednotlivých zemích nebo regionech. Tyto tabulky tedy zohledňují prostorové aspekty, ale obsahují pouze případy,

⁵⁰ Pro ilustraci, i po úpravě dat na úroveň 1. diferencí je průměrná hodnota korelačního koeficientu pro vztah mezi ERDF a ESF 0,73. V případě vztahů mezi ERDF a CF i ESF a CF jsou průměrné hodnoty nižší, v obou případech poblíž úrovně 0,55.

ve kterých byla na základě aplikace Engle-Grangerovy metody identifikována existence kointegračního vztahu. Uvedené tabulky shrnují p-hodnoty testů, které vyjadřují pravděpodobnost zamítnutí nulové hypotézy o neexistenci kauzálního vztahu a řád zpoždění, se kterým se kauzální účinek projevuje. Pro případy, ve kterých nebyla existence kauzálního účinku fondu (nebo fondů) zamítnuta (tj. p-hodnota nižší než 0,10) byla dále vyčíslena hodnota korelačního koeficientu. Z korelačního koeficientu, v případě jeho statistické významnosti, vyplývá efekt působení kauzálního vztahu (pozitivní/negativní) a do jisté míry také síla tohoto efektu.

Podrobnější tabulky tedy obsahují i případy, kdy byl identifikován kointegrační vztah, avšak v rámci dalšího kroku, respektive testování Grangerovy kauzality, se nepotvrdilo, že by příčinou změn ve sledované dimenzi rozvoje byly prostředky z fondů kohezní politiky. Tyto případy mají p-hodnotu testu Grangerovy kauzality vyšší, než je hladina významnosti ($\alpha = 0,10$). Z logických důvodů pak pro případy, kde byl kauzální vztah vyloučen, nejsou dopočítány ani hodnoty korelačních koeficientů.

Dále je v podrobnějších tabulkách také zahrnut koeficient determinace, který je výstupem paralelně provedené regresní analýzy. Tento koeficient přidává v daném kontextu další významnou informaci, neboť umožňuje odhadnout, jakou část variability ve vývoji ukazatelů ekonomické a sociální dimenze rozvoje je možné vysvětlit pomocí prostředků implementovaných z fondů kohezní politiky.

Kapitoly jsou zakončeny shrnutím nejpodstatnějších výsledků analýzy a diskusí výstupu s výsledky bádání, které jsou shrnuty v jiných odborných textech. Tím zasazuje výstupy této práce do širšího kontextu stávající úrovně vědění, kterou v některých ohledech dále rozvíjí a prohlubuje. V těchto dílčích shrnutích jsou také průběžně vyhodnocovány výše definované pracovní hypotézy.

Na výstupy této části výzkumu pak navazuje komparační analýza, jejíž výsledky jsou shrnuty v kapitole 6. Tato část výzkumu má za cíl nalézt důkazy vedoucí k identifikaci rozdílových determinant, které mohou být spojovány s účinností kohezní politiky, a tedy současně dospět k prohloubení výsledků výzkumu o pochopení, proč lze účinnost kohezní politiky spojovat jen s některými regiony, zatímco s jinými nikoliv.

4 Účinnost kohezní politiky v oblasti regionálních disparit

Pro posouzení vztahu mezi fondy kohezní politiky a regionálními disparitami v kontextu ekonomického rozvoje (HDP) a sociálního rozvoje (zaměstnanost) bylo nejprve nutné kvantifikovat vývoj regionálních disparit, k čemuž byl využit přístup sigma-konvergence, konkrétně v podobě variačního koeficientu (1). Nutno podotknout, že v rámci této části analýzy nejsou s ohledem na metodická omezení hodnoceny regionální disparity v rámci 6 zemí, které jsou složeny z jediného regionu na úrovni NUTS 2.⁵¹ Také je třeba zmínit skutečnost, že výsledky variačního koeficientu u zemí, které jsou tvořeny velmi nízkým počtem regionů (např. Irsko, Chorvatsko a Slovinsko), mohou podléhat větší míře zkreslení.

Vývoj regionálních disparit v obou dimenzích rozvoje je podrobně zachycen v Příloze B. Z kalkulovaných hodnot v obecné rovině vyplývá, že v kontextu obou dimenzí na úrovni EU 27 u většiny zemí v letech 2007-2022 v otázce regionálních disparit k zásadním změnám nedošlo.

Z hlediska ukazatele HDP jsou regionální disparity obvykle vyšší u zemí připojených v rámci východního rozšíření. Nicméně vývoj disparit byl obecně dynamičtější v případě tradičních zemí. Nejvíce je tento jev patrný u Irska a Dánska, kde v obou případech došlo takřka ke zdvojnásobení rozsahu regionální diferenciace. Vyšší dynamika je díky výrazným výkyvům patrná také u Chorvatska a Portugalska, avšak u těchto zemí se rozsah disparit v hraničních bodech sledovaného období zásadně neliší. K výraznějšímu poklesu regionálních disparit v ekonomické dimenzi rozvoje došlo pouze u Finska a Slovenska, respektive v obou případech zhruba o pětinu.

V kontextu ukazatele zaměstnanosti lze na základě analýzy obecně tvrdit, že v porovnání s ukazatelem HDP je rozsah regionálních disparit výrazně nižší a mezi jednotlivými zeměmi jsou méně výrazné rozdíly. Nejvýraznější regionální diferenciace zpravidla dosahují velké a lidnaté státy, respektive Itálie, Francie a Španělsko. Z hlediska dynamiky pak platí, že s výjimkou Rumunska regionální disparity v zaměstnanosti zásadně nenarůstají a vykazují stabilní nebo pomalu klesající tendenci. V některých zemích (např. Maďarsko a Česko) v průběhu let 2007-2022 však v dimenzi sociálního rozvoje poklesl rozsah regionálních disparit relativně výrazně, respektive zhruba na polovinu.

⁵¹ Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko a Malta

4.1 Disparity v ekonomické dimenzi rozvoje

Z hlavní části šetření na úrovni regionální diferenciace zemí vyplývá, že účinnost investičních prostředků čerpaných z fondů kohezní politiky je v otázce ovlivňování rozsahu regionálních disparit v ekonomické dimenzi rozvoje velice omezená. V některých směrech je však také poměrně nejednoznačná nebo přinejmenším sporná.

Kointegrační část analýzy ukazuje, že počty zemí s vazbou mezi prostředky z fondů kohezní politiky a ekonomickou dimenzí rozvoje nejsou zanedbatelné. Respektive, z aplikace Engle-Grangerovy metody, jejíž výsledky jsou shrnuty v Tabulce 11 vyplývá, že podmínkám prvního stupně vyhověla vždy minimálně třetina zemí (z 21 hodnocených). Následné podmínce druhého stupně, která značí existenci kointegračního vztahu mezi čerpanými prostředky z fondů a regionálními disparitami v HDP, vyhověla více než desetina zemí, respektive vyjma relace mezi CF a HDP, která se váže k užšímu vzorku zemí (12 hodnocených zemí) s nárokem na čerpání prostředků z CF.

Tabulka 11. Výstupy Engle-Grangerovy metody – vazby mezi fondy a disparitami v HDP

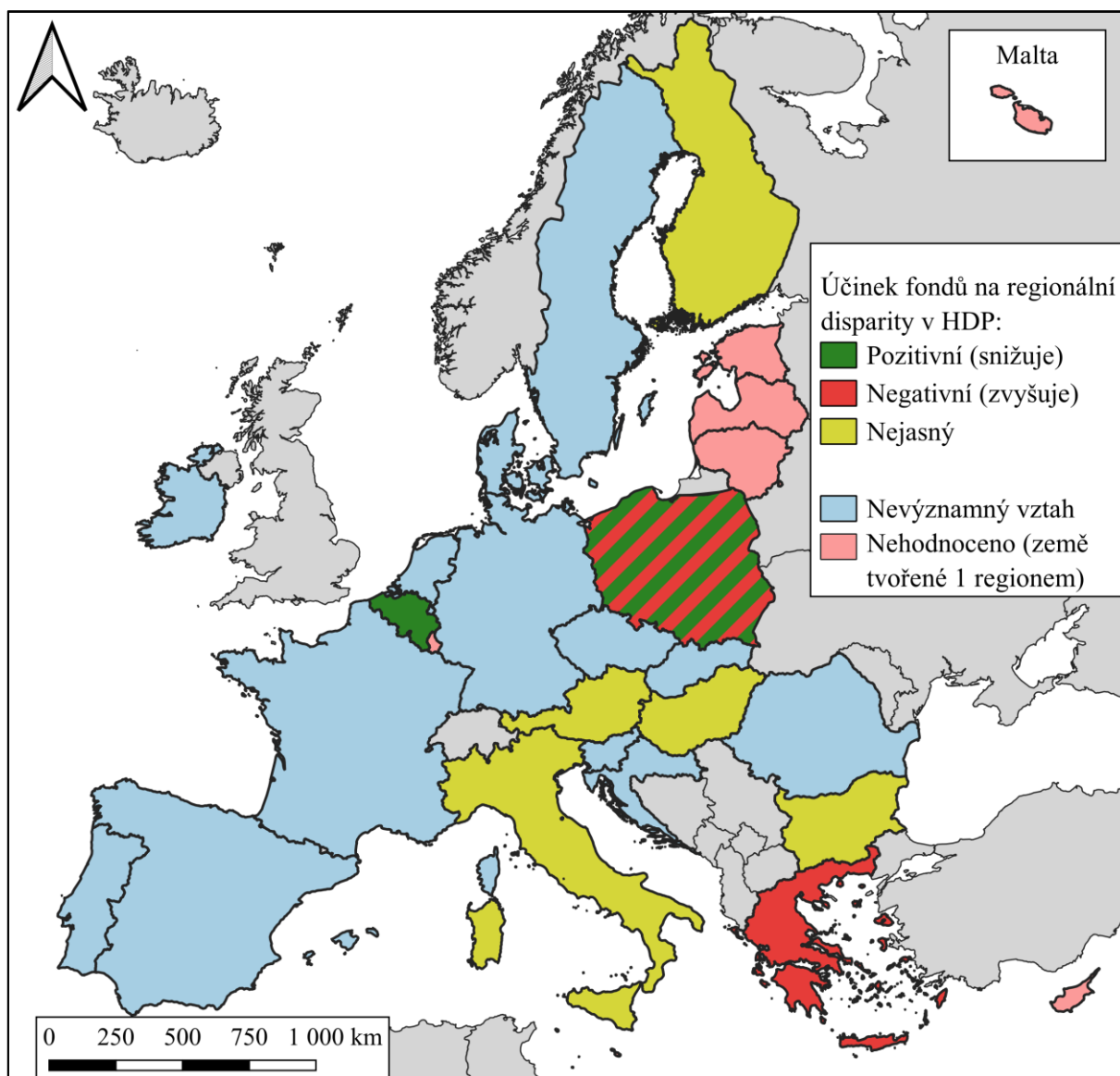
Fond(y)	HDP			
	1. stupeň	(%)	2. stupeň	(%)
Všechny	8	(38,1)	4	(19,0)
ERDF	7	(33,3)	3	(14,3)
ESF	11	(52,4)	8	(38,1)
CF	5	(41,7)	1	(8,3)

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Nicméně, následující část analýzy ukazuje, že kauzální účinky (v Grangerově smyslu) fondů v oblasti regionálních disparit nejsou příliš obvyklé. Respektive, jediný fond, kde bylo zaznamenáno vyšší množství relevantních kauzálních vztahů je ESF. Navíc, pokud jsou tyto kauzální vztahy nalezeny, účinek fondů na vývoj regionálních disparit, který vyplývá z výsledků korelační analýzy je ve většině případů nejasný nebo vyloženě negativní. Jen ve velmi ojedinělých případech bylo zjištěno, že finanční prostředky z fondů kohezní politiky pozitivně působí na snižování regionálních disparit. Tyto souvislosti vyplývají z Obrázku 11, který sumarizuje hlavní zjištění této části analýzy.

Respektive, pozitivní účinek sumy prostředků plynoucích ze všech fondů kohezní politiky v oblasti regionálních disparit v HDP byl identifikován pouze u Belgie. Lze tedy předpokládat, že průběžný pokles variability, který v úhrnu činí cca 5 procentních bodů (p.b.) je zde, přinejmenším částečně, dopadem implementace kohezní politiky. Naopak pro Řecko byl

identifikován negativní účinek prostředků čerpaných z ESF. Lze proto předpokládat, že zvýšení regionální variability Řecka o cca 2,5 p.b. bylo, alespoň částečně zapříčiněno právě i kohezní politikou.

Obrázek 11. Působení fondů kohezní politiky na regionální disparity v HDP

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

U Polska jsou výsledky do jisté míry rozporuplné, neboť byl pozitivní efekt identifikován v případě působení prostředků z ESF, ale současně zde byl zjištěn i negativní efekt v případě implementace prostředků z CF. Z hlediska vývoje variability k zásadním změnám v rozsahu disparit mezi polskými regiony nedošlo, z výsledků analýzy však vyplývá, že efekt ESF (vede k poklesu disparit) je více průkazný a měl by být ve srovnání s protichůdným efektem

CF silnější. Ze vstupních dat však současně vyplývá, že Polsko vyčerpalo více prostředků právě z CF.

I v případě dalších 5 zemí (Bulharsko, Finsko, Itálie, Rakousko a Slovensko) sice byla potvrzena existence kauzálního vztahu a lze proto říci, že v nich prostředky z fondů kohezní politiky regionální disparity pravděpodobně ovlivňují. Intenzita jejich působení je však velmi slabá (nejasná), a proto jí nelze na základě korelační analýzy jednoznačně přisoudit pozitivní nebo negativní účinky. Pro dokreslení situace však lze ve vazbě na tyto země konstatovat, že regionální variabilita v HDP pomalým tempem klesá u Finska, Maďarska a Rakouska. Naopak, u Itálie a Rumunska vykazuje trend spíše pozvolný růst.

Detailnější výstupy této části analýzy, respektive v rozlišení účinnosti podle jednotlivých fondů, jsou shrnuty v Tabulce 12. Z tabulky vyplývá, že negativní působení fondů na vývoj regionálních disparit bylo zaznamenáno i na úrovni všech regionů, respektive v agregovaném celku EU 27. V daném kontextu negativně působí zejména prostředky čerpané z ESF. Tato skutečnost se pravděpodobně částečně propisuje i do zjištění, že také v úhrnu všech prostředků využitých v rámci implementace kohezní politiky byla vůči vývoji regionálních disparit zjištěna pozitivní korelace. Z toho ale vyplývá, že dopady fondů kohezní politiky na regionální disparity jsou negativní, protože podporují jejich růst.

Z tabulky je dále patrné, že zatímco v případě působení ERDF, CF i všech fondů současně byla identifikace kauzálního vztahu velmi ojedinělá, v případě ESF je hned 7 zemí (tj. třetina z počtu hodnocených), ve kterých lze hovořit o vlivu čerpaných prostředků na regionální disparity v HDP, byť je síla tohoto efektu zpravidla velmi slabá, respektive statisticky nevýznamná. Lze také podotknout, že výskyt kauzálních vztahů se v podstatě vyhýbá rozvinutějším zemím západního křídla EU.

V neposlední řadě je z tabulky patrné, že řád zpoždění v rámci kauzálního vztahu je obvykle vyšší, což znamená, že dopady implementace kohezní politiky se projevují se značným zpožděním. Na základě hodnot koeficientů determinace lze pak také shrnout, že pokud bylo působení fondů kohezní politiky shledáno za významné, jsou regresní modely jejich prostřednictvím schopny vysvětlit cca 30 % až 45 % variability dynamiky ve vývoji regionálních disparit. Naopak, v případech, kdy kauzalita nebyla potvrzena nebo je účinnost kohezních fondů nevýznamná, jsou vysvětlovací schopnosti regresních modelů obvykle minimální. Nezdá se přitom, že by byly v tomto kontextu mezi fondy nebo zeměmi významnější

rozdíl, avšak s ohledem na velmi nízký počet relevantních výsledků nelze tomuto dílčímu závěru přikládat zásadní váhu.

Tabulka 12. Působení fondů kohezní politiky na regionální disparity v HDP

Fond(y)	Země	Grangerova kauzalita		r	R ²
		p-hodnota	zpoždění		
Všechny	AT	0,049	4	-0,333	0,111
	BE	0,083	3	-0,551**	0,303
	BG	0,277	1	-	0,090
	HU	0,353	4	-	0,002
	EU 27	0,037	3	0,675**	0,456
ERDF	AT	0,082	2	-0,108	0,012
	EL	0,845	2	-	0,317
	HU	0,048	3	0,121	0,015
	EU 27	0,095	4	0,218	0,047
ESF	AT	0,040	4	0,368	0,135
	BE	0,070	2	0,316	0,100
	BG	0,084	1	-0,039	0,002
	EL	0,005	1	0,609**	0,371
	FI	0,084	3	0,150	0,023
	IT	0,019	4	-0,101	0,010
	NL	0,212	3	-	0,107
	PL	0,037	4	-0,680**	0,462
	EU 27	0,086	4	0,566**	0,321
CF	PL	0,080	4	0,541**	0,292

Poznámka: ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$;

r = koeficient korelace; R² = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

4.2 Disparity v sociální dimenzi rozvoje

Ve srovnání s analýzou ekonomické dimenze, analýza sociální dimenze přináší vyšší počet jednoznačných výsledků, přesto však lze konstatovat, že prokázání působení implementace kohezní politiky na vývoj regionálních disparit nastalo v poměrně nízkém počtu případů. Podobně jako v předchozí části analýzy lze také konstatovat, že případy, ve kterých by implementace kohezní politiky přispívala ke snižování regionálních disparit, jsou spíše ojedinělé.

Z Tabulky 13 vyplývá, že četnost výskytu kointegračních vztahů je mezi prostředky z fondů kohezní politiky a disparitami v zaměstnanosti podobná jako v případě ukazatele HDP. Respektive, podmínky prvního stupně sice splnilo znatelně více zemí, nicméně po zohlednění

podmínky druhého stupně je počet identifikovaných vazeb téměř totožný. Mezi významnějšími rozdíly lze jmenovat pouze větší vyrovnanost počtů nalezených vztahů napříč jednotlivými fondy, a dále také vyšší počet zemí, ve kterých byl kointegrační vztah mezi prostředky z fondů kohezní politiky a regionálními disparitami nalezen.

Tabulka 13. Výstupy Engle-Grangerovy metody – vazby mezi fondy a disparitami v zaměstnanosti

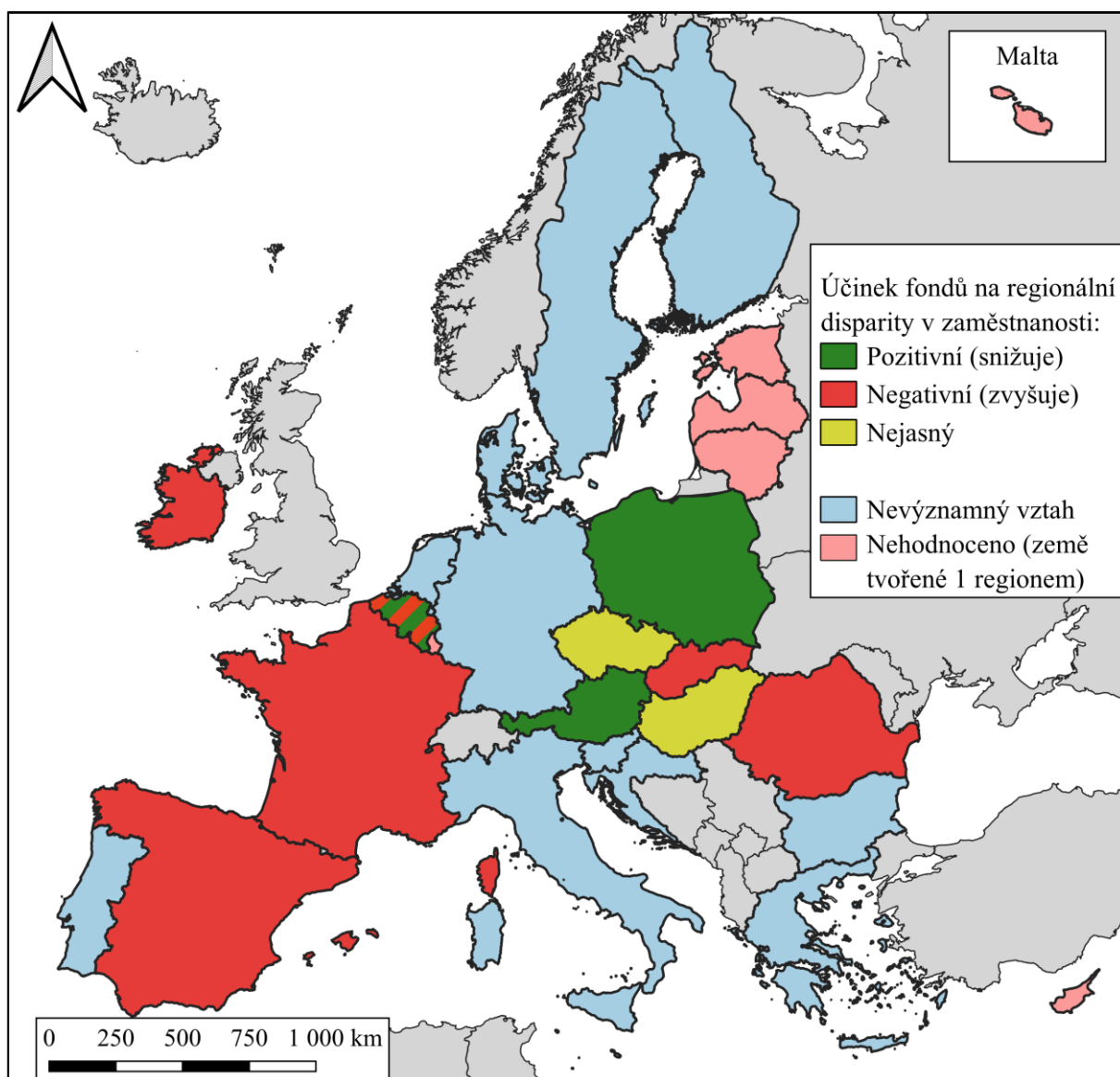
Fond(y)	Zaměstnanost	
	1. stupeň (%)	2. stupeň (%)
Všechny	11 (52,4)	3 (14,3)
ERDF	9 (42,9)	5 (23,8)
ESF	13 (61,9)	5 (23,8)
CF	7 (58,3)	4 (33,3)

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Nicméně jak vyplývá z Obrázku 12, pozitivní účinky prostředků z fondů byly identifikovány pouze ve 3 zemích. Z toho v Belgii je ovšem situace do jisté míry sporná. Konkrétně bylo v případě Belgie zjištěno, že pozitivní účinky sice platí na úrovni celkové sumy čerpaných prostředků, nicméně prostředky čerpané pouze v rámci ESF disparity naopak posilují. Z toho lze vyvozovat, že účinnost kohezní politiky v otázce vývoje regionálních disparit oslabují. Také je možné konstatovat, že rozsah regionálních disparit v zaměstnanosti v Belgii za sledované období nepatrně narostl (přibližně o 1 p.b.) a v kontextu celé EU je tento rozsah spíše vyšší. Lze proto uvažovat, že kohezní politika zde pouze tlumí působení jiných faktorů, které růst regionálních disparit podporují.

V Polsku a Rakousku, kde byl také identifikován pozitivní účinek čerpaných prostředků alespoň u jednoho z kohezních fondů, se rozsah regionálních disparit změnil pouze marginálně. V obou případech se však jedná o země, kde je rozsah regionálních disparit v zaměstnanosti výrazně pod průměrem EU, respektive asi na úrovni jedné třetiny, a nedisponují proto rozsáhlým potenciálem dalšího snižování.

Z Obrázku 12 je dále také patrná změna prostorového rozložení kauzálních vztahů. Konkrétně byly identifikovány převážně pouze u západního a východního křídla EU. U mnoha méně rozvinutých zemí je přitom relativně čtené působení prostředků čerpaných z CF, přičemž rozsah jejich regionálních disparit v sociální dimenzi rozvoje má klesající tendenci (Česko, Polsko a Slovensko).

Obrázek 12. Působení fondů kohezní politiky na regionální disparity v zaměstnanosti

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Z detailnějších výsledků shrnutých v Tabulce 14 je pak zřejmé, že ve srovnání s dimenzí ekonomického rozvoje se v rámci sociální dimenze nevyskytují žádné kauzální vztahy na úrovni celé EU 27. Dále lze tvrdit, že řád zpoždění je u mnoha zemí nižší, respektive, že dopady implementace kohezní politiky se v disparitách v zaměstnanosti projevují rychleji, nežli je tomu v případě disparit v HDP. Naopak, vysvětlovací schopnosti regresních modelů ve variabilitě dynamiky vývoje regionálních disparit jsou v případě zaměstnanosti častěji nižší, obvykle v rozmezí cca 20 % až 35 %. To v obecné rovině znamená, že v sociální dimenzi rozvoje jsou regionální disparity zřejmě intenzivněji ovlivňovány jinými faktory a účinnost prostředků z fondů kohezní politiky je proto v tomto smyslu nižší.

Tabulka 14. Působení fondů kohezní politiky na regionální disparity v zaměstnanosti

Fond(y)	Země	Grangerova kauzalita		r	R ²
		p-hodnota	zpoždění		
Všechny	AT	0,670	3	-	0,080
	BE	0,093	3	-0,457*	0,209
	CZ	0,076	2	0,215	0,046
ERDF	AT	0,019	3	-0,749**	0,562
	ES	0,046	1	0,590**	0,348
	HU	0,075	4	-0,004	0,000
	RO	0,073	3	0,063	0,004
	SE	0,204	2	-	0,051
ESF	BE	0,028	4	0,505*	0,255
	FI	0,605	2	-	0,070
	FR	0,051	2	0,652**	0,426
	IE	0,041	1	0,473*	0,224
	PL	0,412	2	-	0,012
CF	CZ	0,034	1	0,153	0,023
	PL	0,080	3	-0,487*	0,237
	RO	0,021	2	0,603**	0,363
	SK	0,093	4	0,481*	0,231

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$

r = koeficient korelace; R² = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Dále je možné poukázat na větší vyrovnanost v počtu identifikovaných kauzálních vztahů napříč jednotlivými fondy, nicméně působení kohezní politiky na úrovni sumy prostředků ze všech fondů je i v této dimenzi rozvoje zcela marginální. A v neposlední řadě je patrné, že jak v rámci Grangerovy kauzality, tak v rámci korelační analýzy, jsou výsledky často relevantní na vyšší hladině statistické významnosti ($\alpha = 0,10$), s čímž zřejmě také souvisí skutečnost, že intenzita identifikovaných vztahů je často nižší a koeficienty determinace indikují obecně nižší úroveň vysvětlovacích schopností regresních modelů.

Za zmínku dále stojí, že mezi zeměmi, ve kterých byly identifikovány negativní dopady prostředků z fondů kohezní politiky, respektive podporující růst disparit, jsou Francie, Španělsko a Rumunsko. Tedy státy, ve kterých je variabilita v zaměstnanosti v rámci celé EU dlouhodobě mezi nejvyššími, respektive poblíž 10% hranice, a přitom neklesají. Naopak, v zemích, kde došlo k nejvyššímu poklesu regionálních disparit v zaměstnanosti (Česko a Maďarsko) bylo sice působení evropských fondů potvrzeno, ale konkrétní efekty zůstávají nejasné.

4.3 Dílčí shrnutí a diskuse výstupů v oblasti regionálních disparit

V návaznosti na výsledky provedené analýzy lze v souhrnu konstatovat, že regionální disparity v rámci EU v ekonomické ani sociální dimenzi rozvoje v obecné rovině neklesají, ale klesají pouze v některých zemích. Giannini a Martini (2024) nebo Cavallaro a Villani (2021) tento jev vysvětlují prostřednictvím tzv. „klubové konvergence“, respektive snižování disparit v rámci určitých množin zemí, přičemž rozsah disparit mezi různými množinami se dlouhodobě nesnižuje.

Z analýzy dále vyplývá, že implementace fondů kohezní politiky skutečně má na vývoj regionálních disparit na úrovni všech regionů EU 27 v ekonomické dimenzi rozvoje určité dopady, ty jsou však negativní nebo je efekt jejich působení velmi slabý a nejasný. V zásadě se jedná o zjištění, ke kterému dospěli i Vedrine a Le Gallo (2021), Maynou et al. (2016), Mohl a Hagen (2009) nebo Esposti a Bussoletti (2008).

V rámci sociální dimenze rozvoje však z analýzy na úrovni všech zemí EU 27 a jejich regionů žádné relevantní vztahy nevyplynou, což je naopak v souladu se závěry studie Becker et al. (2010), ze které vyplývá, že pokud se dopady fondů projeví, pak zpravidla v ekonomické dimenzi, kde jsou silnější. Na druhou stranu, z výsledků provedené analýzy také vyplývá, že právě sociální dimenze rozvoje vykazuje vyšší četnost působení (bez ohledu na směr) na úrovni jednotlivých fondů a zemí.

Z hlediska jednotlivých členských zemí EU se působení fondů projevuje jen ve velmi omezeném počtu případů, respektive z hlediska jednotlivých fondů v řádu jednotek zemí. Vedle toho je však třeba poznamenat, že zjištěný efekt působení není z hlediska preferovaných tendencí rozvoje ve všech případech žádoucí. Relativní četnosti výskytu pozitivních a negativních efektů, které vyplynuly z analýzy účinku kohezní politiky na regionální disparity v jednotlivých zemích, jsou shrnuty v Tabulce 15.

Tabulka 15. Četnost působení kohezní politiky na regionální disparity (v %)

Fond(y)	Účinek na disparity v HDP		Účinek na disparity v Zaměstnanosti	
	pozitivní	negativní	pozitivní	negativní
Všechny	4,8	0,0	4,8	0,0
ERDF	0,0	0,0	4,8	4,8
ESF	4,8	4,8	0,0	14,3
CF	0,0	8,3	8,3	16,7

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Jak je z tabulky zřejmé, v úhrnu prostředků za všechny fondy kohezní politiky nebylo prokázáno, že by, až na výjimky, implementace kohezní politiky přispívala ke snižování regionálních disparit. Respektive, z hlediska statistického přístupu k testování hypotéz je v obou dimenzích četnost případů, ve kterých byla zjištěna nějaká forma efektu, nižší než prahová hodnota významnosti 5 %.

Z hlediska působení jednotlivých fondů jsou výsledky pestřejší, přestože je účinnost kohezní politiky i v tomto kontextu do značné míry omezená. Bez ohledu na výsledný efekt však v obecné rovině nelze tvrdit, že by byla kohezní politika ve vazbě na regionální disparity zcela irelevantní. Alespoň jeden kauzální vztah byl identifikován ve 14 z 21 zemí. Nicméně, takřka v polovině z nich se nepodařilo efekt působení jednoznačně odhalit a pozitivní působení fondů na vývoj regionálních disparit bylo identifikováno v naprostém minimu případů – zpravidla také nedosahující ani 5% četnosti.

Nejnižší četnost vztahů byla identifikována u ERDF, který podle analýzy vůbec nepůsobí na disparity v rámci ekonomické dimenze a také v rámci sociální dimenze jsou jeho účinky prakticky irelevantní. U implementace prostředků z ESF a CF je výskyt dopadu o něco častější. Nicméně je třeba podotknout, že působení obou fondů na vývoj regionálních disparit je převážně negativní, což je patrné zejména v sociální dimenzi. Konkrétně se zde negativní působení každého z fondů na vývoj regionálních disparit, respektive podporující jejich růst, projevuje cca u 15 % zemí.

Tyto výsledky o charakteru působení jednotlivých fondů jsou do značné míry v souladu se závěry studie Vedrine a Le Gallo (2021), kteří rovněž dospěli jednak k irelevantnosti prostředků implementovaných prostřednictvím ERDF, a jednak k negativnímu působení CF, ve vztahu k vývoji regionálních disparit. Naopak, u prostředků z ESF jejich analýza indikuje spíše převahu pozitivních efektů.⁵²

V kontextu výsledků obou dimenzí rozvoje je pak zřejmé, že země, ve kterých byly jednotlivé kauzální vztahy identifikovány, se často opakují. Podle Cotella a Dabrowskiho (2021) nebo Rodriguez-Poseho a Garcilaza (2015) lze za touto heterogenitou hledat institucionální a administrativní specifika nastavení procesů čerpání prostředků a rozdílné regionální strategie jednotlivých zemí.

⁵² Tuto odchylku ve výsledcích lze však zřejmě vysvětlit rozdílným rozsahem sledovaných vzorků – Vedrine a Le Gallo hodnotili pouze 205 regionů a zcela nekoresponduje ani sledované období.

Z analýzy pak vyplývá, že implementace kohezní politiky se nejvíce projevuje ve vývoji regionálních disparit Belgie a Polska. V obou případech však přetrvávají v otázce účinnosti kohezní politiky značné pochybnosti, protože jak v případě Belgie (v rámci sociální dimenze), tak v případě Polska (v rámci ekonomické dimenze), byly současně identifikovány nejen pozitivní, ale také negativní kauzální vztahy. Na podobnou ambivalentnost kohezní politiky však upozorňuje např. i studie Le Gallo et al. (2011), která upozorňuje, že nepochybný význam v tomto kontextu má i charakter působení spillover efektů v území, s čímž souhlasí i Le Sage a Fischer (2008).

Také je třeba podotknout, že negativní působení kohezní politiky je v rámci sociální dimenze patrné zejména u západních zemí EU. Naopak, ve východních zemích není situace ve věci působení fondů na vývoj regionálních disparit zcela jednoznačná. V tomto smyslu se tak nepotvrzují závěry výzkumů Calegari et al. (2023) nebo Crucitti et al. (2023), podle nichž se účinky kohezní politiky projevují sice omezeně, ale přitom výrazně pozitivněji v méně rozvinutých územích, typicky tedy právě v postkomunistických zemích střední a východní Evropy.

S ohledem na výše uvedené výsledky a závěry, které vyplývají z provedené analýzy, je možné **hypotézu H1 zamítnout**. To jinými slovy v obecné rovině znamená přijmout předpoklad, že **prostředky z fondů kohezní politiky nepůsobí pozitivně na vývoj regionálních disparit**, a to v rámci ani jedné z hodnocených dimenzí rozvoje. Nad rámec tohoto konstatování je třeba také ve stručnosti podotknout, že ani převažující četnost negativních efektů kohezních fondů na vývoj regionálních disparit není ve výsledcích analýzy nikterak vysoká. Tedy, i přes jasnou indikaci existující vazby prostředků z fondů kohezní politiky na vývoj regionálních disparit zůstává charakter tohoto kauzálního vztahu v řadě případů nejasný.⁵³

Zjištění vyplývající z této části analýzy tedy v některých ohledech potvrzují zjištění předchozích výzkumů, v jiných však nadále posilují spornost a nejednoznačnost závěrů o působení prostředků čerpaných v rámci kohezní politiky na rozsah regionálních disparit. V návaznosti na uvedená zjištění lze také konstatovat, že výsledky tohoto výzkumu se primárně přiklánějí na stranu studií, které se obecně shodují na minimálních nebo spíše negativních dopadech kohezní politiky na vývoj regionálních disparit (krom výše citovaných dále např.:

⁵³ Hypotézy H3 a H4 souvisí jak s účinností v oblasti regionálních disparit, tak s účinností v oblasti rozvojových dimenzí. Jejich vyhodnocení je součástí podkapitoly 5.4.

Boldrin a Canova, 2001; Rodriguez-Pose a Fratesi, 2004; Ederveen et al., 2006; Fratesi a Perucca, 2014; Breidenbach et al., 2019).

Na druhou stranu je však také v rozporu s mnoha jinými studiemi, které dospěly k opačným závěrům o zcela nebo převážně pozitivním vlivu prostředků kohezní politiky (mimo výše uvedené dále např. Ferrara et al., 2022; Becker et al., 2018, Fiaschi et al., 2018; Crescenzi a Giua, 2016; Becker et al. 2012).

5 Účinnost kohezní politiky v oblasti rozvojových dimenzí

Další část analýzy se zaměřuje na otázku existence vztahu mezi objemem investovaných prostředků z fondů kohezní politiky ve vazbě na rozvojový potenciál území. Ve srovnání s předchozí kapitolou není pozornost primárně upínána na úroveň zemí, ale na jednotlivé regiony úrovně NUTS 2, pracuje tedy s více než desetkrát širším vzorkem objektů, respektive 232 regiony. Záměrem je identifikovat, jak se účinky fondů projevují v konkrétních regionech. Tento záměr je v souladu s ambicí o prohloubení výzkumu za účelem odhalení konkrétnějších důvodů, které vedly k hlavním zjištěním předchozí kapitoly. Respektive, že regionální disparity v zemích EU se v období 2007-2022 zpravidla příliš neměnily, a to ani přes masivní implementaci prostředků z fondů kohezní politiky, které navíc, jak vyplývá z předchozí části analýzy, mají na vývoj regionálních disparit v obecné rovině jen minimální vliv.

Z metodologického hlediska je dalším podstatným rozdílem způsob interpretace hodnoty korelačního koeficientu. Respektive, u problematiky regionálních disparit je žádoucím vývojovým trendem pokles, a proto bylo o pozitivním účinku prostředků z kohezních fondů možné hovořit pouze v případě zjištění negativní korelace mezi objemem čerpaných prostředků a vývojem regionální variability. Naopak, v této části analýzy je pozornost primárně upnuta na účinky fondů ve vztahu k vývoji ukazatelů (HDP a zaměstnanost), jejichž preferovanou tendencí je v rámci rozvoje území růst. Za pozitivní účinek prostředků z kohezních fondů lze tedy označit nalezení relace, pro kterou je vedle kauzálního vztahu identifikována také statisticky významná pozitivní korelace.

V obecné rovině je možné konstatovat, že v otázce účinků kohezní politiky přináší tato část analýzy, ve srovnání s předchozí, nižší počet nejednoznačných a sporných výsledků. Na druhou stranu, ačkoliv je absolutní četnost výskytů kauzálních a korelačních vztahů, i díky širšímu vzorku, podstatně vyšší, z relativního hlediska je tato četnost vyšší pouze v rámci dimenze ekonomického rozvoje.

V rámci první podkapitoly jsou nejprve stručně představeny souhrnné výsledky působení všech fondů (celková suma poskytnutých prostředků) kohezní politiky na ekonomickou a sociální dimenzi rozvoje v regionech. V následujících částech jsou pak podrobněji představovány zjištěné efekty působení v jednotlivých dimenzích rozvoje, respektive v kategorizaci po jednotlivých fondech.

5.1 Působení úhrnu prostředků v ekonomické a sociální dimenzi rozvoje

Z Tabulky 16, která statisticky shrnuje výstupy prvního kroku analýzy prostředků (sumy) ze všech fondů kohezní politiky vyplývá, že v obou dimenzích rozvoje vyhověla podmínce kointegrace v rámci prvního stupně Engle-Grangerovy metody více než polovina regionů. Nicméně, po zohlednění podmínky druhého stupně metody je možné hovořit že o existenci kointegračních vazeb mezi fondy kohezní politiky a rozvojovými ukazateli v mnohem užším měřítku, respektive v obou dimenzích se jedná o podíl poblíž úrovně 15 % regionů.

Tabulka 16. Výstupy Engle-Grangerovy metody – vazby mezi fondy a dimenzemi rozvoje

	HDP				Zaměstnanost			
	1. stupeň	(%)	2. stupeň	(%)	1. stupeň	(%)	2. stupeň	(%)
Fondy	149	(64,2)	36	(15,5)	118	(50,9)	29	(12,5)

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

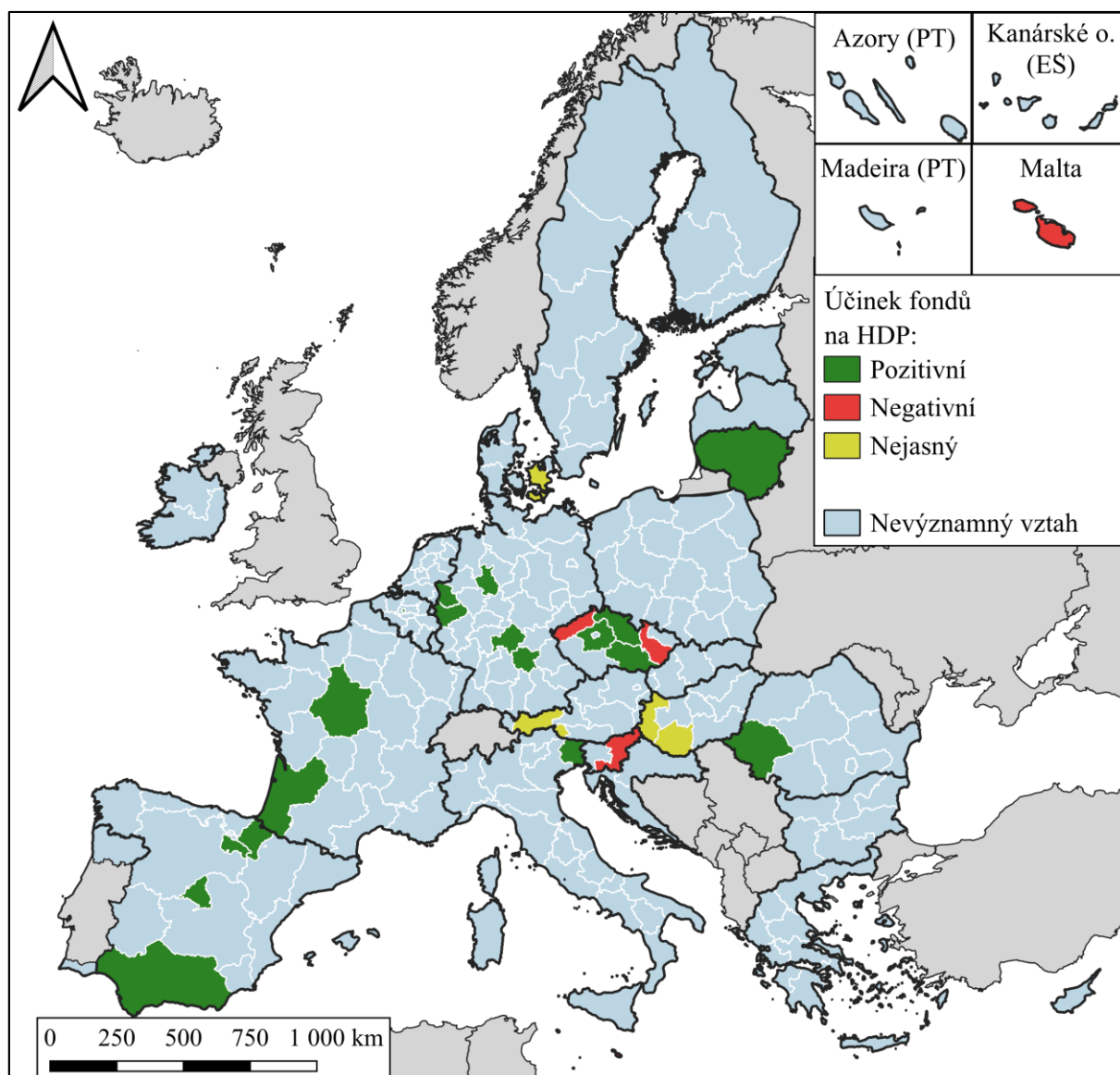
Po posouzení směru působení vztahů z hlediska Grangerovy kauzality a po analýze korelace se však tento poměr v rámci obou dimenzí snižuje. Proporčně se však jedná o menší změnu, než tomu bylo v analýze regionálních disparit, respektive v kontextu ukazatele HDP na úroveň 10 % a v kontextu ukazatele zaměstnanosti na úroveň 7,5 %⁵⁴. Na základě těchto poměrů lze proto zřejmě konstatovat, že ačkoliv je četnost vztahů nalezených v jednotlivých regionech poměrně nízká, nenabývá ani v této části analýzy působení prostředků kohezní politiky marginálního významu, který by případně bylo možné spojovat s výskytem statistické chyby.

Z Obrázku 13, který zachycuje hlavní výsledky analýzy ekonomické dimenze, je patrné, že jednoznačně dominuje pozitivní účinek prostředků z kohezních fondů na HDP. Naopak, negativní nebo nejasné působení bylo mezi veličinami zaznamenáno pouze sporadicky. Z prostorového hlediska jsou regiony, ve kterých bylo působení prokázáno, rozptýleny napříč mnoha státy EU. Vyšší koncentrace regionů s pozitivním účinkem implementace kohezní politiky na HDP je patrná spíše ve velkých a lidnatých zemích západní Evropy. Naopak negativní a nejasné účinky jsou převážně koncentrovány ve středoevropských zemích.

Při pomnutí států tvořených jediným NUTS 2 regionem (Malta a Litva), je Česko jedinou zemí, u které byla zjištěna zvýšené koncentrace kauzálních vztahů, respektive u více než poloviny regionů. Současně je však Česko také zemí, kde jsou efekty působení nejvíce sporné, neboť poměr regionů s pozitivním a negativním účinkem kohezních fondů na ekonomickou dimenzi rozvoje je zde 3:2. Určitým paradoxem tohoto zjištění však je, že negativní efekty se v Česku

⁵⁴ Podíly vyplývají z výsledků shrnutých v Tabulkách 17 a 18, níže.

projevují právě v regionech, které jsou z hlediska ukazatele HDP slabší a na které je kohezní politika primárně cílena.

Obrázek 13. Působení fondů kohezní politiky na HDP

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Podrobnější výstupy analýzy, které jsou shrnuty v Tabulce 17 dále naznačují, že implementace kohezních fondů se v ekonomické dimenzi rozvoje obvykle projevuje s vyšším řádem zpoždění. Není však zřejmé, že by byly v tomto kontextu mezi zeměmi významnější rozdíly. Za pozornost také stojí, že identifikované korelační vztahy jsou zpravidla relevantní na přísnější hladině významnosti ($\alpha = 0,05$).

Tabulka 17. Působení fondů kohezní politiky na HDP

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
AT21	0,380	4	-	0,066
AT33	0,053	4	0,105	0,011
BE10	0,091	3	0,590**	0,348
BE24	0,434	2	-	0,047
CZ02	0,039	3	0,443*	0,197
CZ04	0,022	3	-0,648**	0,420
CZ05	0,092	4	0,452*	0,204
CZ06	0,044	3	0,536**	0,288
CZ07	0,013	3	-0,688**	0,473
CZ08	0,189	4	-	0,303
DE25	0,002	3	0,660**	0,436
DE26	0,030	3	0,755**	0,570
DEA1	0,043	4	0,872**	0,761
DEA2	0,054	3	0,754**	0,568
DEA3	0,377	1	-	0,019
DEA4	0,043	3	0,783**	0,612
DK02	0,063	4	0,209	0,044
ES12	0,203	2	-	0,019

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
ES22	0,093	3	0,793**	0,629
ES23	0,043	1	0,656**	0,431
ES30	0,074	4	0,712**	0,507
ES61	0,077	4	0,731**	0,535
FRB0	0,075	3	0,642**	0,412
FRI1	0,093	1	0,704**	0,495
HU22	0,000	4	0,301	0,091
HU23	0,023	3	-0,336	0,113
HU33	0,141	4	-	0,202
ITC4	0,674	3	-	0,008
ITH3	0,363	3	-	0,188
ITH4	0,011	4	0,914**	0,836
LT00	0,080	2	0,566**	0,321
MT00	0,033	2	-0,535**	0,286
PL61	0,207	2	-	0,096
RO42	0,061	1	0,508*	0,258
SE23	0,737	4	-	0,147
SI03	0,059	2	-0,716**	0,513

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$
 Gr. kauzalita = Grangerova kauzalita; p = p-hodnota; zpož. = zpoždění; r = koeficient korelace;
 R² = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Z koeficientů determinace vyplývá často vyšší vysvětlovací schopnost regresních modelů. V případech, kdy bylo působení kohezních fondů shledáno významným, se míra vysvětlení variability v dynamice vývoje HDP pohybuje v poměrně širokém pásmu přibližně 20-85 %. Interkvartilové rozpětí tohoto vzorku činí cca 40-55 %, respektive polovina regresních modelů, je tak schopna prostřednictvím kohezních fondů vysvětlit přibližně polovinu dynamiky ve vývoji HDP.

V daném kontextu z regresní analýzy také vyplývá, že v regionech zemí připojených v rámci východního rozšíření jsou vypovídací schopnosti regresních modelů nižší (většinou pouze v rozpětí 20 % až 30 %). Uvedenou situaci lze do jisté míry označit za paradoxní, protože právě do těchto regionů prostředky dominantně směřují a s ohledem na velikost jejich ekonomik by měly zastávat významnější roli. Z výsledků šetření však vyplývá, že právě v regionech zemí východního rozšíření dynamiku HDP významněji ovlivňují jiné faktory.

S ohledem na principy kohezní politiky je v obecné rovině možné předpokládat, že působení prostředků z jednotlivých fondů se může v rozvojových tendencích projevovat diferencovaně, a to s ohledem na rozdílnost aktivit, pro které jsou tyto fondy primárně určeny (Vedrine a Le Gallo, 2021). Ve snaze zachytit tuto diferencovanost je v následujícím kroku problematika působení kohezních fondů na ekonomickou dimenzi rozvoje stručně přiblížena i prostřednictvím výsledků analýzy vícerozměrné lineární regrese. V tomto kontextu není na vstupu pracováno s úhrnem prostředků, ale tyto prostředky jsou členěny po jednotlivých fondech (ERDF, ESF, CF). Souhrnné výsledky této části šetření zachycuje Tabulka 18.

Tabulka 18. Vícerozměrná regrese působení fondů kohezní politiky na HDP

Region	α	β_1 (ERDF)	β_2 (ESF)	β_3 (CF)	$\bar{R}^2$	Region	α	β_1 (ERDF)	β_2 (ESF)	β_3 (CF)	$\bar{R}^2$
AT21	0,987	0,044**	-0,021	x	0,594	ES22	0,948	0,051**	0,010*	-0,005	0,696
AT33	0,996	0,026	0,003	x	0,232	ES23	0,963	0,025*	0,017	0,004*	0,584
BE10	0,983	0,041**	-0,010	x	0,782	ES30	0,953	0,047**	0,012*	-0,004	0,653
BE24	1,053	-0,012	-0,003	x	0,084	ES61	0,955	0,080*	-0,018	-0,012	0,642
CZ02	0,960	0,017	0,055	0,021	0,500	FRB0	0,981	0,032**	0,001	x	0,624
CZ04	1,073	-0,015*	-0,005	-0,014**	0,592	FRI1	0,992	0,017	0,008*	x	0,534
CZ05	0,989	0,013**	-0,002*	0,017**	0,423	HU22	0,962	0,081**	0,039*	-0,063*	0,705
CZ06	0,997	0,010*	0,022*	-0,005	0,504	HU23	1,065	-0,004*	-0,004	-0,013*	0,290
CZ07	1,076	-0,026*	0,000	-0,001*	0,679	HU33	0,999	0,044	0,016	-0,017	0,485
CZ08	0,990	0,031	0,016*	-0,016	0,605	ITC4	1,018	0,032	-0,023	x	0,282
DE25	0,992	0,007*	0,012	x	0,454	ITH3	1,032	-0,029	-0,028	x	0,526
DE26	0,997	0,013	0,009*	x	0,399	ITH4	0,947	0,024**	0,042**	x	0,878
DEA1	0,971	0,078**	-0,031	x	0,837	LT00	0,986	0,016**	-0,002	0,029**	0,477
DEA2	0,993	0,012	0,014	x	0,675	MT00	1,108	-0,037*	-0,018*	0,004	0,419
DEA3	1,043	-0,070	0,052	x	0,205	PL61	1,067	-0,029	0,053	-0,035*	0,484
DEA4	0,996	0,043**	-0,018	x	0,716	RO42	0,880	-0,010*	0,060*	0,026*	0,530
DK02	0,998	0,003	0,027	x	0,418	SE23	0,991	-0,014	0,021*	x	0,539
ES12	0,982	0,026	-0,007	-0,028	0,274	SI03	1,107	-0,037*	0,006*	-0,034*	0,665

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$; α = konstanta modelu; β = parciální regresní koeficient; $\bar{R}^2$ = adjustovaný koeficient determinace; x = region ze země bez nároku na podporu z Kohezního fondu

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Z Tabulky 18 je patrné, že u většiny regionů se schémata v účinnosti jednotlivých fondů skutečně odlišují. Jednak z tabulky vyplývá, že za statisticky významné nelze obvykle považovat prostředky ze všech fondů, ze kterých regiony čerpaly, jednak je patrné, že v některých případech se účinky fondů mohou vzájemně utlumovat, ale i posilovat. Respektive, fondy v jednotlivých regionech zřejmě působí velmi selektivně, a zatímco dopady

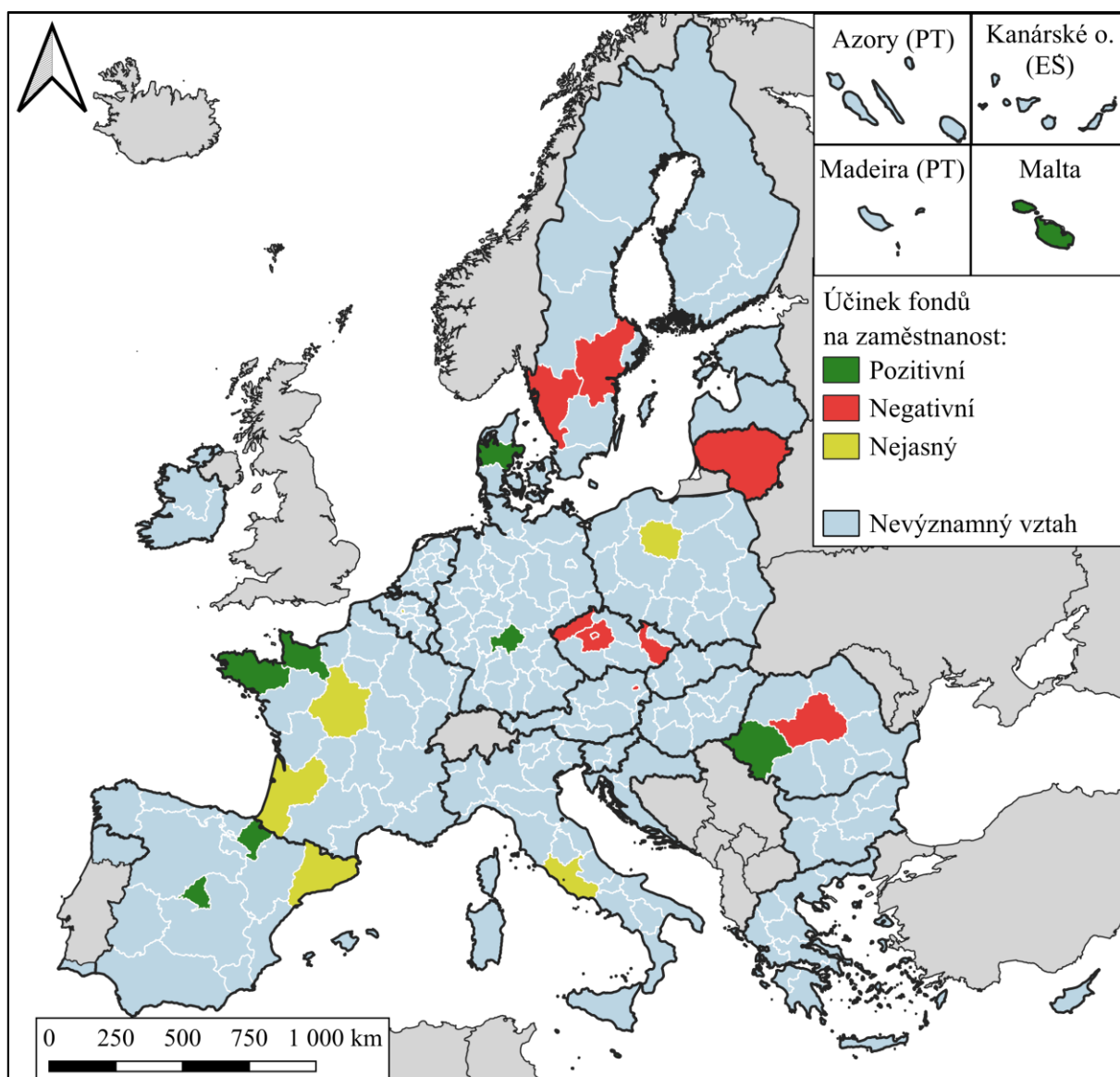
některého z fondů mohou být pro rozvojové tendence pozitivní, dopady jiného mohou být současně negativní. V souhrnném pohledu (za sumu všech prostředků) proto zřejmě nebyly dílčí účinky kohezní politiky v některých regionech vůbec zachyceny, přestože na základě vícerozměrného regresního modelu se zdá, že mohou být relevantní. A naopak, z výsledků vícerozměrné regresní analýzy také vyplývá, že v některých regionech jsou prostředky z jednotlivých fondů samostatně neúčinné, přestože v součtu napříč fondy prostředky kohezní politiky svůj statistický význam v působení na HDP mají, jak plyne ze srovnání Tabulky 17 a Tabulky 18.

Analýza působení celkové sumy prostředků, která byla předmětem předchozí části šetření, se tak v tomto světle zdá být poněkud zjednodušující a její neschopnost rozlišovat v účinnosti prostředků je značně omezující. Jak ale bylo zmíněno v metodice, zásadní překážkou hlubší interpretace modelů vícerozměrné lineární regrese a jejich širší aplikace v rámci tohoto výzkumu je relativně vysoká multikolinearita, která byla mezi prostředky z jednotlivých fondů identifikována v řadě regionů. Z tohoto důvodu by nebylo adekvátní vyvozovat na základě výsledků vícerozměrné lineární regrese hlubší závěry.⁵⁵

V rámci sociální dimenze rozvoje jsou pak výsledky analýzy o poznání kontroverznější. Jak je patrné z Obrázku 14, regiony, ve kterých vykazují prostředky z kohezní politiky nějakou podobu účinku, jsou opět rozesety napříč EU. Nicméně, z korelační analýzy vyplývají převážně negativní nebo nejasné efekty působení prostředků z kohezních fondů, přičemž negativní působení se poměrně zřetelně vyhýbá regionům zemí západní a jižní Evropy.

Je zajímavé, že nejvyšší koncentrace negativních dopadů fondů kohezní politiky byla v ekonomické i sociální dimenzi rozvoje identifikována v Česku, tentokrát však hned v polovině regionů. Navíc, v rámci obou dimenzí působí negativní efekty fondů na dvojici regionů s nižší úrovní socio-ekonomického rozvoje, respektive Severozápad a Střední Moravu. V daném kontextu se tedy nabízí závěr, že právě v Česku jsou dopady implementace kohezní politiky nejvíce kontroverzní, protože se jeví být ve vztahu k jeho slabším regionům spíše kontraproduktivní.

⁵⁵ Multikolinearita viz podkapitola 3.5.3 a Příloha K, problém je však rozebrán prostřednictvím jiných metod, a to v podkapitolách 5.2 a 5.3.

Obrázek 14. Působení fondů kohezní politiky na zaměstnanost

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Tabulka 19 pak odhaluje, že ve srovnání s dimenzí ekonomického rozvoje je zpoždění účinku prostředků z fondů kohezní politiky obvykle nižší. Ani v sociální dimenzi rozvoje nejsou v daném kontextu mezi zeměmi patrné zcela zásadní rozdíly. Nicméně, v „nových“ zemích připojených v rámci východního rozšíření byly v naprosté většině případů identifikovány nižší řády zpoždění, přičemž zpoždění vyššího řádu se vyskytují takřka výlučně u „starých“ zemí EU. Lze také zmínit, že většina korelačních vztahů je ve srovnání s koeficienty dimenze ekonomického rozvoje slabší.

S tím také souvisí obecně nižší vysvětlovací schopnosti regresních modelů, jimiž je zpravidla možné vysvětlit cca 20-30 % variability v dynamice vývoje zaměstnanosti. Narozdíl od

předchozí části analýzy zaměřené na vývoj HDP je tedy možné předpokládat, že sociální dimenze rozvoje podléhá nižšímu vlivu prostředků z kohezních fondů, nežli je tomu v případě ekonomické dimenze rozvoje.

Tabulka 19. Působení fondů kohezní politiky na zaměstnanost

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
AT13	0,025	2	-0,481*	0,232
BE10	0,036	3	0,128	0,016
BE33	0,703	3	-	0,126
CZ01	0,015	1	-0,449*	0,201
CZ02	0,085	2	-0,540**	0,291
CZ04	0,056	1	-0,428*	0,183
CZ07	0,097	2	-0,579**	0,336
DE26	0,039	1	0,535**	0,286
DEA2	0,670	2	-	0,041
DK04	0,031	1	0,491*	0,241
ES22	0,088	1	0,488*	0,238
ES30	0,097	3	0,527*	0,278
ES51	0,097	3	0,198	0,039
FRB0	0,057	1	-0,027	0,005
FRD1	0,065	3	0,477*	0,228

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
FRH0	0,096	1	0,568**	0,323
FRI1	0,004	2	-0,023	0,001
FRK1	0,159	3	-	0,018
HU23	0,263	1	-	0,099
ITI4	0,064	3	0,298	0,089
LT00	0,091	2	-0,450*	0,203
MT00	0,079	2	0,561**	0,315
PL61	0,077	1	0,169	0,029
RO12	0,079	3	-0,452*	0,205
RO22	0,280	1	-	0,007
RO42	0,048	2	0,414*	0,171
SE12	0,018	2	-0,532*	0,283
SE23	0,001	2	-0,705**	0,496
SK01	0,739	1	-	0,412

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$
Gr. kauzalita = Grangerova kauzalita; p = p-hodnota; zpož. = zpoždění; r = koeficient korelace;
R² = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Pro doplnění je i tato problematika stručně nahlédnuta také v kontextu výsledků vícerozměrné lineární regrese, a to konkrétně prostřednictvím Tabulky 20. Tabulka víceméně potvrzuje předchozí závěry o potřebě detailnějšího posouzení působení prostředků kohezních fondů na úrovni jednotlivých fondů, protože také indikuje hned několik případů, ve kterých lze uvažovat o působení kumulativních nebo protichůdných efektů. Ve srovnání s Tabulkou 19 jsou zde rovněž patrné relativní vyšší koeficienty determinace, které (zdánlivě) indikují vyšší vypovídací schopnosti regresních modelů. Nicméně, i v tomto případě je tato skutečnost do značné míry zřejmě ovlivněna relativně vysokou multikolinearitou regresorů, a proto není vhodné na základě těchto výsledků vyvozovat hlubší závěry o kauzálních vztazích.

Tabulka 20. Vícerozměrná regrese působení fondů kohezní politiky na zaměstnanost

Region	α	β_1 (ERDF)	β_2 (ESF)	β_3 (CF)	$\bar{R}^2$	Region	α	β_1 (ERDF)	β_2 (ESF)	β_3 (CF)	$\bar{R}^2$
AT13	1,009	0,002	-0,007*	-	0,538	FRH0	0,984	-0,004	0,007*	-	0,364
BE10	1,003	0,013	-0,008	-	0,332	FRI1	0,999	0,014*	-0,008	-	0,207
BE33	1,007	0,004	-0,005	-	0,454	FRK1	0,980	0,024	-0,002	-	0,356
CZ01	1,008	-0,003**	0,006	-0,001**	0,645	HU23	1,042	-0,029*	-0,013	0,024	0,512
CZ02	1,028	-0,007**	-0,008	0,001**	0,641	ITI4	0,998	0,000	0,003*	-	0,608
CZ04	1,027	-0,004*	-0,025**	0,015	0,635	LT00	1,051	-0,037*	-0,030**	0,033	0,601
CZ07	1,034	-0,007**	-0,0071	-0,004	0,558	MT00	1,013	0,012*	-0,001	0,000	0,566
DE26	0,993	0,012*	0,000	-	0,446	PL61	1,014	0,003	-0,016	0,016*	0,519
DEA2	1,003	0,000	0,004*	-	0,284	RO12	1,008	-0,031*	-0,002	-0,011	0,629
DK04	1,000	-0,001	0,004	-	0,115	RO22	1,011	-0,010	0,001	0,002	0,271
ES22	0,977	0,019**	0,004**	0,003	0,457	RO42	0,985	0,007	0,000	0,005	0,666
ES30	0,983	0,012*	0,004**	0,000	0,608	SE12	1,009	0,014	-0,004**	-	0,313
ES51	0,987	0,009	-0,002	0,004*	0,181	SE23	1,018	-0,017*	0,005	-	0,558
FRB0	1,006	-0,009	0,006	-	0,104	SK01	1,015	0,014	-0,010*	-0,012	0,345
FRD1	0,994	-0,038	0,036*	-	0,515						

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$;

α = konstanta modelu; β = parciální regresní koeficient; $\bar{R}^2$ = adjustovaný koeficient determinace;

- = region ze země bez nároku na podporu z Kohezního fondu

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

5.2 Působení jednotlivých fondů v ekonomické dimenzi rozvoje

V případě hodnocení implementace kohezní politiky v ekonomické dimenzi rozvoje na úrovni jednotlivých fondů je četnost výskytu kointegračních vazeb v regionech podobná jako v případě hodnocení dopadů úhrnu prostředků za všechny fondy, respektive v předchozí části analýzy. Podobné poměry přitom byly identifikovány v rámci prvního i druhého stupně Engle-Grangerovy metody, jak je shrnuto v Tabulce 21.

Tabulka 21. Výstupy Engle-Grangerovy metody – vazby mezi fondy a HDP

Fond	HDP			
	1. stupeň (%)		2. stupeň (%)	
ERDF	132	(56,9)	39	(16,8)
ESF	136	(58,6)	34	(14,7)
CF	64	(68,1)	19	(20,2)

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

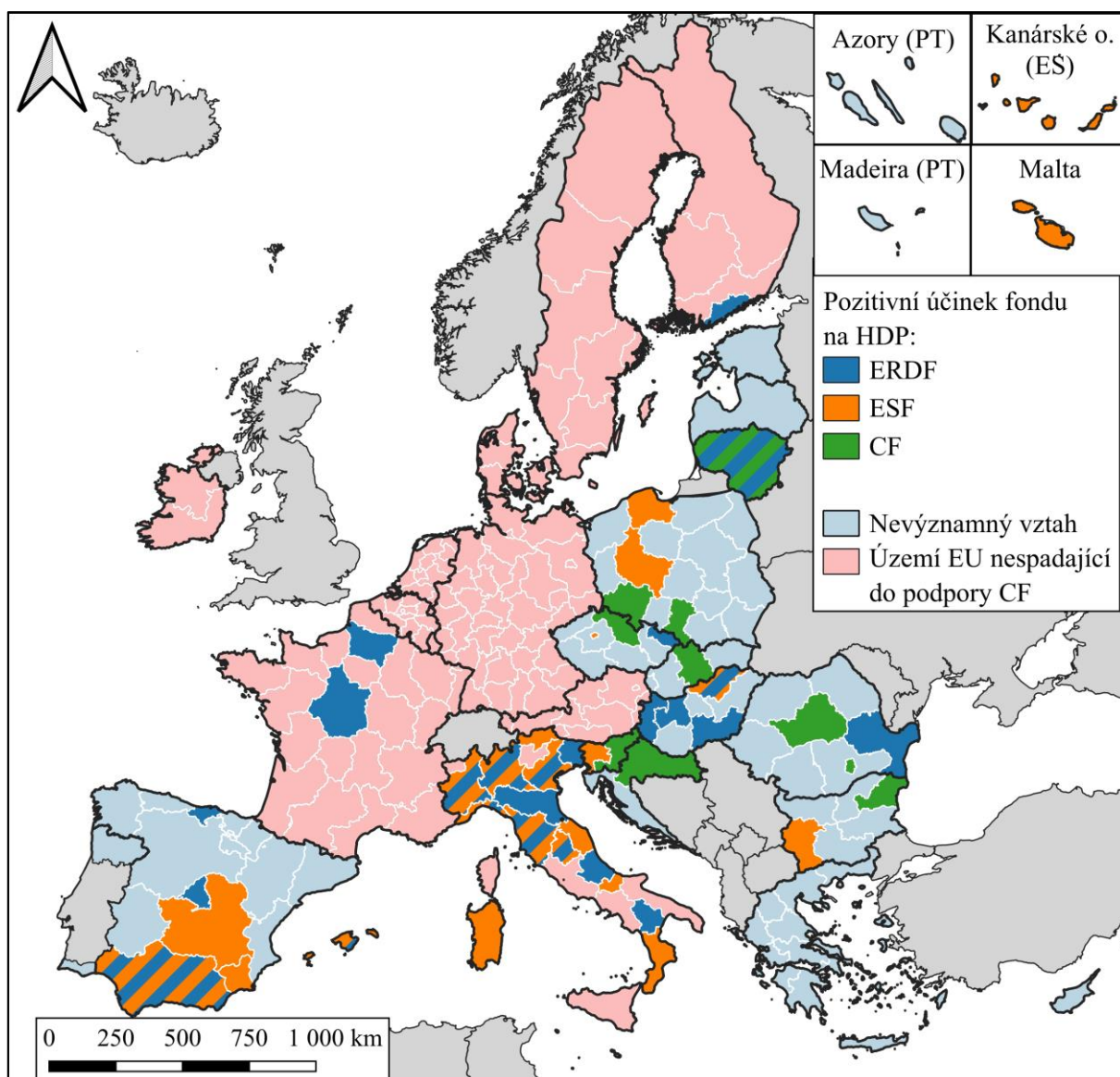
Na základě dalších kroků analýzy je obecně možné tvrdit, že působení prostředků kohezní politiky na úrovni jednotlivých fondů je nejvíce průkazné právě v ekonomické dimenzi rozvoje,

a navíc je toto působení převážně pozitivní, což vyplývá z následujícího srovnání kartogramů (Obrázek 15 a Obrázek 16). Z výsledků prezentovaných Obrázkem 15 je zřejmé, že pozitivní působení prostředků z fondů na ukazatel HDP bylo identifikováno převážně u zemí východního rozšíření, a dále také na jižním křídle EU, respektive v Itálii a Španělsku. U ostatních tradičních zemí EU je výskyt spíše sporadický. Za pozornost však stojí, že u většiny regionů z těchto zemí, kde byly identifikovány kointegrační vazby, nebylo následně potvrzeno kauzální působení prostředků z fondů na HDP, jak vyplývá z Tabulky 22 a Tabulky 23 (níže).

Z prostorového hlediska je z Obrázku 15 dále patrné, že pozitivní působení ESF se dominantně týká španělských a italských regionů, kde je navíc poměrně obvyklé, že bylo současně zaznamenáno i pozitivní působení prostředků z ERDF. V zemích východního rozšíření však na regiony pozitivně nejčastěji působí prostředky vyčerpané z CF. Souběh působení více fondů je ve východních zemích spíše výjimečný, stejně jako působení prostředků implementovaných prostřednictvím ESF.

Z hlediska jednotlivých zemí jsou vyšší koncentrace pozitivního působení fondů rozeznatelné u již zmiňované Itálie, kde jsou však poněkud paradoxně pozitivní účinky, často navíc ERDF i ESF současně, zaznamenány u většiny severních regionů, které jsou obecně výrazně rozvinuté. Naopak, u regionů dlouhodobě „problémového“ jihu, je výskyt pozitivního působení prostředků z fondů méně častý. V případě Španělska se pozitivní působení naopak projevuje spíše v regionech s nižší úrovní ukazatele HDP, respektive vyjma metropolitního regionu Madridu a Baleárských ostrovů.

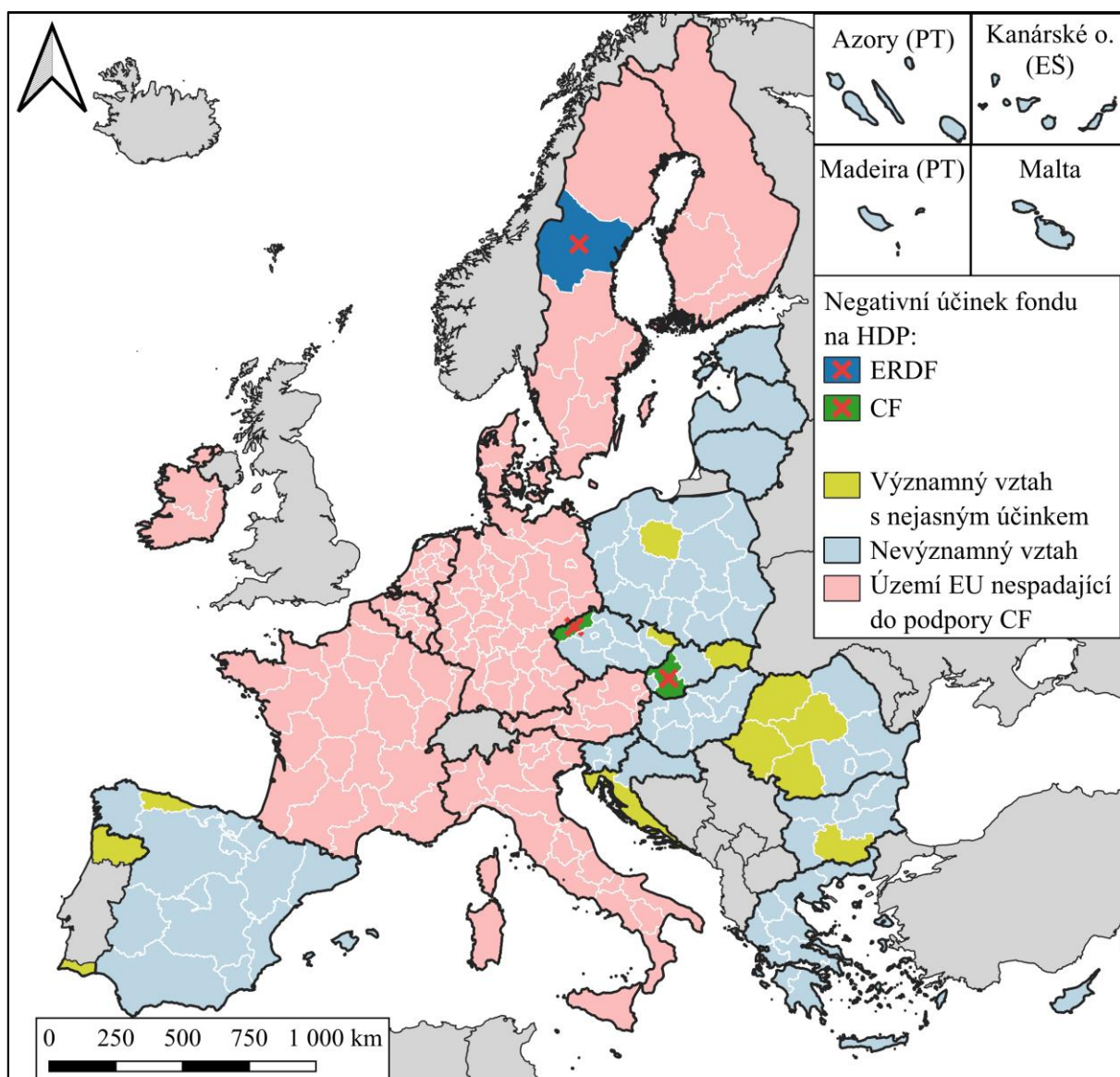
Ze zemí s více regiony je relativně vyšší počet regionů s dopady kohezních fondů patrný také u Maďarska, kde zpravidla pozitivně působí prostředky implementované přes ERDF, ale současně se jedná o jednu z mála zemí východního rozšíření, kde se v žádném případě neprojevil účinek prostředků z CF. V tomto případě je však skladba ovlivňovaných typů území různorodá, respektive týká se jak rozvinutějších západních, tak méně rozvinutých východních regionů.

Obrázek 15. Pozitivní působení jednotlivých fondů na HDP

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Obrázek 16 pak doplňuje informace o výskytu nejasných a negativních dopadů implementace kohezní politiky. Na první pohled je patrné, že negativní dopady byly v ekonomické dimenzi rozvoje zaznamenány zcela ojediněle, respektive pouze ve 3 případech. Četnější je počet regionů, kde byl v rámci kointegrační části analýzy prokázán kauzální vztah, ale z navazující korelační analýzy vyplývá, že efekt působení prostředků z fondů je velmi slabý, respektive statisticky nevýznamný. Působení kohezní politiky v těchto regionech proto nelze jednoznačně interpretovat a její účinek zůstává nejasný. Jedná se převážně o regiony zemí východního rozšíření, přičemž nejvyšší koncentrace regionů s nejasnými dopady je identifikována v Rumunsku, konkrétně se jedná o celou západní část země.

Obrázek 16. Negativní a nejasné působení jednotlivých fondů na HDP

Poznámka: Negativní účinek ESF na HDP nebyl zaznamenán ani v jednom případě.

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Podrobné výsledky výstupů této části analýzy jsou pak shrnuty v Tabulkách 22 až 24. Přestože rozdíl není vůči ESF příliš výrazný, je z nich patrné, že nejčteněji byly účinky kohezní politiky zaznamenány prostřednictvím ERDF. Pro CF je pak typické, že zjištěná síla korelačního vztahu je obvykle nižší a tento vztah je obvykle relevantní pouze na nižší hladině statistické významnosti ($\alpha = 0,10$).

V návaznosti na toto zjištění lze dále uvést, že prostřednictvím regresních modelů lze v případech, kdy bylo působení kohezních fondů shledáno významným, na základě prostředků z ERDF, podobně jako na základě prostředků z ESF, vysvětlit přibližně 20-70 % variability v dynamice vývoje HDP. Přitom, i interkvartilové rozpětí v rámci koeficientů determinace je

u obou fondů podobné a zahrnuje pásmo přibližně 35-55 %. Podobně je však u obou fondů patrný zásadní rozdíl ve vysvětlovacích schopnostech regresních modelů mezi regiony zemí Mediteránu (35-70 %) a regiony zemí východního rozšíření (20-40 %).

Analogicky v případě prostředků z CF, který se týká zejména právě regionů zemí východního rozšíření, se vysvětlovací schopnosti regresních modelů dominantně pohybují spíše na nižších úrovních a jsou schopny vysvětlit jen cca 20-30 % variability v dynamice vývoje HDP. Opět tedy z analýzy vyplývá, že právě v regionech zemí východního rozšíření dynamiku v ekonomické dimenzi rozvoje pravděpodobně velmi významně ovlivňují i jiné faktory a přímý dopad prostředků implementovaných prostřednictvím kohezních fondů je v tomto smyslu spíše slabší.

Tabulka 22. Působení ERDF na HDP

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
AT13	0,340	2	-	0,062
BE10	0,474	3	-	0,089
CZ08	0,044	3	0,596**	0,355
DE25	0,708	4	-	0,264
ES12	0,066	4	0,345	0,119
ES13	0,071	3	0,608**	0,369
ES30	0,007	4	0,656**	0,431
ES53	0,084	4	0,713**	0,508
ES61	0,084	4	0,690**	0,477
ES63	0,025	3	0,793**	0,628
FI1B	0,078	1	0,486*	0,236
FRB0	0,092	3	0,692**	0,479
FRE2	0,087	1	0,634**	0,401
FRI1	0,168	3	-	0,034
HR03	0,011	4	-0,299	0,089
HU21	0,068	2	0,579**	0,335
HU22	0,073	2	0,447*	0,200
HU23	0,280	4	-	0,060
HU31	0,046	3	0,631**	0,398
HU32	0,027	2	0,473*	0,224

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
HU33	0,017	4	0,476*	0,227
ITC1	0,036	4	0,763**	0,582
ITC3	0,015	4	0,781**	0,610
ITC4	0,073	4	0,717**	0,514
ITF1	0,088	3	0,600**	0,360
ITF5	0,076	4	0,827**	0,684
ITH3	0,031	4	0,741**	0,549
ITH4	0,022	4	0,795**	0,632
ITH5	0,022	4	0,787**	0,620
ITI1	0,036	4	0,587**	0,344
ITI2	0,093	4	0,599**	0,359
LT00	0,004	4	0,519*	0,269
MT00	0,113	3	-	0,141
PL61	0,096	1	0,350	0,126
PT30	0,436	2	-	0,001
RO11	0,012	4	0,363	0,132
RO22	0,088	4	0,527*	0,278
RO41	0,097	3	0,287	0,082
SE32	0,056	4	-0,475*	0,225

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$
Gr. kauzalita = Grangerova kauzalita; p = p-hodnota; zpož. = zpoždění; r = koeficient korelace;
R² = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Tabulka 23. Působení ESF na HDP

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
BG41	0,100	2	0,485*	0,235
CZ01	0,060	3	0,475*	0,225
ES22	0,344	3	-	0,347
ES42	0,021	4	0,701**	0,492
ES53	0,096	4	0,660**	0,436
ES61	0,058	4	0,632**	0,400
ES62	0,012	4	0,734**	0,539
ES70	0,053	4	0,568**	0,323
FI1B	0,905	4	-	0,016
HU23	0,580	4	-	0,211
HU31	0,053	4	0,570**	0,325
ITC1	0,031	2	0,659**	0,434
ITC3	0,062	4	0,751**	0,564
ITC4	0,052	4	0,829**	0,688
ITF2	0,071	4	0,739**	0,546
ITF5	0,229	4	-	0,579
ITF6	0,076	4	0,828**	0,685

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
ITG2	0,078	4	0,687**	0,472
ITH1	0,007	3	0,710**	0,505
ITH3	0,052	2	0,748**	0,560
ITH4	0,715	4	-	0,424
ITI1	0,100	4	0,677**	0,458
ITI2	0,056	4	0,521*	0,272
ITI3	0,044	4	0,712**	0,506
MT00	0,048	4	0,622**	0,387
PL41	0,044	2	0,499*	0,249
PL63	0,005	3	0,579**	0,335
PT15	0,562	4	-	0,509
RO12	0,036	3	-0,311	0,097
RO41	0,001	4	0,106	0,011
RO42	0,037	3	0,350	0,122
SI04	0,002	4	0,591**	0,349
SK03	0,273	1	-	0,100
SK04	0,091	2	-0,179	0,032

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$
 Gr. kauzalita = Grangerova kauzalita; p = p-hodnota; zpož. = zpoždění; r = koeficient korelace;
 R² = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Tabulka 24. Působení CF na HDP

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
BG33	0,020	1	0,539**	0,291
BG42	0,044	1	0,101	0,010
CZ01	0,395	3	-	0,319
CZ04	0,006	3	-0,617**	0,381
CZ05	0,083	1	0,453*	0,205
CZ06	0,323	3	-	0,326
CZ08	0,008	3	-0,213	0,045
HR04	0,075	4	0,710**	0,505
LT00	0,037	4	0,540**	0,292
PL22	0,055	2	0,483*	0,233

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
PL51	0,082	3	0,691**	0,477
PT11	0,096	1	0,174	0,030
PT15	0,069	2	-0,147	0,022
RO12	0,037	2	0,468*	0,219
RO32	0,008	1	0,455*	0,207
RO42	0,100	2	0,273	0,075
SI03	0,084	1	0,473*	0,224
SK02	0,093	2	-0,425*	0,180
SK03	0,044	1	0,421*	0,241

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$
 Gr. kauzalita = Grangerova kauzalita; p = p-hodnota; zpož. = zpoždění; r = koeficient korelace;
 R² = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Dále je z tabulek zřejmé, že zpoždění účinku čerpaných prostředků na ekonomickou dimenzi rozvoje je v případě ERDF a ESF obvykle vyšší. Naopak je tomu v případě prostředků implementovaných prostřednictvím CF, pro které je typičtější kratší délka prodlevy. Z prostorového hlediska lze na tento dílčí závěr navázat souvisejícím zjištěním, že právě v zemích východního rozšíření jsou řady zpoždění účinku prostředků z kohezních fondů na vývoj ukazatele HDP častěji nižší i v rámci ERDF a ESF.

V neposlední řadě je třeba upozornit, že zatímco v případě prostředků z ERDF jsou výstupy primární analýzy, respektive aplikace kointegračního a korelačního přístupu, velmi dobře kompatibilní s výstupy doplňkové analýzy provedené prostřednictvím lineární regrese, v případě prostředků z ESF je tato vazba slabší. Bylo totiž identifikováno více případů, ve kterých kointegrační přístup kauzalitu odmítá, nicméně z regresní analýzy vyplývá relativně vyšší vysvětlovací schopnost regresního modelu. V nižší míře lze podobné závěry vyvozovat i v některých případech prostředků implementovaných z CF.

5.3 Působení jednotlivých fondů v sociální dimenzi rozvoje

V sociální dimenzi rozvoje je patrné, že „sítím“ Engle-Grangerovy metody prošel ve srovnání s ekonomickou dimenzí nižší počet regionů. Tabulka 25 sumarizuje, že tento jev je patrný u všech fondů, respektive pro všechny fondy platí, že necelá polovina regionů splnila podmínku kointegrace v rámci prvního stupně a následně přibližně desetina regionů také v rámci druhého. Z těchto zjištění vyplývá, že existence kointegrační vazby na zaměstnanost byla identifikována v nižším počtu regionů.

Tabulka 25. Výstupy Engle-Grangerovy metody – vazby mezi fondy a zaměstnaností

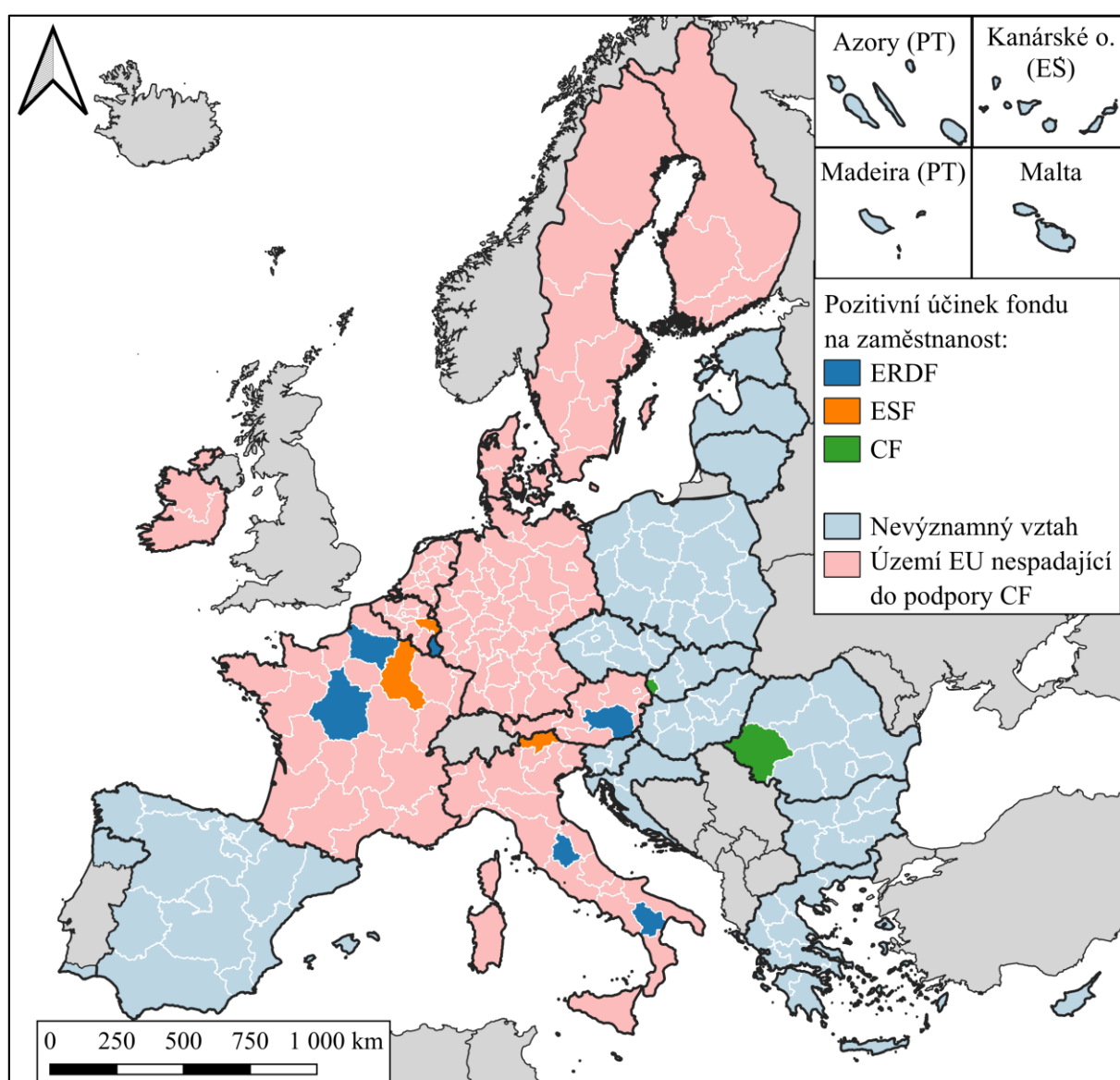
Fond	Zaměstnanost			
	1. stupeň	(%)	2. stupeň	(%)
ERDF	107	(46,1)	25	(10,8)
ESF	107	(46,1)	20	(8,6)
CF	43	(45,7)	13	(13,8)

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Výstupy následujících kroků analýzy ukazují, že v případě sociální dimenze rozvoje je výskyt pozitivního působení kohezní politiky ojedinělý a týká se v úhrnu pouze 11 regionů. Z toho většina se nachází ve Francii a Itálii, naopak, v zemích východního rozšíření prakticky absentují, jak je zřejmé z Obrázku 17. Lze doplnit, že nejčastěji bylo v regionech zjištěno pozitivní působení prostředků implementovaných prostřednictvím ERDF, a dále také že úrovně

dosahované zaměstnanosti jsou v kontextu zemí, ve kterých se regiony nacházejí, poměrně různorodé. Mezi těmito regiony proto nejsou v rámci řešeného kontextu patrné žádné společné znaky.

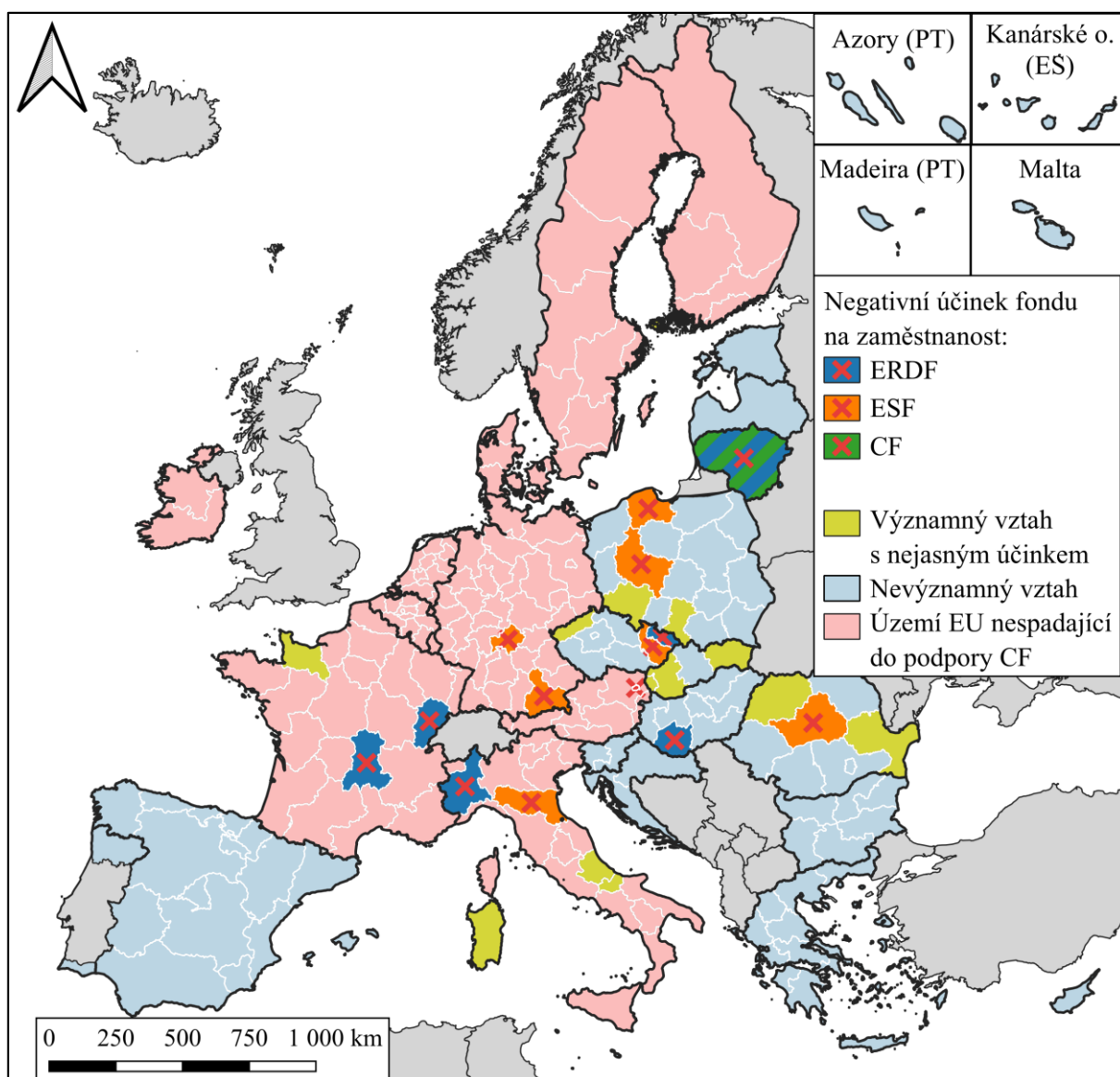
Obrázek 18 pak nabízí mnohem pestřejší paletu výsledků. Především však díky tomu, že vedle negativních účinků obsahuje také případy, ve kterých byly kauzální vztahy potvrzeny, avšak závěry o působení kohezní politiky jsou kvůli absenci významného korelačního trendu nejasné. Celkový počet regionů, kde se prostředky z kohezních fondů projevují negativně a působí proti rozvoji je 14, tedy jen o málo vyšší, než je tomu v případě počtu regionů, ve kterých bylo zjištěno pozitivní působení.

Obrázek 17. Pozitivní působení jednotlivých fondů na zaměstnanost

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Z Obrázku 18 dále vyplývá, že regiony, ve kterých působí implementace kohezní politiky negativně, nebo je závěr nejasný, jsou nejvíce koncentrovány v oblasti střední a východní Evropy. Z hlediska jednotlivých fondů je poměr regionů mezi ERDF a ESF téměř vyrovnaný, nejméně častý výskyt negativního působení je pak patrný v případě CF. Konkrétně CF prokazatelně negativně působí na zaměstnanost v jediném regionu – Litvě, kde se navíc přidává i negativní působení ERDF.

Obrázek 18. Negativní a nejasné působení jednotlivých fondů na zaměstnanost

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

V kontextu shrnujících Tabulek 26 až 28 je možné konstatovat, že řády zpoždění působení kohezní politiky jsou v sociální dimenzi rozvoje obecně nižší. Případy, kdy je prodleva působení prostředků z fondů na zaměstnanost vyšší se zpravidla netýkají zemí východního

rozšíření. S tímto závěrem také souvisí drobný rozdíl mezi působením jednotlivých fondů. Respektive, přestože nejsou příliš četné, byly vyšší řady zpoždění identifikovány převážně v rámci finančních prostředků implementovaných prostřednictvím ERDF a ESF, ale nikoliv CF.

Tabulka 26. Působení ERDF na zaměstnanost

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
AT22	0,037	1	0,482*	0,232
BE33	0,249	2	-	0,001
CZ08	0,033	3	-0,577**	0,333
DEA2	0,135	2	-	0,037
ES12	0,649	1	-	0,039
ES63	0,041	2	-0,101	0,010
FI20	0,075	4	0,410	0,168
FRB0	0,014	1	0,522*	0,272
FRC2	0,023	3	-0,504*	0,254
FRD1	0,014	2	0,124	0,015
FRE2	0,061	1	0,657**	0,432
FRI2	0,185	2	-	0,017
FRK1	0,096	2	-0,569**	0,323

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
HU23	0,055	2	-0,505*	0,255
ITC1	0,083	4	-0,499*	0,249
ITF1	0,078	1	0,064	0,004
ITF5	0,035	4	0,525*	0,276
ITH3	0,104	3	-	0,006
ITI2	0,094	4	0,463*	0,214
LT00	0,082	1	-0,429*	0,184
LU00	0,042	1	0,665**	0,442
PL61	0,676	3	-	0,092
RO11	0,083	1	0,316	0,100
RO21	0,907	1	-	0,014
RO22	0,008	2	0,084	0,007

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$
Gr. kauzalita = Grangerova kauzalita; p = p-hodnota; zpož. = zpoždění; r = koeficient korelace;
R² = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Tabulka 27. Působení ESF na zaměstnanost

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
AT13	0,035	2	-0,530*	0,281
AT22	0,144	2	-	0,477
BE10	0,364	1	-	0,052
BE33	0,077	1	0,489*	0,239
CZ07	0,072	2	-0,483*	0,234
DE21	0,010	3	-0,860**	0,740
DE26	0,081	3	-0,541**	0,293
FRF2	0,053	3	0,733**	0,537
HU23	0,629	1	-	0,002
ITC1	0,006	2	-0,063	0,092

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
ITF2	0,085	3	0,137	0,019
ITG2	0,090	3	-0,293	0,025
ITH1	0,037	4	0,696**	0,484
ITH3	0,286	1	-	0,096
ITH5	0,070	2	-0,556**	0,309
PL41	0,067	2	-0,493*	0,243
PL63	0,066	1	-0,557**	0,310
RO12	0,071	1	-0,458*	0,210
SK01	0,073	1	-0,172	0,030
SK04	0,023	2	-0,004	0,000

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$
Gr. kauzalita = Grangerova kauzalita; p = p-hodnota; zpož. = zpoždění; r = koeficient korelace;
R² = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Tabulka 28. Působení CF na zaměstnanost

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
BG32	0,364	1	-	0,022
CZ04	0,041	1	-0,098	0,010
ES64	0,196	1	-	0,003
LT00	0,060	3	-0,649**	0,421
LV00	0,739	2	-	0,213
PL22	0,022	2	0,160	0,026
PL51	0,071	2	0,269	0,073

Region	Gr. kauzalita		r	R ²
	p	zpož.		
PL61	0,516	1	-	0,181
RO12	0,042	1	0,012	0,000
RO22	0,195	2	-	0,011
RO42	0,005	2	0,494*	0,244
SK01	0,039	1	0,443*	0,196
SK02	0,069	1	0,100	0,010

Poznámky: * statisticky významné na hladině $\alpha = 0,10$; ** statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$
 Gr. kauzalita = Grangerova kauzalita; p = p-hodnota; zpož. = zpoždění; r = koeficient korelace;
 R² = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Dalším rozdílem, který vyplývá z Tabulek 26 a ž 28 je skutečnost, že ve srovnání s výše diskutovanou dimenzí ekonomického rozvoje jsou závěry v dimenzi sociální dimenze častěji přijímány na nižší hladině významnosti ($\alpha = 0,10$), což značí také nižší sílu identifikovaných korelačních vztahů. Nejvíce je tento dílčí závěr patrný u prostředků implementovaných prostřednictvím ERDF.

Hodnoty koeficientů determinace regresních modelů se v případě prostředků ze všech fondů zpravidla pohybují na podobných úrovních, respektive přibližně v pásmu mezi 20 % a 30 %, ačkoliv v ojedinělých případech jsou zaznamenány hodnoty i výrazně vyšší. Žádné specifické vzorce nebo rozdíly pro různé typy regionů z těchto hodnot nevyplývají. Lze proto jen obecně konstatovat, že v případě zaměstnanosti je prostřednictvím regresních modelů zpravidla možné vysvětlit nižší část variability v dynamice vývoje, nežli tomu je v případě ukazatele HDP. Proto lze předpokládat, že vývoj v rámci sociální dimenze rozvoje je méně závislý na implementaci kohezní politiky a ve větší míře je podmiňován působením jiných faktorů.

Na závěr této podkapitoly je s ohledem na uvedené skutečnosti a metodická omezení nutné poznamenat, že v rámci relativně málo početných vzorků jednoznačných výsledků jsou vypovídací schopnosti závěrů o parametrech působení prostředků z jednotlivých fondů na sociální dimenzi rozvoje do značné míry limitovány.

5.4 Dílčí shrnutí a diskuse výstupů v oblasti rozvojových dimenzí

Druhá část analýzy, která se zaměřuje na působení prostředků z fondů kohezní politiky na jednotlivé rozvojové dimenze v jednotlivých regionech, přináší o poznání méně nejasných výsledků. Také lze podotknout, že kauzální vztah mezi alespoň jedním fondem a alespoň jednou dimenzí rozvoje byl identifikován v 95 regionech, tedy cca 40 % případů, přičemž téměř ve třetině regionů (70) jsou nalezené efekty působení označitelné za pozitivní nebo negativní. V tomto smyslu tato část analýzy přináší průkaznější výsledky než analýza působení kohezní politiky na vývoj regionálních disparit. Avšak ani závěry v této části analýzy nejsou v mnoha ohledech jednoznačné.

Jak vyplývá z Tabulky 29, nejvíce jednoznačné závěry vyplývají z analýzy v rámci ekonomické dimenze rozvoje, kde byly účinky implementace kohezní politiky dominantně pozitivní. Naopak, četnost nejasných, stejně jako negativních, vztahů zde byla minimální. V sociální dimenzi rozvoje je výskyt pozitivního nebo negativního působení kohezních fondů vyrovnanější a je obecně poměrně nízký, stejně tak je ale relativně nízký i výskyt kauzálních vztahů s nejasným dopadem.

V daném smyslu výstupy analýzy navazují na analogická zjištění předchozích výzkumů (Dall’Erba, 2005; De Dominicis, 2014; Fiaschi et al., 2018) o vyšší průkaznosti pozitivních dopadů v ekonomické dimenzi rozvoje. Výsledky také potvrzují domněnku Beckera et al. (2012), podle níž sice pozitivní dopady převažují nad negativními, ale v obecné rovině se tyto pozitivní účinky kohezní politiky projevují s omezenou četností, a to nanejvýš u dvou pětina regionů. Z provedené analýzy vyplývá četnost ještě nižší, respektive, že alespoň jeden fond ovlivňuje alespoň jednu dimenzi rozvoje cca ve čtvrtině regionů.

Tabulka 29. Četnost působení kohezní politiky na rozvojové dimenze (v %)

Fond(y)	Účinek na HDP		Účinek na Zaměstnanost	
	pozitivní	negativní	pozitivní	negativní
Všechny	7,8	1,7	3,9	3,4
ERDF	10,8	0,9	2,6	2,6
ESF	9,9	0,0	1,3	3,4
CF	10,6	2,1	2,1	1,1

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Jak je dále shrnuto v Tabulce 27, v ekonomické dimenzi rozvoje byly pozitivní tendence identifikovány jak na úrovni úhrnu prostředků ze všech fondů, tak napříč jednotlivými fondy. Pozitivní účinky v rámci každé sledované úrovně zpravidla dopadají cca na desetinu regionů.

Tyto regiony jsou z geografického hlediska roztroušeny napříč kontinentem, nicméně zvýšená koncentrace jejich výskytu je v méně rozvinutých zemích východního a jižního křídla EU, což potvrzuje předchozí výzkumy Falka a Sinabella (2008), Calegari et al. (2023) nebo Crucitti et al. (2023).

Naopak, negativní nebo nejasné tendence jsou v ekonomické dimenzi rozvoje poměrně ojedinělé, nicméně koncentrují se převážně v zemích východního rozšíření a periferních oblastech, což do jisté míry koresponduje se závěry Calegari et al. (2021) nebo Breidenbacha et al. (2019). Z uvedeného také vyplývá, že regiony západních zemí jsou působením kohezní politiky dotčeny jen sporadicky.

Hypotézu H2 je proto třeba **zamítnout**, protože z analýzy vyplývá, že sice **prostředky z fondů kohezní politiky pozitivně působí na ekonomický potenciál rozvoje území, nikoliv ale na sociální potenciál rozvoje**. Je však vhodné dodat, že i v rámci ekonomického potenciálu rozvoje jsou výsledky značně diferencované a nelze tvrdit, že by kohezní politika v pozitivním smyslu působila univerzálně. Jako relativně funkční se jeví pouze některé její dílčí součásti, které se navíc projevují sice ve statisticky významném, avšak poměrně omezeném počtu regionů. V žádném případě tak nelze kohezní politiku označit za nástroj, který výměnou za vložené prostředky jednoznačně přináší očekávatelné výsledky.

Z hlediska působení jednotlivých fondů je z analýzy dále zřejmá diferencovanost mezi východními a jižními zeměmi, když v jižních zemích byly identifikovány pozitivní účinky ERDF a ESF, často působící společně. Naopak ve východních zemích společenství je patrná dominance ERDF a CF, zpravidla však působících odděleně, a minimální relevance v působení ESF. V tomto ohledu je možné upozornit na zásadní rozdílnost výsledků analýzy ve srovnání se závěry studie Vedrine a Le Gallo (2021), podle kterých se v regionech východního rozšíření projevuje v ekonomické dimenzi rozvoje zejména pozitivní působení ERDF a ESF, nikoliv ale CF; a dále v případě tradičních zemí EU vyplývá z jejich regresního modelu nevýznamné působení ERDF, ale naopak negativním působení ESF a CF.

Jak již bylo uvedeno, pro sociální dimenzi rozvoje z Tabulky 29 vyplývá, že zde má kohezní politika minimální vliv, což koresponduje se závěry např. Beckera et al. (2010) nebo Albanese et al. (2025). Krom toho, závěry nehovoří jednoznačně, protože je zde relativně podobné zastoupení četnosti výskytu pozitivního i negativního působení, navíc tyto efekty v rámci každé sledované úrovně zpravidla nedopadají ani na 5 % regionů, což zpochybňuje jejich statistickou

významnost. Vedle toho je také třeba zmínit vyšší četnost případů, ve kterých nejsou výsledky jednoznačné.

I přes z analýzy vyplývající minimální relevanci kohezní politiky pro sociální dimenzi rozvoje je možné k této stručně doplnit, že negativní působení převažuje. Z geografického hlediska jsou regiony s pozitivním působením koncentrovány převážně pouze ve velmi omezeném počtu západních zemích. A naopak, regiony s negativními a nejasnými účinky jsou spíše ve východních zemích EU a jsou geograficky méně koncentrovány. Tato zjištění v zásadě odpovídají závěrům některých předchozích studií o příznivějším působení kohezní politiky na více rozvinuté regiony (Rodriguez-Pose a Novak, 2013), a současně spornějších výsledcích v méně rozvinutých regionech (Breidenbach et al., 2019). Zvláště pak v případě, že tyto méně rozvinuté regiony nemají v kontextu kohezní politiky adekvátně nastaven institucionální rámec pro implementaci (Rodriguez-Pose a Garcilazo, 2015).

Také lze zmínit, že síla korelačního vztahu mezi prostředky z kohezní politiky a sociální dimenzí rozvoje se zdá být ve srovnání s ekonomickou dimenzí nižší. Jako nejméně účinný se jeví CF, což v podstatě odpovídá závěrům Vedrine a Le Gallo (2021). Dále lze dodat, že v rámci komparace jednotlivých fondů z analýzy vyplývá, že nejrychleji se obvykle projevují účinky implementované prostřednictvím CF, které jsou však obecně slabší než v případě obou ostatních fondů. Z hlediska dimenzí rozvoje je kratší zpoždění zpravidla patrné v sociální oblasti. A z geografického hlediska lze doplnit, že rychleji se účinky implementace kohezní politiky často projevují v zemích východního rozšíření. Jak ale dodává Dominicus (2014), právě v regionech, které jsou na nižší úrovni rozvoje, nejsou účinky kohezní politiky příliš stabilní a obvykle mnohem rychleji pominou.

S těmito dílčími závěry souvisí odpověď na **hypotézu H3**, kterou je možné **přijmout**. Analýza totiž prokázala, že **účinnost fondů kohezní politiky se značně liší, a to zejména v kontextu působení na vývoj regionálních disparit.**⁵⁶ Určité, přestože nižší, **rozdíly jsou nicméně patrné i v kontextu působení na vývoj rozvojových dimenzí.** Dále je třeba podotknout, že v otázce působení jednotlivých fondů nejsou rozdíly pouze v četnosti identifikace jejich působení, ale zejména v časové prodlevě, se kterou začínají prostředky, které byly jejich prostřednictvím implementovány, působit.

⁵⁶ Hypotézy H3 a H4 souvisí jak s účinností v oblasti regionálních disparit, tak s účinností v oblasti rozvojových dimenzí. Jejich ověření proto navazuje na výsledky uváděné částečně v rámci 4. kapitoly a částečně v rámci 5. kapitoly.

Přijmout lze také hypotézu H4, protože v otázce účinnosti kohezní politiky byly mezi jednotlivými zeměmi identifikovány poměrně významné rozdíly. Konkrétně je patrná zejména rozdílnost v rámci tradičně uváděného západovýchodního gradientu, respektive mezi tradičními zeměmi EU a zeměmi připojenými v rámci východního rozšíření. Odlišné vzorce působení fondů kohezní politiky však byly odhaleny i mezi zeměmi Mediteránu, pro které byla kohezní politika historicky primárně určena a postkomunistickými zeměmi, které jsou aktuálně hlavními beneficienty. Rozdíly jsou opět patrné nejen v četnosti identifikovaných efektů, ale také z hlediska odkladu účinku, se kterým se působení implementace kohezní politiky obvykle projevuje.

Identifikovanou diferencovanost efektů kohezní politiky, lze zřejmě přičítat řadě faktorů. V literatuře je v tomto kontextu často zmiňováno ekonomické postavení a specifika regionu (Biedka et al., 2022), institucionální a administrativní faktory a způsob implementace rozvojové strategie (Cotello a Dabrowski, 2021) nebo regionální a ekonomická struktura regionů a zemí, ve kterých se nacházejí (Meijers a Sandberg, 2021). Za zásadní je také považován vliv spillover efektů (Le Gallo et al., 2011), které jsou obtížně měřitelné, ale právě jejichž prostřednictvím může kohezní politika na rozvoj území také nepřímo působit, a to jak v rámci nejbližšího a nejintenzivněji propojeného území (Le Sage a Fischer, 2008; Dall’Erba a Le Gallo, 2008), tak na větší vzdálenosti napříč zeměmi (Scotti et al., 2022; Chebel, 2019).

6 Determinanty účinnosti kohezní politiky v regionálním kontextu

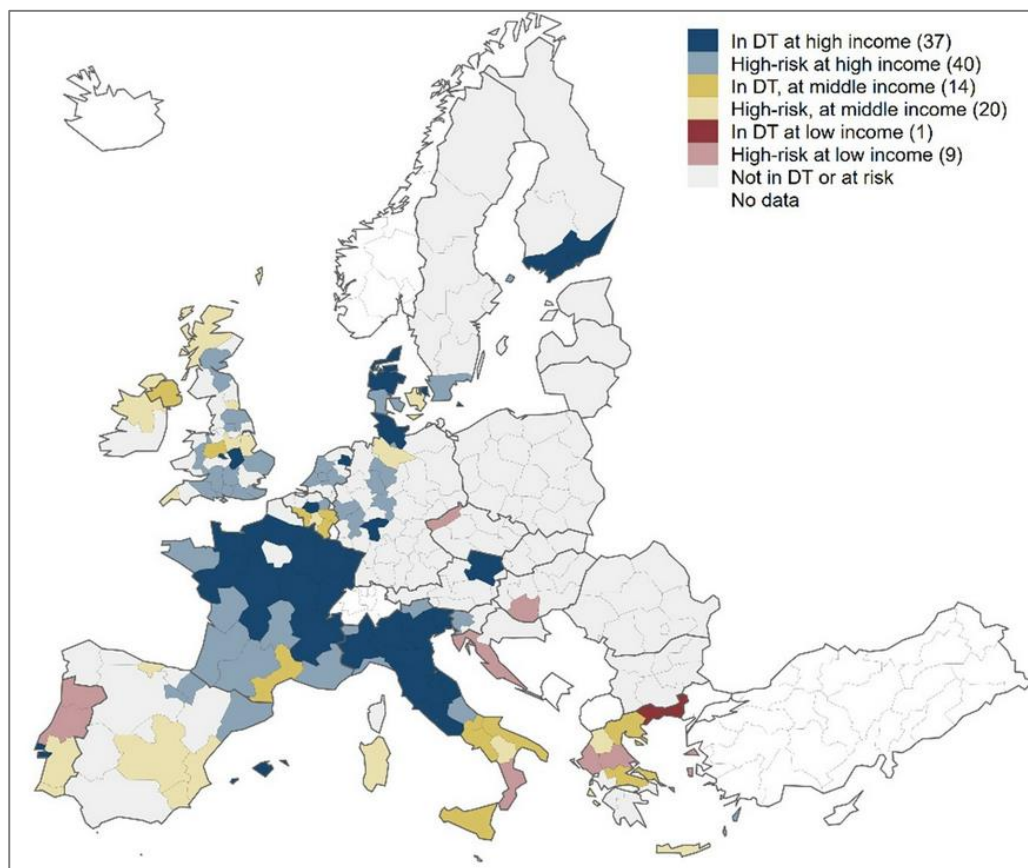
Jak je z předcházejících shrnutí výsledků a jejich stručné diskuse patrné, z výzkumu vyplývají dva významné závěry. Zaprvé, kohezní politika vykazuje pouze omezené a nejednoznačné dopady na snižování regionálních disparit a jen v omezeném počtu případů je spojena s prokazatelně pozitivními nebo negativními účinky na disparity v ekonomické či sociální oblasti rozvoje. Identifikované případy jsou ze statistického hlediska ojedinělé a někdy dokonce ambivalentní⁵⁷, přičemž v sociální dimenzi rozvoje je počet jednoznačných (avšak převážně negativních) výsledků četnější.

Zadruhé, z hlediska rozvojových dimenzí se pozitivní účinky kohezních fondů objevují častěji v ekonomické dimenzi, byť zde „pokrývají“ jen asi desetinu regionů. V sociální dimenzi však převažuje nejednoznačnost či vyloženě negativní působení, přičemž statistická četnost záchytů je nižší. Geografické rozložení regionů, kde byly identifikovány účinky kohezní politiky, je nerovnoměrné. V obecné rovině je koncentrace těchto regionů často vyšší v postkomunistických zemích a zemích Mediteránu, jedná se však o poměrně pestrou paletu typově velmi odlišných území, mezi kterými lze identifikovat méně rozvinuté, přechodové i rozvinutější regiony.

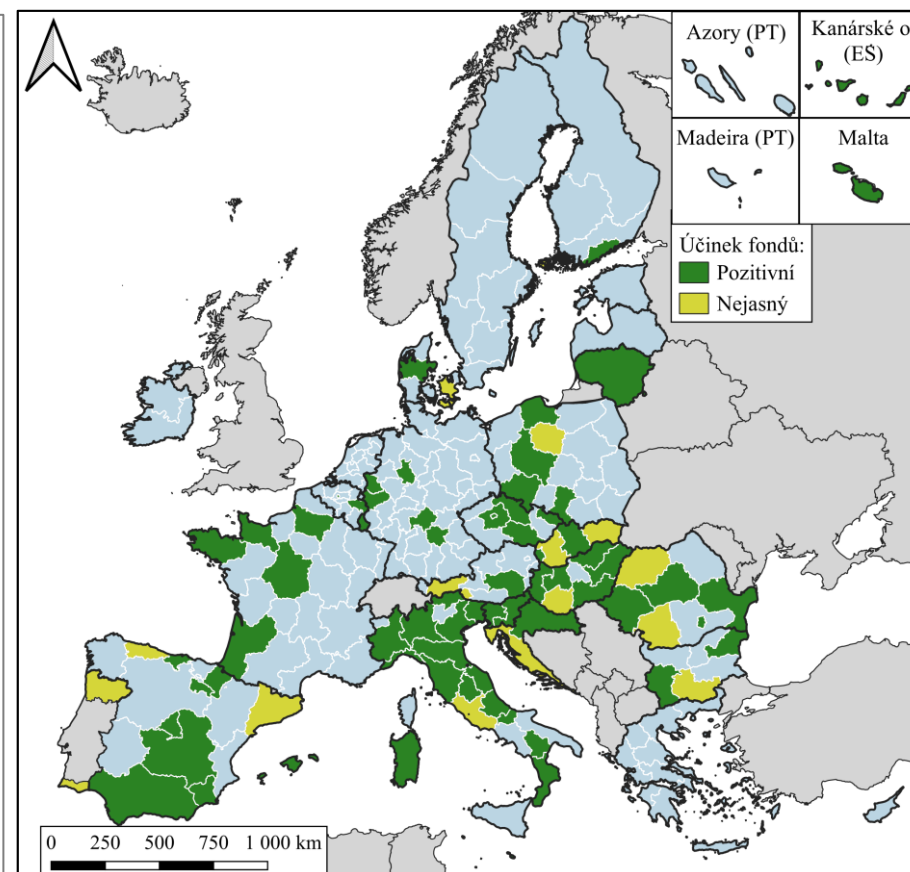
Tento obraz poměrně vysoké heterogenity a geografické rozložení regionů, ve kterých byly účinky kohezní politiky identifikovány, však velmi nápadně koresponduje s výstupy aplikace konceptu „regionální rozvojové pasti“ (Diemer et al., 2022; Balland a Boschma, 2025). Srovnání výstupu provedeného výzkumu a výstupu aplikace konceptu regionální rozvojové pasti zachycují Obrázky 19 a 20.

Z Obrázku 19 je dobře patrné, že v regionech zemí Mediteránu, respektive zejména v Itálii, Španělsku a Portugalsku, avšak s výjimkou Řecka, provedený výzkum identifikoval účinnost kohezní politiky velmi často u regionů, které se nacházejí v rozvojové pasti, nebo jsou tímto fenoménem silně ohroženy. V daném smyslu však byly určité „překryvy“ identifikovány i u několika regionů nacházejících se například v Belgii, Dánsku, Francii nebo Finsku. V Obrázku 19 je dále třeba upozornit na velmi ojedinělou korelaci mezi výsledky provedeného výzkumu a výstupy konceptu regionální rozvojové pasti v regionech zemí východního rozšíření. Jak ale vyplývá z následujícího srovnání (Obrázek 20), i zde se zdá být vazba velmi relevantní.

⁵⁷ např. v Belgii a Polsku

Regiony v rozvojové pastí a regiony nejvíce ohrožené upadnutím do rozvojové pastí v období let 2001-2015 (Diemer et al., 2022)

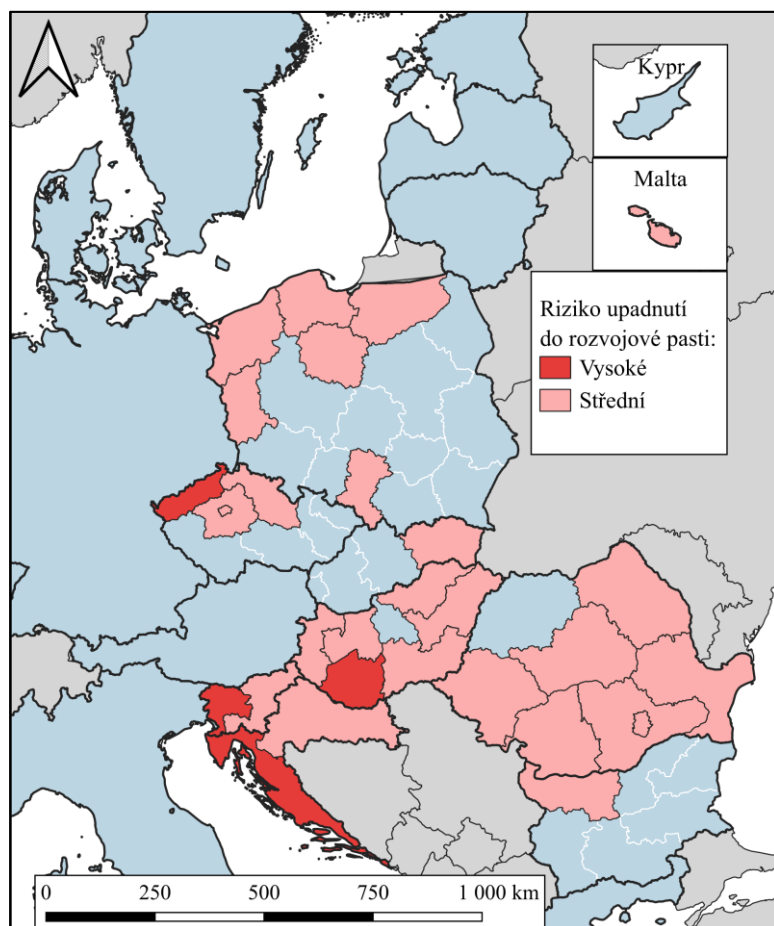

Regiony s pozitivním nebo nejasným účinkem kohezní politiky (výstup provedeného výzkumu)

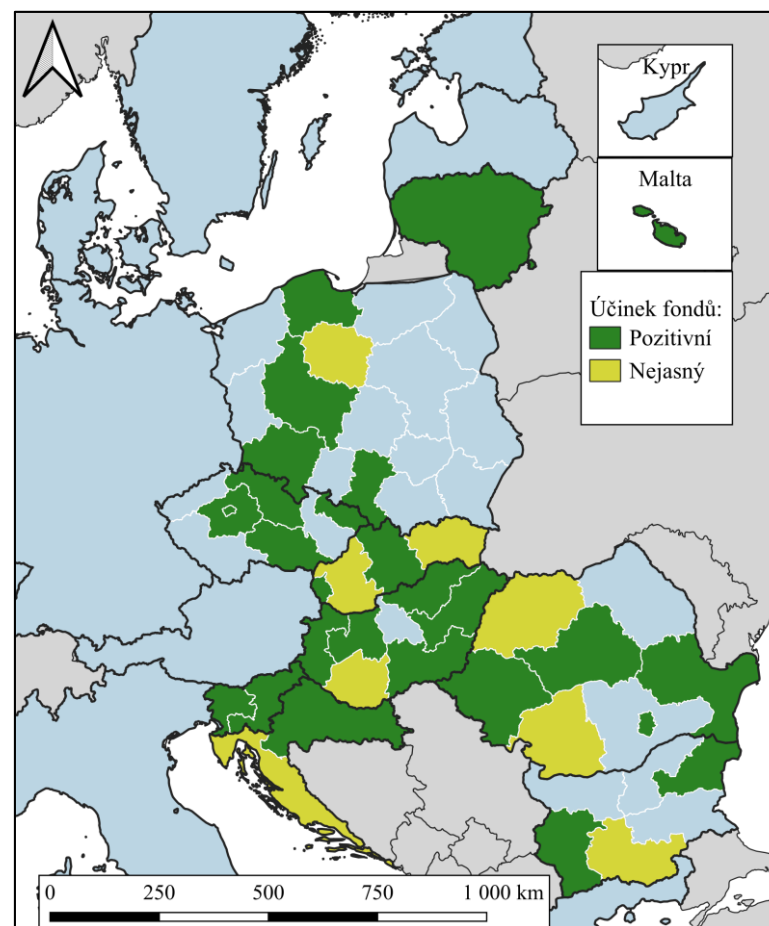
Obrázek 19. Komparace výstupu konceptu regionální rozvojové pastí a výsledků provedeného výzkumu

Poznámky: DT = rozvojová past; High-risk = vysoký stupeň ohrožení (vysoké riziko upadnutí do) rozvojové pastí

Zdroj: vlastní zpracování na základě Diemer et al. (2022) a analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Riziko upadnutí do rozvojové pasti regionů zemí východního rozšíření v období let 2001-2015 (zpracováno podle Diemer et al., 2022)

Regiony zemí východního rozšíření s pozitivním nebo nejasným účinkem kohezní politiky (výstup provedeného výzkumu)

Obrázek 20. Komparace výstupu konceptu regionální rozvojové pasti a provedeného výzkumu – regiony východního rozšíření

Poznámka: Vysoké riziko upadnutí do rozvojové pasti je v legendě předcházejícího Obrázku 19 označeno jako „High-risk“.

Zdroj: vlastní zpracování na základě Diemer et al. (2022) a analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Regiony zemí východního rozšíření se díky vyšší úrovni své rozvojové dynamiky zpravidla nenacházejí přímo v rozvojové pasti ani jí nejsou silně ohroženy. Nicméně při rozšíření pohledu na regiony, které jsou vystaveny střednímu riziku upadnutí do rozvojové pasti, je korelace mezi výsledky provedeného výzkumu a výstupy konceptu regionální rozvojové pasti rovněž poměrně častá, a to napříč většinou zemí východního rozšíření, jak je zachyceno na Obrázku 20. I zde lze však upozornit na určitou diferenciaci mezi jednotlivými zeměmi, kdy vedle takřka perfektního „překryvu“ u maďarských regionů z uváděného pravidla naopak zcela vybočují regiony Bulharska. Přesto však, na základě výše uvedených obrázků je zřejmě možné soudit, že rámec konceptu regionální rozvojové pasti může být v obecné rovině využitelný pro pochopení analytického výstupu výzkumu zaměřeného na posouzení účinnosti fondů kohezní politiky.

6.1 Východiska konceptu regionální rozvojové pasti

Koncept regionální rozvojové pasti v posledních letech přitahuje zvýšenou pozornost jak v rámci akademické obce, taky mezi tvůrci veřejných politik (Tessarini et al., 2026; Rodriguez-Pose et al., 2023; De Ruyter et al., 2021). Vznik konceptu je v podstatě reakcí na nízkou dynamiku rozvoje, se kterou se dlouhodobě potýká řada zemí a regionů napříč celou EU (Dijkstra., 2022). Regionům s nízkou rozvojovou dynamikou se však dlouhodobě nedostávalo adekvátní pozornosti v politických ani akademických kruzích. Z části zřejmě proto, že rámec pro hodnocení jejich situace nebyl jasně definován a analyzován v sub-národním měřítku, a z části proto, že mnohé regiony s nízkou rozvojovou dynamikou jsou relativně vyspělé a nevykazují nežádoucí hodnoty ve většině běžně využívaných ukazatelů rozvoje, díky čemuž z širěji rozšířených hodnotících rámců zpravidla vycházejí jako bezproblémové (Storper et al., 2022; Diemer et al., 2022).

Nízká rozvojová dynamika je často také doprovázena absolutním či relativním oslabováním konkurenceschopnosti, což je impulzem pro růst sociální a politické nespokojenosti (Dijkstra et al., 2020; Rodriguez-Pose, 2018). Aktuální výzkum navíc ukazuje, že setrvávání v rozvojové pasti skutečně výrazně souvisí s politickým klimatem ve společnosti a v obecné rovině euroskepticismem, což podtrhuje význam zajištění cílené a účinné politiky, která regionu umožní rozvojovou past opustit (Rodriguez-Pose, 2025; Mendez a Bachtler, 2024; Rodriguez-Pose et al., 2024).

Koncept regionální rozvojové pasti přímo navazuje na rozsáhlou literaturu věnující se „pasti chudoby“ (Azariadis, 1996) a „pasti středního příjmu“ (Doner a Schneider, 2016), které posouvá z obvykle používané národní referenční hladiny níže, respektive na regionální úroveň (Balland a Boschma, 2025). Fakticky však koncept regionální rozvojové pasti nepřímo navazuje i na starší přístupy z přelomu 80. a 90. let 20. století, které se zabývaly trajektoriemi rozvoje a které byly budovány na principech tzv. „lock-in“ a „path-dependence“⁵⁸ (Artur, 1994; David, 1985).

Diemer et al. (2022) nebo Iammarino et al. (2020) definují „regionální rozvojovou past“ jako stav dlouhodobé socio-ekonomické stagnace. V obecné rovině jsou proto pro regiony nacházející se v rozvojové pasti obvykle charakteristické strukturální problémy a omezené schopnosti vyvíjet komplexní aktivity, které by pomohly zažehnout rozvojovou dynamiku a posílit relativně klesající prosperitu svých rezidentů (Diemer et al., 2022; Balland a Boschma, 2025). Tato past se proto může snadno objevit na různých úrovních rozvinutosti. Respektive, jak u očekávatelně problémovějších méně rozvinutých a chudších regionů, tak u velmi rozvinutých a bohatých regionů, které na první pohled žádné závažnější problémy nevykazují (Pinheiro et al., 2025).

V praktické rovině koncept definuje regionální rozvojovou past na základě relativního zhoršování pozice, zpravidla vůči vlastnímu dosavadnímu vývoji a vůči národnímu i nadnárodnímu kontextu. V daném smyslu se obvykle zaměřuje na rozvojové aspekty, které lze pro zjednodušení shrnout do trojice základních dimenzí, respektive ekonomický růst, produktivitu a zaměstnanost (Iammarino et al., 2020). Region se ocitne v rozvojové pasti nejen pokud stabilně přetrvává ve stavu málo dynamického rozvoje, ale také pokud dosahuje dlouhodobě nízkého růstu nebo častého střídání fází růstu a poklesu, které vedou ke stagnaci (Diemer et al., 2022). Právě proto může v pasti fakticky „uvíznout“ jakýkoliv region, protože koncept primárně nezohledňuje tradiční dichotomii ve smyslu rozvinuté vs. nerozvinuté území, ale zaměřuje se primárně na rozvojové trajektorie a strukturální schopnost adaptace (Rodriguez-Pose, 2025; Iammarino et al., 2020).

Pro vysvětlení specifických faktorů, které regiony navádějí do rozvojových pastí nebo jim znesnadňují tyto pasti opouštět, jsou obvykle využívány dynamické proměnné reprezentující

⁵⁸ Pojmy „uzamčení rozvoje“ a „závislost rozvoje na zvolené cestě“ jsou spojovány se situací, kdy v důsledku historické závislosti se region nedokáže odpoutat od specifických rozvojových trajektorií nebo struktur, na kterých je těsně navázán. V důsledku této závislosti se nedokáže přizpůsobovat novým technologiím nebo změnám na trhu.

tradiční determinanty růstu a rozvoje. Zpravidla jsou v tomto kontextu preferovány ukazatele charakterizující strukturu regionální ekonomiky, přítomnost fyzického kapitálu a infrastruktury, lidského kapitálu a pracovní síly, inovační potenciál nebo institucionální úroveň (Balland a Boschma, 2025; Rodriguez-Pose, 2025; Diemer et al., 2022; Iammarino et al., 2020).

6.2 Charakteristiky regionů, ve kterých je/není kohezní politika účinná

V návaznosti na výše uvedené dimenze a ukazatele, které jsou využívány k analýze území konceptem regionální rozvojové pasti, jsou v této části práce, v jejich kontextu, komparovány regiony, ve kterých kohezní politika působí, s regiony, ve kterých kohezní politika nepůsobí. Primární ambicí této části výzkumu je tedy identifikovat specifické rozvojové konfigurace, které jsou pro jednotlivé kategorie regionů typické a které by díky zjevné korelaci mezi výsledky provedeného výzkumu s výstupy konceptu regionální rozvojové pasti mohly být oněmi rozdílovými elementy. Elementy, které účinnost kohezní politiky v území do značné míry podmiňují.

6.2.1 Metodika komparace

Rozřazení do kategorií (tj. regiony, ve kterých kohezní politika působí, a regiony, ve kterých kohezní politika nepůsobí) je provedeno pouze na základě výstupu analýzy účinnosti kohezní politiky v ekonomické dimenzi rozvoje. Nutno také podotknout, že v této části není rozlišována účinnost z hlediska jednotlivých fondů. K tomuto zjednodušení je přistoupeno kvůli vyšší četnosti jednoznačných, a zvláště pak pozitivních výsledků, právě v ekonomické dimenzi rozvoje,⁵⁹ a také usnadnění interpretace výsledků. Současně jsou ale samostatně sledovány regiony zemí východního rozšíření (2004+), a regiony tradičních zemí (bez Spojeného království), které jsou dále členěny na země Mediteránu (MED) a ostatní země EU (SZE), z nichž naprostá většina spadá do regionu severní a západní Evropy. Kategorizace zemí pro potřeby komparace je shrnuta v Tabulce 30.

⁵⁹ viz kapitola 5

Tabulka 30. Kategorizace zemí pro komparaci

Země východní rozšíření (2004+)	Bulharsko, Česko, Estonsko, Chorvatsko, Kypr, Litvy, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko
Země Mediteránu (MED)	Itálie, Portugalsko, Řecko a Španělsko
Ostatní země (SZE)	Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Rakousko a Švédsko

Zdroj: vlastní zpracování

Celkem je v této části provedena komparace regionů v kontextu 18 ukazatelů rozvoje, které jsou roztrženy do 6 skupin. Přehled těchto skupin a konkrétních ukazatelů shrnuje Tabulka 31. Použité ukazatele vycházejí z hodnotícího rámce konceptu regionální rozvojové pasti, bere tedy v úvahu charakteristiky související s ekonomickou geografii, lidským kapitálem, fyzickým kapitálem, pracovní silou, ekonomickou strukturou, inovačním potenciálem, infrastrukturou v regionu i kvalitou institucionálního prostředí (Balland a Boschma, 2025; Diemer et al., 2022). Současné však také vycházejí z dostupnosti ukazatelů na referenční úrovni výzkumu, respektive NUTS 2 regionů. Zdrojem dat pro komparaci těchto ukazatelů je databáze Eurostat (2025a), pouze v případě ukazatele Evropský index kvality veřejné správy (EQI) je zdrojem dat Quality of Government Institut (2025).

Ukazatele jsou komparovány jednak v kontextu dosahované úrovně, jednak v kontextu jejich růstové dynamiky. V obou případech jsou komparovány průměrné hodnoty ukazatelů za všech 232 regionů za celé období 2007-2022, respektive pokud tato data nebyla dostupná, jsou v ojedinělých případech data pro konkrétní regiony nebo roky vynechána. Vedle průměrů za jednotlivé kategorie regionů jsou v grafech níže zahrnuty také informace o rozpětí 1. až 3. kvartilu a průměrná hodnota ukazatele za celou EU.

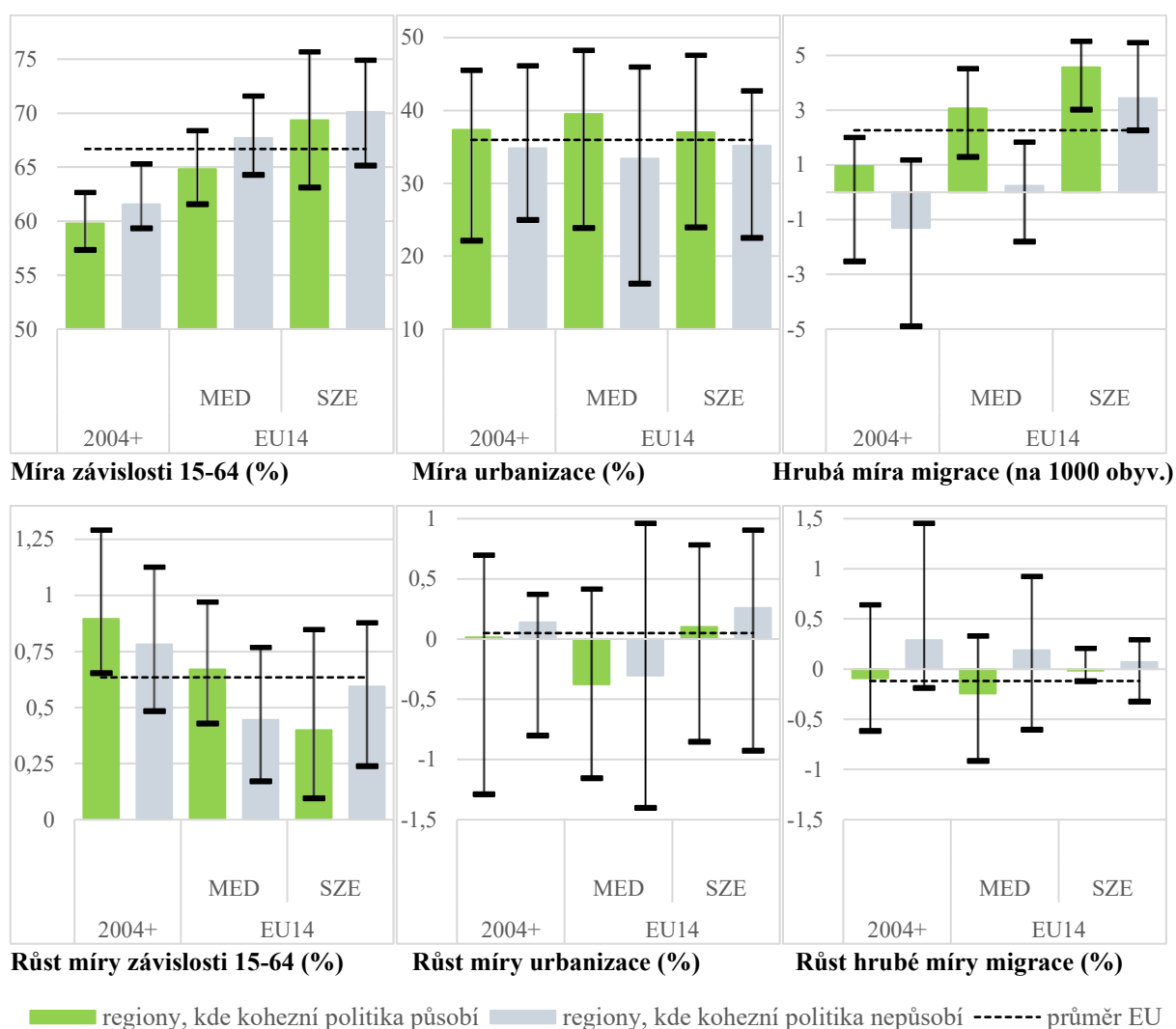
Tabulka 31. Komparované ukazatele

Skupina	Ukazatel	Jednotka (poznámka)
Demografické prostředí	Míra závislosti	% (podíl populace ve věku 0-14 let a ve věku 65 let nebo starší vůči populaci ve věku 15-64 let)
	Míra urbanizace	% (měřeno na úrovni domácností)
	Hrubá míra migrace	na 1000 obyvatel
Vzdělanost populace	Primární vzdělání	% (populace ve věku 25-64 let s nejvyšším dosaženým na úrovni ISCED 0-2)
	Sekundární vzdělání	% (populace ve věku 25-64 let s nejvyšším dosaženým na úrovni ISCED 3-4)
	Terciární vzdělání	% (populace ve věku 25-64 let s nejvyšším dosaženým na úrovni ISCED 5-8)
Ekonomické prostředí	Pracovní síla	% (v rámci populace ve věku 15-64)
	Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK)	na 1 obyvatele v EUR
	Podíl OSVČ	% (podíl osob samostatně výdělečně činných na počtu zaměstnaných)
Struktura ekonomiky	Průmysl	% (podíl vytvořené hrubé přidané hodnoty v rámci odvětví NACE B-E)
	Služby	% (podíl vytvořené hrubé přidané hodnoty v rámci odvětví NACE G-N)
	Stát a ostatní	% (podíl vytvořené hrubé přidané hodnoty v rámci odvětví NACE O-U)
Inovační potenciál	Celkové výdaje na výzkum a vývoj (GERD)	% (z HDP)
	Lidské zdroje ve vědě a technologiích (HRiST)	% (podíl osob s terciárním vzděláváním a/nebo zaměstnaných na vědeckých a technologických pozicích vůči pracovní síle)
	Zaměstnanost v high-tech sektoru (HTC)	% (podíl osob zaměstnaných v high-tech sektoru na počtu zaměstnaných)
Infrastruktura	Evropský index kvality veřejné správy (EQI)	hodnota v rámci škály < -3; 3 >
	Dopravní síť	počet km dálniční a železniční sítě na km ²
	Digitální komunikace	% (podíl uživatelů internetu, kteří v posledním roce využily elektronické podání požadavku vůči veřejné správě)

Zdroj: vlastní zpracování

6.2.2 Demografické prostředí a vzdělanost populace

V rámci komparace demografického prostředí regionů je z Obrázku 21 patrné, že zejména regiony zemí východního rozšíření (2004+) se od regionů tradičních zemí (EU14) více odlišují v aspektech parametrů věkové struktury a migrace. Z obrázku je také patrné, že regiony, ve kterých bylo prokázáno působení kohezní politiky, vykazují obecně příznivější hodnoty. Míra závislosti je u těchto regionů ve všech případech nižší, zatímco míra urbanizace a hrubá míra migrace vyšší. Tyto rozdíly jsou patrné zejména u regionů zemí východního rozšíření (2004+) a Mediteránu (MED).

Obrázek 21. Demografické prostředí

Poznámky: úsečky značí rozpětí mezi 1. a 3. kvantilem;

2004+ = regiony zemí východního rozšíření; MED = regiony zemí Mediteránu; SZE = ostatní regiony.

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z Eurostat (2025a)

Z hlediska rozvojové dynamiky je však situace přesně opačná. U regionů prokazatelně ovlivňovaných prostředky z kohezních fondů roste závislost rychleji (mimo skupinu SZE),

tedy rychleji se snižuje podíl populace v produktivním věku, zvláště pak u zemí MED. Z dat vyplývá, že tento negativní vývoj není primárně způsoben rostoucí natalitou, ale rychlostí stárnutí populace.

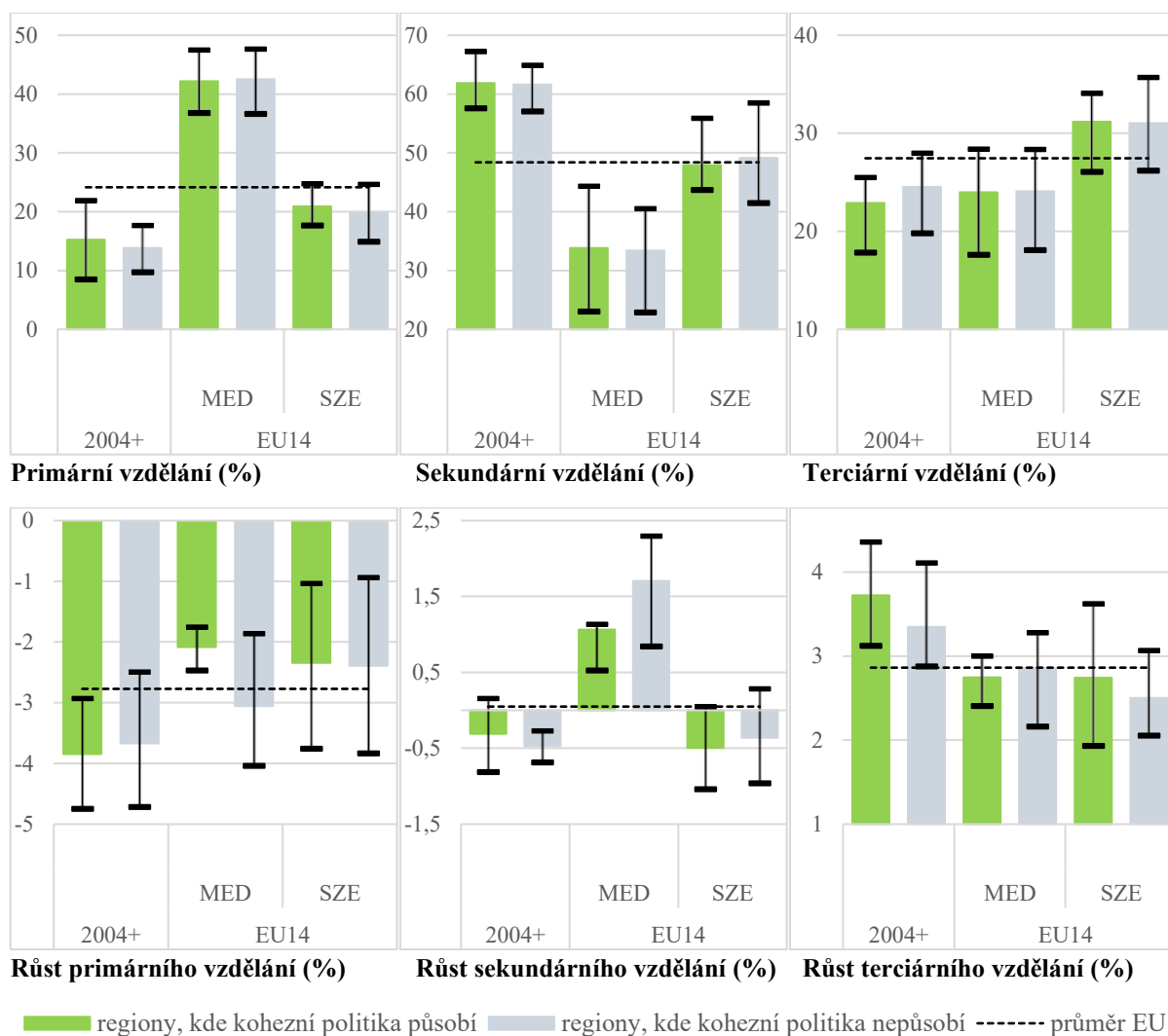
Dynamika míry urbanizace vykazuje velmi vysokou variabilitu, nicméně lze konstatovat, že v průměru se v regionech, kde kohezní politika působí, prakticky nezvyšuje. Respektive v regionech MED dokonce klesá, a to rychleji než v regionech bez vlivu kohezních fondů. I z hlediska dynamiky migrace vykazují lepší (vždy pozitivní) hodnoty regiony, ve kterých nebyl účinek kohezní politiky identifikován. Naopak ovlivňované regiony vykazují ve vývoji migrace negativní tendence, což lze interpretovat jako setrvalý, byť velmi pomalý, pokles jejich atraktivity.

V rámci struktury vzdělanosti populace jsou z Obrázku 22 viditelné zásadní rozdíly mezi sledovanými kategoriemi zemí. Ve stručnosti, v regionech zemí MED dominuje v rámci dospělé populace dosažení pouze primární úrovně vzdělání, zatímco v regionech zemí 2004+ výrazně převažuje sekundární úroveň vzdělání. Nejvyššího podílu populace s terciárním vzděláním pak dosahují regiony SZE.

Z hlediska komparace regionů, ve kterých je kohezní politika účinná, s regiony, ve kterých tento vztah prokázán nebyl, jsou však rozdíly ve statistických charakteristikách pro obě kategorie regionů zpravidla minimální. Nejvyšší rozdíly (avšak pouze na úrovni přibližně 1,5 p.b.) jsou patrné v rámci regionů 2004+, a to jak v rámci primárního, tak terciárního vzdělávání.

V otázce dynamiky jsou pak rozdíly patrné o něco více, přičemž vyšší dynamika se týká oblastí primárního a terciárního vzdělání. Na druhou stranu, v oblasti sekundárního vzdělání je patrná výraznější diferenciaci, protože regiony MED velmi výrazně vybočují z trendu obou dalších skupin zemí.

U regionů, které jsou ovlivňovány kohezní politikou, je u zemí 2004+ patrný nejvýraznější růst populace s dosaženým terciárním vzděláním, který je podpořen rychlejším poklesem v rámci primárního vzdělání. Podobné tendence vykazují i kohezními fondy ovlivňované regiony zemí SZE, kde je však substituce terciárního vzdělání podporována rychlejším poklesem u vzdělání sekundárního.

Obrázek 22. Vzdělanost populace

Poznámky: úsečky značí rozpětí mezi 1. a 3. kvartilem;

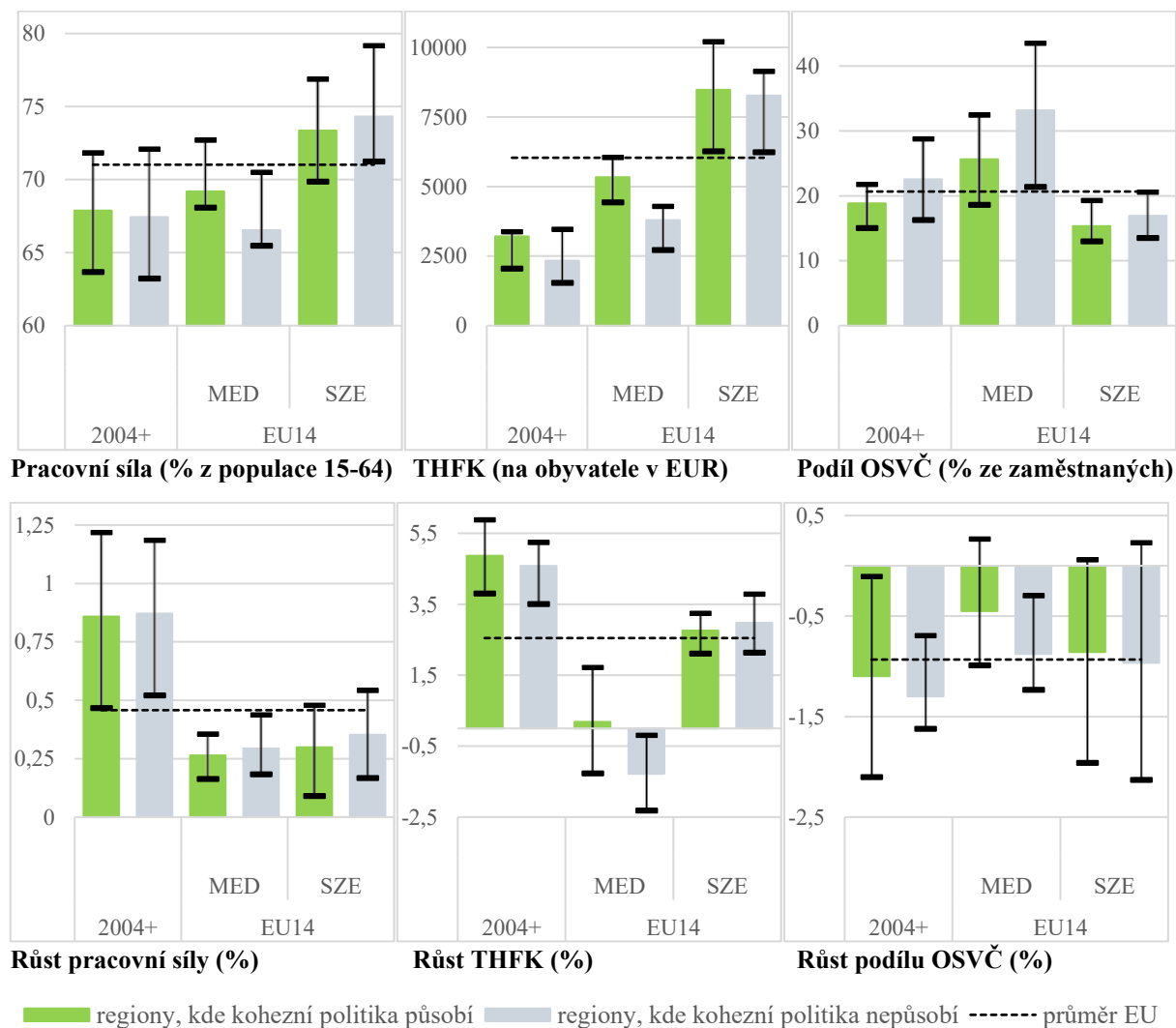
2004+ = regiony zemí východního rozšíření; MED = regiony zemí Mediteránu; SZE = ostatní regiony.

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z Eurostat (2025a)

Naopak, u zemí MED je zřejmé, že regiony, ve kterých kohezní politika působí, vykazují nižší dynamiku ve všech třech oblastech. Tedy, podíl populace s primárním vzděláním u nich klesá výrazně pomaleji, stejně jako výrazně pomaleji roste podíl populace, která dosáhla na sekundární vzdělání. V oblasti terciárního vzdělání není míra diferenciacce tak vysoká, nicméně i zde lze konstatovat, že v regionech, kde byl účinek kohezní politiky identifikován, roste podíl populace pomaleji, než je tomu v regionech, pro které se zdá být existence kohezní politiky irelevantní.

6.2.3 Ekonomické prostředí a struktura

Z ukazatelů charakterizujících parametry ekonomického prostředí zachycených na Obrázku 23, je patrné, že regiony, ve kterých kohezní politika působí, vykazují vyšší úroveň tvorby fyzického kapitálu (THFK) a také vyšší zastoupení pracovní síly v produktivní populaci (mimo regiony zemí SZE). Je pro ně však také typické, že v rámci struktury zaměstnanosti vykazují nižší zastoupení osob, které samostatně podnikají. V uvedeném smyslu jsou rozdíly nejvíce patrné u regionů zemí MED.

Obrázek 23. Ekonomické prostředí

Poznámky: úsečky značí rozpětí mezi 1. a 3. kvantilem; THFK = tvorba hrubého fixního kapitálu; OSVČ = osoby samostatně výdělečně činné; 2004+ = regiony zemí východního rozšíření; MED = regiony zemí Mediteránu; SZE = ostatní regiony. Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z Eurostat (2025a)

Růstové indikátory pak naznačují, že v regionech, které kohezní politika prokazatelně ovlivňuje, roste objem pracovní síly pomaleji, byť rozdíly jsou v tomto smyslu poměrně nízké.

Podobně lze říci, že tyto regiony se v průměru potýkají s pomalejším úbytkem podnikajících osob, ačkoliv je třeba kriticky podotknout, že ukazatel růst podílu OSVČ je zatížen velmi výraznou variabilitou. I v rámci dynamiky tvorby fyzického kapitálu je pak zřejmé, že s výjimkou regionů zemí SZE, vykazují tyto regiony příznivější hodnoty.

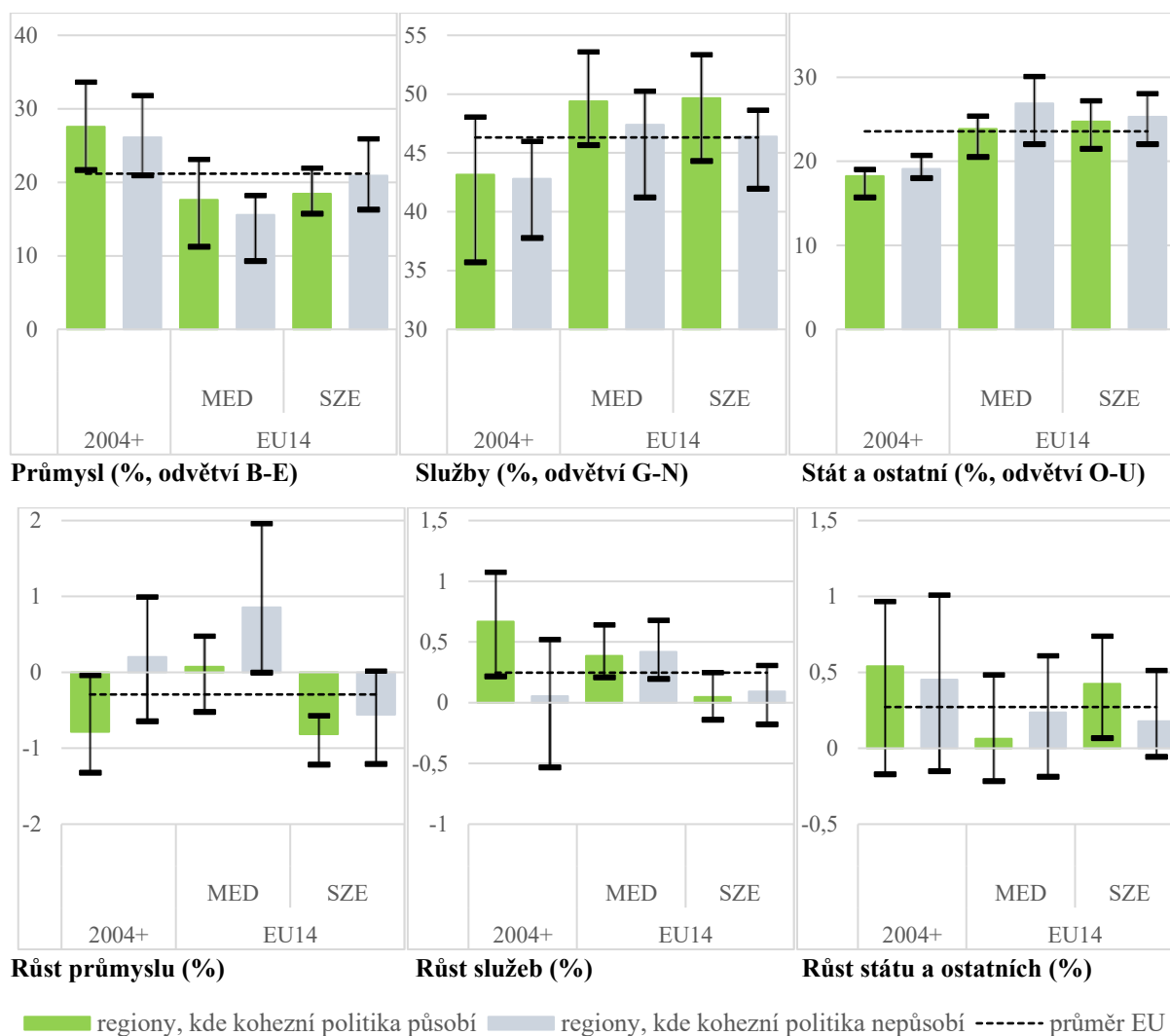
Uvedený rozdíl je nejvíce patrný u regionů zemí MED, kde regiony, na které prostředky z kohezních fondů působí, objem fyzického kapitálu sice zásadně nezvyšují, ale jeho úroveň alespoň udržují. Naopak regiony MED, kde kohezní politika nemá prokazatelné výsledky se objem fyzického kapitálu snižuje.

Významnější rozdíly mezi hodnocenými regiony jsou pak zjevné v rámci struktury jejich ekonomik. Z Obrázku 24 na první pohled vyplývá heterogenita, kterou lze spojovat s vyšší úrovní průmyslového zaměření (odvětví B-E) regionů zemí 2004+ a naopak vyšším podílem převážně tržních služeb (odvětví G-N) a služeb dominantně poskytovaných státem (odvětví O-U) u tradičních zemí EU.

Z komparace pak také pro regiony, kde má kohezní politika jistý vliv, vyplývá vyšší zastoupení průmyslu, respektive mimo regiony zemí SZE, a převážně tržních služeb, ale současně naopak nižší zastoupení činností v oblasti služeb dominantně poskytovaných státem. Rozdíly v otázce účinnosti kohezní politiky jsou v tomto kontextu mnohem více zjevné u regionů tradičních zemí EU.

Na základě Obrázku 24 lze dále konstatovat, že nejdynamičtější proměnou prochází průmyslová odvětví, přičemž v regionech, na které kohezní politika působí, jsou vykazované hodnoty horší. To však nutně neznamená naladění na méně příznivé rozvojové trajektorie, protože v obecné rovině na úkor průmyslu roste význam odvětví spadajících do oblastí služeb. I v rámci těchto procesů jsou ale patrné určité rozdíly mezi sledovanou trojicí geograficky širěji vymezených regionů.

Pozitivně lze substituci průmyslu za služby vnímat zejména u regionů ovlivňovaných kohezní politikou v zemích 2004+. Naopak, u regionů zemí MED k této substituci prakticky nedochází, přičemž regiony, na které kohezní politika nepůsobí, vykazují vyšší dynamiku růstu v rámci průmyslu i u obou kategorií služeb. Specifickou kategorií jsou pak regiony zemí SZE, kde se význam tržních služeb prakticky nemění a úbytek průmyslu je dominantně substituován růstem v oblasti služeb poskytovaných státem. Tento jev se přitom týká jak regionů, kde kohezní politika působí, tak regionů, kde nikoliv.

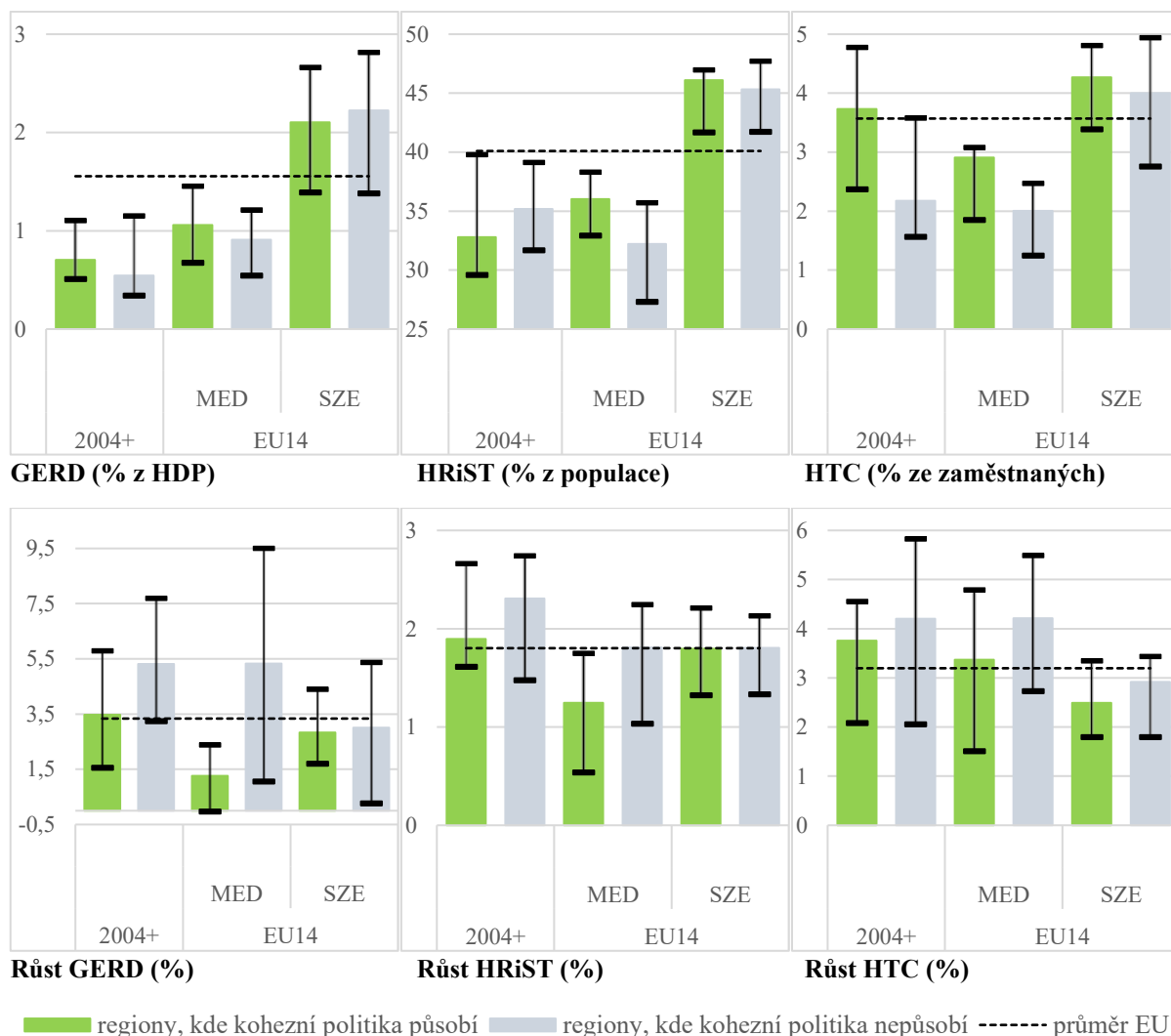
Obrázek 24. Ekonomická struktura

Poznámky: úsečky značí rozpětí mezi 1. a 3. kvartilem; B-E = těžba, zpracovatelský průmysl, energetika; G-N = obchod, doprava, pohostinství, informace, finance, nemovitosti, profesionální služby; O-U = veřejná správa, vzdělávání, zdravotnictví, volnočasové a ostatní činnosti; 2004+ = regiony zemí východního rozšíření; MED = regiony zemí Mediteránu; SZE = ostatní regiony. Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z Eurostat (2025a)

6.2.4 Inovační potenciál a infrastruktura

Z úrovně ukazatelů inovačního potenciálu na Obrázku 25 vyplývá, že země MED vykazují více podobností se zeměmi 2004+ než se zeměmi SZE. V obecné rovině je také patrné, že kohezní politika je často účinná v regionech, které vykazují vyšší hodnoty ukazatelů inovačního potenciálu. Přestože tento závěr neplatí pro regiony zemí SZE v oblasti ukazatele celkových výdajů na výzkum a vývoj (GERD) ani pro regiony zemí 2004+ v oblasti ukazatele lidské

zdroje ve vědě a technologiích (HRiST), v případě ukazatele zaměstnanost v high-tech sektoru (HTC) je zcela zjevný u regionů ze všech tří geografických kategorií.

Obrázek 25. Inovační potenciál

Poznámky: úsečky značí rozpětí mezi 1. a 3. kvantilem; GERD = celkové výdaje na výzkum a vývoj; HRiST = lidské zdroje ve vědě a technologiích; HTC = zaměstnanost v high-tech sektoru; 2004+ = regiony zemí východního rozšíření; MED = regiony zemí Mediteránu; SZE = ostatní regiony. Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z Eurostat (2025a)

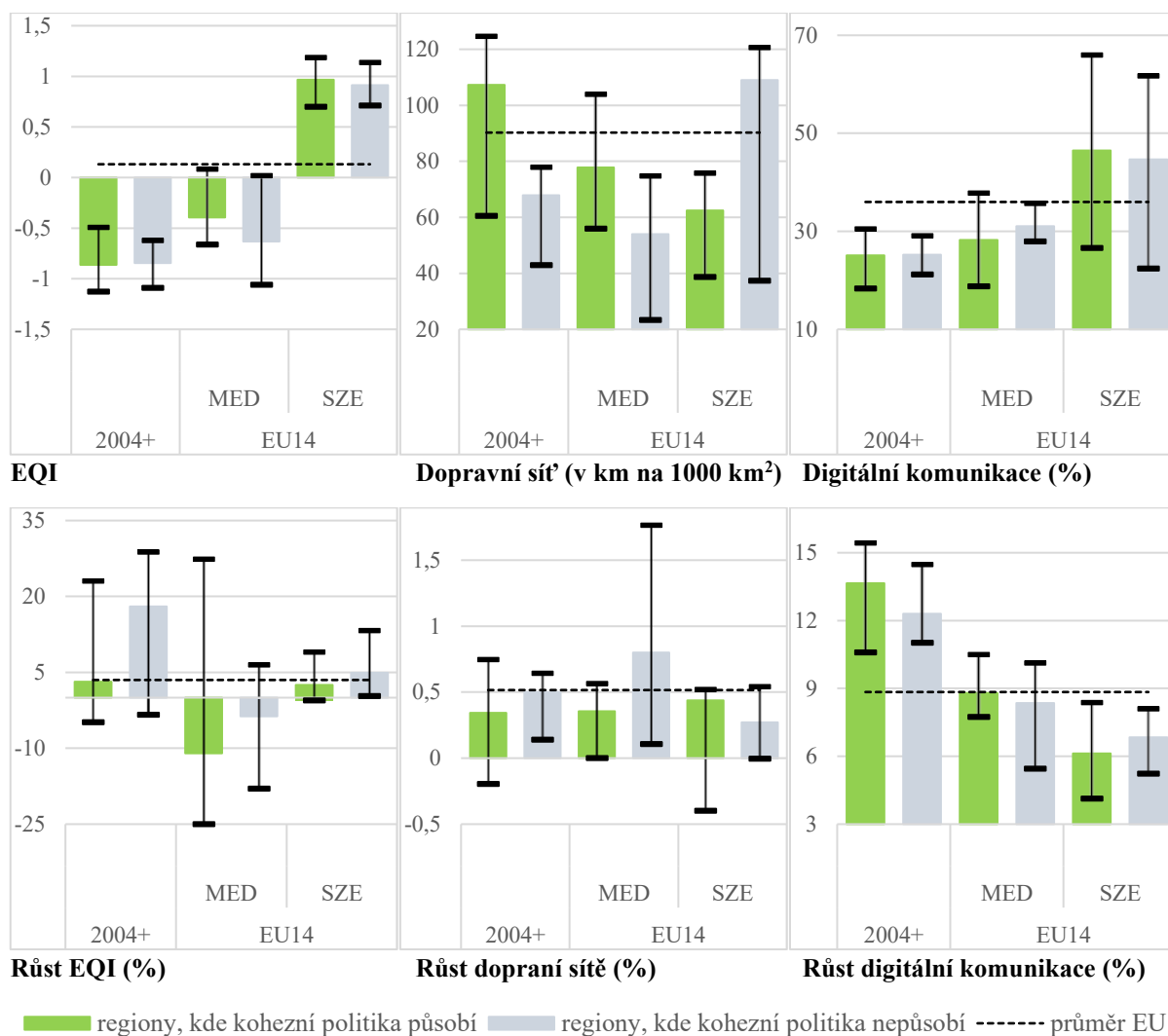
Z hlediska rozvojové dynamiky je však situace do značné míry opačná. U regionů, na které působí prostředky z kohezních fondů, rostou výdaje na výzkum a vývoj pomaleji, stejně jako pomaleji narůstá podíl lidských zdrojů pracujících ve vědě a technologiích i podíl zaměstnaných v high-tech sektoru. Tyto rozdíly jsou zpravidla výraznější u regionů zemí 2004+ a MED. Je však třeba také zmínit, že dynamika inovačního prostředí je zatížena poměrně vysokou variabilitou, a to obzvláště právě v případě regionů, u kterých nebyly identifikovány žádné měřitelné dopady kohezní politiky.

Poslední z hodnocených oblastí je relativně široce rozkročena napříč dostupnými ukazateli, které souvisí s kapacitou a potenciálem infrastrukturálního prostředí. Ve srovnání s předchozími skupinami ukazatelů jsou tyto ukazatele nejvíce zatíženy velmi omezenou datovou základnou, což se odráží ve velmi nevyrovnané variabilitě napříč jednotlivými skupinami regionů. Přesto je však ambicí této části alespoň do jisté míry nastínit základní konfigurace, které odráží charakteristiky výkonosti veřejné správy, potenciálu dopravní obslužnosti a digitální komunikace obyvatelstva v území.

Z Obrázku 26 je opět na první pohled patrná zásadní odlišnost mezi regiony zemí 2004+ a MED vůči zemím SZE, a to v oblasti kvality veřejné správy (EQI) a digitální komunikace. Z hlediska komparace regionů podle účinnosti kohezní politiky jsou však výsledky poměrně nejednoznačné.

V tradičních zemích EU se zdá, že kohezní politika působí spíše v regionech vykazujících lepší kvalitu veřejné správy, nicméně v zemích 2004+ tento výsledek potvrdit nelze. Rozsáhlejší dopravní síť se pak zdá být determinantou účinnosti kohezní politiky v regionech zemí 2004+ a MED, nicméně v zemích SZE jsou závěry přesně opačné. Z hlediska ukazatele digitální komunikace, který odráží jednak digitální kompetence obyvatel, a jednak úroveň digitalizace e-governmentu v území, jsou pak příznivější výsledky vykazovány u regionů, ve kterých kohezní politika účinná není, respektive mimo regiony zemí SZE.

Z komparace růstových ukazatelů pak vyplývá, že v rámci vývoje kvality veřejné správy vykazují výrazně lepší hodnoty regiony, ve kterých kohezní politika nemá prokazatelný účinek. Podobně v kontextu rozšiřování dopravní infrastruktury se zdá, že nové úseky vznikají primárně v regionech, kde prostředky z kohezní politiky nepůsobí. Respektive mimo regiony zemí SZE, kde je růst častěji spojován s regiony, které kohezní politika ovlivňuje. Přesně opačné závěry pak platí pro ukazatel růstu digitální komunikace. Z Obrázku 26 totiž vyplývá, že v zemích 2004+ a MED funguje kohezní politika častěji v regionech, kde se zvyšují počty osob, které využívají k jednání s úřady digitální prostředí, přestože v regionech zemích SZE je tomu přesně naopak.

Obrázek 26. *Infrastruktura*

Poznámky: úsečky značí rozpětí mezi 1. a 3. kvartilem; EQI = Evropský index kvality veřejné správy; 2004+ = regiony zemí východního rozšíření; MED = regiony zemí Mediteránu; SZE = ostatní regiony. Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z Eurostat (2025a) a Quality of Government Institute (2025)

6.2.5 Shrnutí charakteristik

Na základě provedeného výzkumu lze souhrnně konstatovat, že v rámci demografického prostředí vykazují regiony, ve kterých regionální politika prokazatelně působí, spíše příznivější hodnoty rozvojových ukazatelů. Nicméně je třeba podotknout, že méně příznivé růstové tendence těchto ukazatelů svědčí o relativně nepříznivé dynamice jejich vlastního rozvoje, která tyto regiony navádí spíše ke stagnaci. Je však také třeba připustit, že obecně je dynamika vývoje sledovaných ukazatelů demografického prostředí velmi nízká, a to zpravidla na úrovni desetin procenta.

Vzdělanostní struktura populace i její dynamika je napříč zeměmi EU výrazně diferencovaná. Identifikovat v tomto heterogenním prostředí společné rozvojové konfigurace a trajektorie, které by byly ve vazbě na účinnost kohezní politiky pro regiony typické, je proto velmi obtížné. Určitý náznak analogie ve vývoji lze v daném kontextu spatřovat snad pouze u vyšší dynamiky substituce ve prospěch terciárního vzdělání, v regionech ovlivněných kohezní politikou v zemích 2004+ a SZE. Nicméně u zemí MED se vzdělanostní struktura populace (naopak) lépe vyvíjí u regionů, na které prostředky z kohezních fondů nepůsobí.

Obecně lze také shrnout, že kohezní politika je účinná spíše v ekonomikách těch regionů, které disponují vyšším objemem výrobních faktorů, respektive práce a kapitálu, současně však v prostředí, které je spojeno s nižší intenzitou podnikatelské činnosti⁶⁰. V kontextu vývoje lze pak obecně konstatovat, že rozvojová dynamika je v ekonomickém prostředí spíše nízká a rozdíly mezi oběma kategoriemi regionů jsou často minimální. Přinejmenším z hlediska podnikatelské aktivity, ale do jisté míry také tvorby fyzického kapitálu, se však zdá, že účinnost prostředků z kohezní politiky se projevuje spíše v regionech, které se v kontextu těchto aspektů vyvíjejí příznivěji.

Z analýzy dále vyplývá, že parametry ekonomické struktury mohou mít na účinnost kohezní politiky určitý dopad, protože tato se ukazuje jako účinná v regionech s vyšším zastoupením služeb převážně tržních, ale současně nižším zastoupením služeb převážně poskytovaných státem. Z hlediska rozvojové dynamiky v rámci ekonomické struktury jsou však jediným společným znakem regionů, kde kohezní politika působí, horší výsledky v oblasti růstu významu průmyslové produkce. Nutno ale také podotknout, že v obecné rovině je struktura ekonomik poměrně stabilní a dynamika vývoje tohoto prostředí je relativně nízká.

Souhrnně lze také říci, že kohezní politika je účinná spíše v regionech, které disponují vyšším inovačním potenciálem, přičemž nejvíce rozdílovou se v tomto smyslu zdá být zaměstnanost v high-tech sektoru. Avšak zpravidla méně příznivé růstové tendence ukazatelů inovačního potenciálu svědčí o relativně nepříznivé dynamice jejich vlastního rozvoje. V obecné rovině je dynamika vývoje těchto ukazatelů vyšší než v ostatních hodnocených dimenzích, je však také zatížena velmi vysokou variabilitou.

⁶⁰ Tento částečný paradox, který jde do jisté míry i proti principům kohezní politiky, respektive podpoře malého a středního podnikání, může být však jen zdánlivý. Hodnocený ukazatel odráží pouze vývoj počtu samostatně podnikajících osob, ale neříká nic o zaměstnanosti v rámci různých velikostních kategorií firem.

Pro oblast infrastruktury je pak zřejmě možné konstatovat relativně vysokou heterogenitu výsledků, přičemž určité analogie jsou patrné mezi regiony zemí 2004+ a MED, naopak regiony zemí SZE vykazují často protichůdné tendence. V obecné rovině z výsledků vyplývá, že kohezní politika je účinná spíše v regionech s vyšší kvalitou veřejné správy a větší hustotou dopravní sítě. Současně však v regionech, jejichž obyvatelstvo disponuje nižší úrovní digitálních kompetencí. Z kontextu komparace dynamických podob ukazatelů jsou pak závěry opět protichůdné, respektive kvalita výkonu veřejné správy a dopravní síť se lépe rozvíjejí v regionech, ve kterých nebyl vliv prostředků z kohezní politiky prokázán. Nicméně digitální komunikace narůstá rychleji právě v regionech, kde kohezní politika působí.

Tabulka 32. Shrnutí charakteristik regionů, ve kterých je kohezní politika účinná

Ukazatele		Stav			Dynamika		
		2004+	MED	SZE	2004+	MED	SZE
Demografické prostředí	Míra závislosti	-	-	-	+	+	-
	Míra urbanizace	+	+	+	-	-	-
	Hrubá míra migrace	+	+	+	-	-	-
Vzdělanost populace	Primární vzdělání	+		+	+	-	
	Sekundární vzdělání			-	-	-	+
	Terciární vzdělání	-			+	-	+
Ekonomické prostředí	Pracovní síla	+	+	-		-	-
	THFK	+	+	+	+	+	-
	Podíl OSVČ	-	-	-	+	+	+
Struktura ekonomiky	Průmysl	+	+	-	-	-	-
	Služby		+	+	+	-	-
	Stát a ostatní		-	-	+	-	+
Inovační potenciál	GERD	+	+	-	-	-	
	HRiST	-	+	+	-	-	
	HTC	+	+	+	-	-	-
Infrastruktura	EQI		+	+	-	-	-
	Dopravní síť	+	+	-	-	-	+
	Digitální komunikace	-	-	+	+	+	-

Poznámky: zelené stínování = příznivější hodnoty ukazatelů v regionech, ve kterých je kohezní politika účinná; červené stínování = příznivější hodnoty ukazatelů v regionech, ve kterých není kohezní politika účinná; THFK = tvorba hrubého fixního kapitálu; OSVČ = osoby samostatně výdělečně činné; GERD = celkové výdaje na výzkum a vývoj; HRiST = lidské zdroje ve vědě a technologiích; HTC = zaměstnanost v high-tech sektoru; EQI = Evropský index kvality veřejné správy; 2004+ = regiony zemí východního rozšíření; MED = regiony zemí Mediteránu; SZE = ostatní regiony. Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z Eurostat (2025a)

Popisovaná stěžejní část výstupů komparativní analýzy je také zachycena Tabulkou 32, která sumarizuje charakteristiky regionů, ve kterých je kohezní politika účinná, v členění na

sledované geografické oblasti. Přestože je z tabulky patrná vyšší shoda mezi regiony zemí východního rozšíření a regiony zemí Mediteránu, v obecné rovině z výzkumu nevyplyvá, že by byly mezi charakteristikami jejich úrovní rozvoje diametrální rozdíly. V případě dynamiky jsou sice identifikované rozdíly větší, ale i zde se v celé řadě oblastí charakteristiky regionů, ve kterých kohezní politika působí, napříč EU shodují.

Z výše uvedeného shrnutí a Tabulky 32 také vyplývá odpověď na výzkumnou otázku: **Proč je kohezní politika účinná jen v některých regionech?** Ve zkratce lze zřejmě konstatovat, že na základě provedené analýzy neexistuje jedna konkrétní oblast nebo úzká množina ukazatelů, které by byly v otázce účinnosti kohezní politiky unikátními rozdílovými elementy. Z výzkumu ovšem vyplývá, že účinnost je častěji identifikována v regionech, které vykazují spíše příznivějších úrovně rozvojových indikátorů. **Za determinantu účinnosti proto může být v daném smyslu považováno dosažení určité minimální úrovně rozvoje, a to napříč více dimenzemi a ukazateli.** Nutno však podotknout, že v rámci provedeného výzkumu se dosažení těchto vyšších úrovní také pojí s nižší rozvojovou dynamikou.

6.3. Implikace výzkumu a doporučení pro úpravu rámce kohezní politiky

Jak bylo stručně diskutováno v úvodních kapitolách práce, kohezní politika čelí řadě výzev, a to nejen v rámci vlastního implementačního rámce, do kterého jsou postupem času doplňovány nové a nové priority (Bachtler a Mendez, 2020). Čelí také tlaku v kontextu vzrůstající konkurence plynoucí z rozšiřujícího se okruhu dalších institucionálních a fiskálních nástrojů.

Tradiční kritéria pro implementaci prostředků z kohezní politiky a interpretace její účinnosti primárně optikou objemu alokace a čerpání prostředků z fondů se i proto stává stále více limitujícím faktorem její evaluace (Fantechi a Fratesi, 2023; Pellegrin a Colnot, 2020). Účinnost kohezní politiky je proto třeba mnohem intenzivněji posuzovat v návaznosti na parametry a změny v rámci širšího kontextu rozvoje a zejména pak jeho dynamiky (Heinemann et al., 2026).

Výstupy provedeného výzkumu jsou do značné míry heterogenní, přesto však naznačují řadu významných závěrů a dílčích souvislostí, jejichž adekvátní promítnutí do celkového rámce kohezní politiky lze spojovat s potenciálem zvýšení její efektivity.

6.3.1 Podmínka absorpční kapacity

Společným jmenovatelem množiny regionů, ve kterých je kohezní politika účinná, je často relativně vyšší úroveň rozvoje a vyšší disponibilita ekonomických zdrojů. To indikuje, že **pro úspěšnou implementaci prostředků čerpaných z fondů kohezní politiky je zřejmě stěžejní dosažení určité minimální úrovně v některých oblastech rozvoje**. Úrovně, která je podmíněna dostatečnou absorpční kapacitou regionální ekonomiky a připraveností infrastruktury a institucí. Tím provedený výzkum v zásadě potvrzuje některé závěry předchozích studií, které konstatují, že pouhé doplňování finančních zdrojů je nedostačující, protože bez odpovídajících kapacit je obtížné podporu z kohezních fondů efektivně transformovat do rozvoje (Calegari et al., 2021; Crescenzi a Giua, 2017; Rodriguez-Pose a Garcilazo, 2015).

Tyto závěry podporují obecný argument pro posilování individuálního přístupu v implementaci kohezní politiky, a to podle specifických potřeb konkrétních regionů (Rodriguez-Pose, 2025), respektive implementaci place-based přístupu. Lze tak uvažovat o značné **potřebě větší diferenciacie priorit kohezní politiky, která by měla více zohledňovat připravenost a absorpční kapacitu podporovaného území**. Zvýšení efektivity kohezní politiky by v tomto smyslu zřejmě bylo možné docílit implementací mechanismu na bázi postupného zpřístupňování různých typů intervencí.

Zejména v regionech s nízkou institucionální kvalitou, nedostatečně rozvinutou infrastrukturou a/nebo absorpční kapacitou by v souladu s navrhovaným opatřením bylo nejprve vhodné maximálně koncentrovat prostředky kohezní politiky do posílení uvedených kritických oblastí. K dosavadní praxi implementace kohezní politiky lze kriticky namítat, že právě tyto oblasti dosud nebyly systematicky podporovány a že předchozí iniciativy zaměřené na jejich posílení byly často značně roztříštěné (Polverari, 2023).

Nicméně v současném nastavení kohezní politiky jsou pro tento typ aktivit primárně určeny operační programy označované jako „technická asistence“, a právě s jejich pomocí je třeba nejprve v regionech vybudovat dostatečně robustní „ekosystém“, který následně dokáže dotační prostředky uchopit a efektivně implementovat (Bachtler et al., 2020). Teprve až následně se jeví jako racionální regionům zpřístupnit širší spektrum kapitálových investic, které jsou spojeny s vyššími objemy finančních prostředků, ale také vyšší náročností celého procesu jejich implementace.

6.3.2 Hodnocení rozvojových trajektorií

Výsledky dále indikují, že je kohezní politika častěji účinná v méně dynamicky se rozvíjejícím prostředí. To může v kontextu uvedeného zjištění účinnosti v regionech, které jsou relativně rozvinutější, částečně souviset s povahou růstové dynamiky mnoha rozvojových procesů a omezených možností jejího statistického vyhodnocování. Respektive, snadnějšímu dosahování růstu v méně rozvinutém prostředí, kde se s ohledem na velmi nízkou hodnotu základny i relativně malé změny projevují vyššími růstovými podíly (Barro a Sala-i-Martin, 2004).

V obecné rovině lze však na základě provedené komparace konstatovat, že regiony, ve kterých kohezní politika působí, vůči svému okolí často stagnují a nacházejí se v regionální rozvojové pasti nebo jsou upadnutím do této pasti zřetelně ohroženy (Diemer et al., 2022; Iammarino, et al., 2020). Toto zjištění se jeví jako klíčové, protože místo aby kohezní politika pomáhala regionům tyto pasti opouštět nebo se od nich vzdalovat, výsledky komparace spíše indikují, že přímo v nich, nebo v jejich blízkosti, napomáhá setrvávat. Jinými slovy, výzkum indikuje **riziko přispívání kohezní politiky ke stabilizaci existujících struktur, namísto podpory strukturální transformace a posunu rozvojové dynamiky na příznivější rozvojové trajektorie.**

Z těchto zjištění vyplývá akutní **potřeba posunu evaluačního rámce kohezní politiky od vyhodnocování úrovní indikátorů a klasifikace rozvinutosti primárně podle HDP na obyvatele k systematickému monitorování a vyhodnocování rozvojových trajektorií.** Samotná alokace prostředků a evaluace postavená na vyhodnocování úrovní rozvojových indikátorů v silně heterogenní prostředí kohezní politiky se totiž jeví jako nedostatečná (Becker et al., 2013).

Legislativní zakotvení požadavku vyhodnocování rozvojových trajektorií podporovaných regionů v budoucích programovacích obdobích skýtá značný potenciál zpřesnění dosavadního aparátu vyhodnocování efektivity kohezní politiky. Nutno podotknout, že tyto závěry jsou zcela v souladu se stále častěji se objevujícími reformními podněty, které usilují o komplexnější transformaci kohezní politiky v logice place-based přístupu (Albanese et al., 2025; Barca et al., 2012), ale také současné diskuse o významu regionálních rozvojových pastí, jakožto limitujících faktorů prosperity řady evropských regionů (Rodriguez-Pose, 2025; Balland a Boschma, 2025).

6.3.3 Revize alokačního klíče

V návaznosti na výsledky výzkumu i již uvedené implikace dále vyvstává otázka potřeby komplexnější revize alokačního klíče, na jehož základě jsou pro členské státy alokovány prostředky v kohezních fondech pro celá programovací období. Přestože se prostředí, ve kterém je kohezní politika implementována, výrazně změnilo, Berlínská formule, která je základem alokačního klíče, doznala za poslední dvě dekády pouze parametrických změn (Zdražil a Kraftová, 2023).

S ohledem na zjevnou podmíněnost účinnosti kohezní politiky na absorpčních kapacitách území a souvislosti s konceptem regionální rozvojové pasti, který staví do popředí význam rozvojových trajektorií, **se jeví dosavadní mechanismus alokace prostředků dominantně určovaný úrovní HDP na obyvatele jako překonaný.**

Vedle relativně snadno měřitelných indikátorů typu demografického stárnutí a vyliďňování by zřejmě mělo smysl zahrnout do úvahy i zmiňovaný inovační a institucionální deficit nebo typ ekonomické struktury. Ve prospěch podobné změny hovoří i skutečnost, že za poslední dvě dekády došlo v EU k významnému posunu v oblasti sběru údajů a modelování regionálních statistik. Ve srovnání s obdobím, ve kterém Berlínská formule vznikla,⁶¹ v současnosti statistiky zveřejňované Eurostatem (2025a) obsahují mnohem delší časové řady a pokrývají výrazně širší škálu rozvojových indikátorů.

Současně se v databázi stále častěji využívá i členění regionů podle různých územních typologií, respektive nejen podle tradičního administrativního členění podle nomenklatury NUTS, což je do jisté míry dáno právě úsilím Eurostatu o podporu implementace kohezní politiky a rozvoje území (Eurostat, 2025b). Ve prospěch posunu alokačního klíče od relativně jednoduchého vzorce k mnohem komplexněji pojatému nástroji hovoří i významný posun v oblasti výpočetních technologií, zpracování a interpretace dat, včetně snah o nahlížení na kohezní politiku prostřednictvím moderních nástrojů umělé inteligence (Astaryan et al., 2025).

V daném kontextu se proto nabízí **doporučení úpravy alokační klíče tak, aby vedle ekonomické výkonnosti reflektoval rozvoj v širším pojetí, včetně jeho dynamiky, ale také nové výzvy, kterým regiony stále intenzivněji čelí.** Takový posun by byl současně zcela konzistentní s nedávno představeným legislativním dokumentem zkráceně označovaným jako „*Toolbox pro změnu*“ (Evropská komise, 2023b), jehož ambicí je pomoci členským státům EU

⁶¹ Na Berlínském summitu v roce 1999, za účelem rozdělení prostředků pro programovací období 2000-2006.

řešit změny, které mají zásadní vliv na vývoj konkurenceschopnosti a společnosti, typicky např. demografickou změnu.

6.3.4 Význam národní a regionální úrovně

Výstupy provedených analýz dále odhalují, že v kontextu účinnosti kohezní politiky existují mezi sledovanými skupinami zemí, respektive zeměmi východního rozšíření, zeměmi Mediteránu a zeměmi převážně ze severní a západní Evropy, určité rozdíly. Tyto rozdíly jsou patrné nejen z hlediska účinnosti kohezní politiky jako celku, působení prostředků z jednotlivých fondů nebo zpoždění dopadů při čerpání, ale právě také v jejich rozvojových konfiguracích a trajektoriích.

V souladu s tím je také třeba upozornit na relativně vysokou variabilitu v rámci některých z hodnocených charakteristik, která naznačuje, že i v rámci uvedených skupin zemí existují mezi konkrétními rozvojovými konfiguracemi poměrně zásadní rozdíly. Je však také třeba podotknout, že na základě provedené analýzy je tato variabilita častěji vyšší u regionů, ve kterých byla kohezní politika identifikována jako neúčinná.

Tyto závěry je zřejmě možné zjednodušeně interpretovat jako význam národní a regionální úrovně při koordinaci víceúrovňového mechanismu implementace kohezní politiky. Lze se proto domnívat, že **účinnost implementace kohezní politiky je do značné míry podmíněna schopností participace aktérů při zohledňování odlišností v národních i regionálních kontextech při sestavování specifických kombinací rozvojových intervencí**. Rodriguez-Pose et al. (2024) v daném smyslu upozorňují, že sestavení optimálních portfolií rozvojových opatření a investic pro konkrétní regiony vyžaduje zejména citlivé zohledňování odlišných regionálních dynamik a lepší pochopení toho, jak rozvojové problémy na různých úrovních rozvoje vznikají a z jakých důvodů v čase přetrvávají. Specificky na regionální a místní úrovni se pak jeví být jako zcela zásadní existence funkčního propojení implementace kohezní politiky s činnostmi vázanými na strategické a územní plánování (Mattila et al., 2023).

Z hlediska intervencí navazujících na toto zjištění lze proto zřejmě částečně navázat na výše uvedenou potřebu podpory absorpčních kapacit, zde konkrétně **podpory budování a rozvoje národních a regionálních institucí**, jejichž funkčnost se zdá být pro úspěšnou implementaci kohezní politiky vskutku stěžejní. V obecné rovině lze opět obecně konstatovat, že toto doporučení je zcela kompatibilní s aktuálními podněty z akademického i exekutivního prostředí o větší provázání kohezní politiky s logikou place-based přístupu (Albanese et al., 2025).

7 Přínosy práce, limitace a zacílení dalšího výzkumu

V návaznosti na předcházející text tato kapitola shrnuje nejpodstatnější přínosy, které je s touto habilitační prací zřejmě možné spojovat. Ačkoliv, ve vztahu k práci, spolu obě tyto roviny samozřejmě bezprostředně souvisejí, vymezuje přínosy užitečné především pro rozvoj teorie a také přínosy, které jsou relevantní spíše pro praktickou aplikaci, respektive formulaci a implementaci kohezní politiky. V širším smyslu lze však tyto přínosy zřejmě vnímat také v obecnějším kontextu formulace a implementace regionální politiky. V neposlední řadě je prostor věnován přiznání omezení, která jsou s provedeným výzkumem spojena, a formulaci doporučení pro možnou další výzkumnou činnost v dané oblasti.

7.1 Přínosy pro rozvoj teorie

Habilitační práce navazuje na dlouhodobou obsáhlou diskusi ve stěžejní oblasti oboru regionální a veřejné ekonomie, kterou je problematika hodnocení efektivity realizovaných veřejných politik, konkrétně kohezní politiky EU. V dané souvislosti přináší obsáhlou rešerši dosavadního stavu poznání a v návaznosti na vysvětlení vývoje kontextu, výzev a východisek kohezní politiky identifikuje mezeru, kterou empirický výzkum dosud nedokázal adekvátně vyplnit.

Ve snaze tuto mezeru alespoň částečně zmenšit, výzkum realizovaný v této habilitační práci inovativním způsobem aplikuje standardní metody ekonomického bádání a na jejich základě přináší některé nové poznatky i podněty do široké diskuse o účinnosti kohezní politiky v kontextu aktuálního prostředí. Tím tato práce, alespoň do určité míry, přispívá k rozšíření dosavadního stavu poznání.

Pro vysvětlení, s ohledem na výraznou diferencovanost prostředí, konkrétních přístupů a absenci relevantních dat se evaluace kohezní politiky na agregované úrovni dosud často soustředila na vágní, ale relativně snadno kvantifikovatelné výstupy, ze kterých však efektivita implementace politiky přímo nevyplývá. Omezená dostupnost dat a výpočetní náročnost vedla v řadě kvantitativních studií k různým formám zjednodušování hodnotících modelů. Tyto modely však neumožňovaly detailněji sledovat vývoj implementace kohezní politiky a hodnotit její dopady po jednotlivých fondech, regionech, a zejména v rámci plné časové řady. Studií, které by měly širší ambice hodnotit vývoj implementace na základě dat sledujících vývoj po jednotlivých letech, a tato data dávala do souvislosti s dalšími veličinami, je vskutku velmi omezené množství. Z poslední doby lze v širším kontextu problematiky řešené touto prací

jmenovat snad jen studie Fidrmuce et al. (2024) a Di Catalda a Monastiriotise (2020) nebo Cerqua a Pellegrininiho (2018).

Tato práce tak reaguje na aktivitu Generálního ředitelství regionální politiky (DG REGIO, 2025b), které za účelem podpory vědeckého bádání a diskuse v oblasti evaluace kohezní politiky, ale také rozvoje nových přístupů k hodnocení uveřejnilo databázi obsahující roční časové řady peněžních toků prostředků kohezní politiky v členění po jednotlivých regionech a fondech. Současně také reaguje na prostou skutečnost, že výzkum v oblasti hodnocení efektivity kohezní politiky je nejen na úrovni celého tohoto nástroje velmi nekonsensuální (Fratesi a Wishlade, 2017; Henriques a Viseu, 2023; Fuest 2024; Crescenzi a Giua, 2020. A v nepolední řadě je výzkum prezentovaný touto prací také reakcí na dosud nedostatečně probádanou účinnost kohezní politiky v posledním ukončeném programovacím období, respektive 2014-2020 (Crucitti et al., 2024).

K problematice hodnocení působení kohezní politiky práce přistupuje inovativním způsobem, kdy pro řešení vymezeného problému vhodně kombinuje matematicko-statistický a ekonometrický přístup. Respektive, na základě zjevných synergií a komplementarity třech standardních metod ekonomického výzkumu – Engle-Grangerovy metody, Grangerovy kauzality a Pearsonova korelačního koeficientu, práce hodnotí nejen existenci vztahu mezi veličinami, ale také směr působení tohoto vztahu a konkrétní podobu jeho efektu. Aplikovaný přístup rozšiřuje dosavadní úroveň poznání v oblasti metodologie ekonomické vědy, a to zejména díky své hloubce, kdy umožňuje hodnotit dopady implementace kohezní politiky na každý z regionů individuálně. Umožňuje také hodnocení škálovat podle různých kritérií, např. jednotlivých zemí, typů regionů nebo podle jednotlivých fondů.

Kombinace uvedených metod je v daném rozsahu využita v této práci vůbec poprvé. Nicméně, dílčí aplikace a kombinace již byly autorem využity pro zodpovězení některých dílčích či souvisejících otázek řešeného problému. Relevantnost a principy aplikace použitých metod tak byly verifikovány v rámci procesu nezávislého recenzního řízení v několika mezinárodních odborných časopisech.

Za přínos lze zřejmě rovněž považovat napojení problematiky implementace kohezní politiky na koncept regionální rozvojové pasti. Tento koncept patří k hlavním tématům, která jsou aktuálně diskutována a systematicky rozvíjena ve významných oborově relevantních mezinárodních časopisech (Regional Studies, Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, Economic Geography apod.). Z provedeného výzkumu totiž vyplývá, že příčiny

heterogenních výsledků implementace kohezní politiky napříč různými zeměmi a regiony EU lze do jisté míry vysvětlit právě prostřednictvím logického rámce tohoto konceptu. Výstupy provedeného šetření tím také současně podporují argumenty významu akademickými i exekutivními kruhy prosazované transformace kohezní politiky ve smyslu principů place-based přístupu.

Z hlediska přínosů pro rozvoj teorie je v neposlední řadě také třeba podotknout, že vedle tradičně hodnocené ekonomické dimenze rozvoje je v rámci výzkumu představeného touto prací věnována srovnatelná pozornost i sociální dimenzi rozvoje, která je, zřejmě i s ohledem na nižší průkaznost výsledků, empirickým výzkumem často opomíjena. Nicméně, z hlediska legislativy EU a institucionálního vymezení kohezní politiky (viz např. článek 174 Smlouvy o fungování EU) není tato dimenze méně významná než dimenze ekonomická a má své pevné místo v oficiálních dokumentech, které EU k otázce evaluace dopadů kohezní politiky pravidelně publikuje.

7.2 Přínosy relevantní pro praxi

Ačkoliv realizovaný výzkum necílil na žádného specifického odběratele výsledků, z analýzy vyplývá hned několik užitečných implikací. Tyto implikace jsou primárně využitelné představiteli a orgány decizní sféry jednotlivých regionů i států, ale zejména jsou cenné pro vrcholové orgány EU typu Evropská komise, Evropský parlament a Rada EU. Tedy ústřední garanty, jež formulují pravidla implementace kohezní politiky, dohlíží na jejich dodržování a nesou hlavní podíl politické odpovědnosti za transparentní a účelné vynakládání prostředků. Respektive finančních zdrojů, které jsou zprostředkovaně získávány od občanů EU a mezi které jsou tyto peníze následně formou podpory rozličného spektra rozvojových aktivit zpětně přerozdělovány. Netřeba připomínat, že dynamicky rostoucí objem těchto prostředků a jejich významný podíl na rozpočtu EU dlouhodobě budí zvýšenou pozornost mnoha aktérů s různými záměry, nicméně veřejný zájem velí usilovat o maximální efektivitu jejich využívání (Tepe et al., 2021).

V dané souvislosti by jedna z klíčových schopností garantů implementace kohezní politiky měla spočívat v adekvátním reagování na dynamiku v prostředí a přizpůsobování pravidel implementace tak, aby kohezní politika dokázala čelit změnám a novým výzvám. V tomto smyslu práce přináší cenné poznatky, které lze využít v rámci aktuální debaty o budoucnosti kohezní politiky ve snaze o zvýšení její efektivity a zdůraznění potřeby změny orientace

politiky ve prospěch většího využívání výkonových ukazatelů a orientace na výsledky (Margaras a Alvarez, 2025). Poznatky jsou také využitelné s ohledem na přípravu legislativy pro nadcházející programovací období 2028-2034, které podle dosavadních návrhů⁶² počítá s rozpočtem pro kohezní politiku na úrovni 450 mld. EUR (Evropská komise, 2025c), tedy opět s poměrně výrazným, přibližně 15%, navýšením oproti aktuálně probíhajícímu období 2021-2027.

Empirický výzkum, provedený v rámci této habilitační práce, v zásadě potvrdil závěry mnoha předchozích studií o poměrně nejasném působení značné části prostředků implementovaných pomocí fondů kohezní politiky, a také vyšší průkaznost působení v oblasti ekonomické dimenze rozvoje. Také bylo zjištěno, že kohezní politika působí na snižování regionálních disparit jen minimálně, a to nezřídka i negativním způsobem, což nepříspěvá k dosahování jejího stěžejního cíle, ale právě naopak.

Dále bylo zjištěno, že působení kohezní politiky se fakticky projevuje velmi diferencovaně a v relativně omezeném rozsahu, často pouze v návaznosti na jednotlivé fondy. V úhrnu také opakovaně dochází ke střetu pozitivních efektů s efekty negativními, a tedy vzájemnému utlumování rozvojových impulzů, které kohezní politika svými finančními prostředky pomáhá iniciovat.

Ačkoliv diskuse konkrétních problémových regionů a řešení jejich specifických problémů není primárním cílem této práce, je možné jako typický příklad selhání implementace v daném kontextu uvést region CZ04, respektive český region Severozápad. Tento region, s dlouhodobě nadprůměrným podílem nezaměstnaných a podprůměrnou ekonomickou výkonností, který byl dokonce opakovaně definován jako problémový usneseními vlády ČR č. 344/2013 a č. 826/2015, vykazuje zvýšenou kumulaci negativních dopadů kohezní politiky na rozvoj v ekonomické i sociální dimenzi rozvoje. Tento zjevný paradox, kdy implementace kohezní politiky poškozuje přesně ten typ regionu, na který je její asistence primárně zacílena, nepochybně vyžaduje další pozornost.⁶³

V návaznosti na uvedené je hlavním poselstvím pro aplikační sféru sdělení, že kohezní politika sice určité výsledky vykazuje, ale minimálně v posledních dvou ukončených programovacích obdobích dost dobře nefungovala. V kontextu tohoto zjištění provedený výzkum detailně

⁶² k 31. květnu 2026

⁶³ S ohledem na rozsah hodnoceného období (2007-2022) lze zřejmě předpokládat, že tzv. „kauza ROP Severozápad“ spojená se zneužíváním prostředků z fondů kohezní politiky v letech 2009-2011, by měla v kontextu provedené analýzy sehrát pouze epizodní roli a její dopad na výsledky by neměl být zásadní.

zmapoval prokazatelný výskyt a charakter působení kohezní politiky v rámci ekonomické a sociální dimenze rozvoje napříč zeměmi a regiony EU. Tyto znalosti jsou užitečné v rámci studia konkrétních příčin a odhalování faktorů, které jsou pro implementaci kohezní politiky v jednotlivých zemích a konkrétních regionech překážkou.

V daném smyslu lze v obecné rovině doporučit zvýšení akcentu na hledání inovativních způsobů, jak zajistit posílení a rozšíření dopadů kohezní politiky do vyššího počtu regionů, zvláště pak do sociální dimenze rozvoje. Spolu s tím je také třeba hledat nástroje, které zajistí posílení dopadů kohezní politiky do oblasti snižování regionálních disparit. Ukázalo se, že aktuální pravidla a nastavení vícefondového financování nedokážou v rámci implementace kohezní politiky zajistit očekávané výsledky a pozitivně působit na pokles regionálních disparit ani růst rozvojového potenciálu ve většině regionů. V tomto smyslu lze doporučit zásadnější revizi aktuálního systému s možností jeho transformace. V obecné rovině se nabízí např. posílení koncentrace prostředků, které lze dominantněji alokovat do nižšího množství regionů a na nižší množství priorit. S tím však je třeba také doporučit důslednější dohled nad celým procesem vyhodnocování dopadů, a to jak v rovině ex-ante, tak i ongoing a ex-post evaluace rozvojových intervencí.

Výstupy těchto hodnocení by pak bylo vhodné pružněji reflektovat v pravidlech implementace kohezní politiky. Nutno připustit, že s ohledem na dosavadní princip prolínání implementace navazujících programovacích období je problém včasného a pružného zohledňování výstupů evaluací (zvláště pak ex-post evaluací) v pravidlech pro budoucí implementaci obtížně řešitelný. Tento problém však existuje a pro dosahování efektivní implementace kohezní politiky je značně limitující.

V návaznosti na výše uvedená obecná zjištění a doporučení však z části výzkumu zaměřené na hledání příčin v heterogenitě účinnosti kohezní politiky vyplývá i několik poměrně konkrétních praktických implikací a doporučení:

- Pro úspěšnou implementaci prostředků čerpaných z fondů kohezní politiky je zřejmě stěžejní dosažení určité minimální úrovně v některých oblastech rozvoje.
 - ⇒ Potřeba větší diferenciací priorit kohezní politiky, která by měla více zohledňovat připravenost a absorpční kapacitu podporovaného území.

- Existuje riziko, že kohezní politika přispívá ke stabilizaci existujících struktur, namísto aby podporovala strukturální transformaci a posun rozvojové dynamiky na příznivější rozvojové trajektorie.
 - ⇒ Potřeba posunu evaluačního rámce kohezní politiky od vyhodnocování úrovní indikátorů a klasifikace rozvinutosti primárně podle HDP na obyvatele k systematickému monitorování a vyhodnocování rozvojových trajektorií.
- Účinnost implementace kohezní politiky je do značné míry podmíněna schopností participace aktérů při zohledňování odlišností v národních i regionálních kontextech při sestavování specifických kombinací rozvojových intervencí.
 - ⇒ Potřeba podpory budování a rozvoje národních a regionálních institucí.
- Dosavadní mechanismus alokace prostředků dominantně určený úrovní HDP na obyvatele se jeví jako překonaný.
 - ⇒ Potřeba úpravy alokačního klíče tak, aby vedle ekonomické výkonnosti reflektoval rozvoj v širším pojetí, včetně jeho dynamiky, ale také nové výzvy, kterým regiony stále intenzivněji čelí.

Doporučení úpravy alokačního klíče je dále podpořeno okrajově představenou problematiku rivalitního schématu a „vychytralého“ jednání některých států. Situace, kdy některé členské státy EU mohou jednoduchou a zcela legální administrativní úpravou hranic svých regionů získat dodatečné prostředky na úkor jiných zemí, se jeví být dlouhodobě neudržitelná. Zvláště v situaci, kdy počet těchto úprav narůstá.

Za ryze praktický přínos práce lze považovat i představenou inovativní metodiku hodnocení účinnosti kohezní politiky, která umožňuje posunout výzkum problematiky od korelace ke kauzalitě. Respektive několika stupňový proces založený na standardních výpočetních metodách, které poskytují bezplatné a volně šiřitelné nebo v akademické i decizní sféře běžně dostupné softwarové nástroje.

V neposlední řadě lze za praktické přínosy habilitační práce shledávat také přínosy pro pedagogickou činnost autora realizovanou na Fakultě ekonomicko-správní Univerzity Pardubice. Konkrétně poslouží k rozšíření obsahu přednášených témat a studijních materiálů, a to zejména v předmětech:

- Regionální rozvoj a politika, který je součástí magisterského studijního programu Řízení rozvoje obcí a regionů,
- Regionalistika a regionální politika, který je součástí magisterského studijního programu Hospodářská politika a veřejná správa,
- Regionalismus a veřejná správa, který je součástí bakalářského studijního programu Hospodářská politika a veřejná správa.

7.3 Limitace provedení výzkumu

Evaluační kohezní politiky čelí několika významným omezením a výzvám, které do značné míry vyplývají ze složitosti politiky samotné, ale také z obtíží spojených s měřením dopadů veřejných intervencí v oblasti regionálního rozvoje. Ačkoliv o modelování alternativních scénářů reality a jejich využití k hodnocení intervencí veřejných politik usilují kontrafaktuální přístupy (Crescenzi a Giua, 2017; Rubin, 2005), zcela zásadní omezení souvisí s nemožností zodpovědět s naprostou jistotou kardinální otázku: Jak by se regiony vyvíjely, kdyby kohezní politika neexistovala?

S ohledem na metodiku výzkumu, která vychází z pozitivistického evaluačního paradigmatu lze zejména uvést, že pozitivistické přístupy jsou tradičně spojeny s nemožností identifikovat v regionech vyčerpávajícím způsobem veškeré impulzy, souvislosti a dopady ekonomických a sociálních proměn. Každý region je totiž determinován specifickými exogenními i endogenními faktory, ale také rozvojovými trajektoriemi působícími na různých úrovních. Tato unikátnost regionů pak logicky komplikuje hodnocení intervencí realizovaných v rámci širokého spektra rozvojových i sektorových politik, jejichž specifické působení je velmi obtížné izolovat.

S uvedenými metodickými omezeními souvisí také limitované vypovídací schopnosti použitých dat. Statistická data mohou jen v omezené míře zachytit komplexní podstatu regionů jako složitých socio-ekonomických systémů. V praktické rovině pak hodnocení účinnosti politik navíc ovlivňují obtížně zachytitelné jevy jako zpoždění dopadů investic a jejich rozložení v čase, nepřímé efekty investic, institucionální zázemí, jakož i řada dalších problémů, které jsou do značné míry diskutovány v předchozích kapitolách a které jsou velmi obsáhle zdokumentovány odbornou literaturou (Fuest 2024; Heinemann et al., 2024; Crescenzi a Giua, 2020; Bauhr a Charron, 2020).

Limitací, která ovlivňuje interpretaci výstupů, je pak logicky i specifické zaměření výzkumného problému a volba konkrétních metod, které směřují k jeho řešení, ale které jsou samy spojeny s různými typy předpokladů a omezení. Jak uvádí Marzinotto (2012), tyto rozdíly lze považovat za jedny z hlavních důvodů nekonsensuálních výsledků ve výzkumu zaměřeném na hodnocení dopadů kohezní politiky.

V kontextu provedeného výzkumu lze zejména podotknout, že aplikovaná metoda hodnocení vztahů na základě přístupu Grangerovy kauzality není nutně spojena s existencí kauzality v pravém slova smyslu. Za omezení, které částečně limituje interpretaci výsledků lze také považovat skutečnost, že vedle standardní Fischerovy hladiny významnosti ($\alpha = 0,05$), jsou výsledky považovány za relevantní také na méně striktní hladině významnosti ($\alpha = 0,10$), ve společenských vědách však rovněž poměrně často využívané (Kim a Inyeob Ji, 2015). Dále pak lze jmenovat limitaci vyplývající z aplikace metod na relativně krátké časové řady nebo absenci dat pro některé regiony, které nebylo možné do analýzy zahrnout, respektive omezení, která se odvíjí od délky hodnocených programovacích období a dostupnosti dat.

V neposlední řadě je také třeba uvést velmi specifická omezení spočívající například v nízkém počtu jednoznačných výsledků u analýzy působení prostředků z fondů v sociální dimenzi rozvoje nebo omezené vypovídací schopnosti analýzy disparit v zemích s velmi nízkým počtem regionů.

Pro komparativní část výzkumu je pak limitující zejména zjednodušování výsledků předchozí části výzkumu prostřednictvím základních statistických charakteristik typu střední hodnota a kvartily. S ohledem na rozsah vzorku regionů, počet sledovaných ukazatelů, délku sledovaného období a možnosti interpretace výsledků se však i v tomto případě jedná o omezení vyžádané okolnostmi.

I přes všechna uvedená omezení však z provedeného výzkumu vyplývá několik významných závěrů. Způsob aplikace použitých metod, včetně limitů jejich interpretace, vhodnost datových vstupů i některé dílčí výsledky již byly verifikovány v rámci procesu nezávislého recenzního řízení. Jsou také nosnými pilíři řady autorových výstupů v indexovaných vědeckých časopisech i jiných typech vědeckých publikací.

7.4 Možná zacílení dalšího výzkumu

V návaznosti na výsledky provedeného výzkumu lze uvažovat, že v rámci následujícího bádání by měla být zvláštní pozornost věnována zejména případům, ve kterých bylo opakovaně identifikováno negativní působení kohezní politiky. Takové působení je totiž z hlediska obhájení vynakládaných prostředků nejvíce alarmující. Podobně však vyžadují pozornost regiony, ve kterých bylo opakovaně identifikováno pozitivní působení kohezní politiky, protože mohou pomoci při odhalování klíčových faktorů úspěchů její implementace. Vedle toho, z výsledků analýzy vyplývá, že ve značné části regionů zůstávají efekty působení kohezní politiky na rozvoj i rozsah regionálních disparit velmi nejasné.

V tomto kontextu lze pro navazující výzkum doporučit hledání dalších inovativních nástrojů a metod, kterými lze kohezní politiku systematicky evaluovat. Jako relevantní se také jeví rozšíření počtu sledovaných indikátorů a obecně datových vstupů, které budou schopny detailněji vyhodnocovat rozvojové vzorce a trajektorie v konkrétních regionech a jejich možné vazby na prostředky implementované z fondů kohezní politiky. Takové rozšíření disponuje potenciálem hlubšího pochopení dynamiky rozvojových procesů, ale také vazeb kohezní politiky na vývoj procesů stojících za regionální diferenciací.

Výstupy analýzy dále zdůraznily i několik nedořešených inspirativních otázek. Předně jde o odhalení důvodů: Proč je působení kohezní politiky výrazně lépe identifikovatelné a s ohledem na efekt přijatelnější v ekonomické dimenzi rozvoje, zatímco v sociální dimenzi jsou účinky převážně nejasné nebo negativní? Také se nabízí otázka: Proč je v rozvojových tendencích relativně časté pozitivní spolupůsobení prostředků implementovanými z ERDF a ESF, ale prostředky implementované skrze CF do komplementárních vazeb s těmito fondy zpravidla nevstupují? V návaznosti na snahu o identifikaci determinant, které účinnost kohezní politiky podporují se pak nabízí otázka: Proč je kohezní politika účinná v regionech se spíše horší rozvojovou dynamikou?

Lze se domnívat, že pokračující výzkum s ambicí nalezení odpovědí na tyto výzkumné otázky skýtá potenciál dalšího významného posunu dosavadního stavu poznání v klíčové oblasti hodnocení implementace dopadů veřejných politik. Vedle toho je však třeba také zmínit vhodnost pokračování výzkumu ve směru prohloubení formulovaných implikací a doporučení, které by přiblížilo jejich faktickou implementaci.

ZÁVĚR

Kohezní politika dlouhodobě patří mezi klíčové pilíře evropské integrace. Její východiska však byla formulována na konci minulého století, a i přes vývoj, který od té doby zaznamenala, dostatečně neakcentuje principiální změny v ekonomice a společnosti, a dokonce ani posun těžiště kohezní politiky, vyplývající z východního rozšíření EU a integrace postkomunistických ekonomik. Současně lze tvrdit, že se jí nedaří adekvátně vypořádat se se zásadní kvantitativní i kvalitativní přeměnou od poměrně specificky zaměřeného investičního nástroje, který měl v době svého vzniku za úkol zejména systematicky podporovat rozvojový potenciál relativně malého počtu méně rozvinutých regionů zemí Mediteránu. Přeměnou do podoby univerzálního masivního investičního nástroje na řešení širokého spektra dlouhodobých problémů, aktuálních výzev, implementaci vyvíjejících se politických priorit i specifických zájmů aktérů rozvoje působících na různých úrovních. To vše navíc v mnohem početnějším a diferencovanějším vzorku regionů, čímž se v daném kontextu vzdaluje od dosahování vlastního primárního cíle. Respektive, snižování regionálních disparit a podpory vyváženého rozvoje území napříč EU, jak je definováno článkem 174 Smlouvy o fungování EU.

Po rozsáhlé diskusi širšího kontextu a aktuálních výzev práce upíná pozornost na problematiku evaluace kohezní politiky. V tomto smyslu nejprve charakterizuje dynamiku ve vývoji přístupu k evaluaci a vymezuje stěžejní evoluční etapy, na něž navazuje problematikou možností metodického uchopení evaluace a komparace výchozích přístupů. Dále shrnuje hlavní oblasti témat a dosud nejčastěji řešených výzkumných otázek, ale také hlavní výstupy dosavadního výzkumu.

Nutno podotknout, že ačkoliv je efektivita kohezní politiky soustavně diskutována a testována, a přestože je odborná literatura k tématu relativně rozsáhlá, v otázce faktické účinnosti a dopadů kohezní politiky do území jsou výstupy empirického výzkumu poměrně vzácné a interpretačně omezené. Výzkum se navíc často zaměřuje na konkrétní problémy vybraných zemí, regionů nebo fondů, ale postrádá ambici komplexnějšího uchopení a zhodnocení problematiky. Metodologická roztržitost pak přináší v mnoha ohledech nejasné či protichůdné závěry a odborná komunita je v otázce efektivit kohezní politiky stále poměrně daleko od nalezení širšího konsensu.

V návaznosti na uvedený kontext tato habilitační práce reaguje na skutečnost, že efektivita kohezní politiky na agregované úrovni není ve vztahu k cíli kohezní politiky dostatečně probádanou oblastí a její výzkum dosud nepřinesl jednoznačné výsledky. Díky nedávnému

zveřejnění oficiálních ročních časových řad o reálném vývoji toků peněžních prostředků z jednotlivých fondů kohezní politiky do jednotlivých regionů se však nabídla unikátní možnost tuto mezeru ve výzkumu alespoň částečně zacetit.

Tato práce se proto chopila nabízené možnosti a na publikovaná data inovativním způsobem aplikuje kombinaci standardních matematicko-statistických a ekonometrických metod. Přitom posouvá výzkum od omezeného hodnocení spoléhajícího na principy korelace k sofistikovanějšímu hodnocení kauzality, aby objektivně posoudila účinnost kohezní politiky ve vazbě na snižování regionálních disparit a vyvážený rozvoj území napříč EU. Konkrétně je pozornost zaměřena na ekonomickou a sociální dimenzi rozvoje, které jsou reprezentovány ukazateli hrubého domácího produktu a zaměstnanosti. Respektive, výchozími rozvojovými indikátory, které ve zprávách o průběhu implementace kohezní politiky využívá i Evropská komise.

Souhrnně lze uvést, že z části výzkumu zaměřené na účinnost kohezní politiky vyplývá několik významných závěrů. Zaprvé, že prostředky z fondů kohezní politiky nepůsobí na vývoj regionálních disparit pozitivně. Z analýzy vyplývá, že implementace fondů kohezní politiky sice má na vývoj regionálních disparit určité dopady, ty jsou však častěji negativní nebo je efekt jejich působení velmi slabý a nejasný.

Zadruhé je z výsledků zřejmé, že prostředky z fondů kohezní politiky pozitivně působí pouze na ekonomický potenciál rozvoje území, nikoliv však na sociální potenciál rozvoje. I v rámci ekonomického potenciálu rozvoje jsou ale výsledky výrazně diferencované a v obecné rovině se za funkční jeví pouze některé dílčí oblasti kohezní politiky, které se navíc projevují sice ve statisticky významném, avšak omezeném počtu regionů.

Třetím z významných poznatků je zjištění, že účinnost fondů se značně liší, a to zejména v kontextu působení kohezní politiky na vývoj regionálních disparit. Určité, přestože nižší, rozdíly jsou nicméně patrné i v kontextu působení jednotlivých fondů na vývoj rozvojových dimenzí. Rozdíly mezi fondy jsou však dobře patrné i v dalších aspektech, zejména v časové prodlevě mezi okamžikem implementace a okamžikem, kdy se prostředky začnou projevovat na vývoji sledovaných rozvojových indikátorů.

Začtvrté, výzkum prokazuje, že v otázce účinnosti kohezní politiky jsou i mezi jednotlivými zeměmi poměrně významné rozdíly. Vedle tradičně uváděné rozdílnosti vyplývající ze západovýchodního gradientu byly odlišné vzorce působení fondů kohezní politiky odhaleny i mezi zeměmi Mediteránu, pro které byla kohezní politika historicky primárně určena

a postkomunistickými zeměmi, které jsou aktuálně hlavními beneficienty. I mezi zeměmi jsou významné rozdíly nejen v četnosti působení, ale také z hlediska zpoždění, se kterým se působení kohezní politiky obvykle projeví.

Zjištění značných analogií mezi výstupy provedené analýzy a výstupy v odborných časopisech aktuálně velmi intenzivně diskutovaným konceptem regionální rozvojové pasti vedlo k prohloubení výzkumu, které bylo realizováno právě v logice uváděného konceptu. Z této komparativní části výzkumu usilující o nalezení determinant, které lze s účinností kohezní politiky spojovat, pak vyplývá, že spíše než s konkrétním indikátorem nebo oblastí indikátorů, lze za determinantu účinnosti kohezní politiky zřejmě považovat dosažení určité minimální úrovně rozvoje, a to napříč více dimenzemi a ukazateli. V návaznosti na tato zjištění bylo formulováno několik praktických implikací a doporučení pro úpravu rámce, ve kterém je kohezní politika v současné době implementována.

Závěrem lze shrnout, že i přes určitá metodická a interpretační omezení je s výstupy habilitační práce možné spojovat hned několik teoretických a praktických přínosů. Výstupy dosažené aplikací inovativní metodiky jsou významné pro dlouhodobou a obsáhlou diskusi ve stěžejní oblasti oboru regionální a veřejné ekonomie, kterou je problematika hodnocení efektivity realizovaných veřejných politik. Zjištěné implikace jsou využitelné představiteli a orgány decizní sféry na úrovni regionů, ale zejména jsou cenné pro vrcholové ústřední garanty, kteří formulují pravidla implementace veřejných politik, dohlíží na jejich dodržování a nesou hlavní podíl politické odpovědnosti za transparentní a účelné vynakládání prostředků. Výstupy jsou aktuální zejména v rámci probíhající debaty o budoucnosti kohezní politiky a s ohledem na přípravu legislativy pro nadcházející programovací období 2028-2034. Relevantní však zřejmě mohou být i prospektivně, tedy pro přípravu budoucích programovacích období. Vedle výše uvedených přínosů však práce poukazuje také na několik nedořešených problémů a formuluje inspirativní otázky, na které by bylo vhodné zacílit pozornost v rámci navazujícího výzkumu.

POUŽITÁ LITERATURA

- 1) Adascalitei, D. (2017). *Evaluationg the Communication of Cohesion Policy*. Glasgow: Cohesify. <https://www.cohesify.eu/2017/12/07/evaluating-communication-cohesion-policy>
- 2) Akaike, H. (1974). A new look at the statistical model identification. *IEEE Transactions on Automatic Control*, 19(6), 716-723. <https://doi.org/10.1109/TAC.1974.1100705>, MR 0423716
- 3) Alba, D. (2025). *Evaluation of the Cohesion policy in 2021-2027*. Brussels: European Commission. https://www.degeval.org/fileadmin/content/Z02_Arbeitskreise/AK_Strukturpolitik/Evaluation_of_cohesion_policy_2021-2027.pdf
- 4) Albanese, G., Barone, G., & de Blasio, G. (2023). The impact of place-based policies on interper-sonal income inequality. *Economica*, 90(358), 508-530. <https://doi.org/10.1111/ecca.12465>
- 5) Albanese, G., de Blasio, G., & Incoronato, L. (2024). Government Transfers and Votes for State Intervention. *American Economic Journal: Economic Policy*, 16(3), 451-80. <https://doi.org/10.1257/pol.20220452>
- 6) Albanese, G., Carrieri, V., Ferrara, A., & Speziali, M. (2025). Beyond GDP: assessing the impact of the 2007–13 EU Cohesion Policy. *Regional Studies*, 59(1), 2352532. <https://doi.org/10.1080/00343404.2024.2352532>
- 7) Andor, L. (2020). Cohesion and Stabilisation in the Future MFF. In: B. Laffan, & A. de Feo (Eds.), *EU Financing for Next Decade Beyond the MFF 2021-2027 and the Next Generation EU*, 127-138. Florence: EUI.
- 8) Antonie, R. (2024). Evaluation in the EU: An Insight into the Ecosystem, Practices, and Challenges. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 71, 5-22. <https://doi.org/10.24193/tras.71E.1>
- 9) Armstrong, H., & Wells, P. (2006). Structural Funds and the Evaluation of Community Economic Development Initiatives in the UK: A Critical Perspective. *Regional Studies*, 40(2), 259-272. <https://doi.org/10.1080/00343400600600645>
- 10) Artelaris, P., & Petrakos, G. (2016). Intraregional spatial inequalities and regional income level in the European Union: Beyond the inverted-u hypothesis. *International Regional Science Review*, 39(3), 291-317. <https://doi.org/10.1177/0160017614532652>
- 11) Arthur, W. (1994). *Increasing returns and path dependence in the economy*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- 12) Asatryan, Z., & Birkholz, C. (2024). Beyond Additionality: The Impact of EU Cohesion Policy on Investments by the Member States. In: F. Heinemann, Z. Asatryan, & C. Birkholz (Eds.), *The Future of EU Cohesion*, 139-166. Mannheim: ZEW.
- 13) Asatryan, Z., Birkholz, C., & Heinemann, F. (2024). The Heterogenous Output-Impacts of EU Cohesion Policy - A Review of Recent Literature. In: F. Heinemann, Z. Asatryan, & C. Birkholz (Eds.), *The Future of EU Cohesion*, 218-234. Mannheim: ZEW.
- 14) Asatryan, Z., Birkholz, C., & Heinemann, F. (2025). Evidence-based policy or beauty contest? An LLM-based meta-analysis of EU cohesion policy evaluations. *International Tax and Public Finance*, 32(2), 625-655. <https://doi.org/10.1007/s10797-024-09875-4>
- 15) Aspide, A., & DiGiuseppe, M. (2025). The mass politics of public debt, immigration, and austerity. *Journal of European Public Policy*, [early access], 1-29. <https://doi.org/10.1080/13501763.2025.2510523>

- 16) Azariadis, C. (1996). The economics of poverty traps part one: Complete markets. *Journal of Economic Growth*, 1(4), 449-486. <https://doi.org/10.1007/BF00150197>
- 17) Baas, T., & Bruecker, H. (2011). EU Eastern Enlargement: The Benefits from Integration and Free Labour Movement. *CESifo DICE Report*, 9(2), 44-51. <https://hdl.handle.net/10419/167037>
- 18) Bachtler, J. (2022). Cohesion policy - Where has it come from? Where is it going? *ECA Journal*, X(1), 6-12.
- 19) Bachtler, J., Begg, I., Charles, D., & Polverari, L. (2017). The long-term effectiveness of EU Cohesion Policy. In J. Bachtler, J., P. Berkowitz, S. Hardy, & T. Muravska, (Eds.), *EU Cohesion Policy: Reassessing performance and direction*, 11-20. New New York: Taylor & Francis.
- 20) Bachtler, J., & Mendez, C. (2020). Cohesion Policy. In H. Wallace, M. Pollack, C. Roederer-Rynning, & A. Young (Eds.), *Policy-Making in the European Union*, 232-253. Oxford: University Press. <https://doi.org/10.1093/hepl/9780198807605.003.0010>
- 21) Bachtler, J., Mendez, C., & Orazé, H. (2014). From conditionality to Europeanization in Central and Eastern Europe: Administrative performance and capacity in cohesion policy. *European Planning Studies*, 22(4), 735-757. <https://doi.org/10.1080/09654313.2013.772744>
- 22) Bachtler, J., & Michie, R. (1995). A New Era in EU Regional Policy Evaluation? The Appraisal of the Structural Funds. *Regional Studies*, 29(8), 745-752. <https://doi.org/10.1080/00343409512331349353>
- 23) Bachtler, J., Polverari, L., Assirelli Pandolfi, C., Mendez, C., Ferry, M., Sanchez Esteban, V., & Ogilvie, J. (2020). *The use of technical assistance for administrative capacity building in the 2014-2020 period*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- 24) Bachtler, J., & Wren, C. (2006). Evaluation of European Union Cohesion policy: research questions and policy challenges. *Regional Studies*, 40(2), 143-153. <https://doi.org/10.1080/00343400600600454>
- 25) Bachtroegler, J., Fratesi, U., & Perucca, G. (2020). The influence of the local context on the implementation and impact of EU Cohesion Policy. *Regional Studies*, 54(1), 21-34. <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1551615>
- 26) Bachtroegler, J., Hammer, C., Reuter, W., & Schwendinger, F. (2019) Guide to the galaxy of EU regional funds recipients: evidence from new data. *Empirica*, 46(1), 103-150. <https://doi.org/10.1007/s10663-018-9427-5>
- 27) Bachtroegler, J., & Oberhofer, H. (2018). Euroscepticism and EU Cohesion Policy: The Impact of Micro-Level Policy Effectiveness on Voting Behaviour. *WIFO Working Papers*, 567, 1-32.
- 28) Baldwin, R. (2005). The Real Budget Battle: Une crise peut en cacher une autre. *CEPS Policy Briefs*, 76, 1-21.
- 29) Balland, P., & Boschma, R. (2025). An evolutionary approach to regional development traps in Europe. *Regional Studies*, 59(1), 2586708. <https://doi.org/10.1080/00343404.2025.2586708>
- 30) Balland, P., Boschma, R., & Ravet, J. (2019). Network dynamics in collaborative research in the EU, 2003–2017. *European Planning Studies*, 27(9), 1811-1837. <https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1641187>

- 31) Barca, F. (2009). *Agenda for a reformed cohesion policy: A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations*. Brussels: European Communities.
- 32) Barca, F., McCann, P., & Rodriguez-Pose, A. (2012). The case for regional development intervention: Place-based versus place-neutral approaches. *Journal of Regional Science*, 52(1), 134-152. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.2011.00756.x>
- 33) Barone, G., David, F., & de Blasio, G. (2016). Boulevard of broken dreams: The end of EU funding. *Regional Science and Urban Economics*, 60(C), 31-38. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2016.06.001>
- 34) Barone, G., de Blasio, G., & Gentili, E. (2025). Politically connected cities: Italy 1951–1991. *Journal of Urban Economics*, 14, 103733. <https://doi.org/10.1016/j.jue.2024.103733>
- 35) Barro, R., & Sala-i-Martin, X. (2004). *Economic Growth*. Cambridge: MIT Press.
- 36) Bartik, T. (2020). Using place-based jobs policies to help distressed communities. *Journal of Economic Perspectives*, 34(3), 99-127. <https://doi.org/10.1257/jep.34.3.99>
- 37) Batory, A. (2021). A free lunch from the EU? Public perceptions of corruption in cohesion policy expenditure in post-communist EU member states. *Journal of European Integration*, 43(6), 651-666. <https://doi.org/10.1080/07036337.2020.1800681>
- 38) Bauhr, M., & Charron, N. (2020). The EU as a savior and a saint? Corruption and public support for redistribution. *Journal of European Public Policy*, 27(4), 509-527. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1578816>
- 39) Baumol, W. (1986). Productivity Growth, Convergence, and Welfare: What the Long-Run Data Show. *The American Economic Review*, 76(5), 1072-1085.
- 40) Becker, P. (2018). The reform of European cohesion policy or how to couple the streams successfully. *Journal of European Integration*, 41(2), 147-168. <https://doi.org/10.1080/07036337.2018.1553964>
- 41) Becker, S., Egger, P., & von Ehrlich, M. (2010). Going NUTS: The effect of EU Structural Funds on regional performance. *Journal of Public Economics*, 94(9-10), 578-590. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2010.06.006>
- 42) Becker, S., Egger, P., & von Ehrlich, M. (2012). Too much of a good thing? On the growth effects of the EU's regional policy. *European Economic Review*, 56(4), 648-668. <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2012.03.001>
- 43) Becker, S., Egger, P., & von Ehrlich, M. (2013). Absorptive capacity and the growth and investment effects of regional transfers: A regression discontinuity design with heterogeneous treatment effects. *American Economic Journal*, 5(4), 29-77. <https://doi.org/10.1257/pol.5.4.29>
- 44) Becker, S., Egger, P., & von Ehrlich, M. (2018). Effects of EU Regional Policy: 1989-2013. *Regional Science and Urban Economics*, 69, 143-152. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2017.12.001>
- 45) Becker, S., Fetzer, T., & Novy, D. (2017). Who voted for Brexit? A comprehensive district-level analysis. *Economic Policy*, 32(92), 601-650. <https://doi.org/10.1093/epolic/eix012>
- 46) Bekker, S. (2021) The EU's Recovery and Resilience Facility: A Next Phase in EU Socioeconomic Governance?. *Politics and Governance*, 9(3), 175-185. <http://doi.org/10.17645/pag.v9i3.4290>

- 47) Benjamini, Y., De Veaux, R., Efron, B., Evans, S., Glickman, M., Graubard, B., He, X., Meng, X., Reid, N., Stigler, S., Vardeman, S., Wickle, C., Wright, T., Young, L., & Kafadar, K. (2021). The ASA president's task force statement on statistical significance and replicability. *Annals of Applied Statistics*, 15(3), 1084-1085. <https://doi.org/10.1214/21-AOAS1501>
- 48) Bergs, R., & Budde, R. (2022). The potential of small-scale spatial data in regional science. *Review of Regional Research*, 42(2), 97-110. <https://doi.org/10.1007/s10037-022-00172-3>
- 49) Berkowitz, P., Monfort, P., & Pienkowski, J. (2020). Unpacking the growth impacts of European Union Cohesion Policy: transmission channels from Cohesion Policy into economic growth. *Regional Studies*, 54(1), 60-71. <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1570491>
- 50) Berkowitz, P., Storper, M., & Herbertson, M. (2025). Place-Based Policies of the European Union: Contrasts and Similarities to the US Experience. *NBER Working Paper 33513*. <https://www.nber.org/papers/w33513>
- 51) Biedka, W., Herbst, M., Rok, J., & Wojcik, P. (2022). The local-level impact of human capital investment within the EU cohesion policy in Poland. *Papers in Regional Science*, 101(2), 303-326. <https://doi.org/10.1111/pirs.12648>
- 52) Blankart, C., & Ehmke, D. (2015). Overcoming the Rent-Seeking Defect in Regional Policy: Time to Re-think the Institutional Design. *CESifo DICE Report*, 13(3), 44-48.
- 53) Boc, E. (2020). Brain Drain in the EU: Local and Regional Public Policies and Good Practices. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 59, 23-39. <http://doi.org/10.24193/tras.59E.2>
- 54) Boldrin, M., & Canova, F. (2001). Inequality and convergence in Europe's regions: reconsidering European regional policies, *Economic Policy*, 16(32), 206-253, <https://doi.org/10.1111/1468-0327.00074>
- 55) Boumans, D., & Ferry, M. (2019). Networks and efficient policy implementation: Insights from cohesion policy. *Evaluation*, 25(4), 411-429. <https://doi.org/10.1177/1356389019855096>
- 56) Brandsma, A., Ciaian, P., & Kancs, A. (2010). The Role of Additionality in the EU Cohesion Policies: An Example of Firm-Level Investment Support. *EERI Research Paper Series*, 2010(46), 1-20. <https://hdl.handle.net/10419/142606>
- 57) Brandsma, A., Kancs, A., Monfort, P., & Rillaers, A. (2015). RHOMOLO: A dynamic spatial general equilibrium model for assessing the impact of cohesion policy. *Papers in Regional Science*, 94(S1), 197-222. <https://doi.org/10.1111/pirs.12162>
- 58) Breidenbach, P., Mitze, T., & Schmidt, C. (2019). EU regional policy and the neighbour's curse: Analyzing the income convergence effects of ESIF funding in the presence of spatial spillovers. *Journal of Common Market Studies*, 57(2), 388-405. <https://doi.org/10.1111/jcms.12807>
- 59) Bremer, B., Kuhn, T., Meijers, M., & Nicoli, F. (2023). In this together? Support for European fiscal integration in the COVID-19 crisis. *Journal of European Public Policy*, 31(9), 2582-2610. <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2220357>
- 60) Britannica Dictionary. (2025). *Evaluate – Definition & Meaning*. Chicago: Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/dictionary/evaluate>

- 61) Calegari, E., Fabrizi, E., Guastella, G., & Timpano, F. (2021). EU regional convergence in the agricultural sector: Are there synergies between agricultural and regional policies? *Papers in Regional Science*, 100(1), 23-51. <https://doi.org/10.1111/pirs.12569>
- 62) Calegari, E., Ferrara, A., Freo, M., & Reggiani, A. (2023). The heterogeneous effect of European Union Cohesion Policy on regional well-being. *European Urban and Regional Studies*, 30(4), 311-318. <https://doi.org/10.1177/09697764231188304>
- 63) Cambridge Dictionary. (2025). *Evaluation*. Cambridge: Cambridge University Press & Assessment. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/evaluation>
- 64) Canova, F. & Pappa, E. (2025). The Macroeconomic Effects of EU Regional Structural Funds. *Journal of the European Economic Association*, 23(1), 327-360. <https://doi.org/10.1093/jeea/jvae031>
- 65) Capello, R., & Caragliu, A. (2021). Regional growth and disparities in a post-COVID Europe: A new normality scenario. *Journal of Regional Science*, 61(4), 710-727. <https://doi.org/10.1111/jors.12542>
- 66) Cavallaro, E., & Villani, I. (2021). Club Convergence in EU Countries: A Sectoral Perspective. *Journal of Economic Integration*, 36(1), 125-161. <https://doi.org/10.11130/jei.2021.36.1.125>
- 67) Cerqua, A., & Pellegrini, G. (2018). Are we spending too much to grow? The case of structural funds. *Journal of Regional Science*, 58(3), 535-563. <https://doi.org/10.1111/jors.12365>
- 68) Charron, N. (2023). *Citizen Attitudes toward EU Regional Policy*. Luxembourg: Office for EU publications. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/future-cohesion-policy/Expert_paper_Charron.pdf
- 69) Chebel, A. (2019). EU migration policy and border controls: from chaotic to cohesive differentiation. *Comparative European Politics*, 17(2), 192-208. <https://doi.org/10.1057/s41295-019-00159-4>
- 70) Christoffersen, P., & Diebold, F. (1998). Cointegration and Long-Horizon Forecasting. *Journal of Business & Economic Statistics*, 16(4), 450-458.
- 71) Coelho, M. (2019) Fiscal Stimulus in a Monetary Union: Evidence from Eurozone Regions. *IMF Economic Review*, 67(3), 573-617. <https://doi.org/10.1057/s41308-019-00084-2>
- 72) Cotella, G., & Dabrowski, M. (2021). EU Cohesion Policy as a driver of Europeanisation: a comparative analysis. In: D. Rauhut, F. Sielker, & A. Humer, (Eds.), *EU Cohesion Policy and Spatial Governance: Territorial, Social and Economic Challenges*, 48-65. Cheltenham: Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781839103582>
- 73) Crescenzi, R., Di Cataldo, M., & Giua, M. (2020). It's not about the money. EU funds, local opportunities, and Euroscepticism. *Regional Science and Urban Economics*, 84(C), 103556. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2020.103556>
- 74) Crescenzi, R., & Giua, M. (2017). Different approaches to the analysis of EU Cohesion Policy. In J. Bachtler, J., P. Berkowitz, S. Hardy, & T. Muravska, (Eds.), *EU Cohesion Policy: Reassessing performance and direction*, 21-32. New York: Taylor & Francis.
- 75) Crescenzi, R., & Giua, M. (2020). One or many Cohesion Policies of the European Union? On the differential economic impacts of Cohesion Policy across member states. *Regional Studies*, 54(1), 10-20. <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1665174>

- 76) Crescenzi, R., Di Cataldo, M., & Rodriguez-Pose, A. (2016). Government quality and the economic returns of transport infrastructure investment in European regions. *Journal of Regional Science*, 56(4), 555-582. <https://doi.org/10.1111/jors.12264>
- 77) Crucitti, F., Lazarou, N., Monfort, P., & Salotti, S. (2023). Where does the EU cohesion policy produce its benefits? A model analysis of the international spillovers generated by the policy, *Economic Systems*, 47(3), 101076. <https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2023.101076>
- 78) Crucitti, F., Lazarou, N., Monfort, P., & Salotti, S. (2024). The impact of the 2014–2020 European Structural Funds on territorial cohesion. *Regional Studies*, 58(8), 1568-1582. <https://doi.org/10.1080/00343404.2023.2243989>
- 79) Csaky, Z. (2025). *Freezing EU funds: An effective tool to enforce the rule of law?*. Brussels: Centre for European Reform. <https://www.cer.eu/insights/freezing-eu-funds-effective-tool-enforce-rule-law>
- 80) Cunico, G., Aivazidou, E., & Mollona, E. (2021). Beyond financial proxies in Cohesion Policy inputs' monitoring: A system dynamics approach. *Evaluation and Program Planning*, 89, 101964. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2021.101964>
- 81) Dabrowski, M., Spaans, M., Fernandez-Maldonado, A. M., & Rocco, R. (2021). Cohesion Policy and the citizens' perceptions of the EU: the role of communication and implementation. *European Planning Studies*, 29(5), 827-843. <https://doi.org/10.1080/09654313.2020.1805413>
- 82) Dall'Erba, S. (2005). Distribution of regional income and regional funds in Europe 1989–1999: An exploratory spatial data analysis. *The Annals of Regional Science*, 39(1), 121-148. <https://doi.org/10.1007/s00168-004-0199-4>
- 83) Dall'Erba, S. & Fang, F. (2017). Meta-analysis of the impact of European Union Structural Funds on regional growth. *Regional Studies*, 51(6), 822-832. <https://doi.org/10.1080/00343404.2015.1100285>
- 84) Dall'Erba, S., & Le Gallo, J. (2008). Regional convergence and the impact of European structural funds over 1989–1999: A spatial econometric analysis. *Papers in Regional Science*, 87(2), 219-245. <http://doi.org/10.1111/j.1435-5957.2008.00184.x>
- 85) Darvas, Z., Collin, A., Mazza, J., & Midoes, C. (2019). *Effectiveness of cohesion policy: learning from the project characteristics that produce the best results*. Brussels: Bruegel.
- 86) David, P. (1985). Clio and the economics of QWERTY. *American Economic Review*, 75(2), 332-337
- 87) De Dominicis, L. (2014). Inequality and Growth in European Regions: Towards a Place-based Approach. *Spatial Economic Analysis*, 9(2), 120-141. <https://doi.org/10.1080/17421772.2014.891157>
- 88) De Freitas, M., Pereira, F., & Torres, F. (2003). Convergence among EU regions, 1990–2001. *Intereconomics* 38(5), 270-275. <https://doi.org/10.1007/BF03031729>
- 89) De la Porte, C., & Jensen, M. (2021). The next generation EU: An analysis of the dimensions of conflict behind the deal. *Social Policy and Administration*, 55(2), 388-402. <https://doi.org/10.1111/spol.12709>
- 90) De Ruyter, A., Martin, R., & Tyler, P. (2021). Geographies of discontent: sources, manifestations and consequences. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 14(3), 381-393. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsab025>

- 91) Dellmuth, L., & Chalmers, A. (2018). All spending is not equal: European Union public spending, policy feedback and citizens' support for the EU. *European Journal of Political Research*, 57(1), 3-23. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12215>
- 92) Di Caro, P., & Fratesi, U. (2022). One policy, different effects: Estimating the region-specific impacts of EU cohesion policy. *Journal of Regional Science*, 62(1), 307-330. <https://doi.org/10.1111/jors.12566>
- 93) Di Caro, P., & Fratesi, U. (2023). The role of Cohesion Policy for sustaining the resilience of European regional labour markets during different crises. *Regional Studies*, 57(12), 2426-2442. <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2118252>
- 94) Di Cataldo, M. (2017). The impact of EU Objective 1 funds on regional development: Evidence from the U.K. and the prospect of Brexit. *Journal of Regional Science*, 57(5), 814-839. <https://doi.org/10.1111/jors.12337>
- 95) Di Cataldo, M., & Monastiriotis, V. (2020). Regional needs, regional targeting and regional growth: an assessment of EU Cohesion Policy in UK regions. *Regional Studies*, 54(1), 35-47. <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1498073>
- 96) Dickey, D., & Fuller, W. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. *Journal of the American Statistical Association*. 74(366), 427-431. <https://doi.org/10.2307/2286348>
- 97) Diemer, A., Iammarino, S., Rodríguez-Pose, A., & Storper, M. (2022). The Regional Development Trap in Europe. *Economic Geography*, 98(5), 487-509. <https://doi.org/10.1080/00130095.2022.2080655>
- 98) Dijkstra, L. (2022). *Cohesion in Europe towards 2050. Eighth report on economic, social and territorial cohesion*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- 99) Dijkstra, L., Poelman, H., & Rodríguez-Pose, A. (2020). The geography of EU discontent. *Regional Studies*, 54(6), 737-753. <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1654603>
- 100) DG Communication. (2024). *Enlargement reports 2024*. Brussels: European Commission. https://commission.europa.eu/news-and-media/news/enlargement-reports-2024-commission-outlines-progress-and-priorities-candidate-countries-2024-10-30_en
- 101) DG REGIO. (2016). *Synthesis report Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF)*. Brussels: European Commission.
- 102) DG REGIO. (2025a). *Budget*. Brussels: European Commission. https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/glossary/budget_en
- 103) DG REGIO. (2025b). *Data for research*. Brussels: European Commission. https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/evaluations/data-for-research_en
- 104) Doner, R., & Schneider, B. (2016). The middle-income trap: More politics than economics. *World Politics*, 68(4), 608-644. <https://doi.org/10.1017/S0043887116000095>
- 105) Dorling, D., & Tomlinson, S. (2019). *Rule Britannia: Brexit and the End of Empire*. London: Biteback Publishing.
- 106) Dotti, N., Colnot, L., Walczyk, J., Kupiec, T., & Pelegrin, J. (2024a). Triggering policy learning via formal EU evaluation requirements in the case of Cohesion Policy. *European Policy Analysis*, 10(4), 515-531. <https://doi.org/10.1002/epa2.1226>

- 107) Dotti, N., Musialkowska, I., Hurtado, S., & Walczyk, J. (2024b). *EU Cohesion Policy: A Multidisciplinary Approach*. Cheltenham: Edward Elgar.
- 108) Doussineau, M., Saublens, C., & Harrap, N. (2021). *An intervention-logic approach for the design and implementation of S3 strategies*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- 109) Draghi, M. (2024). *Report on EU Competitiveness*. Brussels: European Commission.
- 110) Drucker, P. (2006). *The Effective Executive*. New York: Harper Business.
- 111) Dube, J., & Legros, D. (2014). *Spatial Econometrics Using Microdata*. Hoboken: Wiley.
- 112) Duignan, B. (2025). *Gerrymandering*. Chicago: Encyclopedia Britannica.
<https://www.britannica.com/topic/gerrymandering>
- 113) Dyba, W., Loewen, B., Looga, J., & Zdražil, P. (2018). Regional development in Central-Eastern European Countries at the beginning of the 21st century: path dependence and effects of EU Cohesion policy. *Quaestiones Geographicae*, 37(2), 77-92, <https://doi.org/10.2478/quageo-2018-0017>
- 114) Eckhard, S., & Jankauskas, V. (2023). *The politics of evaluation in international organizations*. Oxford: University Press.
- 115) Ederveen, S., de Groot, H., & Nahuis, R. (2006). Fertile Soil for Structural Funds? A Panel Data Analysis of the Conditional Effectiveness of European Cohesion Policy. *Kyklos*, 59(1), 17-42. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6435.2006.00318.x>
- 116) Engle, R., & Granger, C. (1987). Co-Integration and Error Correction: Representation. *Econometrica*, 55(2), 251-276. <https://doi.org/10.2307/1913236>
- 117) Esposti, R., & Bussoletti, S. (2008). Impact of Objective 1 Funds on Regional Growth Convergence in the European Union: A Panel-data Approach. *Regional Studies*, 42(2), 159-173. <https://doi.org/10.1080/00343400601142753>
- 118) Eurobarometr (2025). *Standard Eurobarometer 103 - Spring 2025*. Brussels: European Commission. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3372>
- 119) European Institute of Public Administration. (2024). *Good Practice for Implementing Structural Funds Programmes 2021-2027*. Luxembourg: EIPA.
<https://www.eipa.eu/courses/eu-structural-cohesion-funds-programmes/>
- 120) Eurostat. (2013). *Manual on regional accounts methods*. Brussels: European Commission. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-gq-13-001>
- 121) Eurostat. (2024). *Cohesion policy indicators - Statistics Explained*. Brussels: European Commission.
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Cohesion_policy_indicators
- 122) Eurostat. (2025a). *Database*. Brussels: European Commission.
<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- 123) Eurostat. (2025b). *Eurostat Regional Yearbook*. Brussels: European Commission.
- 124) Eurostat. (2025c). *GISCO Geodata*. Brussels: European Commission.
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/gisco/geodata>
- 125) Evropská komise. (2013). *EVALSED: The resource for the evaluation of Socio-Economic Development*. Brussels: European Commission.
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/evaluation/guide/guide_evalsed.pdf

- 126) Evropská komise. (2021a). *Synthesis of the findings of the evaluations of European Structural and Investment Funds Programmes 2014-2020*. Brussels: European Commission.
[https://www.eu.dk/samling/20211/kommissionsforslag/kom\(2021\)0213/forslag/1775507/2382583.pdf](https://www.eu.dk/samling/20211/kommissionsforslag/kom(2021)0213/forslag/1775507/2382583.pdf)
- 127) Evropská komise. (2021b). *The EU's 2021-2027 long-term Budget and NextGenerationEU. Facts and Figures*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- 128) Evropská komise. (2023a). *Cohesion Fund*. Brussels: European Commission.
https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/cohesion-fund_en
- 129) Evropská komise. (2023b). *Demographic change in Europe: a toolbox for action*. Brussels: European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0577>
- 130) Evropská komise. (2024a). *Ninth report on economic, social and territorial cohesion*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- 131) Evropská komise. (2024b). *Summary report 2023 on the implementation of the European Structural and Investment Funds*. Brussels: European Commission.
- 132) Evropská komise. (2025a). *Cohesion policy programme evaluations*. Brussels: European Commission. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020-Evaluation/Cohesion-policy-programme-evaluations-2015-to-date/iz3t-u7bv>
- 133) Evropská komise. (2025b). *EU Budget Today*. Brussels: European Commission. <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/motion/today>
- 134) Evropská komise. (2025c). *Europe's Budget. Cohesion at the core of EU's future*. Brussels: European Commission. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/eu-budget-2028-2034_en
- 135) Evropská komise. (2025d). *History of the Policy*. Brussels: European Commission. https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/history_en
- 136) Evropský parlament. (2020). *Q&A on the EU's long-term budget*. Brussels: European Parliament. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/2020115IPR70326/q-a-on-the-eu-s-long-term-budget-multiannual-financial-framework-mff>
- 137) Evropský účetní dvůr. (2020). *Special report: Implementing Cohesion policy: comparatively low costs, but insufficient information to assess simplification savings*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- 138) Evropský účetní dvůr (2025). *Publications*. Luxembourg: European Court of Audit. <https://www.eca.europa.eu/en/search-publications>
- 139) Falk, M., & Sinabell, F. (2008). The Effectiveness of Objective 1 Structural Funds in the EU 15: New Empirical Evidence from NUTS 3 Regions. *WIFO Working Papers*, 310, 1-15.
- 140) Fantechi, F., & Fratesi, U. (2023). Firm Competitiveness, Specialisation, and Employment Growth: Territorial Level Relationships. In: C. Henriques, & C. Viseu (Eds.), *EU Cohesion Policy Implementation-Evaluation Challenges and Opportunities*, 91-105. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-18161-0_6
- 141) Farago, L., & Varro, C. (2016). Shifts in EU Cohesion Policy and Processes of Peripheralization: A View from Central Eastern Europe. *European Spatial Research and Policy*, 23(1), 5-19. <https://doi.org/10.1515/esrp-2016-0001>

- 142) Fasone, C., & Simoncini, M. (2024). Next Generation EU and Governance by Conditionality: A Transformation of the European Economic Constitution? *European Papers*, 9(3), 1148-1179. <https://doi.org/10.15166/2499-8249/803>
- 143) Felice, E., & Lepore, A. (2017). State intervention and economic growth in Southern Italy: the rise and fall of the 'Cassa per il Mezzogiorno' (1950–1986). *Business History*, 59(3), 319-41. <https://doi.org/10.1080/00076791.2016.1174214>
- 144) Ferrara, A., Dijkstra, L., McCann, P., & Nistico, R. (2022). The response of regional well-being to place-based policy interventions. *Regional Science and Urban Economics*, 97, 103830. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2022.103830>
- 145) Ferrara, A., McCann, P., Pellegrini, G., Stelder, D., & Terribile, F. (2017). Assessing the impacts of Cohesion Policy on EU regions: A non-parametric analysis on interventions promoting research and innovation and transport accessibility. *Papers in Regional Science*, 96(4), 817-841. <https://doi.org/10.1111/pirs.12234>
- 146) Fiaschi, D., Lavezzi, A., & Parenti, A. (2018). Does EU cohesion policy work? Theory and evidence. *Journal of Regional Science*, 58(2), 386-423. <https://doi.org/10.1111/jors.12364>
- 147) Fidrmuc, J., Huleniyi, M., & Tunali, C. (2019). Can money buy EU love?. *European Journal of Political Economy*, 60(C), 101804. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2019.07.002>
- 148) Fidrmuc, J., Huleniyi, M., & Zajkowska, O. (2024). The long and winding road to find the impact of EU funds on regional growth: IV and spatial analyses. *Regional Studies*, 58(3), 583-600. <https://doi.org/10.1080/00343404.2023.2217214>
- 149) Fisicaro, M. (2022) Beyond the Rule of Law Conditionality: Exploiting the EU Spending Power to Foster the Union's Values. *European Papers*, 7(2), 697-719. <https://doi.org/10.15166/2499-8249/594>
- 150) Foglia, F., Molica, F., & Santos, A. (2025). Exploring the drivers of irregular spending in the EU cohesion policy. *Regional Studies, Regional Science*, 12(1), 252-269. <https://doi.org/10.1080/21681376.2025.2472065>
- 151) Foray, D. (2015). *Smart specialisation: Opportunities and challenges for regional innovation policy*. New York: Routledge.
- 152) Fournier, D. (2005). Evaluation. In S. Mathison (Eds.), *Encyclopedia of evaluation*, 140. Thousand Oaks: Sage Publications.
- 153) Fratesi, U. (2024). *Regional Policy, Theory and Practice*. New York: Routledge.
- 154) Fratesi, U., & Perucca, G. (2014). Territorial capital and the effectiveness of cohesion policies: An assessment for CEE regions. *Investigaciones Regionales – Journal of Regional Research*, 29, 165-191.
- 155) Fratesi, U., & Wishlade, F. (2017). The impact of European Cohesion Policy in different contexts. *Regional Studies*, 51(6), 817-821. <https://doi.org/10.1080/00343404.2017.1326673>
- 156) Fuest, C. (2024). Fundamental Considerations for a More Rational EU Cohesion Policy in the Future. In: F. Heinemann, Z. Asatryan, & C. Birkholz (Eds.), *The Future of EU Cohesion*, 9-22. Mannheim: ZEW.
- 157) Gagliardi, L., & Percoco, M. (2016). The impact of European Cohesion Policy in urban and rural regions. *Regional Studies*, 51(6), 857-868. <https://doi.org/10.1080/00343404.2016.1179384>

- 158) Georgiou, C. (2022). Europe's 'Hamiltonian moment'? On the political uses and explanatory usefulness of a recurrent historical comparison. *Economy and Society*, 51(1), 138-159. <https://doi.org/10.1080/03085147.2021.1968676>
- 159) Gerland, C., & Schwab, T. (2022). Upward Convergence? The History of EU Cohesion. *Global & European Dynamics*. Guetersloh: Bertelsmann Stiftung. <https://globaleurope.eu/europes-future/upward-convergence-the-history-of-eu-cohesion/>
- 160) Giannakis, E., & Bruggeman, A. (2019). Regional disparities in economic resilience in the European Union across the urban–rural divide. *Regional Studies*, 54(9), 1200-1213. <https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1698720>
- 161) Giannini, M., & Martini, B. (2024). Regional disparities in the European Union. A machine learning approach. *Papers in Regional Science*, 103(4), 100033. <https://doi.org/10.1016/j.pirs.2024.100033>
- 162) Giordano, B. (2021). Post-Brexit regional economic development policy in the UK? Some enduring lessons from European Union Cohesion Policy. *European Urban and Regional Studies*, 28(1), 26-33. <https://doi.org/10.1177/0969776420970624>
- 163) Giua, M., Hoxhaj, R., & Pierucci, E. (2022). Inclusive Europe: the impact of the EU Cohesion Policy on immigrants' economic integration in Italy, *Journal of Policy Modeling*, 44(3), 532-549. 10.1016/j.jpolmod.2022.06.001
- 164) Government of the Republic of Croatia. (2019). *Gov't launches changes to country's statistical subdivision*. Zagreb: Government of the Republic of Croatia. <https://vlada.gov.hr/news/gov-t-launches-changes-to-country-s-statistical-subdivision/25178>
- 165) Granger, C. (1988). Some recent development in a concept of causality. *Journal of Econometrics*, 39(1-2), 199-211. [http://doi.org/10.1016/0304-4076\(88\)90045-0](http://doi.org/10.1016/0304-4076(88)90045-0)
- 166) Granger, C., & Newbold, P. (1974). Spurious regressions in econometrics. *Journal of Econometrics*, 2(2), 111-120. [https://doi.org/10.1016/0304-4076\(74\)90034-7](https://doi.org/10.1016/0304-4076(74)90034-7)
- 167) Grazi, L. (2012). The Long Road to a Cohesive Europe. The Evolution of the EU Regional Policy and the Impact of the Enlargements. Eurolimes. *Journal of the Institute for Euroregional Studies*, 14, 80-96.
- 168) Halasz, A. (2018). *Additionality of EU Funds in Central and Eastern European countries – recent developments*. Glasgow: Cohesify. <https://www.cohesify.eu/2018/01/23/additionality-of-eu-funds>
- 169) Hartnett, A., & Gard-Murray, A. (2018). European Union funding and sub-national Euroscepticism: Evidence from Poland. *SSRN Electronic Journal*, 2018, 3325608, 1-36. <http://doi.org/10.2139/ssrn.3325608>
- 170) Heinemann, F. (2018). Going for the Wallet? Rule-of-Law Conditionality in the Next EU Multiannual Financial Framework. *Intereconomics*, 53(6), 297-301. <https://doi.org/10.1007/s10272-018-0771-2>
- 171) Heinemann, F., Asatryan, Z., & Birkholz, C. (2024). *The Future of EU Cohesion*. Mannheim: ZEW.
- 172) Heinemann, F., Asatryan, Z., Bachtroegler-Unger, J., Birkholz, C., Corti, F., von Ehrlich, M., Fratesi, U., Fuest, C., Lang, V., & Weber, M. (2026). Enhancing objectivity and decision relevance: a better framework for evaluating EU cohesion policies. *Regional Studies*, 60(1), 2625765. <https://doi.org/10.1080/00343404.2026.2625765>

- 173) Heise, A (2024). A Hamiltonian moment for Europe, *ZÖSS Discussion Paper, No. 113*, Hamburg: ZÖSS.
- 174) Henriques, C., & Viseu, C. (2023). *EU Cohesion Policy Implementation-Evaluation Challenges and Opportunities*. Cham: Springer.
- 175) Hoerner, J., & Stephenson P. (2012). Theoretical perspectives on approaches to policy evaluation in the EU: The case of cohesion policy. *Public Administration*, 90(3), 699-715. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2011.02013.x>
- 176) Holmes, T. (2010). Structural, experimentalist, and descriptive approaches to empirical work in regional economics. *Journal of Regional Science*, 50(1), 5-22. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.2009.00637.x>
- 177) Holobiuc, A. (2020). Income Convergence in the European Union: National and Regional Dimensions. *European Financial and Accounting Journal*, 15(2), 45-65. <https://doi.org/10.18267/j.efaj.242>.
- 178) Hoover, K. (2008). Nonstationary Time Series, Cointegration, and the Principle of the Common Cause. *The British Journal for the Philosophy of Science*, 54(4), 527-551. <https://doi.org/10.1093/bjps/54.4.527>
- 179) Hopkin, J. (2020). *Anti-system politics: The crisis of market liberalism in rich democracies*. Oxford: University Press.
- 180) Hunter, A. (2023). *Addressing Cohesion Policy's identity crisis in a changing European Union*. Brussels: European Policy Centre.
- 181) Iammarino, S., Rodriguez-Pose, A., Storper, M., Diemer, A. (2020). *Falling into the middle-income trap? A study on the risks for EU regions to be caught in a middle-income trap*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- 182) Islam, N. (2003). What have We Learnt from the Convergence Debate?. *Journal of Economic Surveys*, 17(3), 309-362. <https://doi.org/10.1111/1467-6419.00197>
- 183) Ivanov, L. (2017). *NUTS II Regions of Bulgaria. Technical report*. Sofia: Inter-Ministerial Working Group on the Development of Options for the Redrawing of Bulgarian NUTS Level 2 Boundaries. https://www.researchgate.net/publication/321162634_NUTS_II_Regions_of_Bulgaria
- 184) Jenkins, D., & Quintana-Ascencio, P. (2020). A solution to minimum sample size for regressions. *PLoS One*, 15(2), 0229345. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0229345>
- 185) Jestl, S., & Römisch, R. (2020). On the economic effects of a reallocation of EU cohesion policy expenditures. *WIIW Working Paper*, 183. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw). <http://hdl.handle.net/10419/240626>
- 186) Johansen, S. (2012). The Analysis of Nonstationary Time Series Using Regression, Correlation and Cointegration, *Contemporary Economics*, 6(2), 40-57. <https://doi.org/10.5709/ce.1897-9254.39>
- 187) Joint Research Center. (2025). *Macroeconomic model QUEST*. Brussels: European Commission. <https://web.jrc.ec.europa.eu/policy-model-inventory/explore/models/model-quest>
- 188) Khan J. (2021). European academic brain drain: A meta-synthesis. *European Journal of Education*, 56(2), 265-278. <https://doi.org/10.1111/ejed.12449>
- 189) Kim, J., & Inyeob Ji, P. (2015). Significance testing in empirical finance: A critical review and assessment. *Journal of Empirical Finance*, 34, 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.jempfin.2015.08.006>

- 190) Kokocinska, M., & Puziak, M. (2018). Regional Income Differences and their Evolution after EU Accession. The Evidence from Visegrad Countries. *Journal of Competitiveness*, 10(4), 85-101. <https://doi.org/10.7441/joc.2018.04.06>
- 191) Korinek, A. (2023). Generative AI for economic research: Use cases and implications for economists. *Journal of Economic Literature*, 61(4), 1281-1317. <https://doi.org/10.1257/jel.20231736>
- 192) Korpalo, K., & Rabinovych, M. (2025). Eastern enlargement 2.0? EU enlargement discourses in the European Parliament before and after Russia's full-scale invasion of Ukraine. *Journal of Contemporary European Studies*, 33(4), 1223-1249. <https://doi.org/10.1080/14782804.2025.2500402>
- 193) Koudoumakis, P., Botzoris, G., & Protopapas, A. (2022). Cohesion policy evaluation: Guidelines for selection of appropriate methods. *Regional Science Policy & Practice*, 14(5), 1062-1085, <https://doi.org/10.1111/rsp3.12524>
- 194) Kriesi, H., Altiparmakis, A., Bojar, A., & Oana, I. (2024). *Coming to terms with the European refugee crisis*. Cambridge: University Press.
- 195) Kupiec, T. (2022). Does evaluation quality matter? Quantitative analysis of the use of evaluation findings in the field of cohesion policy in Poland. *Evaluation and Program Planning*, 93, 102103. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2022.102103>
- 196) Lang, V., Redeker, N., & Bischof, D. (2023). Place-Based Policies and Inequality Within Regions. *OSF Preprints*, 1-76. <https://doi.org/10.31219/osf.io/2xmzj>
- 197) Le Gallo, J., Dall'Erba, S., & Guillain, R. (2011). The Local versus Global Dilemma of the Effects of Structural Funds. *Growth and Change*, 42(4), 466-490. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2257.2011.00564.x>
- 198) Le Sage, J., & Fischer, M. (2008). Spatial Growth Regressions: Model Specification, Estimation and Interpretation. *Spatial Economic Analysis*, 3(3), 275-304. <https://doi.org/10.1080/17421770802353758>
- 199) Leino, P. (2020). *Next Generation EU: Breaking a taboo or breaking the law?* Brussels: Centre for European Policy Studies. <https://www.ceps.eu/next-generation-eu/>
- 200) Letta, E. (2024). *Much more than a Market*. Brussels: European Commission.
- 201) Macrotrends. (2025). *European Union Inflation Rate*. Seattle: Macrotrends, LLC. <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/euu/european-union/inflation-rate-cpi>
- 202) Mallick, J., & Zdražil, P. (2018). FDI and Regional Income Disparity in the Czech Republic. *Scientific Papers of the University of Pardubice, Series D: Faculty of Economics and Administration*, 26(43), 159-171.
- 203) Mandl, U., Dierx, A., & Ilzkovitz, F. (2008). The effectiveness and efficiency of public spending. *European Economy - Economic Papers 301*. Brussels: European Commission.
- 204) Margaras, V., & Alvarez, E. (2025). *The future of cohesion policy. Current state of the debate*. Luxembourg: European Parliament Research Service.
- 205) Martin, R., & Tyler, P. (2006). Evaluating the impact of the structural funds on objective 1 regions: An exploratory discussion. *Regional Studies*, 40(2), 201-210. <https://doi.org/10.1080/00343400600600546>
- 206) Marzinotto, B. (2012). The growth effects of EU Cohesion policy: A meta-analysis. *Bruegel Working Papers 754*. Brussels: Bruegel.

- 207) Mattila, H., Purkarthofer, E., & Humer, A. (2023). Governing 'places that don't matter': agonistic spatial planning practices in Finnish peripheral regions. *Territory, Politics, Governance*, 11(4), 813-832. <https://doi.org/10.1080/21622671.2020.1857824>
- 208) Maucorps, A., Moshhammer, B., Pindyuk, O., & Tverdostup, M. (2023). *The use of Cohesion Policy funds to support refugees from Ukraine*. Brussel: European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies.
- 209) Maynou, L., Saez, M., Kyriacou, A., & Bacaria, J. (2014). The Impact of Structural and Cohesion Funds on Eurozone Convergence, 1990–2010. *Regional Studies*, 50(7), 1127-1139. <https://doi.org/10.1080/00343404.2014.965137>
- 210) McCann, P., & Ortega-Argilés, R. (2021). EU cohesion policy: the past, the present and the future. In D. Rauhut, F. Sielker, & A. Humer (Eds.), *EU Cohesion Policy and Spatial Governance: Territorial, Economic and Social Challenges*, 17-26. Cheltenham: Edward Elgar.
- 211) Medeiros, E., Zaucha, J., & Ciolek, D. (2023). Measuring territorial cohesion trends in Europe: a correlation with EU Cohesion Policy. *European Planning Studies*, 31(9), 1868-1884. <https://doi.org/10.1080/09654313.2022.2143713>
- 212) Medeiros, E., Zezere, J., & Costa, N. (2016). The EU Cohesion Fund and Spatial Planning Strategies in Transport and Risk Prevention: Portugal (1995-2013). *European Structural and Investment Funds Journal*, 4(2), 87-99.
- 213) Mendez, C. & Bachtler, J. (2017). Financial Compliance in the European Union: A Cross-National Assessment of Financial Correction Patterns and Causes in Cohesion Policy. *Journal of Common Market Studies*, 55(3), 569-592. <https://doi.org/10.1111/jcms.12502>
- 214) Mendez, C., & Bachtler, J. (2024). The quality of government and administrative performance: explaining Cohesion Policy compliance, absorption and achievements across EU regions. *Regional Studies*, 58(4), 690–703. <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2083593>
- 215) Mendez, C., Mendez, F., Triga, V., & Carrascosa, J. (2020). EU Cohesion Policy under the Media Spotlight: Exploring Territorial and Temporal Patterns in News Coverage and Tone. *Journal of Common Market Studies*, 58(4), 1034-1055. <https://doi.org/10.1111/jcms.13016>
- 216) Meijers, E., & Sandberg, K. (2021). Territorial cohesion, polycentrism and regional disparities: revisiting an unsolved debate. In: D. Rauhut, F. Sielker, & A. Humer (Eds.), *EU Cohesion Policy and Spatial Governance: Territorial, Social and Economic Challenges*, 127-141, Cheltenham: Edward Elgar.
- 217) Merton, R. (1988). The Matthew Effect in Science, II: Cumulative Advantage and the Symbolism of Intellectual Property. *ISIS*, 79(4), 606-623. <https://doi.org/10.1086/354848>
- 218) Mogila, Z., Miklosovic, T., Lichner, I., Radvansky, M., & Zaleski, J. (2022). Does Cohesion Policy help to combat intra-country regional disparities? A perspective on Central European countries. *Regional Studies*, 56(10), 1783-1795. <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2037541>
- 219) Mohl, P., & Hagen, T. (2009). Which is the Right Dose of EU Cohesion Policy for Economic Growth?. *SSRN Electronic Journal*, 2009, 1328869, 1-26. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1328869>

- 220) Mohl, P., & Hagen, T. (2010). Do EU structural funds promote regional growth? New evidence from various panel data approaches. *Regional Science and Urban Economics*, 40(5), 353-365. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2010.03.005>
- 221) Molica, F., Santos, A., & Conte, A. (2025). Measuring achievements: Can cohesion policy programmes effectively monitor their performance? *Investigaciones Regionales – Journal of Regional Research*, 62, 1-20. <https://doi.org/10.38191/iirr-jorr.24.048>
- 222) Monfort, P. (2020). Convergence of EU regions redux. Recent trends in regional disparities. *DG REGIO Working Papers*, 2020(2), 1-25. <https://doi.org/10.2776/27556>
- 223) Mrak, M., Richter, S., & Szemlér, T. (2015). *Cohesion Policy as a Function of the EU Budget: A Perspective from the CEE Member States*. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw). <http://hdl.handle.net/10419/204172>
- 224) Musyck, B., & Reid, A. (2007). Innovation and Regional Development, Do European Structural Funds make a Difference?. *European Planning Studies*, 15(7), 961-983. <https://doi.org/10.1080/09654310701356696>
- 225) Naldini, A. (2018). Improvements and risks of the proposed evaluation of Cohesion Policy in the 2021–27 period: A personal reflection to open a debate. *Evaluation*, 24(4), 496-504. <https://doi.org/10.1177/1356389018804261>
- 226) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006. (2013). *Úřední věstník Evropské unie L 347/320*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1303>
- 227) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 ze dne 24. června 2021 o společných ustanoveních pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci a Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky. (2021). *Úřední věstník Evropské unie L 231/59*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060>
- 228) Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2023/674 ze dne 26. prosince 2022, kterým se mění přílohy nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS). (2023). *Úřední věstník Evropské unie L 87/1*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023R0674>
- 229) Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999. (2006). *Úřední věstník Evropské unie L 210/25*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1083>
- 230) Nelson, C., & Plosser, C. (1982). Trends and random walks in macroeconomic time series: Some evidence and implications. *Journal of Monetary Economics*, 10(2), 139-162. [https://doi.org/10.1016/0304-3932\(82\)90012-5](https://doi.org/10.1016/0304-3932(82)90012-5)

- 231) OECD. (2020). *Strengthening Governance of EU Funds under Cohesion Policy: Administrative Capacity Building Roadmaps*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9b71c8d8-en>
- 232) OECD. (2021). *Decentralisation and Regionalisation in Bulgaria: Towards Balanced Regional Development*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b5ab8109-en>
- 233) Okov, S. (2018). *Bulgaria May Redraw Regional Borders to Maintain Flow of EU Cash*. New York: Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-02-26/bulgaria-may-redraw-regional-borders-to-maintain-flow-of-eu-cash>
- 234) Pellegrin, J., & Colnot, L. (2020). *Research for REGI Committee – The Role of Evaluation In Cohesion Policy*. Brussels: European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies.
- 235) Pellegrini, G., Terribile, F., Tarola, O., Muccigrosso, T., & Busillo, F. (2013). Measuring the effects of European regional policy on economic growth: A regression discontinuity approach. *Papers in Regional Science*, 92(1), 217-233. <https://doi.org/10.1111/j.1435-5957.2012.00459.x>
- 236) Percoco, M. (2017). Impact of European Cohesion Policy on regional growth: Does local economic structure matter? *Regional Studies*, 51(6), 833-843. <https://doi.org/10.1080/00343404.2016.1213382>
- 237) Petrovic, M., & Klatt, M. (2015). The EU and its post-communist neighbours: EU enlargement and the European Neighbourhood Policy. In: N. Witzleb, A. Martínez Arranz, & P. Winand (Eds.) *The European Union and Global Engagement: Institutions, Policies and Challenges*, 197-215. Cheltenham: Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781783477593.00020>
- 238) Pesaran, H. (2007). A pair-wise approach to testing for output and growth convergence. *Econometrics*, 138(1), 312-355. <https://doi.org/10.1016/j.jeconom.2006.05.024>
- 239) Phillips, P. (1986). Understanding spurious regressions in econometrics. *Journal of Econometrics*, 33(3), 311-340. [https://doi.org/10.1016/0304-4076\(86\)90001-1](https://doi.org/10.1016/0304-4076(86)90001-1)
- 240) Pinheiro, F., Balland, P., Boschma, R., & Hartmann, D. (2025). The dark side of the geography of innovation: relatedness, complexity and regional inequality in Europe. *Regional Studies*, 59(1), 2106362. <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2106362>
- 241) Polverari, L. (2016). The New Ambitions for 2014-2020 European Structural and Investment Funds Evaluation. *European Structural and Investment Funds Journal*, 4(2), 59-67.
- 242) Polverari, L. (2023). *How to better support administrative capacity to improve the effectiveness of Cohesion Policy*. Brussels: Directorate-General Regional and Urban Policy.
- 243) Polverari, L. (2025). Coordinative Europeanization as a response to crisis: what lessons from the RRF for future EU cohesion policy?. *Comparative European Politics*, 23, 76-96. <https://doi.org/10.1057/s41295-024-00388-2>
- 244) Polverari, L., Bachtler, J., Davies, S., Kah, S., Mendez, C., Michie, R., & Vironen, H. (2014). *Balance of Competences Cohesion Review: Literature Review on EU Cohesion Policy, Final Report to the Department for Business, Innovation and Skills*. Glasgow: European Policies Research Centre.
- 245) Polverari, L., & Michie, R. (2009). New partnership dynamics in a changing cohesion policy context. *IQ-Net Thematic Paper*, 25(2), 1-86.

- 246) Princen, S. (2016). Agenda Setting in the European Union: From Sui Generis to Mainstream. In: N. Zahariadis (Eds.), *Handbook of Public Policy Agenda Setting*, 349-366. Cheltenham: Edward Elgar.
- 247) Prota, F., Viesti, G., & Bux, M. (2020). The Contribution of European Cohesion Policy to Public Investment. In: F. Cerniglia, & F. Saraceno (Eds.), *A European Public Investment Outlook*, 175-192. Cambridge: OpenBook Publishers.
<https://doi.org/10.11647/OBP.0222.10>
- 248) Purkarthofer, E. (2019). Investigating the partnership approach in the EU urban Agenda from the perspective of soft planning. *European Planning Studies*, 27(1), 86-105.
<https://doi.org/10.1080/09654313.2018.1527294>
- 249) Quality of Government Institute (2025). *European Quality of Government Index*. Gothenburg: University of Gothenburg. <https://www.gu.se/en/quality-government/qog-data/data-downloads/european-quality-of-government-index>
- 250) Rauhut, D., & Humer, A. (2020). EU Cohesion Policy and spatial economic growth: trajectories in economic thought. *European Planning Studies*, 28(11), 2116-2133.
<https://doi.org/10.1080/09654313.2019.1709416>
- 251) Redeker, N., Bischof, D., & Lang, V. (2024). *Fixing Cohesion. How to Refocus Regional Policies in the EU (Policy Brief)*. Berlin: Hertie School. Jacques Delors Centre.
- 252) Richter, S. (2008). *Facing the Monster 'Juste retour': On the Net Financial Position of Member States vis-à-vis the EU Budget and a Proposal for Reform*. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw). <https://wiiw.ac.at/facing-the-monster-juste-retour-on-the-net-financial-position-of-member-states-vis-a-vis-the-eu-budget-and-a-proposal-for-reform-dlp-456.pdf>
- 253) Rodean, N. (2020). Regionalization in Central and Eastern European countries after EU Enlargement. *Regional Studies and Local Development*, 1(1), 97-126.
<https://doi.org/10.14658/pupj-RSLD-2020-1-6>
- 254) Rodriguez-Pose, A. (2025). Forging a sustainable future together: Cohesion Policy at its defining moment. *Regional Studies*, 59(1), 255-286.
<https://doi.org/10.1080/00343404.2025.2552869>
- 255) Rodriguez-Pose, A. (2018). The Revenge of the Places That Don't Matter (and What to do About it). *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 11(1), 189-209.
<https://doi.org/10.1093/cjres/rsx024>
- 256) Rodriguez-Pose, A., & Dijkstra, L. (2021). Does Cohesion Policy reduce EU discontent and Euroscepticism? *Regional Studies*, 55(2), 354-369.
<https://doi.org/10.1080/00343404.2020.1826040>
- 257) Rodriguez-Pose, A., Dijkstra, L., & Poelman, H. (2024). The Geography of EU Discontent and the Regional Development Trap. *Economic Geography*, 100(3), 1-33.
<https://doi.org/10.1080/00130095.2024.2337657>
- 258) Rodriguez-Pose, A., & Fratesi, U. (2004). Between Development and Social Policies: The Impact of European Structural Funds in Objective 1 Regions. *Regional Studies*, 38(1), 97-113. <https://doi.org/10.1080/00343400310001632226>
- 259) Rodriguez-Pose, A., & Garcilazo, E. (2015). Quality of government and the returns of investment: Examining the impact of cohesion expenditure in European regions. *Regional Studies*, 49(8), 1274-1290. <https://doi.org/10.1080/00343404.2015.1007933>

- 260) Rodriguez-Pose, A., & Novak, K. (2013). Learning processes and economic returns in European Cohesion policy. *Investigaciones Regionales – Journal of Regional Research*, 25, 7-26.
- 261) Rodriguez-Pose, A., Terrero-Davila, J., & Lee, N. (2023). Left-behind versus unequal places: interpersonal inequality, economic decline and the rise of populism in the USA and Europe. *Journal of Economic Geography*, 23(5), 951-977.
<https://doi.org/10.1093/jeg/lbad005>
- 262) Royuela, V., & Lopez-Bazo, E. (2020). Understanding the process of creation of European identity – the role of Cohesion Policy. *Investigaciones Regionales – Journal of Regional Research*, 46, 51-70. <https://doi.org/10.38191/iirr-jorr.20.003>
- 263) Rubio, E. (2024). *EU Enlargement and Pre-Accession Assistance in the Next MFF*. Paris: Jacques Delors Institute.
- 264) Rubin, D. (2005). Causal Inference Using Potential Outcomes: Design, Modeling, Decisions. *Journal of the American Statistical Association*, 100(469), 322-331.
<https://doi.org/10.1198/016214504000001880>
- 265) Said, S., & Dickey, D. (1984). Testing for Unit Roots in Autoregressive-Moving Average Models of Unknown Order. *Biometrika*, 71(3), 599-607.
<https://doi.org/10.1093/biomet/71.3.599>
- 266) Sarkki, S., Ludvig, A., Nijnik, M., & Kopiy, S. (2022). Embracing policy paradoxes: EU's Just Transition Fund and the aim "to leave no one behind". *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 22(4), 761-792.
<https://doi.org/10.1007/s10784-022-09584-5>
- 267) Schout, A., (2024). *Cohesion Policy. A management audit*. Hague: Clingendael.
- 268) Schwab, T. (2024). Quo vadis, Cohesion Policy? European Regional Development at a Crossroads. *Intereconomics* 59(5), 284-292. <https://doi.org/10.2478/ie-2024-0056>
- 269) Scotti, F., Flori, A., & Pammolli, F. (2022). The economic impact of structural and Cohesion Funds across sectors: Immediate, medium-to-long term effects and spillovers. *Economic Modelling*, 111, 105833. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2022.105833>
- 270) Sielker, F., Rauhut, D., & Humer, A. (2021). EU Cohesion Policy and European spatial governance: an introduction to territorial, economic and social challenges. In D. Rauhut, F. Sielker, & A. Humer (Eds.), *EU Cohesion Policy and Spatial Governance: Territorial, Economic and Social Challenges*, 1-16. Cheltenham: Edward Elgar.
- 271) Silga, J. (2022). Differentiation in the EU Migration Policy: The 'Fractured' Values of the EU. *European Papers*, 7(2), 909-928. <https://doi.org/10.15166/2499-8249/586>
- 272) Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění). (2008). *Úřední věstník Evropské unie C 115/1*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2008:115:FULL>
- 273) Spanache, I. (2018). Implications of EU evaluation practices: From a positivist approach to a realist one in Evaluating 2007-2013 Cohesion Policy. *Europolicy*, 12(1), 107-136. <http://doi.org/10.25019/europolicy.2018.12.1.05>
- 274) Staehr, K., & Urke, K. (2022). The European structural and investment funds and public investment in the EU countries. *Empirica*, 49(4), 1031-1062.
<https://doi.org/10.1007/s10663-022-09549-6>
- 275) Stiglitz, J. (2012). *The price of inequality*. London: Penguin.

- 276) Storper, M., Iammarino, S., Rodriguez-Pose, A., & Diemer, A. (2022). *The regional development trap in Europe*. Paris: Centre for Economic Policy Research. <https://cepr.org/voxeu/columns/regional-development-trap-europe>
- 277) Suedekum, J., (2025). Place-based policies – How to do them and why. *Global Challenges & Regional Science*, 1, 100003, <https://doi.org/10.1016/j.gcrs.2024.100003>
- 278) Tepe, M., Paetz, F., Lorenz, J., & Lutz, M. (2021). Efficiency loss and support for income redistribution: Evidence from a laboratory experiment. *Rationality and Society*, 33(3), 313-340. <https://doi.org/10.1177/10434631211015514>
- 279) Tessarin, M., Boschma, R., Li, D., & Petralia, S. (2026). Regional development traps in Europe: a study of occupational trajectories of regions. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 19(1), 49-67, <https://doi.org/10.1093/cjres/rsaf040>
- 280) Thyrdard, A. (2026). Cohesion through co-optation: the mobilisation of evaluative critique as a key enabler of a European investment policy. *Journal of European Integration*, 48(1), 1-21. <https://doi.org/10.1080/07036337.2025.2470873>
- 281) Tiberghien, Y. (2021). The EU as Pivotal Player in the Growing China–U.S. Conflict. In B. Chand, & L. Danner, (Eds.), *New Challenges and Opportunities in European-Asian Relations*, 19-45. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-68632-1_2
- 282) Truchlewski, Z., Oana, I., & Moise, A. (2023). A missing link? Maintaining support for the European polity after the Russian invasion of Ukraine. *Journal of European Public Policy*, 30(8), 1662-1678. <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2218419>
- 283) Tu, C., Fan, Y., & Fan, J. (2019). Universal Cointegration and Its Applications. *iScience*, 19, 986-995. <https://doi.org/10.1016/j.isci.2019.08.048>.
- 284) Usneseními vlády ČR č. 344/2013 ze dne 15. května 2013 ke Strategii regionálního rozvoje České republiky 2014 – 2020. (2013). https://mmr.gov.cz/getmedia/5ce20928-de14-4d42-8e21-833c0868e227/Usneseni_344_15052013.pdf
- 285) Usneseními vlády ČR č. 826/2015 ze dne 12. října 2015 o postupu přípravy koncepce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje. (2015). <https://mpo.gov.cz/assets/cz/podnikani/dotace-a-podpora-podnikani/oppik-2014-2020/vyzvy-op-pik-2019/2020/2/Vymezeni-zvyhodnenych-regionu-srpen-2019.pdf>
- 286) Varga, J., & in 't Veld, J. (2011). A model-based analysis of the impact of Cohesion Policy expenditure 2000–06: Simulations with the QUEST III endogenous R&D model. *Economic Modelling*, 28(1-2), 647-663. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2010.06.004>
- 287) Vedrine, L., & Le Gallo, J. (2021). Does EU Cohesion Policy affect territorial inequalities and regional development?. In: D. Rauhut, F. Sielker, & A. Humer, (Eds.), *EU Cohesion Policy and Spatial Governance: Territorial, Social and Economic Challenges*, 156-170. Cheltenham: Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781839103582.00022>
- 288) Verhaegen, S., Hooghe, M., & Quintelier, E. (2014). European identity and support for European integration. *Kyklos*, 67(2), 295-314. <https://doi.org/10.1111/kykl.12055>
- 289) Vilagi, A., & Babos, P. (2024). Unpacking negative public attitudes towards European union integration: insights from a qualitative study in Slovakia. *Journal of Contemporary European Studies*, 33(2), 449-469. <https://doi.org/10.1080/14782804.2024.2401868>

- 290) Von Ehrlich, M. (2024). The Importance of EU Cohesion Policy for Economic Growth and Convergence. In: F. Heinemann, Z. Asatryan, & C. Birkholz (Eds.), *The Future of EU Cohesion*, 104-139. Mannheim: ZEW.
- 291) Wamser, G., Chang, W., & Schoenberg, A. (2013). The Lisbon Agenda and Innovation-oriented Cohesion Policy: A New Challenge for Economic Integration among the EU Regions. *The Journal of Economic Integration*, 28(1), 37-58, <https://doi.org/10.11130/jei.2013.28.1.37>
- 292) Whimster, S. (2020). What is a Hamilton moment? *The Federal Trust for Education and Research*. London: The Federal Trust for Education & Research. <https://fedtrust.co.uk/what-is-a-hamilton-moment>
- 293) Wolff, E. (2014). *Productivity Convergence: Theory and Evidence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 294) Wooldridge, J. (2015). *Introductory to Econometrics. A Modern Approach*. Mason: Cengage.
- 295) Wostner, P., & Bachtler, J. (2025). Improving EU Competitiveness within a Reformed MFF and Cohesion Policy Directionality, Alignment and Leverage. *European Policy Research Paper No.119*. Glasgow: European Policies Research Centre.
- 296) Zaki, B., & Wayenberg, E. (2023). How does policy learning take place across a multilevel governance architecture during crises?. *Policy & Politics*, 51(1), 131-155. <https://doi.org/10.1332/030557321X16680922931773>
- 297) Zar, J. (2014). *Biostatistical Analysis*. Harlow: Pearson.
- 298) Zdražil, P. (2015a). Using the EU Funds between 2007 and 2013 from a Development of Disadvantaged Regions Perspective: the Case of Polish Regions. In: P. Nijkamp, P., et al. (Eds.), *5th Central European Conference in Regional Science. International Conference Proceedings*, 1170-1179. Košice: Technical University of Košice.
- 299) Zdražil, P. (2015b). *Význam subintegračních seskupení pro regionální rozvoj*. [disertační práce]. Pardubice: Univerzita Pardubice.
- 300) Zdražil, P. (2016). Role and importance of European Cohesion Policy and its main challenges: an evidence of disparities in the 'new' member countries. In: *European Week of Regions and Cities University Master Class. Book of Papers*, 388-399. Brussels: EU - Committee of the Regions.
- 301) Zdražil, P. (2025). Regional Income Convergence in Central Europe: Evidence from a Pair-wise Approach. *E+M Economics and Management*, 28(1), 1-15. <https://doi.org/10.15240/tul/001/2025-1-001>
- 302) Zdražil, P., & Applová, P. (2016). Growth disparities among regions of the Visegrad group countries: an evidence of their extent and nature. *E+M Economics and Management*, 19(2), 37-54. <https://doi.org/10.15240/tul/001/2016-2-003>
- 303) Zdražil, P., & Dyba, W. (2026). Rearrangements of NUTS 2 regions in Poland for the purpose of EU Cohesion Policy: possibilities, expectations and controversy. *Miscellanea Geographica*, [přijato k publikaci/early access].
- 304) Zdražil, P., Fuka, J., Pernica, B., & Baťa, R. (2025). Indication of Economic Populism in Local Governance: A New Approach for Classifying Populist Behaviour. *Central European Public Administration Review*, 23(1), 7-35. <https://doi.org/10.17573/cepar.2025.1.01>
- 305) Zdražil, P., & Kozun-Cieslak, G. (2017). The Role of Cross-border Cooperation Initiatives in Respect of Regional Development: Case Study of Euroregion Neisse.

Scientific Papers of the University of Pardubice, Series D: Faculty of Economics and Administration, 24(40), 244-254.

- 306) Zdražil, P., & Kraftová, I. (2023). Territorial Revisions to Increase Cohesion Policy Funding from the EU: The Case of the New Member States. *Baltic Journal of Economics*, 23(2), 142-161. <https://doi.org/10.1080/1406099X.2023.2259249>
- 307) Zdražil, P., & Matěja, Z. (2020). *Společensko-hospodářské proměny českých a slovenských regionů*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky.
- 308) Zimakov, A., & Popov, E. (2021). EU Cohesion Policy 2021–2027: New Tools to Foster European Integration? In: S. Ashmarina, J. Horak, J. Vrbka, & P. Suler (Eds.), *Economic Systems in the New Era: Stable Systems in an Unstable World*, 148-156. Cham: Springer.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Výčet hodnocených regionů

Příloha B: Vývoj regionálních disparit

Příloha C: První stupeň Engle-Grangerovy metody (země)

Příloha D: Druhý stupeň Engle-Grangerovy metody (země)

Příloha E: První stupeň Engle-Grangerovy metody (regiony)

Příloha F: Druhý stupeň Engle-Grangerovy metody (regiony)

Příloha G: Regrese mezi prostředky z kohezní politiky a regionálními disparitami

Příloha H: Regrese mezi prostředky z kohezní politiky, HDP a zaměstnaností

Příloha I: Regrese mezi jednotlivými fondy kohezní politiky a HDP

Příloha J: Regrese mezi jednotlivými fondy kohezní politiky a zaměstnaností

Příloha K: Multikolinearita mezi prostředky z fondů kohezní politiky

Příloha A: Výčet hodnocených regionů

Kód	Název
AT11	Burgenland
AT12	Niederösterreich
AT13	Wien
AT21	Kärnten
AT22	Steiermark
AT31	Oberösterreich
AT32	Salzburg
AT33	Tirol
AT34	Vorarlberg
BE10	Région de Bruxelles-Capitale
BE21	Prov. Antwerpen
BE22	Prov. Limburg (BE)
BE23	Prov. Oost-Vlaanderen
BE24	Prov. Vlaams-Brabant
BE25	Prov. West-Vlaanderen
BE31	Prov. Brabant wallon
BE32	Prov. Hainaut
BE33	Prov. Liège
BE34	Prov. Luxembourg (BE)
BE35	Prov. Namur
BG31	Severozapaden
BG32	Severen tsentralen
BG33	Severoiztochen
BG34	Yugoiztochen
BG41	Yugozapaden
BG42	Yuzhen tsentralen
CY00	Kýpros
CZ01	Praha
CZ02	Střední Čechy
CZ03	Jihozápad
CZ04	Severozápad
CZ05	Severovýchod
CZ06	Jihovýchod
CZ07	Střední Morava
CZ08	Moravskoslezsko
DE11	Stuttgart
DE12	Karlsruhe
DE13	Freiburg

Kód	Název
DE14	Tübingen
DE21	Oberbayern
DE22	Niederbayern
DE23	Oberpfalz
DE24	Oberfranken
DE25	Mittelfranken
DE26	Unterfranken
DE27	Schwaben
DE30	Berlin
DE40	Brandenburg
DE50	Bremen
DE60	Hamburg
DE71	Darmstadt
DE72	Gießen
DE73	Kassel
DE80	Mecklenburg-Vorpommern
DE91	Braunschweig
DE92	Hannover
DE93	Lüneburg
DE94	Weser-Ems
DEA1	Düsseldorf
DEA2	Köln
DEA3	Münster
DEA4	Detmold
DEA5	Arnsberg
DEB1	Koblenz
DEB2	Trier
DEB3	Rheinhessen-Pfalz
DEC0	Saarland
DED2	Dresden
DED4	Chemnitz
DED5	Leipzig
DEE0	Sachsen-Anhalt
DEF0	Schleswig-Holstein
DEG0	Thüringen
DK01	Hovedstaden
DK02	Sjælland
DK03	Syddanmark
DK04	Midtjylland
DK05	Nordjylland
EE00	Eesti

Kód	Název
EL30	Attiki
EL41	Voreio Aigaio
EL42	Notio Aigaio
EL43	Kriti
EL51	Anatoliki Makedonia, Thraki
EL52	Kentriki Makedonia
EL53	Dytiki Makedonia
EL54	Ipeiros
EL61	Thessalia
EL62	Ionia Nisia
EL63	Dytiki Elláda
EL64	Stereia Elláda
EL65	Peloponnisos
ES11	Galicie
ES12	Principado de Asturias
ES13	Cantabria
ES21	País Vasco
ES22	Comunidad Foral de Navarra
ES23	La Rioja
ES24	Aragón
ES30	Comunidad de Madrid
ES41	Castilla y León
ES42	Castilla-La Mancha
ES43	Extremadura
ES51	Cataluña
ES52	Comunitat Valenciana
ES53	Illes Balears
ES61	Andalucía
ES62	Región de Murcia
ES63	Ciudad de Ceuta
ES64	Ciudad de Melilla
ES70	Canarias
FI19	Länsi-Suomi
FI1B	Helsinki-Uusimaa
FI1C	Etelä-Suomi
FI1D	Pohjois- ja Itä-Suomi
FI20	Åland
FR10	Ile de France

Kód	Název
FRB0	Centre — Val de Loire
FRC1	Bourgogne
FRC2	Franche-Comté
FRD1	Basse-Normandie
FRD2	Haute-Normandie
FRE1	Nord-Pas de Calais
FRE2	Picardie
FRF1	Alsace
FRF2	Champagne-Ardenne
FRF3	Lorraine
FRG0	Pays de la Loire
FRH0	Bretagne
FRI1	Aquitaine
FRI2	Limousin
FRI3	Poitou-Charentes
FRJ1	Languedoc-Roussillon
FRJ2	Midi-Pyrénées
FRK1	Auvergne
FRK2	Rhône-Alpes
FRL0	Provence-Alpes-Côte d’Azur
FRM0	Corse
FRY1	Guadeloupe
FRY2	Martinique
FRY3	Guyane
FRY4	La Réunion
HR03	Jadranska Hrvatska
HR04	Kontinentalna Hrvatska
HU10	Közép-Magyarország
HU21	Közép-Dunántúl
HU22	Nyugat-Dunántúl
HU23	Dél-Dunántúl
HU31	Észak-Magyarország
HU32	Észak-Alföld
HU33	Dél-Alföld
IE01	Border, Midland and Western
IE02	Southern and Eastern
ITC1	Piemonte

Kód	Název
ITC2	Valle d’Aosta/Vallée d’Aoste
ITC3	Liguria
ITC4	Lombardia
ITF1	Abruzzo
ITF2	Molise
ITF3	Campania
ITF4	Puglia
ITF5	Basilicata
ITF6	Calabria
ITG1	Sicilia
ITG2	Sardegna
ITH1	Provincia Autonoma di Bolzano/Bozen
ITH2	Provincia Autonoma di Trento
ITH3	Veneto
ITH4	Friuli-Venezia Giulia
ITH5	Emilia-Romagna
ITI1	Toscana
ITI2	Umbria
ITI3	Marche
ITI4	Lazio
LT00	Lietuva
LU00	Luxembourg
LV00	Latvija
MT00	Malta
NL11	Groningen
NL12	Friesland (NL)
NL13	Drenthe
NL21	Overijssel
NL22	Gelderland
NL23	Flevoland
NL32	Noord-Holland
NL34	Zeeland
NL35	Utrecht
NL36	Zuid-Holland
NL41	Noord-Brabant
NL42	Limburg (NL)
PL12	Mazowieckie
PL21	Małopolskie
PL22	Śląskie

Kód	Název
PL41	Wielkopolskie
PL42	Zachodniopomorskie
PL43	Lubuskie
PL51	Dolnośląskie
PL52	Opolskie
PL61	Kujawsko-pomorskie
PL62	Warmińsko-mazurskie
PL63	Pomorskie
PL71	Łódzkie
PL72	Świętokrzyskie
PL81	Lubelskie
PL82	Podkarpackie
PL84	Podlaskie
PT11	Norte
PT15	Algarve
PT20	Região Autónoma dos Açores
PT30	Região Autónoma da Madeira
RO11	Nord-Vest
RO12	Centru
RO21	Nord-Est
RO22	Sud-Est
RO31	Sud-Muntenia
RO32	București-Ilfov
RO41	Sud-Vest Oltenia
RO42	Vest
SE11	Stockholm
SE12	Östra Mellansverige
SE21	Småland med öarna
SE22	Sydsverige
SE23	Västsverige
SE31	Norra Mellansverige
SE32	Mellersta Norrland
SE33	Övre Norrland
SI03	Vzhodna Slovenija
SI04	Zahodna Slovenija
SK01	Bratislavský kraj
SK02	Západné Slovensko
SK03	Stredné Slovensko
SK04	Východné Slovensko

Příloha B: Vývoj regionálních disparit

Regionální disparity z hlediska ukazatele HDP (variační koeficienty v %)

Země	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
AT	18,08	18,49	18,44	18,26	17,61	17,22	16,89	16,23	16,18	16,09	15,36	15,83	15,26	15,46	15,77	16,49
BE	36,27	35,04	35,64	35,15	33,65	33,88	33,63	33,68	34,04	33,59	33,35	33,37	34,30	33,97	32,28	31,47
BG	37,48	39,17	40,55	42,44	40,29	38,09	37,22	36,35	38,01	37,61	37,05	36,79	40,78	40,43	39,77	36,19
CZ	46,98	46,67	45,89	47,14	44,91	44,73	45,40	44,99	45,43	45,85	45,10	46,51	46,42	46,47	47,99	47,39
DE	24,89	24,49	23,76	23,40	22,84	22,65	22,61	22,00	22,20	22,14	22,03	21,91	21,92	20,86	21,85	21,48
DK	17,73	18,91	18,85	20,55	19,59	20,14	20,67	21,52	21,61	21,54	21,62	21,92	20,91	20,88	24,28	30,39
EL	19,70	20,27	20,06	19,81	20,27	20,94	21,66	22,06	21,17	20,65	21,26	21,58	22,32	22,04	22,30	22,35
ES	18,50	18,48	18,59	18,85	19,42	20,18	20,16	20,82	20,67	20,81	20,82	20,63	20,60	20,21	19,93	20,00
FI	19,41	18,93	22,05	21,41	19,07	19,60	20,71	20,20	20,54	19,41	18,61	17,62	18,13	17,40	16,47	15,05
FR	22,97	23,19	22,88	24,08	23,41	23,65	23,97	23,86	24,08	24,39	24,77	25,14	25,61	24,12	23,07	23,22
HR	1,20	2,28	2,32	3,20	3,27	3,01	2,95	2,11	2,03	1,52	0,98	1,46	3,61	7,74	5,26	2,89
HU	39,28	39,16	41,02	38,88	38,28	38,21	35,16	36,14	34,68	33,83	33,16	32,35	34,67	33,62	33,77	34,96
IE	24,65	24,08	29,42	25,57	29,11	31,84	31,85	31,66	42,47	42,02	44,62	46,30	46,38	43,43	44,37	44,42
IT	25,23	25,58	25,55	26,45	26,74	27,20	27,58	27,89	27,15	27,40	27,51	27,77	27,82	27,63	27,56	28,44
NL	19,03	20,15	19,41	20,63	19,92	21,46	22,72	20,72	20,10	20,05	20,25	20,07	20,01	19,45	19,50	19,19
PL	22,08	21,48	22,76	23,12	23,27	23,66	23,60	23,46	23,86	23,85	24,18	24,45	25,00	22,54	22,10	22,70
PT	11,28	10,71	9,12	8,04	8,44	7,54	7,11	7,36	7,43	8,70	10,36	10,50	10,83	5,55	4,65	10,81
RO	47,76	53,64	48,60	50,11	53,83	49,30	49,58	48,04	51,13	49,78	49,07	46,89	48,67	48,61	49,90	52,94
SE	18,30	17,76	20,84	18,01	18,36	18,15	18,21	18,86	19,73	19,18	17,62	18,07	18,60	18,85	18,20	17,07
SI	20,18	19,57	20,57	20,28	19,35	19,26	19,17	18,92	18,86	19,07	19,28	19,47	19,06	19,11	19,59	19,63
SK	58,50	56,63	61,51	60,58	62,16	60,10	61,82	59,83	59,97	60,35	59,01	57,62	55,39	54,54	49,64	48,56
EU 27	38,92	38,16	37,77	38,35	38,56	38,89	39,00	38,62	38,78	38,47	38,01	37,61	37,10	37,78	37,53	37,25

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Eurostat (2025a)

Regionální disparity z hlediska ukazatele zaměstnanost (variační koeficienty v %)

Země	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
AT	3,67	3,48	3,56	3,36	3,62	4,06	4,08	4,44	4,61	4,83	4,58	4,23	4,28	4,61	4,14	4,14
BE	7,78	7,69	7,96	8,01	8,13	7,72	8,58	8,49	8,60	8,02	8,26	8,69	8,77	8,40	8,61	8,82
BG	6,37	6,45	7,12	6,81	6,56	6,54	5,93	5,91	5,77	6,51	6,46	6,67	6,68	6,41	6,11	5,96
CZ	4,76	4,20	4,78	5,03	4,48	4,88	4,48	4,25	3,74	2,88	2,89	2,96	2,85	2,60	2,65	2,53
DE	4,44	4,40	3,89	3,86	3,70	3,58	3,85	3,79	3,67	3,42	3,32	3,22	3,14	3,51	3,46	3,21
DK	1,42	1,58	1,71	1,88	1,52	1,51	1,91	1,72	1,72	2,34	1,78	1,96	1,90	1,96	1,05	1,54
EL	4,59	5,04	4,82	3,99	5,59	7,66	7,60	5,89	6,30	6,64	6,09	6,32	6,80	6,12	5,77	5,15
ES	10,22	9,64	9,72	10,09	10,07	11,53	11,18	11,14	11,70	11,01	10,42	9,85	9,89	9,16	10,57	9,89
FI	7,44	8,04	7,46	7,50	7,22	7,85	6,97	8,51	8,55	8,19	7,98	5,97	5,28	5,81	6,72	5,98
FR	11,07	11,55	11,11	11,06	10,68	10,76	10,72	10,00	10,25	10,62	10,64	10,96	10,81	10,54	11,12	11,20
HR	1,45	2,35	2,46	1,31	2,01	1,03	1,53	0,09	0,99	2,48	1,07	3,28	2,74	3,00	3,25	1,04
HU	9,84	9,79	9,04	7,83	8,54	8,29	7,15	6,44	6,14	5,30	5,21	4,64	4,73	5,22	5,39	4,69
IE	1,33	1,81	2,78	2,82	3,04	1,78	0,41	0,68	0,58	0,80	0,52	0,85	0,69	0,74	0,07	0,55
IT	14,81	15,33	15,85	16,44	16,39	16,55	17,84	17,86	17,47	17,07	17,07	16,84	16,74	16,62	15,96	15,77
NL	2,72	3,07	3,03	2,65	2,56	2,44	2,69	3,21	2,84	3,14	3,10	2,67	2,74	3,02	2,14	1,74
PL	4,24	4,60	4,03	4,00	4,48	4,52	4,24	4,80	4,64	4,01	3,85	4,01	3,91	3,39	4,09	3,99
PT	3,45	2,49	2,37	1,93	2,08	3,13	3,88	4,87	3,89	4,69	5,12	4,55	3,74	2,37	4,27	4,16
RO	4,53	4,33	5,01	5,46	6,87	6,49	6,25	6,87	7,75	7,98	7,07	7,62	7,40	7,16	8,09	8,18
SE	2,29	2,76	2,71	2,62	2,33	2,36	2,26	2,49	2,34	2,08	2,27	2,49	2,79	2,81	3,01	2,93
SI	2,21	2,26	1,78	1,96	2,56	2,02	3,31	2,34	2,60	2,43	1,15	2,04	2,15	1,69	2,24	2,46
SK	9,69	9,36	9,82	9,20	10,13	10,64	9,52	8,85	7,87	8,70	7,99	7,14	7,07	6,94	8,04	6,92
EU 27	11,37	11,43	11,66	12,10	13,00	13,91	14,51	13,97	13,54	13,15	12,67	12,40	12,20	12,27	12,49	11,93

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Eurostat (2025a)

Příloha C: První stupeň Engle-Grangerovy metody (země)

Výsledky ADF testů pro časové řady fondů kohezní politiky, HDP a zaměstnanosti

	Standardní řady				Diferencované řady		
	Fondy	HDP	Zam.		Fondy	HDP	Zam.
Země	p-hodnoty				p-hodnoty		
AT	0,091	0,642	0,585		0,000	0,053	0,023
BE	0,068	0,356	0,319		0,026	0,047	0,001
BG	0,178	0,136	0,036		0,049	0,024	0,020
CZ	0,086	0,294	0,842		0,010	0,774	0,007
DE	0,315	0,040	0,300		0,009	0,001	0,023
DK	0,107	0,998	0,027		0,039	0,265	0,000
EL	0,018	0,612	0,345		0,036	0,020	0,009
ES	0,104	0,057	0,336		0,005	0,663	0,002
FI	0,002	0,996	0,533		0,007	0,001	0,012
FR	0,166	0,372	0,350		0,012	0,022	0,004
HR	0,999	0,090	0,068		0,026	0,058	0,000
HU	0,102	0,662	0,602		0,016	0,002	0,024
IE	0,202	0,673	0,666		0,008	0,001	0,066
IT	0,042	0,470	0,332		0,094	0,024	0,137
NL	0,362	0,186	0,671		0,020	0,003	0,016
PL	0,026	0,295	0,174		0,171	0,017	0,003
PT	0,045	0,009	0,430		0,093	0,020	0,010
RO	0,140	0,009	0,529		0,075	0,000	0,007
SE	0,161	0,016	0,578		0,038	0,001	0,012
SI	0,031	0,021	0,021		0,049	0,615	0,000
SK	0,027	0,992	0,737		0,010	0,639	0,005
EU 27	0,066	0,634	0,153		0,067	0,021	0,566

Poznámky: Fondy = fondy kohezní politiky; Zam. = zaměstnanost.

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Výsledky ADF testů pro časové řady ERDF, ESF a CF

	Standardní řady				Diferencované řady		
	ERDF	ESF	CF		ERDF	ESF	CF
Země	p-hodnoty				p-hodnoty		
AT	0,050	0,095	x		0,012	0,004	x
BE	0,045	0,065	x		0,024	0,002	x
BG	0,177	0,189	0,108		0,017	0,092	0,021
CZ	0,020	0,242	0,094		0,025	0,017	0,003
DE	0,448	0,178	x		0,006	0,010	x
DK	0,009	0,055	x		0,000	0,017	x
EL	0,295	0,106	0,428		0,024	0,012	0,036
ES	0,072	0,025	0,001		0,004	0,017	0,000
FI	0,207	0,168	x		0,004	0,005	x
FR	0,049	0,062	x		0,035	0,015	x
HR	0,132	1,000	0,999		0,151	0,095	0,002
HU	0,078	0,179	0,174		0,004	0,012	0,020
IE	0,010	0,071	x		0,052	0,130	x
IT	0,035	0,380	x		0,087	0,010	x
NL	0,529	0,267	x		0,014	0,007	x
PL	0,006	0,412	0,094		0,184	0,040	0,044
PT	0,051	0,212	0,044		0,146	0,017	0,010
RO	0,070	0,204	0,061		0,066	0,014	0,080
SE	0,100	0,028	x		0,001	0,002	x
SI	0,015	0,027	0,055		0,179	0,172	0,023
SK	0,027	0,071	0,055		0,001	0,136	0,007
EU 27	0,051	0,047	0,151		0,095	0,080	0,155

Poznámky: ERDF = Evropský fond pro regionální rozvoj; ESF = Evropský sociální fond;

CF = Kohezní fond; x = země bez nároku na podporu z Kohezního fondu

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b)

Příloha D: Druhý stupeň Engle-Grangerovy metody (země)

Výsledky ADF testů pro časové řady kointegračních reziduí $e(t)$

	Rezidua kointegračního vztahu řad					Rezidua kointegračního vztahu řad			
	Fondy-HDP	ERDF-HDP	ESF-HDP	CF-HDP		Fondy-Zam.	ERDF-Zam.	ESF-Zam.	CF-Zam.
Země	p-hodnoty					p-hodnoty			
AT	0,072	0,044	0,053	x		0,062	0,058	0,143	x
BE	0,059	-	0,053	x		0,068	-	0,080	x
BG	0,088	0,212	0,033	0,121		-	-	-	-
CZ	-	-	-	-		0,085	-	0,253	0,092
DE	-	-	-	x		0,307	0,429	0,163	x
DK	-	-	-	x		-	-	-	x
EL	-	0,100	0,015	0,452		-	0,295	0,136	0,441
ES	-	-	-	-		0,107	0,074	-	-
FI	-	0,113	0,016	x		-	0,139	0,023	x
FR	0,149	-	0,109	x		0,162	-	0,031	x
HR	0,999	-	0,997	1,000		1,000	-	0,999	0,998
HU	0,093	0,077	0,229	0,171		0,102	0,078	0,210	0,169
IE	0,323	-	-	x		0,190	-	0,060	x
IT	-	-	0,043	x		-	-	-	x
NL	0,298	0,246	0,021	x		0,341	0,464	0,233	x
PL	-	-	0,019	0,092		-	-	0,037	0,095
PT	-	-	-	-		-	-	0,135	-
RO	-	-	-	-		0,136	0,063	0,171	0,047
SE	-	-	-	x		0,168	0,012	-	x
SI	-	-	-	-		-	-	-	-
SK	-	-	-	-		-	-	-	0,056
EU 27	0,066	0,049	0,055	-		-	-	-	-

Poznámky: Fondy = fondy kohezní politiky; Zam. = zaměstnanost; ERDF = Evropský fond pro regionální rozvoj; ESF = Evropský sociální fond; CF = Kohezní fond; x = země bez nároku na podporu z Kohezního fondu; - = řady v páru nesplnily podmínku kointegrace v prvním stupni

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Příloha E: První stupeň Engle-Grangerovy metody (regiony)

Výsledky ADF testů pro časové řady fondů kohezní politiky, HDP a zaměstnanosti

	Standardní řady			Diferencované řady		
	Fondy	HDP	Zam.	Fondy	HDP	Zam.
Region	p-hodnoty			p-hodnoty		
AT11	0,535	0,931	0,951	0,025	0,021	0,010
AT12	0,029	0,970	0,713	0,000	0,001	0,005
AT13	0,124	0,998	0,458	0,009	0,003	0,019
AT21	0,122	0,999	0,832	0,000	0,004	0,002
AT22	0,387	0,989	0,841	0,000	0,024	0,003
AT31	0,038	0,982	0,890	0,000	0,001	0,000
AT32	0,320	0,988	0,833	0,000	0,011	0,014
AT33	0,136	0,938	0,883	0,000	0,001	0,001
AT34	0,962	0,990	0,693	0,015	0,003	0,006
BE10	0,231	1,000	0,975	0,004	0,010	0,031
BE21	0,292	1,000	0,956	0,000	0,088	0,031
BE22	0,447	0,997	0,964	0,000	0,035	0,077
BE23	0,307	1,000	0,990	0,000	0,144	0,019
BE24	0,532	1,000	0,116	0,000	0,025	0,016
BE25	0,213	0,999	0,968	0,000	0,041	0,460
BE31	0,507	0,964	0,986	0,022	0,002	0,010
BE32	0,135	0,996	0,635	0,020	0,062	0,001
BE33	0,366	1,000	0,884	0,021	0,229	0,041
BE34	0,032	1,000	0,943	0,016	0,269	0,013
BE35	0,022	0,998	0,733	0,014	0,059	0,000
BG31	0,190	1,000	0,898	0,000	0,091	0,095
BG32	0,228	1,000	0,912	0,000	0,014	0,037
BG33	0,205	1,000	0,958	0,000	0,002	0,134
BG34	0,196	0,984	0,896	0,000	0,024	0,081
BG41	0,155	1,000	0,818	0,000	0,005	0,119
BG42	0,186	1,000	0,842	0,000	0,063	0,032
CY00	0,530	0,995	0,612	0,011	0,243	0,394
CZ01	0,088	0,997	0,866	0,002	0,005	0,043
CZ02	0,067	0,969	0,932	0,000	0,003	0,072
CZ03	0,126	0,988	0,929	0,002	0,006	0,108
CZ04	0,062	0,993	0,935	0,002	0,011	0,033
CZ05	0,085	0,990	0,833	0,002	0,023	0,245
CZ06	0,055	0,999	0,879	0,003	0,005	0,120
CZ07	0,069	0,977	0,856	0,005	0,005	0,068
CZ08	0,101	0,970	0,833	0,001	0,000	0,043
DE11	0,759	0,558	0,596	0,003	0,002	0,006
DE12	0,770	0,974	0,664	0,020	0,002	0,000
DE13	0,641	0,884	0,456	0,001	0,000	0,006
DE14	0,400	0,854	0,114	0,001	0,001	0,007
DE21	0,300	0,976	0,402	0,000	0,007	0,011
DE22	0,387	0,930	0,538	0,000	0,003	0,002
DE23	0,399	0,877	0,910	0,001	0,000	0,000
DE24	0,210	0,854	0,390	0,002	0,016	0,018
DE25	0,360	0,890	0,014	0,007	0,014	0,010
DE26	0,112	0,698	0,127	0,003	0,002	0,001
DE27	0,109	0,371	0,052	0,001	0,006	0,429
DE30	0,099	0,998	0,606	0,008	0,008	0,017
DE40	0,582	0,996	0,075	0,005	0,056	0,082
DE50	0,752	0,961	0,474	0,000	0,014	0,005
DE60	0,011	1,000	0,100	0,008	0,005	0,023
DE71	0,330	0,998	0,179	0,016	0,001	0,021
DE72	0,240	0,998	0,299	0,002	0,000	0,024
DE73	0,233	0,969	0,210	0,001	0,002	0,025
DE80	0,037	1,000	0,200	0,001	0,001	0,135
DE91	0,144	0,714	0,443	0,002	0,001	0,011
DE92	0,194	0,976	0,834	0,004	0,007	0,010
DE93	0,664	0,997	0,041	0,003	0,002	0,039

	Standardní řady			Diferencované řady		
	Fondy	HDP	Zam.	Fondy	HDP	Zam.
Region	p-hodnoty			p-hodnoty		
DE94	0,321	0,992	0,223	0,005	0,005	0,027
DEA1	0,477	1,000	0,615	0,002	0,000	0,006
DEA2	0,276	0,988	0,672	0,000	0,001	0,004
DEA3	0,067	0,999	0,499	0,001	0,001	0,457
DEA4	0,154	0,992	0,045	0,000	0,000	0,001
DEA5	0,048	0,992	0,178	0,002	0,006	0,001
DEB1	0,364	0,989	0,423	0,002	0,002	0,000
DEB2	0,288	0,809	0,211	0,002	0,001	0,008
DEB3	0,091	0,972	0,742	0,001	0,002	0,000
DEC0	0,031	0,836	0,786	0,025	0,002	0,004
DED2	0,739	0,999	0,058	0,017	0,003	0,025
DED4	0,763	0,985	0,007	0,015	0,005	0,636
DED5	0,663	0,972	0,424	0,006	0,003	0,178
DEE0	0,047	0,999	0,028	0,001	0,012	0,060
DEF0	0,337	1,000	0,674	0,001	0,043	0,000
DEG0	0,582	0,941	0,028	0,009	0,001	0,389
DK01	0,658	1,000	0,599	0,002	0,199	0,010
DK02	0,216	1,000	0,250	0,000	0,002	0,159
DK03	0,034	1,000	0,545	0,000	0,002	0,002
DK04	0,077	0,996	0,251	0,000	0,014	0,019
DK05	0,255	1,000	0,184	0,010	0,003	0,041
EE00	0,022	0,995	0,824	0,095	0,001	0,030
EL30	0,012	0,453	0,155	0,042	0,218	0,553
EL41	0,033	0,440	0,805	0,015	0,074	0,066
EL42	0,003	0,218	0,050	0,030	0,029	0,011
EL43	0,066	0,111	0,289	0,015	0,172	0,319
EL51	0,788	0,189	0,214	0,038	0,221	0,299
EL52	0,076	0,327	0,188	0,070	0,548	0,349
EL53	0,002	0,129	0,100	0,025	0,083	0,227
EL54	0,041	0,224	0,537	0,029	0,154	0,320
EL61	0,250	0,338	0,180	0,014	0,126	0,640
EL62	0,156	0,278	0,437	0,018	0,058	0,007
EL63	0,219	0,223	0,250	0,046	0,423	0,368
EL64	0,085	0,493	0,438	0,021	0,766	0,277
EL65	0,401	0,633	0,062	0,011	0,633	0,562
ES11	0,376	0,975	0,342	0,005	0,036	0,270
ES12	0,320	0,953	0,302	0,005	0,053	0,063
ES13	0,209	0,931	0,322	0,003	0,035	0,104
ES21	0,249	0,904	0,568	0,001	0,025	0,026
ES22	0,079	0,894	0,179	0,002	0,034	0,050
ES23	0,094	0,918	0,421	0,003	0,046	0,217
ES24	0,242	0,983	0,330	0,002	0,088	0,104
ES30	0,099	0,931	0,334	0,002	0,027	0,068
ES41	0,043	0,983	0,735	0,000	0,053	0,287
ES42	0,155	0,975	0,499	0,013	0,097	0,133
ES43	0,121	0,976	0,765	0,014	0,017	0,121
ES51	0,128	0,870	0,365	0,012	0,022	0,090
ES52	0,193	0,877	0,333	0,007	0,026	0,314
ES53	0,454	0,385	0,341	0,005	0,035	0,110
ES61	0,052	0,889	0,492	0,003	0,038	0,283
ES62	0,423	0,938	0,727	0,013	0,042	0,509
ES63	0,477	0,877	0,245	0,019	0,044	0,016
ES64	0,266	0,745	0,211	0,005	0,104	0,012
ES70	0,172	0,212	0,407	0,009	0,028	0,548
FI19	0,011	1,000	0,994	0,001	0,819	0,013
FI1B	0,744	0,992	0,568	0,001	0,006	0,532
FI1C	0,044	1,000	0,968	0,000	0,409	0,039

	Standardní řady			Diferencované řady		
	Fondy	HDP	Zam.	Fondy	HDP	Zam.
Region	p-hodnoty			p-hodnoty		
FI1D	0,379	1,000	0,960	0,000	0,028	0,036
FI20	0,738	0,233	0,395	0,001	0,006	0,001
FR10	0,035	0,863	0,946	0,005	0,000	0,017
FRB0	0,254	0,999	0,732	0,001	0,002	0,006
FRC1	0,461	1,000	0,937	0,001	0,006	0,021
FRC2	0,598	1,000	0,733	0,000	0,003	0,014
FRD1	0,099	1,000	0,360	0,003	0,798	0,001
FRD2	0,017	0,998	0,964	0,008	0,003	0,012
FRE1	0,212	1,000	0,984	0,004	0,002	0,049
FRE2	0,013	1,000	0,135	0,007	0,003	0,003
FRF1	0,037	0,999	0,967	0,008	0,003	0,002
FRF2	0,009	1,000	0,162	0,012	0,036	0,057
FRF3	0,014	0,999	0,398	0,032	0,009	0,001
FRG0	0,036	1,000	0,700	0,004	0,001	0,000
FRH0	0,065	0,998	0,269	0,002	0,009	0,001
FRI1	0,062	0,999	0,997	0,000	0,005	0,005
FRI2	0,303	0,999	0,083	0,523	0,403	0,002
FRI3	0,325	0,999	0,260	0,008	0,004	0,003
FRJ1	0,503	1,000	0,986	0,001	0,002	0,002
FRJ2	0,358	0,948	0,688	0,001	0,018	0,003
FRK1	0,784	0,991	0,888	0,001	0,002	0,000
FRK2	0,568	0,998	0,969	0,001	0,003	0,087
FRL0	0,320	1,000	0,992	0,003	0,039	0,001
FRM0	0,170	0,931	0,190	0,002	0,005	0,011
FRY1	0,014	0,981	0,438	0,037	0,710	0,000
FRY2	0,006	0,989	0,857	0,018	0,001	0,000
FRY3	0,030	0,922	0,613	0,011	0,002	0,153
FRY4	0,006	1,000	0,535	0,008	0,005	0,040
HR03	1,000	0,999	0,975	0,001	0,021	0,015
HR04	0,539	1,000	0,390	0,004	0,018	0,094
HU10	0,116	1,000	0,993	0,001	0,070	0,153
HU21	0,110	0,999	0,989	0,001	0,011	0,123
HU22	0,100	0,690	0,985	0,001	0,027	0,134
HU23	0,099	1,000	0,984	0,003	0,027	0,038
HU31	0,145	0,997	0,822	0,002	0,003	0,457
HU32	0,134	1,000	0,986	0,001	0,100	0,106
HU33	0,135	1,000	0,981	0,002	0,037	0,470
IE01	0,667	1,000	0,603	0,007	0,072	0,190
IE02	0,247	0,999	0,591	0,003	0,035	0,284
ITC1	0,244	0,975	0,867	0,009	0,030	0,028
ITC2	0,246	0,956	0,412	0,015	0,169	0,024
ITC3	0,238	0,957	0,919	0,010	0,023	0,662
ITC4	0,522	0,995	0,782	0,007	0,036	0,166
ITF1	0,031	0,990	0,836	0,014	0,021	0,024
ITF2	0,043	0,985	0,635	0,025	0,091	0,030
ITF3	0,021	0,996	0,447	0,024	0,154	0,237
ITF4	0,050	0,999	0,897	0,010	0,114	0,733
ITF5	0,063	0,995	0,943	0,155	0,019	0,065
ITF6	0,034	0,990	0,354	0,019	0,061	0,167
ITG1	0,044	0,998	0,338	0,005	0,311	0,398
ITG2	0,012	0,999	0,701	0,025	0,058	0,017
ITH1	0,596	0,998	0,643	0,000	0,012	0,002
ITH2	0,490	1,000	0,886	0,008	0,040	0,050
ITH3	0,453	0,992	0,648	0,004	0,039	0,027
ITH4	0,166	0,999	0,982	0,023	0,017	0,418
ITH5	0,459	0,993	0,426	0,004	0,033	0,063
ITI1	0,464	0,996	0,992	0,007	0,019	0,124
ITI2	0,676	0,933	0,504	0,008	0,070	0,006
ITI3	0,471	0,994	0,730	0,007	0,069	0,021

	Standardní řady			Diferencované řady		
	Fondy	HDP	Zam.	Fondy	HDP	Zam.
Region	p-hodnoty			p-hodnoty		
ITI4	0,081	0,979	0,736	0,047	0,211	0,038
LT00	0,092	0,998	0,807	0,036	0,001	0,075
LU00	0,203	0,975	0,996	0,000	0,009	0,000
LV00	0,032	0,998	0,599	0,069	0,006	0,043
MT00	0,056	0,985	0,933	0,068	0,001	0,048
NL11	0,368	0,406	0,998	0,004	0,096	0,936
NL12	0,374	1,000	0,990	0,006	0,182	0,048
NL13	0,324	1,000	0,999	0,005	0,069	0,063
NL21	0,395	1,000	0,996	0,004	0,097	0,066
NL22	0,298	1,000	1,000	0,004	0,139	0,051
NL23	0,665	1,000	0,922	0,003	0,929	0,079
NL32	0,035	0,999	0,999	0,005	0,149	0,120
NL34	0,549	0,999	1,000	0,008	0,030	0,012
NL35	0,219	1,000	0,989	0,020	0,346	0,088
NL36	0,293	1,000	0,998	0,022	0,538	0,089
NL41	0,060	1,000	0,988	0,008	0,023	0,036
NL42	0,416	0,999	0,996	0,006	0,006	0,015
PL12	0,182	0,997	0,999	0,018	0,006	0,000
PL21	0,018	1,000	0,964	0,075	0,002	0,095
PL22	0,040	0,999	0,981	0,032	0,021	0,014
PL41	0,072	1,000	0,924	0,131	0,002	0,056
PL42	0,040	1,000	0,998	0,036	0,002	0,002
PL43	0,025	1,000	0,984	0,050	0,008	0,016
PL51	0,033	0,991	0,956	0,040	0,009	0,087
PL52	0,058	0,994	0,921	0,152	0,002	0,008
PL61	0,075	1,000	1,000	0,021	0,019	0,014
PL62	0,013	1,000	0,950	0,028	0,048	0,174
PL63	0,028	0,999	0,975	0,026	0,037	0,014
PL71	0,024	1,000	0,953	0,101	0,005	0,006
PL72	0,043	1,000	0,995	0,089	0,014	0,023
PL81	0,031	1,000	1,000	0,041	0,010	0,002
PL82	0,021	0,999	0,832	0,019	0,005	0,061
PL84	0,029	1,000	0,999	0,048	0,022	0,001
PT11	0,024	0,998	0,767	0,063	0,059	0,224
PT15	0,588	0,953	0,663	0,093	0,046	0,202
PT20	0,326	0,997	0,481	0,005	0,040	0,257
PT30	0,115	0,991	0,358	0,007	0,059	0,221
RO11	0,354	1,000	0,463	0,000	0,016	0,006
RO12	0,112	0,998	0,924	0,000	0,007	0,018
RO21	0,128	0,993	0,405	0,000	0,121	0,011
RO22	0,113	0,991	0,460	0,000	0,000	0,001
RO31	0,287	1,000	0,376	0,000	0,002	0,009
RO32	0,324	0,997	0,954	0,000	0,011	0,112
RO41	0,191	0,999	0,053	0,000	0,073	0,007
RO42	0,067	0,994	0,480	0,000	0,021	0,022
SE11	0,046	0,999	0,736	0,089	0,003	0,013
SE12	0,114	0,990	0,632	0,030	0,004	0,029
SE21	0,331	0,950	0,477	0,014	0,004	0,016
SE22	0,124	0,987	0,393	0,010	0,001	0,028
SE23	0,061	0,969	0,628	0,002	0,002	0,012
SE31	0,190	0,998	0,697	0,017	0,005	0,017
SE32	0,485	0,995	0,846	0,007	0,012	0,020
SE33	0,123	0,998	0,727	0,006	0,001	0,004
SI03	0,064	0,998	0,815	0,097	0,018	0,126
SI04	0,012	0,999	0,852	0,112	0,047	0,285
SK01	0,098	0,072	0,931	0,005	0,483	0,007
SK02	0,046	0,919	0,972	0,000	0,004	0,040
SK03	0,030	0,958	0,988	0,013	0,002	0,312
SK04	0,036	0,959	0,988	0,000	0,001	0,046

Poznámky: Fondy = fondy kohezní politiky; Zam. = zaměstnanost.

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Výsledky ADF testů pro časové řady ERDF, ESF a CF

	Standardní řady			Diferencované řady		
	ERDF	ESF	CF	ERDF	ESF	CF
Region	p-hodnoty			p-hodnoty		
AT11	0,398	0,693	x	0,005	0,008	x
AT12	0,111	0,133	x	0,011	0,010	x
AT13	0,999	0,104	x	0,000	0,009	x
AT21	0,133	0,105	x	0,006	0,010	x
AT22	0,069	0,113	x	0,072	0,011	x
AT31	0,016	0,151	x	0,007	0,010	x
AT32	0,989	0,076	x	0,008	0,009	x
AT33	0,039	0,096	x	0,012	0,010	x
AT34	0,041	0,141	x	0,464	0,008	x
BE10	0,058	0,494	x	0,003	0,002	x
BE21	0,282	0,013	x	0,033	0,000	x
BE22	0,173	0,424	x	0,019	0,000	x
BE23	0,039	0,024	x	0,050	0,000	x
BE24	0,043	0,015	x	0,132	0,000	x
BE25	0,305	0,014	x	0,026	0,000	x
BE31	0,163	0,024	x	0,006	0,007	x
BE32	0,322	0,199	x	0,028	0,006	x
BE33	0,167	0,069	x	0,025	0,005	x
BE34	0,008	0,076	x	0,024	0,007	x
BE35	0,004	0,084	x	0,018	0,006	x
BG31	0,212	0,010	0,023	0,016	0,088	0,001
BG32	0,208	0,009	0,215	0,020	0,084	0,001
BG33	0,251	0,009	0,107	0,016	0,087	0,004
BG34	0,151	0,031	0,235	0,041	0,104	0,002
BG41	0,143	0,072	0,179	0,040	0,075	0,003
BG42	0,172	0,027	0,094	0,026	0,104	0,004
CY00	0,003	0,485	0,000	0,001	0,031	0,000
CZ01	0,306	0,341	0,123	0,008	0,005	0,001
CZ02	0,028	0,538	0,153	0,006	0,000	0,000
CZ03	0,046	0,448	0,204	0,012	0,000	0,001
CZ04	0,003	0,355	0,087	0,047	0,000	0,001
CZ05	0,033	0,417	0,071	0,017	0,000	0,008
CZ06	0,016	0,310	0,056	0,010	0,000	0,010
CZ07	0,009	0,063	0,138	0,014	0,000	0,002
CZ08	0,069	0,330	0,107	0,014	0,000	0,001
DE11	0,747	0,050	x	0,017	0,018	x
DE12	0,767	0,031	x	0,016	0,021	x
DE13	0,708	0,033	x	0,009	0,021	x
DE14	0,685	0,031	x	0,013	0,020	x
DE21	0,345	0,470	x	0,025	0,019	x
DE22	0,410	0,073	x	0,003	0,008	x
DE23	0,572	0,108	x	0,003	0,008	x
DE24	0,425	0,306	x	0,003	0,006	x
DE25	0,223	0,070	x	0,007	0,008	x
DE26	0,019	0,061	x	0,005	0,008	x
DE27	0,550	0,030	x	0,007	0,011	x
DE30	0,045	0,310	x	0,018	0,000	x
DE40	0,348	0,552	x	0,038	0,004	x
DE50	0,419	0,258	x	0,000	0,002	x
DE60	0,588	0,005	x	0,008	0,019	x
DE71	0,606	0,213	x	0,021	0,026	x
DE72	0,128	0,345	x	0,002	0,010	x
DE73	0,422	0,231	x	0,001	0,011	x
DE80	0,003	0,037	x	0,000	0,003	x
DE91	0,356	0,142	x	0,003	0,004	x
DE92	0,141	0,107	x	0,002	0,004	x
DE93	0,360	0,101	x	0,027	0,005	x
DE94	0,645	0,092	x	0,002	0,004	x
DEA1	0,062	0,028	x	0,007	0,003	x
DEA2	0,284	0,023	x	0,001	0,003	x
DEA3	0,164	0,036	x	0,007	0,003	x

	Standardní řady			Diferencované řady		
	ERDF	ESF	CF	ERDF	ESF	CF
Region	p-hodnoty			p-hodnoty		
DEA4	0,035	0,154	x	0,004	0,002	x
DEA5	0,387	0,066	x	0,006	0,003	x
DEB1	0,027	0,050	x	0,001	0,021	x
DEB2	0,078	0,589	x	0,001	0,015	x
DEB3	0,054	0,035	x	0,001	0,024	x
DEC0	0,066	0,343	x	0,051	0,008	x
DED2	0,329	0,630	x	0,023	0,008	x
DED4	0,519	0,656	x	0,019	0,008	x
DED5	0,466	0,690	x	0,009	0,004	x
DEE0	0,027	0,015	x	0,001	0,002	x
DEF0	0,515	0,080	x	0,001	0,010	x
DEG0	0,469	0,011	x	0,073	0,001	x
DK01	0,002	0,057	x	0,000	0,009	x
DK02	0,005	0,026	x	0,000	0,013	x
DK03	0,012	0,052	x	0,000	0,009	x
DK04	0,002	0,044	x	0,000	0,009	x
DK05	0,763	0,183	x	0,001	0,008	x
EE00	0,011	0,190	0,023	0,142	0,005	0,024
EL30	0,018	0,029	0,124	0,039	0,032	0,000
EL41	0,031	0,830	0,008	0,026	0,061	0,001
EL42	0,136	0,800	0,232	0,005	0,102	0,000
EL43	0,061	0,001	0,116	0,042	0,007	0,001
EL51	0,759	0,027	0,136	0,029	0,037	0,000
EL52	0,551	0,092	0,264	0,271	0,043	0,004
EL53	0,559	0,269	0,161	0,434	0,057	0,000
EL54	0,083	0,038	0,313	0,118	0,014	0,001
EL61	0,349	0,025	0,292	0,069	0,015	0,001
EL62	0,239	0,184	0,333	0,059	0,073	0,001
EL63	0,168	0,002	0,406	0,025	0,022	0,002
EL64	0,047	0,022	0,579	0,047	0,014	0,001
EL65	0,347	0,013	0,526	0,048	0,053	0,001
ES11	0,291	0,114	0,435	0,005	0,011	0,015
ES12	0,061	0,145	0,474	0,001	0,009	0,078
ES13	0,152	0,096	0,001	0,004	0,005	0,022
ES21	0,477	0,015	0,570	0,002	0,008	0,113
ES22	0,436	0,086	0,295	0,005	0,005	0,160
ES23	0,561	0,118	0,478	0,022	0,003	0,128
ES24	0,529	0,027	0,367	0,002	0,014	0,129
ES30	0,266	0,043	0,639	0,001	0,005	0,042
ES41	0,009	0,064	0,488	0,001	0,001	0,383
ES42	0,122	0,078	0,649	0,003	0,023	0,020
ES43	0,111	0,014	0,143	0,010	0,014	0,136
ES51	0,338	0,017	0,521	0,001	0,003	0,071
ES52	0,165	0,016	0,227	0,005	0,006	0,061
ES53	0,187	0,142	0,637	0,006	0,007	0,073
ES61	0,074	0,067	0,508	0,003	0,009	0,012
ES62	0,282	0,061	0,131	0,014	0,016	0,117
ES63	0,077	0,438	0,706	0,008	0,015	0,075
ES64	0,015	0,311	0,374	0,004	0,015	0,006
ES70	0,035	0,066	0,365	0,009	0,011	0,004
FI19	0,074	0,029	x	0,007	0,036	x
FI1B	0,340	0,069	x	0,007	0,020	x
FI1C	0,369	0,789	x	0,007	0,242	x
FI1D	0,389	0,439	x	0,034	0,013	x
FI20	0,174	0,001	x	0,007	0,004	x
FR10	0,029	0,071	x	0,005	0,002	x
FRB0	0,154	0,015	x	0,003	0,003	x
FRC1	0,001	0,107	x	0,005	0,005	x
FRC2	0,221	0,132	x	0,000	0,004	x
FRD1	0,146	0,016	x	0,001	0,003	x
FRD2	0,017	0,045	x	0,006	0,005	x

	Standardní řady			Diferencované řady		
	ERDF	ESF	CF	ERDF	ESF	CF
Region	p-hodnoty			p-hodnoty		
FRE1	0,385	0,142	x	0,005	0,005	x
FRE2	0,050	0,007	x	0,008	0,007	x
FRF1	0,034	0,015	x	0,023	0,003	x
FRF2	0,008	0,065	x	0,042	0,004	x
FRF3	0,712	0,198	x	0,033	0,006	x
FRG0	0,007	0,017	x	0,011	0,005	x
FRH0	0,016	0,039	x	0,001	0,003	x
FR11	0,090	0,040	x	0,003	0,005	x
FR12	0,114	0,034	x	0,003	0,004	x
FR13	0,197	0,030	x	0,004	0,007	x
FRJ1	0,444	0,017	x	0,005	0,006	x
FRJ2	0,751	0,088	x	0,004	0,003	x
FRK1	0,086	0,035	x	0,017	0,009	x
FRK2	0,141	0,075	x	0,007	0,002	x
FRL0	0,009	0,013	x	0,008	0,003	x
FRM0	0,315	0,634	x	0,006	0,004	x
FRY1	0,139	0,036	x	0,013	0,003	x
FRY2	0,034	0,226	x	0,020	0,003	x
FRY3	0,145	0,039	x	0,009	0,004	x
FRY4	0,003	0,174	x	0,014	0,002	x
HR03	0,115	0,999	0,696	0,017	0,003	0,983
HR04	0,145	1,000	0,992	0,072	0,005	0,037
HU10	0,682	0,438	0,039	0,004	0,003	0,002
HU21	0,084	0,630	0,183	0,001	0,008	0,000
HU22	0,083	0,638	0,280	0,001	0,007	0,001
HU23	0,070	0,122	0,134	0,006	0,007	0,001
HU31	0,099	0,111	0,144	0,002	0,007	0,000
HU32	0,094	0,262	0,337	0,001	0,008	0,000
HU33	0,074	0,532	0,340	0,002	0,007	0,001
IE01	0,359	0,050	x	0,003	0,013	x
IE02	0,055	0,114	x	0,011	0,012	x
ITC1	0,135	0,065	x	0,007	0,005	x
ITC2	0,308	0,012	x	0,012	0,014	x
ITC3	0,098	0,114	x	0,006	0,004	x
ITC4	0,217	0,259	x	0,003	0,015	x
ITF1	0,087	0,014	x	0,019	0,014	x
ITF2	0,043	0,077	x	0,028	0,014	x
ITF3	0,027	0,016	x	0,020	0,019	x
ITF4	0,104	0,030	x	0,006	0,021	x
ITF5	0,100	0,145	x	0,094	0,006	x
ITF6	0,049	0,067	x	0,015	0,044	x
ITG1	0,045	0,032	x	0,007	0,011	x
ITG2	0,034	0,056	x	0,008	0,009	x
ITH1	0,706	0,065	x	0,008	0,030	x
ITH2	0,569	0,153	x	0,009	0,019	x
ITH3	0,351	0,081	x	0,006	0,016	x
ITH4	0,498	0,178	x	0,011	0,023	x
ITH5	0,761	0,138	x	0,007	0,007	x
ITI1	0,305	0,221	x	0,010	0,009	x
ITI2	0,069	0,203	x	0,006	0,012	x
ITI3	0,436	0,310	x	0,007	0,012	x
ITI4	0,044	0,043	x	0,014	0,027	x
LT00	0,075	0,014	0,114	0,015	0,047	0,043
LU00	0,190	0,003	x	0,003	0,015	x
LV00	0,033	0,105	0,146	0,048	0,002	0,011

	Standardní řady			Diferencované řady		
	ERDF	ESF	CF	ERDF	ESF	CF
Region	p-hodnoty			p-hodnoty		
MT00	0,116	0,171	0,129	0,069	0,005	0,001
NL11	0,201	0,526	x	0,003	0,003	x
NL12	0,261	0,596	x	0,003	0,003	x
NL13	0,423	0,340	x	0,002	0,003	x
NL21	0,336	0,319	x	0,003	0,003	x
NL22	0,429	0,208	x	0,003	0,004	x
NL23	0,039	0,729	x	0,006	0,002	x
NL32	0,036	0,213	x	0,005	0,004	x
NL34	0,055	0,171	x	0,002	0,004	x
NL35	0,470	0,398	x	0,019	0,015	x
NL36	0,458	0,275	x	0,018	0,017	x
NL41	0,016	0,182	x	0,003	0,004	x
NL42	0,733	0,363	x	0,007	0,003	x
PL12	0,234	0,024	0,109	0,019	0,065	0,016
PL21	0,002	0,018	0,297	0,158	0,035	0,000
PL22	0,010	0,028	0,065	0,047	0,038	0,005
PL41	0,029	0,084	0,390	0,077	0,026	0,014
PL42	0,037	0,031	0,084	0,064	0,049	0,004
PL43	0,011	0,099	0,038	0,099	0,022	0,018
PL51	0,002	0,030	0,093	0,079	0,030	0,007
PL52	0,046	0,060	0,639	0,172	0,074	0,004
PL61	0,093	0,019	0,274	0,016	0,074	0,001
PL62	0,005	0,023	0,116	0,042	0,032	0,000
PL63	0,003	0,062	0,148	0,157	0,015	0,000
PL71	0,003	0,033	0,116	0,075	0,024	0,024
PL72	0,020	0,028	0,328	0,105	0,020	0,000
PL81	0,017	0,031	0,323	0,043	0,045	0,000
PL82	0,016	0,030	0,112	0,022	0,042	0,000
PL84	0,028	0,015	0,453	0,028	0,062	0,000
PT11	0,026	0,248	0,062	0,020	0,017	0,021
PT15	0,059	0,766	0,343	0,120	0,050	0,013
PT20	0,103	0,248	0,048	0,022	0,000	0,040
PT30	0,169	0,014	0,156	0,004	0,003	0,037
RO11	0,101	0,339	0,620	0,022	0,013	0,017
RO12	0,044	0,182	0,055	0,025	0,013	0,021
RO21	0,128	0,387	0,742	0,026	0,013	0,023
RO22	0,063	0,194	0,075	0,023	0,013	0,025
RO31	0,168	0,181	0,617	0,022	0,013	0,018
RO32	0,090	0,096	0,144	0,004	0,012	0,022
RO41	0,103	0,197	0,555	0,021	0,013	0,028
RO42	0,039	0,196	0,057	0,015	0,013	0,020
SE11	0,018	0,018	x	0,000	0,023	x
SE12	0,008	0,095	x	0,003	0,020	x
SE21	0,294	0,093	x	0,003	0,020	x
SE22	0,067	0,128	x	0,113	0,018	x
SE23	0,028	0,008	x	0,001	0,021	x
SE31	0,283	0,066	x	0,005	0,018	x
SE32	0,064	0,244	x	0,002	0,011	x
SE33	0,072	0,654	x	0,002	0,011	x
SI03	0,012	0,023	0,093	0,191	0,013	0,017
SI04	0,019	0,061	0,020	0,154	0,015	0,031
SK01	0,216	0,203	0,091	0,000	0,020	0,006
SK02	0,037	0,038	0,069	0,000	0,034	0,005
SK03	0,025	0,075	0,089	0,000	0,042	0,002
SK04	0,024	0,066	0,035	0,000	0,044	0,001

Poznámky: ERDF = Evropský fond pro regionální rozvoj; ESF = Evropský sociální fond;
CF = Kohezní fond; x = země bez nároku na podporu z Kohezního fondu
Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b)

Příloha F: Druhý stupeň Engle-Grangerovy metody (regiony)

Výsledky ADF testů pro časové řady kointegračních reziduí $e(t)$

	Rezidua kointegračního vztahu řad					Rezidua kointegračního vztahu řad			
	Fondy-HDP	ERDF-HDP	ESF-HDP	CF-HDP		Fondy-Zam.	ERDF-Zam.	ESF-Zam.	CF-Zam.
Region	p-hodnoty					p-hodnoty			
AT11	0,553	0,461	0,806	x		0,541	0,425	0,733	x
AT12	-	0,349	0,359	x		-	0,145	0,113	x
AT13	0,119	0,085	0,294	x		0,081	0,997	0,096	x
AT21	0,086	0,431	0,436	x		0,144	0,187	0,185	x
AT22	0,461	0,190	0,476	x		0,407	0,099	0,073	x
AT31	-	-	0,505	x		-	-	0,103	x
AT32	0,138	0,304	0,604	x		0,264	0,110	0,145	x
AT33	0,056	-	0,527	x		0,102	-	0,152	x
AT34	0,261	-	0,591	x		0,961	-	0,283	x
BE10	0,055	0,089	0,193	x		0,064	0,400	0,044	x
BE21	0,598	0,993	-	x		0,269	0,928	-	x
BE22	0,549	0,753	0,627	x		0,471	0,449	0,518	x
BE23	-	-	-	x		0,212	-	-	x
BE24	0,094	-	-	x		0,629	-	-	x
BE25	0,413	0,991	-	x		-	-	-	x
BE31	0,679	0,527	-	x		0,573	0,227	-	x
BE32	0,168	0,379	0,272	x		0,157	0,345	0,227	x
BE33	-	-	-	x		0,073	0,018	0,059	x
BE34	-	-	-	x		-	-	0,210	x
BE35	-	-	0,235	x		-	-	0,159	x
BG31	0,191	0,197	-	-		0,201	0,222	-	-
BG32	0,232	0,195	-	0,171		0,128	0,206	-	0,082
BG33	0,197	0,220	-	0,079		-	-	-	-
BG34	0,203	0,141	-	0,191		0,216	0,164	-	0,244
BG41	0,148	0,155	0,020	0,212		-	-	-	-
BG42	0,183	0,160	-	0,081		0,187	0,167	-	0,142
CY00	-	-	-	-		-	-	-	-
CZ01	0,112	0,412	0,084	0,084		0,093	0,334	0,165	0,187
CZ02	0,066	-	0,385	0,123		0,066	-	0,412	0,122
CZ03	0,131	-	0,340	0,149		-	-	-	-
CZ04	0,063	-	0,386	0,089		0,062	-	0,408	0,084
CZ05	0,081	-	0,306	0,082		-	-	-	-
CZ06	0,055	-	0,234	0,055		-	-	-	-
CZ07	0,072	-	0,249	0,116		0,073	-	0,076	0,121
CZ08	0,100	0,071	0,363	0,097		0,105	0,072	0,386	0,101
DE11	0,351	0,480	0,313	x		0,644	0,206	0,124	x
DE12	0,428	0,572	-	x		0,678	0,114	-	x
DE13	0,258	0,764	-	x		0,534	0,383	-	x
DE14	0,165	0,885	-	x		0,261	0,139	-	x
DE21	0,278	0,969	0,899	x		0,256	0,282	0,081	x
DE22	0,617	0,840	0,644	x		0,497	0,662	0,301	x
DE23	0,639	0,829	0,621	x		0,500	0,715	0,233	x
DE24	0,446	0,770	0,635	x		0,260	0,531	0,339	x
DE25	0,079	0,072	0,478	x		-	-	-	x
DE26	0,088	-	0,379	x		0,040	-	0,077	x
DE27	0,197	0,490	-	x		-	-	-	x
DE30	0,289	-	0,818	x		0,236	-	0,672	x
DE40	0,606	0,399	0,654	x		0,583	0,353	0,584	x
DE50	0,797	0,590	0,381	x		0,739	0,475	0,304	x
DE60	-	0,991	-	x		-	0,169	-	x
DE71	0,191	0,748	0,722	x		0,535	0,259	0,104	x
DE72	0,299	0,771	0,634	x		0,242	0,324	0,406	x
DE73	0,404	0,704	0,590	x		0,265	0,458	0,190	x
DE80	-	-	-	x		-	-	-	x
DE91	0,332	0,595	0,404	x		0,250	0,535	0,277	x
DE92	0,344	0,834	0,457	x		0,280	0,771	0,265	x

	Rezidua kointegračního vzťahu řad					Rezidua kointegračního vzťahu řad			
	Fondy-HDP	ERDF-HDP	ESF-HDP	CF-HDP		Fondy-Zam.	ERDF-Zam.	ESF-Zam.	CF-Zam.
Region	p-hodnoty					p-hodnoty			
DE93	0,711	0,518	0,333	x		-	-	-	x
DE94	0,540	0,866	0,710	x		0,375	0,697	0,237	x
DEA1	0,094	0,829	-	x		0,204	0,395	-	x
DEA2	0,035	0,850	-	x		0,082	0,031	-	x
DEA3	0,048	0,802	-	x		-	-	-	x
DEA4	0,049	-	0,685	x		-	-	-	x
DEA5	-	0,760	0,537	x		-	0,579	0,226	x
DEB1	0,182	-	0,582	x		0,189	-	0,307	x
DEB2	0,410	0,632	0,699	x		0,296	0,222	0,174	x
DEB3	0,301	0,829	-	x		0,149	0,624	-	x
DEC0	-	0,121	0,475	x		-	0,119	0,471	x
DED2	0,754	0,371	0,761	x		0,738	0,326	0,648	x
DED4	0,774	0,558	0,750	x		-	-	-	x
DED5	0,701	0,517	0,758	x		-	-	-	x
DEE0	-	-	-	x		-	-	-	x
DEF0	0,718	0,900	0,461	x		0,285	0,803	0,155	x
DEG0	0,622	0,553	-	x		-	-	-	x
DK01	-	-	-	x		0,510	-	0,614	x
DK02	0,037	-	-	x		-	-	-	x
DK03	-	-	0,728	x		-	-	0,860	x
DK04	0,184	-	-	x		0,091	-	-	x
DK05	0,465	0,904	0,501	x		0,375	0,770	0,652	x
EE00	-	-	0,124	-		-	-	0,140	-
EL30	-	-	-	-		-	-	-	-
EL41	-	-	0,825	-		-	-	0,842	-
EL42	-	0,133	-	0,157		-	0,148	-	0,196
EL43	-	-	-	-		-	-	-	-
EL51	-	-	-	-		-	-	-	-
EL52	-	-	-	-		-	-	-	-
EL53	-	-	0,274	0,375		-	-	-	-
EL54	-	-	-	-		-	-	-	-
EL61	-	-	-	-		-	-	-	-
EL62	0,156	0,244	0,179	0,373		0,154	0,234	0,177	0,325
EL63	-	-	-	-		-	-	-	-
EL64	-	-	-	-		-	-	-	-
EL65	-	-	-	-		-	-	-	-
ES11	0,401	0,325	0,179	0,377		-	-	-	-
ES12	0,072	0,061	0,173	0,379		0,319	0,056	0,168	0,302
ES13	0,220	0,083	0,153	-		-	-	-	-
ES21	0,177	0,330	-	-		0,187	0,364	-	-
ES22	0,062	0,145	0,087	-		0,077	0,388	0,165	-
ES23	0,091	0,463	0,156	-		-	-	-	-
ES24	0,193	0,366	-	-		-	-	-	-
ES30	0,068	0,076	-	0,428		0,054	0,155	-	0,285
ES41	-	-	0,122	-		-	-	-	-
ES42	0,158	0,127	0,061	0,586		-	-	-	-
ES43	0,126	0,122	-	-		-	-	-	-
ES51	0,110	0,207	-	0,435		0,084	0,193	-	0,336
ES52	0,219	0,198	-	0,195		-	-	-	-
ES53	0,382	0,095	0,092	0,783		-	-	-	-
ES61	0,056	0,084	0,053	0,233		-	-	-	-
ES62	0,444	0,306	0,063	-		-	-	-	-
ES63	0,481	0,074	0,443	0,765		0,476	0,070	0,439	0,746
ES64	-	-	-	-		0,275	-	0,323	0,016
ES70	0,171	-	0,071	0,158		-	-	-	-
FI19	-	-	-	x		-	0,351	-	x
FI1B	0,688	0,024	0,031	x		-	-	-	x
FI1C	-	-	-	x		-	0,730	-	x
FI1D	0,429	0,515	0,625	x		0,424	0,510	0,580	x
FI20	0,728	0,165	-	x		0,733	0,096	-	x
FR10	-	-	0,508	x		-	-	0,254	x

	Rezidua kointegračného vzťahu řad					Rezidua kointegračného vzťahu řad			
	Fondy- HDP	ERDF- HDP	ESF-HDP	CF-HDP		Fondy- Zam.	ERDF- Zam.	ESF-Zam.	CF-Zam.
Region	p-hodnoty					p-hodnoty			
FRB0	0,093	0,089	-	x		0,077	0,032	-	x
FRC1	0,386	-	0,282	x		0,399	-	0,273	x
FRC2	0,557	0,110	0,296	x		0,533	0,100	0,265	x
FRD1	-	-	-	x		0,064	0,044	-	x
FRD2	-	-	-	x		-	-	-	x
FRE1	0,328	0,546	0,562	x		0,303	0,535	0,466	x
FRE2	-	0,028	-	x		-	0,026	-	x
FRF1	-	-	-	x		-	-	-	x
FRF2	-	-	0,319	x		-	-	0,085	x
FRF3	-	0,806	0,437	x		-	0,769	0,298	x
FRG0	-	-	-	x		-	-	-	x
FRH0	0,104	-	-	x		0,078	-	-	x
FRI1	0,043	0,093	-	x		0,047	0,330	-	x
FRI2	-	-	-	x		-	0,072	-	x
FRI3	0,302	0,197	-	x		0,294	0,138	-	x
FRJ1	0,430	0,244	-	x		0,403	0,168	-	x
FRJ2	0,276	0,836	0,293	x		0,327	0,796	0,136	x
FRK1	0,773	0,126	-	x		0,076	0,049	-	x
FRK2	0,409	0,764	0,150	x		0,446	0,609	0,107	x
FRL0	0,192	-	-	x		0,211	-	-	x
FRM0	0,194	0,366	0,689	x		0,181	0,307	0,634	x
FRY1	-	-	-	x		-	0,144	-	x
FRY2	-	-	0,298	x		-	-	0,319	x
FRY3	-	0,155	-	x		-	-	-	x
FRY4	-	-	0,211	x		-	-	0,212	x
HR03	1,000	0,086	0,998	-		1,000	0,105	0,994	-
HR04	0,525	0,115	1,000	0,000		0,525	0,131	0,997	0,678
HU10	0,151	0,760	0,797	-		-	-	-	-
HU21	0,107	0,078	0,549	0,145		-	-	-	-
HU22	0,099	0,077	0,590	0,171		-	-	-	-
HU23	0,098	0,071	0,091	0,165		0,097	0,072	0,062	0,114
HU31	0,142	0,099	0,079	0,175		-	-	-	-
HU32	0,135	0,094	0,208	0,230		-	-	-	-
HU33	0,038	0,075	0,468	0,235		-	-	-	-
IE01	0,722	0,505	0,185	x		-	-	-	x
IE02	0,392	0,957	0,990	x		-	-	-	x
ITC1	0,174	0,032	0,024	x		0,218	0,055	0,040	x
ITC2	-	-	-	x		0,237	0,268	-	x
ITC3	0,164	0,040	0,092	x		-	-	-	x
ITC4	0,094	0,044	0,052	x		-	-	-	x
ITF1	-	0,052	-	x		-	0,071	-	x
ITF2	-	-	0,095	x		-	-	0,088	x
ITF3	-	-	-	x		-	-	-	x
ITF4	-	-	-	x		-	-	-	x
ITF5	-	0,098	0,069	x		-	0,095	0,160	x
ITF6	-	-	0,062	x		-	-	-	x
ITG1	-	-	-	x		-	-	-	x
ITG2	-	-	0,044	x		-	-	0,047	x
ITH1	0,435	0,164	0,088	x		0,552	0,530	0,047	x
ITH2	0,377	0,137	0,164	x		0,450	0,204	0,144	x
ITH3	0,070	0,060	0,022	x		0,372	0,051	0,022	x
ITH4	0,092	0,079	0,017	x		-	-	-	x
ITH5	0,272	0,054	0,147	x		0,385	0,454	0,066	x
ITI1	0,330	0,098	0,063	x		-	-	-	x
ITI2	0,637	0,045	0,072	x		0,659	0,062	0,120	x
ITI3	0,386	0,251	0,094	x		0,417	0,313	0,156	x
ITI4	-	-	-	x		0,059	-	-	x
LT00	0,093	0,073	-	0,068		0,094	0,077	-	0,079
LU00	0,216	0,580	-	x		0,171	0,082	-	x
LV00	-	-	0,337	0,163		-	-	0,152	0,058
MT00	0,065	0,055	0,076	0,213		0,070	0,175	0,112	0,228

	Rezidua kointegračního vztahu řad					Rezidua kointegračního vztahu řad			
	Fondy-HDP	ERDF-HDP	ESF-HDP	CF-HDP		Fondy-Zam.	ERDF-Zam.	ESF-Zam.	CF-Zam.
Region	p-hodnoty					p-hodnoty			
NL11	0,382	0,283	0,299	x		-	-	-	x
NL12	-	-	-	x		0,459	0,400	0,504	x
NL13	0,386	0,671	0,546	x		0,378	0,632	0,672	x
NL21	0,817	0,984	0,868	x		0,718	0,947	0,743	x
NL22	-	-	-	x		0,609	0,909	0,702	x
NL23	-	-	-	x		0,754	-	0,855	x
NL32	-	-	-	x		-	-	-	x
NL34	0,738	0,966	0,628	x		0,381	0,941	0,417	x
NL35	-	-	-	x		0,392	0,921	0,905	x
NL36	-	-	-	x		0,684	0,970	0,964	x
NL41	0,924	-	0,966	x		0,558	-	0,797	x
NL42	0,844	0,896	0,813	x		0,589	0,898	0,714	x
PL12	0,229	0,367	-	0,132		0,210	0,308	-	0,108
PL21	-	-	-	0,300		-	-	-	0,344
PL22	-	-	-	0,087		-	-	-	0,089
PL41	-	-	0,042	0,643		-	-	0,031	0,615
PL42	-	-	-	0,143		-	-	-	0,155
PL43	-	-	0,195	-		-	-	0,254	-
PL51	-	-	-	0,072		-	-	-	0,094
PL52	-	-	0,104	0,993		-	-	0,141	0,990
PL61	0,068	0,077	-	0,314		0,064	0,067	-	0,091
PL62	-	-	-	0,212		-	-	-	-
PL63	-	-	0,036	0,199		-	-	0,045	0,215
PL71	-	-	-	0,294		-	-	-	0,153
PL72	-	-	-	0,468		-	-	-	0,472
PL81	-	-	-	0,401		-	-	-	0,407
PL82	-	-	-	0,227		-	-	-	0,223
PL84	-	-	-	0,751		-	-	-	0,754
PT11	-	-	0,225	0,089		-	-	-	-
PT15	0,599	-	0,008	0,000		-	-	-	-
PT20	0,331	0,109	0,260	-		-	-	-	-
PT30	0,121	0,085	-	0,144		-	-	-	-
RO11	0,326	0,055	0,165	0,392		0,335	0,063	0,201	0,411
RO12	0,102	-	0,070	0,081		0,099	-	0,072	0,083
RO21	-	-	-	-		0,126	0,031	0,471	0,772
RO22	0,107	0,046	0,126	0,103		0,091	0,053	0,190	0,100
RO31	0,269	0,108	0,134	0,375		0,281	0,155	0,180	0,515
RO32	0,135	0,131	0,820	0,032		-	-	-	-
RO41	0,114	0,068	0,077	0,160		0,195	0,135	0,223	0,648
RO42	0,066	-	0,062	0,063		0,069	-	0,174	0,058
SE11	-	-	-	x		-	-	-	x
SE12	0,116	-	0,164	x		0,084	-	0,190	x
SE21	0,497	0,732	0,175	x		0,435	0,450	0,207	x
SE22	0,240	-	0,328	x		0,132	-	0,197	x
SE23	0,010	-	-	x		0,022	-	-	x
SE31	0,389	0,365	0,320	x		0,379	0,326	0,249	x
SE32	0,523	0,084	0,385	x		0,546	0,112	0,434	x
SE33	0,150	0,101	0,789	x		0,169	0,116	0,745	x
SI03	0,069	-	-	0,079		-	-	-	-
SI04	-	-	0,029	-		-	-	-	-
SK01	-	-	-	-		0,041	0,233	0,069	0,083
SK02	-	-	-	0,084		-	-	-	0,083
SK03	-	-	0,063	0,077		-	-	-	-
SK04	-	-	0,069	-		-	-	0,046	-

Poznámky: Fondy = fondy kohezní politiky; Zam. = zaměstnanost; ERDF = Evropský fond pro regionální rozvoj; ESF = Evropský sociální fond; CF = Kohezní fond; x = země bez nároku na podporu z Kohezního fondu; - = řady v páru nesplnily podmínku kointegrace v prvním stupni

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Příloha G: Regrese mezi prostředky z kohezní politiky a regionálními disparitami

Výsledky lineární regrese mezi úhrnem prostředků z fondů kohezní politiky (nezávislá proměnná) a regionálními disparitami v HDP (závislá proměnná)

Země	α	β	R^2
AT	1,011	-0,016	0,111
BE	1,018	-0,024	0,303
BG	0,978	0,014	0,090
CZ	0,986	0,011	0,101
DE	0,988	0,002	0,001
DK	1,009	0,027	0,015
EL	0,982	0,026	0,096
ES	1,018	-0,011	0,100

Země	α	β	R^2
FI	1,048	-0,058	0,063
FR	0,997	0,004	0,003
HR	0,680	0,360	0,108
HU	0,996	-0,003	0,002
IE	1,160	-0,110	0,085
IT	1,007	0,001	0,001
NL	1,010	-0,008	0,008
PL	1,007	-0,004	0,001

Země	α	β	R^2
PT	1,426	-0,357	0,047
RO	0,978	0,021	0,151
SE	1,038	-0,039	0,016
SI	1,013	-0,011	0,087
SK	1,001	-0,011	0,015
EU 27	0,976	0,021	0,456

Výsledky lineární regrese mezi ERDF (nezávislá proměnná) a regionálními disparitami v HDP (závislá proměnná)

Země	α	β	R^2
AT	0,993	-0,006	0,012
BE	0,988	0,002	0,005
BG	0,970	0,034	0,039
CZ	0,997	0,006	0,026
DE	0,991	-0,001	0,001
DK	1,060	-0,019	0,025
EL	0,972	0,034	0,317
ES	1,008	-0,003	0,019

Země	α	β	R^2
FI	0,897	0,087	0,121
FR	0,996	0,006	0,010
HR	0,982	0,106	0,018
HU	0,979	0,012	0,015
IE	1,024	0,013	0,009
IT	1,011	-0,002	0,023
NL	0,989	0,008	0,010
PL	0,987	0,012	0,034

Země	α	β	R^2
PT	1,668	-0,607	0,261
RO	1,022	-0,010	0,009
SE	0,946	0,053	0,120
SI	0,992	0,005	0,025
SK	0,981	0,007	0,014
EU 27	0,998	0,005	0,047

Výsledky lineární regrese mezi ESF (nezávislá proměnná) a regionálními disparitami v HDP (závislá proměnná)

Země	α	β	R^2
AT	0,979	0,010	0,135
BE	0,985	0,006	0,100
BG	1,004	-0,004	0,002
CZ	0,994	0,005	0,021
DE	0,990	0,001	0,000
DK	1,023	0,014	0,012
EL	0,957	0,051	0,371
ES	1,006	-0,001	0,013

Země	α	β	R^2
FI	0,952	0,020	0,023
FR	1,002	0,001	0,001
HR	0,998	0,063	0,087
HU	1,000	-0,003	0,007
IE	1,034	0,003	0,002
IT	1,008	-0,001	0,010
NL	1,015	-0,012	0,107
PL	1,063	-0,054	0,462

Země	α	β	R^2
PT	1,228	-0,172	0,040
RO	1,013	-0,001	0,019
SE	1,024	-0,020	0,059
SI	0,996	0,001	0,029
SK	0,992	-0,001	0,000
EU 27	0,986	0,012	0,321

Výsledky lineární regrese mezi CF (nezávislá proměnná) a regionálními disparitami v HDP (závislá proměnná)

Země	α	β	R^2
BG	1,004	-0,004	0,002
CZ	0,994	0,005	0,021
EL	0,957	0,051	0,371
ES	1,006	-0,001	0,013

Země	α	β	R^2
HR	0,998	0,063	0,087
HU	1,000	-0,003	0,007
PL	1,063	-0,054	0,462
PT	1,228	-0,172	0,040

Země	α	β	R^2
RO	1,013	-0,001	0,019
SI	0,996	0,001	0,029
SK	0,992	-0,001	0,000
EU 11	0,986	0,012	0,321

Výsledky lineární regrese mezi úhrnem prostředků z fondů kohezní politiky (nezávislá proměnná) a regionálními disparitami v zaměstnanosti (závislá proměnná)

Země	α	β	R^2
AT	1,053	-0,034	0,080
BE	1,053	-0,040	0,209
BG	1,006	-0,012	0,070
CZ	0,924	0,034	0,046
DE	0,909	0,074	0,262
DK	0,911	0,100	0,022
EL	1,192	-0,169	0,074
ES	1,006	-0,002	0,000

Země	α	β	R^2
FI	0,976	0,014	0,001
FR	1,008	-0,007	0,008
HR	0,876	0,675	0,015
HU	0,927	0,022	0,017
IE	0,963	0,458	0,006
IT	1,016	-0,014	0,070
NL	0,911	0,053	0,041
PL	0,959	0,037	0,020

Země	α	β	R^2
PT	1,046	0,037	0,001
RO	1,022	0,014	0,026
SE	1,033	-0,023	0,004
SI	1,167	-0,064	0,013
SK	1,003	-0,021	0,011
EU 27	0,983	0,017	0,021

Výsledky lineární regrese mezi ERDF (nezávislá proměnná) a regionálními disparitami v zaměstnanosti (závislá proměnná)

Země	α	β	R^2
AT	1,138	-0,111	0,562
BE	0,976	0,028	0,247
BG	1,044	-0,040	0,060
CZ	0,966	-0,002	0,000
DE	0,958	0,021	0,023
DK	1,104	-0,058	0,025
EL	1,036	-0,015	0,001
ES	0,929	0,058	0,348

Země	α	β	R^2
FI	0,998	-0,006	0,000
FR	0,999	0,002	0,001
HR	1,147	0,139	0,015
HU	0,963	-0,001	0,000
IE	1,279	-0,139	0,004
IT	1,008	-0,003	0,010
NL	1,035	-0,050	0,054
PL	0,929	0,059	0,080

Země	α	β	R^2
PT	0,941	0,103	0,008
RO	1,029	0,011	0,004
SE	0,972	0,045	0,051
SI	0,798	0,197	0,154
SK	0,955	0,020	0,019
EU 27	0,996	0,007	0,005

Výsledky lineární regrese mezi ESF (nezávislá proměnná) a regionálními disparitami v zaměstnanosti (závislá proměnná)

Země	α	β	R^2
AT	0,999	0,012	0,036
BE	0,985	0,019	0,255
BG	1,048	-0,041	0,144
CZ	0,895	0,058	0,142
DE	0,974	0,005	0,004
DK	1,025	0,001	0,000
EL	1,239	-0,215	0,115
ES	1,011	-0,004	0,011

Země	α	β	R^2
FI	1,079	-0,093	0,070
FR	0,973	0,024	0,426
HR	0,986	0,054	0,004
HU	0,924	0,020	0,058
IE	1,234	-0,113	0,224
IT	1,000	0,002	0,003
NL	0,941	0,024	0,041
PL	1,029	-0,029	0,012

Země	α	β	R^2
PT	1,262	-0,170	0,064
RO	1,061	-0,003	0,058
SE	1,004	0,002	0,001
SI	1,083	-0,010	0,008
SK	0,946	0,030	0,023
EU 27	1,007	-0,003	0,001

Výsledky lineární regrese mezi CF (nezávislá proměnná) a regionálními disparitami v zaměstnanosti (závislá proměnná)

Země	α	β	R^2
BG	0,980	0,013	0,029
CZ	0,937	0,019	0,023
EL	0,936	0,072	0,052
ES	1,031	-0,022	0,048

Země	α	β	R^2
HR	1,026	-0,124	0,031
HU	0,922	0,032	0,110
PL	1,130	-0,113	0,237
PT	1,127	-0,041	0,010

Země	α	β	R^2
RO	0,934	0,080	0,363
SI	1,396	-0,256	0,199
SK	0,869	0,087	0,231
EU 11	0,998	0,001	0,000

Příloha H: Regrese mezi prostředky z kohezní politiky, HDP a zaměstnaností

Výsledky lineární regrese mezi úhrnem prostředků z fondů kohezní politiky (nezávislá proměnná) a HDP (závislá proměnná)

Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2
AT11	1,030	-0,001	0,002	DEA2	0,968	0,051	0,568	FRC1	0,984	0,001	0,000	MT00	1,104	-0,046	0,286
AT12	1,023	0,002	0,002	DEA3	1,012	-0,014	0,019	FRC2	1,012	0,001	0,000	NL11	1,054	-0,030	0,022
AT13	1,007	-0,008	0,026	DEA4	0,985	0,040	0,612	FRD1	1,005	0,011	0,022	NL12	1,034	-0,006	0,005
AT21	1,013	0,018	0,066	DEA5	1,003	0,021	0,038	FRD2	1,019	-0,002	0,001	NL13	1,012	0,007	0,007
AT22	1,028	-0,001	0,000	DEB1	1,029	-0,002	0,000	FRE1	1,015	0,004	0,010	NL21	1,034	-0,006	0,006
AT31	0,981	0,007	0,017	DEB2	1,016	0,007	0,007	FRE2	1,029	-0,011	0,023	NL22	1,026	-0,002	0,001
AT32	1,035	-0,005	0,005	DEB3	1,034	-0,003	0,000	FRF1	0,988	0,004	0,005	NL23	0,991	0,011	0,013
AT33	1,024	0,006	0,011	DEC0	1,034	-0,016	0,033	FRF2	1,042	-0,020	0,036	NL32	1,023	0,002	0,001
AT34	1,073	-0,034	0,046	DED2	1,025	0,006	0,006	FRF3	1,010	0,002	0,001	NL34	1,032	-0,004	0,001
BE10	0,975	0,038	0,348	DED4	0,970	0,001	0,000	FRG0	0,988	0,006	0,014	NL35	1,011	-0,004	0,018
BE21	1,027	0,000	0,000	DED5	1,031	0,000	0,000	FRH0	1,021	-0,004	0,007	NL36	1,005	-0,018	0,010
BE22	1,015	0,010	0,012	DEE0	1,016	0,015	0,029	FRI1	0,970	0,046	0,495	NL41	1,031	-0,004	0,003
BE23	1,041	-0,010	0,013	DEF0	1,026	0,001	0,000	FRI2	1,046	-0,028	0,073	NL42	1,030	-0,007	0,008
BE24	1,057	-0,020	0,047	DEG0	1,046	-0,014	0,017	FRI3	1,016	0,002	0,002	PL12	1,042	-0,008	0,010
BE25	1,029	-0,001	0,000	DK01	1,028	0,014	0,005	FRJ1	0,987	0,003	0,002	PL21	0,976	0,024	0,059
BE31	1,005	0,033	0,069	DK02	1,013	0,014	0,044	FRJ2	1,019	-0,001	0,000	PL22	1,021	0,026	0,045
BE32	1,031	-0,006	0,012	DK03	1,024	0,001	0,000	FRK1	1,023	-0,006	0,015	PL41	1,035	0,014	0,034
BE33	1,032	-0,004	0,006	DK04	1,032	-0,006	0,007	FRK2	1,007	0,009	0,011	PL42	1,006	0,034	0,146
BE34	1,028	-0,005	0,006	DK05	1,020	0,000	0,000	FRL0	1,035	-0,006	0,003	PL43	0,971	0,014	0,033
BE35	1,031	-0,004	0,005	EE00	1,074	-0,030	0,047	FRM0	1,009	0,013	0,024	PL51	1,027	0,021	0,042
BG31	1,066	-0,007	0,008	EL30	1,033	-0,024	0,029	FRY1	0,998	0,021	0,056	PL52	0,968	0,071	0,191
BG32	0,950	0,002	0,008	EL41	0,963	0,026	0,012	FRY2	1,030	-0,004	0,004	PL61	1,078	-0,025	0,096
BG33	0,965	0,010	0,024	EL42	1,013	-0,012	0,002	FRY3	1,020	0,000	0,000	PL62	1,025	0,020	0,098
BG34	0,936	0,003	0,002	EL43	0,989	0,016	0,003	FRY4	1,027	-0,007	0,021	PL63	0,960	0,010	0,009
BG41	1,032	0,015	0,094	EL51	0,998	0,005	0,001	HR03	1,036	0,000	0,000	PL71	1,019	0,030	0,082
BG42	1,053	0,000	0,000	EL52	0,915	0,084	0,117	HR04	0,965	0,000	0,017	PL72	0,985	0,026	0,085
CY00	1,005	0,014	0,014	EL53	0,977	0,027	0,017	HU10	1,027	0,009	0,015	PL81	1,033	0,015	0,048
CZ01	1,022	-0,006	0,016	EL54	0,955	0,047	0,043	HU21	1,030	0,010	0,009	PL82	1,015	0,031	0,211
CZ02	0,993	0,028	0,197	EL61	0,977	0,029	0,017	HU22	0,992	0,020	0,091	PL84	0,959	0,011	0,020
CZ03	1,035	-0,004	0,008	EL62	0,987	0,013	0,001	HU23	1,078	-0,026	0,113	PT11	1,012	0,014	0,008
CZ04	1,075	-0,036	0,420	EL63	1,013	-0,011	0,002	HU31	1,043	0,001	0,000	PT15	1,080	-0,053	0,030
CZ05	0,998	0,023	0,204	EL64	1,002	0,005	0,001	HU32	0,979	0,019	0,087	PT20	1,005	0,016	0,019
CZ06	0,997	0,028	0,288	EL65	1,040	-0,027	0,015	HU33	1,018	0,026	0,202	PT30	0,946	0,083	0,072
CZ07	1,081	-0,035	0,473	ES11	1,029	-0,007	0,005	IE01	1,065	-0,033	0,010	RO11	1,044	0,010	0,081
CZ08	0,995	0,028	0,303	ES12	0,988	0,027	0,019	IE02	1,138	-0,069	0,051	RO12	1,038	0,011	0,105
DE11	1,029	-0,005	0,001	ES13	0,977	0,036	0,042	ITC1	0,998	0,016	0,018	RO21	0,978	0,026	0,171
DE12	1,011	0,009	0,006	ES21	1,002	0,013	0,014	ITC2	1,023	-0,004	0,006	RO22	1,032	0,017	0,295
DE13	0,999	0,022	0,041	ES22	0,888	0,123	0,629	ITC3	1,016	0,001	0,000	RO31	0,999	0,045	0,250
DE14	1,009	0,015	0,018	ES23	0,900	0,116	0,431	ITC4	1,041	-0,011	0,008	RO32	0,998	0,049	0,204
DE21	1,047	-0,018	0,041	ES24	1,025	-0,006	0,002	ITF1	1,024	-0,004	0,002	RO41	1,031	0,027	0,084
DE22	0,955	0,013	0,012	ES30	0,941	0,077	0,507	ITF2	0,993	0,006	0,005	RO42	1,025	0,020	0,258
DE23	1,029	0,002	0,000	ES41	0,990	0,025	0,033	ITF3	1,022	-0,004	0,004	SE11	1,011	0,003	0,005
DE24	1,034	-0,004	0,002	ES42	1,031	-0,012	0,009	ITF4	1,014	0,006	0,006	SE12	0,959	0,057	0,115
DE25	0,974	0,052	0,436	ES43	1,041	-0,017	0,018	ITF5	1,026	-0,004	0,001	SE21	0,973	0,042	0,052
DE26	0,959	0,066	0,570	ES51	1,001	0,011	0,011	ITF6	1,030	-0,011	0,023	SE22	0,994	0,017	0,015
DE27	1,011	0,012	0,021	ES52	1,000	0,011	0,014	ITG1	1,021	-0,003	0,002	SE23	0,974	0,044	0,147
DE30	1,032	0,001	0,000	ES53	1,011	0,006	0,001	ITG2	1,025	-0,005	0,002	SE31	0,921	0,094	0,357
DE40	0,973	0,005	0,004	ES61	0,952	0,056	0,535	ITH1	0,967	0,057	0,095	SE32	0,955	0,064	0,208
DE50	1,014	0,003	0,002	ES62	1,025	-0,008	0,007	ITH2	0,989	0,028	0,054	SE33	0,895	0,130	0,270
DE60	1,021	0,003	0,005	ES63	0,991	0,015	0,057	ITH3	1,098	-0,065	0,188	SI03	1,096	-0,054	0,513
DE71	0,983	0,030	0,075	ES64	1,001	0,004	0,010	ITH4	0,942	0,071	0,836	SI04	1,038	-0,009	0,009
DE72	0,978	0,042	0,108	ES70	1,014	-0,003	0,001	ITH5	1,013	0,005	0,002	SK01	0,994	0,019	0,224
DE73	1,026	-0,001	0,000	FI19	0,994	0,021	0,050	ITI1	1,017	0,003	0,001	SK02	0,973	0,042	0,171
DE80	1,053	-0,015	0,085	FI1B	0,995	0,016	0,047	ITI2	1,015	-0,003	0,000	SK03	0,974	0,052	0,131
DE91	0,984	0,010	0,002	FI1C	0,989	0,025	0,044	ITI3	1,008	0,006	0,006	SK04	1,000	0,030	0,050
DE92	1,014	0,009	0,007	FI1D	0,968	0,053	0,089	ITI4	0,995	0,008	0,004				
DE93	1,034	-0,003	0,005	FI20	1,020	-0,009	0,004	LT00	0,992	0,048	0,321				
DE94	1,031	0,000	0,000	FR10	1,010	0,008	0,024	LU00	0,970	0,042	0,270				
DEA1	0,949	0,069	0,761	FRB0	0,985	0,029	0,412	LV00	1,070	-0,024	0,021				

Poznámky: α = konstanta modelu; β = směrnice přímk; R^2 = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Výsledky lineární regrese mezi úhrnem prostředků z fondů kohezní politiky (nezávislá proměnná) a zaměstnaností (závislá proměnná)

Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2
AT11	1,004	-0,003	0,202	DEA2	1,001	0,006	0,041	FRC1	0,985	0,018	0,180	MT00	1,014	0,009	0,315
AT12	0,999	0,003	0,101	DEA3	0,989	0,018	0,269	FRC2	0,996	0,008	0,014	NL11	1,000	-0,010	0,050
AT13	1,014	-0,010	0,232	DEA4	0,996	0,010	0,096	FRD1	0,995	0,002	0,228	NL12	0,999	0,009	0,112
AT21	0,993	0,010	0,149	DEA5	0,996	0,012	0,069	FRD2	1,003	0,002	0,005	NL13	1,006	0,003	0,009
AT22	1,000	0,004	0,047	DEB1	0,995	0,010	0,040	FRE1	1,008	-0,001	0,002	NL21	1,001	-0,005	0,033
AT31	0,997	0,006	0,207	DEB2	0,997	0,009	0,018	FRE2	1,022	-0,018	0,074	NL22	1,006	0,000	0,000
AT32	1,003	0,002	0,008	DEB3	0,999	0,005	0,085	FRF1	0,976	0,025	0,208	NL23	0,998	0,009	0,035
AT33	1,005	0,000	0,000	DEC0	1,007	0,001	0,002	FRF2	1,023	-0,018	0,059	NL32	1,006	0,001	0,002
AT34	0,994	0,009	0,197	DED2	1,015	-0,006	0,038	FRF3	1,009	-0,006	0,008	NL34	0,991	0,017	0,397
BE10	1,000	0,006	0,016	DED4	1,011	0,000	0,000	FRG0	1,022	-0,016	0,277	NL35	1,003	0,009	0,168
BE21	1,000	0,005	0,015	DED5	1,014	-0,001	0,000	FRH0	0,983	0,018	0,323	NL36	0,989	0,009	0,024
BE22	1,013	-0,005	0,028	DEE0	1,009	0,001	0,002	FRI1	1,008	-0,001	0,001	NL41	1,003	0,004	0,016
BE23	0,986	0,019	0,341	DEF0	1,005	-0,001	0,001	FRI2	0,996	0,007	0,004	NL42	0,999	0,008	0,046
BE24	0,993	0,006	0,068	DEG0	0,992	0,001	0,001	FRI3	0,989	0,013	0,114	PL12	0,992	0,020	0,190
BE25	1,008	-0,003	0,007	DK01	0,989	0,010	0,033	FRJ1	1,020	-0,011	0,026	PL21	1,009	0,002	0,001
BE31	1,007	-0,002	0,003	DK02	1,016	-0,015	0,093	FRJ2	0,982	0,020	0,143	PL22	1,023	-0,004	0,007
BE32	1,001	0,001	0,002	DK03	1,005	-0,005	0,011	FRK1	0,997	0,005	0,018	PL41	1,031	-0,013	0,048
BE33	1,013	-0,007	0,126	DK04	0,975	0,025	0,241	FRK2	1,010	-0,004	0,010	PL42	0,984	0,004	0,005
BE34	1,013	-0,006	0,059	DK05	0,997	0,003	0,005	FRL0	0,994	0,011	0,152	PL43	1,026	-0,009	0,048
BE35	1,019	-0,014	0,090	EE00	1,057	-0,043	0,223	FRM0	1,075	-0,056	0,154	PL51	0,990	0,007	0,023
BG31	1,000	0,005	0,020	EL30	0,988	0,015	0,027	FRY1	1,015	-0,013	0,098	PL52	1,029	-0,011	0,032
BG32	1,010	-0,001	0,007	EL41	1,051	-0,047	0,128	FRY2	0,999	0,011	0,051	PL61	1,012	0,006	0,029
BG33	1,011	0,001	0,001	EL42	1,057	-0,056	0,151	FRY3	0,985	0,011	0,036	PL62	1,023	-0,007	0,027
BG34	1,004	-0,004	0,034	EL43	1,036	-0,036	0,045	FRY4	1,007	-0,001	0,001	PL63	1,015	0,003	0,003
BG41	1,001	0,005	0,024	EL51	1,032	-0,033	0,068	HR03	1,008	0,000	0,002	PL71	1,048	-0,030	0,219
BG42	1,009	0,000	0,000	EL52	0,968	0,029	0,032	HR04	1,006	0,000	0,020	PL72	1,018	-0,004	0,008
CY00	0,989	0,011	0,049	EL53	0,985	0,012	0,006	HU10	1,024	-0,008	0,038	PL81	1,025	-0,012	0,192
CZ01	1,019	-0,009	0,201	EL54	1,002	-0,001	0,000	HU21	1,041	-0,020	0,139	PL82	1,020	-0,010	0,050
CZ02	1,020	-0,009	0,291	EL61	1,050	-0,049	0,151	HU22	1,027	-0,010	0,049	PL84	0,990	0,003	0,003
CZ03	1,011	-0,003	0,019	EL62	0,952	0,045	0,081	HU23	1,045	-0,017	0,099	PT11	1,050	-0,041	0,168
CZ04	1,026	-0,011	0,183	EL63	1,036	-0,034	0,050	HU31	1,036	-0,011	0,028	PT15	1,050	-0,044	0,167
CZ05	1,015	-0,005	0,046	EL64	1,036	-0,035	0,047	HU32	1,042	-0,015	0,086	PT20	1,024	-0,019	0,055
CZ06	1,015	-0,004	0,036	EL65	1,025	-0,025	0,058	HU33	1,031	-0,009	0,036	PT30	0,978	0,024	0,040
CZ07	1,038	-0,023	0,336	ES11	0,991	0,008	0,032	IE01	1,019	-0,017	0,013	RO11	1,017	-0,004	0,058
CZ08	1,010	0,001	0,002	ES12	1,011	-0,010	0,010	IE02	0,985	0,015	0,025	RO12	1,022	-0,006	0,205
DE11	0,996	0,008	0,062	ES13	0,976	0,023	0,065	ITC1	0,997	0,004	0,014	RO21	1,007	-0,003	0,003
DE12	0,991	0,012	0,119	ES21	0,983	0,015	0,111	ITC2	1,000	0,001	0,007	RO22	1,002	0,001	0,007
DE13	1,000	0,004	0,029	ES22	0,965	0,034	0,238	ITC3	0,999	0,003	0,010	RO31	0,998	0,002	0,003
DE14	1,005	-0,002	0,002	ES23	0,989	0,011	0,014	ITC4	0,998	0,003	0,007	RO32	1,014	-0,002	0,012
DE21	1,001	0,004	0,023	ES24	0,989	0,008	0,010	ITF1	0,996	0,004	0,012	RO41	1,001	-0,002	0,001
DE22	1,010	-0,003	0,007	ES30	0,983	0,020	0,278	ITF2	0,982	0,017	0,111	RO42	0,996	0,004	0,171
DE23	0,992	0,014	0,143	ES41	0,991	0,011	0,026	ITF3	1,006	-0,005	0,024	SE11	1,001	0,002	0,011
DE24	0,991	0,016	0,105	ES42	1,012	-0,012	0,018	ITF4	0,995	0,008	0,029	SE12	1,033	-0,032	0,283
DE25	0,998	0,008	0,029	ES43	0,995	0,007	0,005	ITF5	0,994	0,010	0,055	SE21	0,992	0,010	0,014
DE26	0,979	0,026	0,286	ES51	0,985	0,012	0,039	ITF6	1,002	-0,003	0,004	SE22	1,007	-0,005	0,007
DE27	1,000	-0,006	0,063	ES52	0,988	0,010	0,025	ITG1	1,001	-0,003	0,016	SE23	1,037	-0,038	0,496
DE30	1,010	0,002	0,013	ES53	0,983	0,014	0,034	ITG2	1,009	-0,006	0,008	SE31	1,005	-0,002	0,001
DE40	1,011	-0,003	0,011	ES61	0,988	0,009	0,028	ITH1	0,991	0,012	0,040	SE32	1,016	-0,012	0,041
DE50	1,003	-0,003	0,009	ES62	0,996	0,001	0,000	ITH2	1,009	-0,006	0,028	SE33	1,022	-0,018	0,055
DE60	1,006	0,000	0,001	ES63	1,014	-0,008	0,012	ITH3	1,009	-0,006	0,013	SI03	1,014	-0,007	0,042
DE71	0,999	0,003	0,005	ES64	0,982	0,011	0,069	ITH4	1,004	0,000	0,000	SI04	1,008	-0,002	0,003
DE72	1,007	0,000	0,000	ES70	0,984	0,011	0,028	ITH5	0,987	0,012	0,099	SK01	1,032	-0,017	0,412
DE73	1,011	-0,004	0,010	FI19	0,998	0,005	0,016	ITI1	1,003	0,001	0,002	SK02	1,002	0,006	0,014
DE80	1,015	-0,004	0,050	FI1B	0,985	0,014	0,192	ITI2	1,001	0,000	0,000	SK03	1,000	0,012	0,049
DE91	1,006	0,003	0,004	FI1C	0,985	0,017	0,079	ITI3	0,983	0,016	0,222	SK04	1,003	0,007	0,018
DE92	0,994	0,013	0,124	FI1D	0,983	0,024	0,132	ITI4	0,994	0,008	0,089				
DE93	1,005	0,003	0,007	FI20	0,989	0,014	0,059	LT00	1,049	-0,035	0,203				
DE94	0,989	-0,002	0,002	FR10	1,000	0,003	0,037	LU00	1,009	-0,002	0,005				
DEA1	1,007	0,000	0,000	FRB0	1,006	-0,003	0,005	LV00	1,017	-0,012	0,010				

Poznámky: α = konstanta modelu; β = směrnice přímk; R^2 = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Příloha I: Regrese mezi jednotlivými fondy kohezní politiky a HDP

Výsledky lineární regrese mezi ERDF (nezávislá proměnná) a HDP (závislá proměnná)

Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2
AT11	1,028	0,001	0,000	DEA1	1,010	0,009	0,020	FR10	1,020	0,000	0,000	LT00	0,973	0,031	0,269
AT12	0,991	0,031	0,132	DEA2	1,025	-0,003	0,005	FRB0	0,981	0,033	0,479	LU00	1,002	-0,017	0,054
AT13	1,033	-0,014	0,062	DEA3	1,026	-0,001	0,001	FRC1	1,014	0,002	0,002	LV00	1,044	-0,001	0,000
AT21	0,994	0,030	0,143	DEA4	0,985	0,008	0,023	FRC2	0,996	0,015	0,047	MT00	1,001	0,039	0,141
AT22	1,022	0,004	0,008	DEA5	0,981	0,006	0,008	FRD1	1,002	0,013	0,035	NL11	1,060	-0,033	0,053
AT31	0,975	0,047	0,298	DEB1	1,035	-0,006	0,015	FRD2	1,020	-0,004	0,005	NL12	1,033	-0,004	0,005
AT32	1,000	0,024	0,080	DEB2	1,021	0,002	0,002	FRE1	1,012	0,008	0,016	NL13	1,016	0,003	0,002
AT33	0,998	0,023	0,103	DEB3	1,036	-0,004	0,002	FRE2	0,969	0,049	0,401	NL21	1,037	-0,009	0,024
AT34	1,014	-0,017	0,063	DEC0	1,028	-0,009	0,035	FRF1	1,021	-0,004	0,005	NL22	1,027	-0,003	0,003
BE10	0,980	0,032	0,089	DED2	1,027	0,004	0,003	FRF2	1,049	-0,026	0,073	NL23	1,008	0,011	0,022
BE21	1,023	-0,004	0,003	DED4	1,034	-0,004	0,003	FRF3	0,994	0,005	0,008	NL32	1,026	0,000	0,000
BE22	0,977	0,003	0,002	DED5	1,034	-0,002	0,001	FRG0	0,982	0,000	0,000	NL34	0,977	0,004	0,005
BE23	1,036	-0,005	0,004	DEE0	0,981	0,012	0,034	FRH0	0,987	0,003	0,004	NL35	1,003	-0,010	0,016
BE24	1,039	-0,005	0,005	DEF0	1,032	-0,005	0,008	FRI1	0,992	0,009	0,034	NL36	0,984	0,007	0,005
BE25	1,026	0,002	0,001	DEG0	1,033	-0,001	0,000	FRI2	1,017	-0,002	0,001	NL41	1,027	0,000	0,000
BE31	0,978	0,013	0,030	DK01	1,050	-0,006	0,004	FRI3	1,008	0,009	0,036	NL42	1,027	-0,004	0,007
BE32	1,025	-0,001	0,002	DK02	0,983	0,007	0,019	FRJ1	0,992	0,007	0,015	PL12	0,961	0,010	0,041
BE33	0,971	-0,002	0,003	DK03	1,024	-0,001	0,000	FRJ2	1,016	-0,002	0,003	PL21	0,979	0,026	0,104
BE34	1,023	-0,001	0,000	DK04	1,032	-0,006	0,019	FRK1	0,992	0,008	0,010	PL22	1,021	-0,025	0,074
BE35	1,029	-0,002	0,005	DK05	0,991	0,002	0,002	FRK2	1,007	0,010	0,016	PL41	0,981	0,010	0,043
BG31	0,874	0,059	0,097	EE00	1,057	-0,015	0,023	FRL0	1,030	-0,002	0,001	PL42	0,987	0,027	0,176
BG32	0,916	0,026	0,040	EL30	1,028	-0,018	0,033	FRM0	1,013	0,008	0,026	PL43	1,020	0,021	0,151
BG33	1,087	-0,032	0,040	EL41	0,996	-0,007	0,001	FRY1	0,993	0,017	0,029	PL51	0,980	0,025	0,104
BG34	0,965	0,055	0,033	EL42	0,954	0,040	0,089	FRY2	1,026	0,000	0,000	PL52	0,984	0,054	0,259
BG41	0,951	0,003	0,001	EL43	1,035	-0,027	0,017	FRY3	1,023	-0,002	0,000	PL61	1,030	-0,015	0,126
BG42	1,058	-0,004	0,001	EL51	1,015	-0,011	0,005	FRY4	1,034	-0,013	0,052	PL62	0,971	0,017	0,111
CY00	1,013	0,007	0,005	EL52	0,971	0,030	0,054	HR03	1,086	-0,023	0,089	PL63	0,965	0,014	0,023
CZ01	0,976	0,003	0,064	EL53	1,043	-0,034	0,045	HR04	0,968	0,004	0,002	PL71	0,976	0,025	0,105
CZ02	1,033	-0,006	0,011	EL54	0,986	0,015	0,008	HU10	0,981	0,014	0,062	PL72	0,978	0,019	0,088
CZ03	1,037	-0,005	0,020	EL61	1,001	0,006	0,001	HU21	0,979	0,055	0,335	PL81	0,971	0,018	0,109
CZ04	0,971	0,003	0,004	EL62	0,977	0,023	0,006	HU22	0,987	0,037	0,200	PL82	1,020	-0,024	0,275
CZ05	0,963	0,006	0,021	EL63	0,966	-0,031	0,026	HU23	1,017	-0,021	0,060	PL84	0,962	0,013	0,057
CZ06	0,993	0,005	0,019	EL64	1,017	-0,009	0,006	HU31	0,970	0,068	0,398	PT11	0,976	0,003	0,001
CZ07	1,031	-0,003	0,004	EL65	1,065	-0,049	0,088	HU32	0,997	0,039	0,224	PT15	1,040	-0,013	0,004
CZ08	0,993	0,028	0,355	ES11	1,034	-0,011	0,011	HU33	0,993	0,035	0,227	PT20	0,989	0,009	0,009
DE11	1,026	-0,003	0,001	ES12	0,984	0,039	0,119	IE01	1,049	-0,014	0,018	PT30	1,017	0,012	0,001
DE12	1,032	-0,009	0,016	ES13	0,962	0,050	0,369	IE02	1,070	-0,004	0,001	RO11	0,976	0,030	0,132
DE13	1,010	0,011	0,020	ES21	1,025	-0,006	0,005	ITC1	0,972	0,043	0,582	RO12	1,080	-0,020	0,051
DE14	1,031	-0,004	0,002	ES22	0,988	0,002	0,000	ITC2	1,019	0,000	0,001	RO21	1,071	-0,009	0,007
DE21	1,013	0,011	0,022	ES23	0,987	0,001	0,000	ITC3	0,972	0,041	0,610	RO22	0,989	0,038	0,278
DE22	1,032	0,000	0,000	ES24	1,023	-0,004	0,003	ITC4	0,948	0,065	0,514	RO31	0,913	-0,021	0,024
DE23	0,975	0,005	0,007	ES30	0,942	0,068	0,431	ITF1	0,993	0,022	0,360	RO32	1,020	-0,042	0,078
DE24	1,026	0,003	0,005	ES41	1,008	-0,007	0,015	ITF2	0,993	0,017	0,047	RO41	0,973	0,031	0,082
DE25	0,995	0,022	0,264	ES42	0,985	0,001	0,000	ITF3	1,023	-0,005	0,006	RO42	1,079	-0,017	0,034
DE26	1,013	0,011	0,025	ES43	1,032	-0,008	0,021	ITF4	1,016	0,003	0,003	SE11	1,028	-0,009	0,078
DE27	0,987	0,010	0,036	ES51	1,014	0,000	0,000	ITF5	0,977	0,039	0,684	SE12	0,960	0,057	0,294
DE30	1,033	0,000	0,000	ES52	0,997	0,012	0,031	ITF6	1,022	-0,004	0,010	SE21	0,995	0,020	0,017
DE40	0,975	0,006	0,011	ES53	0,866	0,137	0,508	ITG1	1,020	-0,002	0,005	SE22	1,015	-0,002	0,000
DE50	1,016	-0,002	0,001	ES61	0,965	0,042	0,477	ITG2	1,027	-0,006	0,020	SE23	1,007	0,010	0,013
DE60	1,022	-0,002	0,001	ES62	1,019	-0,002	0,001	ITH1	1,026	0,003	0,009	SE31	0,973	0,042	0,350
DE71	1,010	0,005	0,013	ES63	0,954	0,047	0,628	ITH2	0,985	0,003	0,025	SE32	1,060	-0,034	0,225
DE72	1,006	0,013	0,042	ES64	1,003	-0,002	0,004	ITH3	0,992	0,026	0,549	SE33	0,945	0,077	0,326
DE73	1,028	-0,002	0,001	ES70	1,016	-0,005	0,002	ITH4	0,987	0,030	0,632	SI03	1,024	0,003	0,001
DE80	1,050	-0,011	0,102	FI19	1,009	0,009	0,003	ITH5	0,983	0,035	0,620	SI04	1,036	-0,007	0,008
DE91	1,043	-0,014	0,038	FI1B	0,963	0,046	0,236	ITI1	0,995	0,012	0,344	SK01	0,999	0,013	0,197
DE92	1,027	-0,002	0,015	FI1C	1,014	0,001	0,009	ITI2	0,997	0,014	0,359	SK02	0,991	0,025	0,121
DE93	1,042	-0,009	0,034	FI1D	0,996	0,018	0,013	ITI3	1,009	-0,004	0,019	SK03	1,019	0,014	0,020
DE94	1,034	-0,002	0,012	FI20	0,980	0,028	0,037	ITI4	1,006	-0,006	0,010	SK04	0,977	0,010	0,013

Poznámky: α = konstanta modelu; β = směrnice přímky; R^2 = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Výsledky lineární regrese mezi ESF (nezávislá proměnná) a HDP (závislá proměnná)

Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2
AT11	1,039	-0,009	0,052	DEA1	1,007	0,011	0,061	FR10	1,012	0,006	0,017	LT00	0,997	0,046	0,094
AT12	1,029	-0,003	0,006	DEA2	1,014	0,007	0,029	FRB0	1,011	0,002	0,004	LU00	0,983	0,028	0,298
AT13	0,986	0,002	0,004	DEA3	1,021	0,003	0,004	FRC1	1,011	0,004	0,017	LV00	1,042	0,000	0,000
AT21	1,028	-0,001	0,000	DEA4	1,015	0,009	0,051	FRC2	0,986	0,000	0,000	MT00	0,996	0,038	0,387
AT22	1,034	-0,006	0,026	DEA5	1,015	0,009	0,039	FRD1	1,008	0,008	0,032	NL11	1,027	-0,003	0,001
AT31	1,028	-0,001	0,001	DEB1	1,026	0,001	0,001	FRD2	1,013	0,003	0,003	NL12	1,029	-0,001	0,000
AT32	1,029	0,000	0,000	DEB2	1,022	0,002	0,002	FRE1	0,982	0,002	0,003	NL13	1,012	0,006	0,021
AT33	1,028	-0,001	0,001	DEB3	1,035	-0,003	0,002	FRE2	1,024	-0,006	0,024	NL21	1,026	-0,001	0,002
AT34	1,036	-0,001	0,000	DEC0	0,980	-0,003	0,002	FRF1	1,010	0,005	0,013	NL22	0,979	0,002	0,006
BE10	0,990	0,004	0,015	DED2	1,028	0,002	0,004	FRF2	1,025	-0,005	0,006	NL23	1,015	0,004	0,008
BE21	1,027	0,000	0,000	DED4	1,031	-0,001	0,001	FRF3	0,991	0,002	0,004	NL32	1,020	-0,005	0,013
BE22	1,022	0,003	0,005	DED5	1,033	-0,001	0,002	FRG0	1,016	0,002	0,003	NL34	1,025	0,003	0,004
BE23	1,033	-0,002	0,005	DEE0	1,035	-0,002	0,002	FRH0	1,016	-0,001	0,000	NL35	1,004	0,007	0,002
BE24	1,027	0,004	0,011	DEF0	1,024	0,003	0,005	FRI1	0,990	0,006	0,024	NL36	0,972	0,001	0,014
BE25	0,975	0,002	0,003	DEG0	0,960	0,007	0,028	FRI2	1,011	0,003	0,008	NL41	1,027	0,000	0,000
BE31	1,022	0,014	0,064	DK01	1,043	0,000	0,000	FRI3	1,014	0,004	0,016	NL42	1,023	-0,001	0,001
BE32	1,026	-0,002	0,008	DK02	1,029	-0,003	0,002	FRJ1	1,013	0,003	0,010	PL12	1,014	0,032	0,097
BE33	1,030	-0,002	0,010	DK03	1,028	-0,003	0,004	FRJ2	0,989	0,006	0,024	PL21	1,024	0,023	0,095
BE34	1,028	-0,004	0,022	DK04	1,031	-0,005	0,018	FRK1	1,016	0,000	0,000	PL22	1,015	0,031	0,087
BE35	1,029	-0,002	0,007	DK05	1,027	-0,005	0,023	FRK2	0,990	0,006	0,023	PL41	1,015	0,029	0,249
BG31	0,952	0,007	0,003	EE00	0,971	0,008	0,007	FRL0	1,027	0,001	0,000	PL42	1,008	0,034	0,166
BG32	1,035	0,014	0,032	EL30	0,984	0,023	0,012	FRM0	1,017	-0,004	0,020	PL43	1,022	-0,021	0,098
BG33	0,962	0,008	0,007	EL41	0,969	0,020	0,011	FRY1	1,011	0,012	0,051	PL51	1,011	-0,034	0,114
BG34	1,135	-0,052	0,060	EL42	0,949	0,053	0,034	FRY2	1,029	-0,002	0,005	PL52	0,976	0,065	0,220
BG41	0,995	0,037	0,235	EL43	0,962	0,041	0,017	FRY3	1,019	0,001	0,001	PL61	1,006	0,037	0,196
BG42	1,058	-0,004	0,002	EL51	1,008	-0,006	0,001	FRY4	1,024	-0,004	0,015	PL62	1,035	-0,013	0,043
CY00	1,016	0,004	0,006	EL52	0,997	0,009	0,001	HR03	1,056	-0,011	0,096	PL63	0,991	0,050	0,335
CZ01	0,991	0,021	0,225	EL53	0,974	0,031	0,024	HR04	1,052	-0,006	0,205	PL71	1,009	0,038	0,198
CZ02	1,034	-0,008	0,008	EL54	1,000	0,002	0,000	HU10	1,018	0,015	0,082	PL72	0,987	0,052	0,238
CZ03	1,023	0,006	0,018	EL61	0,938	0,066	0,074	HU21	0,970	0,009	0,022	PL81	0,971	0,019	0,075
CZ04	1,029	-0,003	0,004	EL62	1,000	0,000	0,000	HU22	0,973	0,006	0,012	PL82	1,017	0,030	0,144
CZ05	1,038	-0,008	0,023	EL63	0,987	0,013	0,003	HU23	1,019	-0,017	0,211	PL84	0,963	0,015	0,048
CZ06	0,981	0,011	0,072	EL64	0,982	0,025	0,013	HU31	0,978	0,020	0,325	PT11	1,010	0,015	0,029
CZ07	0,985	0,016	0,099	EL65	1,006	0,005	0,001	HU32	1,026	0,014	0,153	PT15	0,929	0,099	0,509
CZ08	1,023	0,004	0,005	ES11	1,019	0,001	0,001	HU33	0,976	0,016	0,165	PT20	1,009	0,011	0,027
DE11	1,016	0,006	0,007	ES12	0,986	0,002	0,003	IE01	1,024	0,005	0,015	PT30	1,013	0,015	0,022
DE12	1,016	0,005	0,008	ES13	1,000	0,010	0,064	IE02	1,011	-0,032	0,391	RO11	1,060	0,000	0,000
DE13	1,015	0,008	0,023	ES21	1,008	0,007	0,012	ITC1	0,938	0,078	0,434	RO12	1,061	-0,001	0,097
DE14	1,022	0,004	0,005	ES22	1,059	-0,028	0,347	ITC2	1,019	0,000	0,001	RO21	1,056	-0,001	0,023
DE21	1,029	-0,002	0,002	ES23	1,003	0,008	0,031	ITC3	0,965	0,052	0,564	RO22	1,056	-0,001	0,025
DE22	1,042	-0,010	0,027	ES24	1,030	-0,009	0,024	ITC4	0,975	0,040	0,688	RO31	1,056	0,001	0,018
DE23	1,036	-0,004	0,008	ES30	1,013	0,003	0,006	ITF1	1,021	-0,001	0,001	RO32	1,070	-0,001	0,002
DE24	1,034	-0,003	0,009	ES41	0,997	0,015	0,101	ITF2	0,997	0,011	0,546	RO41	1,064	0,001	0,011
DE25	1,025	0,002	0,004	ES42	0,992	0,021	0,492	ITF3	1,018	-0,001	0,001	RO42	1,043	0,002	0,122
DE26	1,026	-0,002	0,001	ES43	1,021	0,000	0,000	ITF4	1,017	0,002	0,005	SE11	1,009	0,004	0,024
DE27	1,023	0,001	0,001	ES51	0,996	0,013	0,062	ITF5	0,979	0,039	0,579	SE12	1,019	-0,001	0,000
DE30	0,970	0,002	0,003	ES52	0,992	0,003	0,004	ITF6	0,980	0,021	0,685	SE21	1,020	-0,002	0,002
DE40	1,034	-0,002	0,003	ES53	0,936	0,069	0,436	ITG1	1,018	-0,001	0,001	SE22	1,002	0,009	0,049
DE50	1,019	-0,001	0,000	ES61	0,993	0,017	0,400	ITG2	0,998	0,014	0,472	SE23	1,017	0,001	0,000
DE60	1,021	0,003	0,009	ES62	0,985	0,026	0,539	ITH1	1,017	-0,004	0,505	SE31	1,009	0,008	0,026
DE71	0,988	0,005	0,010	ES63	1,006	0,002	0,017	ITH2	1,008	0,009	0,053	SE32	1,014	0,006	0,015
DE72	1,013	0,008	0,023	ES64	0,997	0,002	0,007	ITH3	0,964	0,055	0,560	SE33	1,034	-0,002	0,001
DE73	1,028	-0,002	0,002	ES70	0,976	0,028	0,323	ITH4	0,957	0,062	0,424	SI03	0,976	0,001	0,017
DE80	1,048	-0,010	0,070	FI19	1,006	0,011	0,007	ITH5	0,994	0,012	0,018	SI04	0,982	0,009	0,349
DE91	1,013	0,012	0,017	FI1B	0,991	0,006	0,016	ITI1	0,976	0,039	0,458	SK01	1,025	-0,004	0,009
DE92	0,978	0,002	0,001	FI1C	1,005	0,008	0,036	ITI2	1,010	0,001	0,272	SK02	0,994	0,025	0,059
DE93	1,030	0,000	0,000	FI1D	1,001	0,022	0,030	ITI3	0,993	0,019	0,506	SK03	0,988	0,040	0,100
DE94	1,038	-0,006	0,017	FI20	1,012	-0,001	0,001	ITI4	1,013	0,001	0,002	SK04	1,053	-0,019	0,032

Poznámky: α = konstanta modelu; β = směrnice přímky; R^2 = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Výsledky lineární regrese mezi CF (nezávislá proměnná) a HDP (závislá proměnná)

Region	α	β	R^2
BG31	0,957	0,012	0,019
BG32	1,042	0,009	0,023
BG33	0,981	0,028	0,291
BG34	1,111	-0,031	0,067
BG41	0,964	0,019	0,069
BG42	1,044	0,006	0,010
CY00	1,037	-0,008	0,012
CZ01	1,062	-0,021	0,319
CZ02	1,010	0,012	0,237
CZ03	0,972	0,000	0,000
CZ04	1,062	-0,024	0,381
CZ05	0,990	0,016	0,205
CZ06	1,056	-0,014	0,326
CZ07	1,021	0,013	0,076
CZ08	0,956	-0,008	0,045
EE00	1,038	0,006	0,005
EL30	0,999	0,009	0,006
EL41	0,995	-0,003	0,001
EL42	0,987	0,013	0,007
EL43	0,996	0,008	0,002
EL51	0,999	0,005	0,006
EL52	1,012	-0,003	0,000
EL53	0,994	0,008	0,008
EL54	1,009	-0,006	0,005
EL61	0,975	0,015	0,022
EL62	1,020	-0,017	0,008
EL63	1,002	0,000	0,000
EL64	1,000	0,006	0,004
EL65	0,999	0,010	0,007
ES11	1,005	0,006	0,008
ES12	0,981	0,021	0,074
ES13	0,974	0,030	0,237

Region	α	β	R^2
ES21	1,019	-0,011	0,034
ES22	1,005	-0,003	0,002
ES23	0,998	0,009	0,022
ES24	1,023	-0,020	0,168
ES30	1,019	-0,012	0,056
ES41	1,010	-0,003	0,007
ES42	1,024	-0,023	0,129
ES43	1,023	-0,010	0,064
ES51	1,015	-0,010	0,036
ES52	0,994	0,005	0,006
ES53	0,989	0,015	0,044
ES61	1,022	-0,021	0,095
ES62	1,013	-0,006	0,028
ES63	0,972	0,026	0,155
ES64	0,997	-0,008	0,021
ES70	1,012	-0,014	0,063
HR03	1,040	-0,013	0,043
HR04	0,981	0,012	0,505
HU10	0,951	-0,021	0,100
HU21	1,038	-0,001	0,001
HU22	0,934	0,020	0,085
HU23	1,026	0,004	0,007
HU31	1,048	-0,006	0,053
HU32	1,052	-0,013	0,262
HU33	0,951	0,008	0,035
LT00	0,986	0,044	0,292
LV00	0,983	0,055	0,037
MT00	1,033	0,009	0,034
PL12	0,966	0,017	0,099
PL21	0,963	0,013	0,043
PL22	0,999	0,046	0,233
PL41	0,926	-0,015	0,018

Region	α	β	R^2
PL42	0,964	0,010	0,013
PL43	0,973	0,015	0,054
PL51	0,985	0,056	0,477
PL52	1,033	0,023	0,016
PL61	0,983	0,024	0,141
PL62	1,038	0,006	0,204
PL63	1,023	-0,021	0,239
PL71	1,114	-0,050	0,106
PL72	1,012	-0,021	0,367
PL81	1,017	0,027	0,242
PL82	1,036	0,013	0,156
PL84	0,960	0,004	0,418
PT11	1,015	0,010	0,030
PT15	1,048	-0,016	0,022
PT20	1,039	-0,025	0,444
PT30	1,047	-0,031	0,571
RO11	0,989	0,047	0,286
RO12	1,019	0,034	0,219
RO21	0,994	0,048	0,162
RO22	0,989	0,033	0,338
RO31	1,000	0,045	0,099
RO32	0,988	0,042	0,207
RO41	0,985	0,030	0,071
RO42	1,033	-0,016	0,075
SI03	0,995	0,024	0,224
SI04	0,978	0,025	0,080
SK01	1,014	0,020	0,348
SK02	1,065	-0,036	0,180
SK03	0,909	0,051	0,241
SK04	1,003	0,034	0,070

Poznámky: α = konstanta modelu; β = směrnice přímky; R^2 = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Příloha J: Regrese mezi jednotlivými fondy kohezní politiky a zaměstnaností

Výsledky lineární regrese mezi ERDF (nezávislá proměnná) a zaměstnaností (závislá proměnná)

Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2
AT11	0,999	0,004	0,047	DEA1	1,008	0,000	0,000	FR10	1,003	0,001	0,004	LT00	1,038	-0,024	0,184
AT12	1,005	-0,001	0,002	DEA2	1,004	0,003	0,037	FRB0	0,977	0,022	0,272	LU00	0,989	0,017	0,442
AT13	1,005	-0,001	0,004	DEA3	1,011	-0,002	0,008	FRC1	0,998	0,007	0,066	LV00	0,990	0,013	0,042
AT21	1,013	-0,006	0,064	DEA4	1,007	0,000	0,000	FRC2	1,035	-0,024	0,254	MT00	1,023	0,000	0,000
AT22	0,997	0,006	0,232	DEA5	0,991	0,001	0,001	FRD1	0,996	0,008	0,015	NL11	1,021	-0,008	0,058
AT31	1,017	-0,011	0,221	DEB1	1,010	-0,003	0,010	FRD2	1,010	-0,004	0,022	NL12	1,010	-0,001	0,001
AT32	1,016	-0,009	0,104	DEB2	1,014	-0,006	0,018	FRE1	1,008	-0,002	0,004	NL13	1,008	0,002	0,003
AT33	1,017	-0,009	0,131	DEB3	1,007	0,000	0,000	FRE2	0,959	0,044	0,432	NL21	1,004	0,004	0,033
AT34	0,992	0,003	0,075	DEC0	1,007	0,002	0,024	FRF1	0,996	0,008	0,025	NL22	1,004	0,003	0,022
BE10	1,010	-0,002	0,006	DED2	1,017	-0,005	0,019	FRF2	1,013	-0,010	0,024	NL23	1,007	0,001	0,001
BE21	0,997	0,010	0,070	DED4	1,005	0,007	0,068	FRF3	1,010	-0,004	0,006	NL32	1,016	-0,007	0,097
BE22	0,998	0,010	0,156	DED5	1,018	-0,003	0,013	FRG0	1,005	-0,001	0,001	NL34	1,022	-0,009	0,426
BE23	1,012	-0,004	0,023	DEE0	1,010	0,002	0,007	FRH0	0,999	0,002	0,003	NL35	0,969	0,005	0,119
BE24	0,999	0,002	0,008	DEF0	1,001	0,006	0,076	FRI1	1,001	0,006	0,024	NL36	1,012	-0,008	0,214
BE25	0,998	0,008	0,110	DEG0	1,012	-0,001	0,000	FRI2	1,011	-0,006	0,017	NL41	1,017	-0,006	0,149
BE31	1,005	0,002	0,008	DK01	1,004	0,000	0,000	FRI3	1,006	-0,002	0,006	NL42	1,018	-0,009	0,168
BE32	1,008	-0,003	0,036	DK02	0,983	0,017	0,183	FRJ1	1,010	-0,001	0,000	PL12	1,014	0,002	0,004
BE33	1,003	0,000	0,001	DK03	0,995	0,008	0,037	FRJ2	1,005	-0,001	0,002	PL21	1,019	-0,005	0,012
BE34	0,999	0,006	0,167	DK04	1,001	0,002	0,002	FRK1	1,044	-0,036	0,323	PL22	1,021	-0,001	0,000
BE35	0,992	0,008	0,098	DK05	1,000	0,003	0,013	FRK2	1,010	-0,005	0,021	PL41	1,010	0,007	0,033
BG31	1,029	-0,017	0,035	EE00	1,054	-0,039	0,374	FRL0	0,989	-0,003	0,019	PL42	0,987	0,008	0,043
BG32	1,031	-0,014	0,023	EL30	0,995	0,007	0,015	FRM0	1,028	-0,014	0,031	PL43	1,026	-0,007	0,037
BG33	1,059	-0,039	0,173	EL41	1,000	0,005	0,002	FRY1	0,991	0,017	0,051	PL51	1,024	-0,003	0,005
BG34	0,961	0,025	0,091	EL42	1,006	-0,004	0,005	FRY2	1,006	0,008	0,015	PL52	0,994	0,010	0,073
BG41	0,971	-0,017	0,048	EL43	1,006	-0,007	0,004	FRY3	0,976	0,024	0,094	PL61	1,026	-0,007	0,092
BG42	1,039	-0,023	0,050	EL51	1,021	-0,022	0,051	FRY4	1,009	0,000	0,000	PL62	1,008	0,009	0,049
CY00	1,014	-0,008	0,039	EL52	0,977	0,020	0,062	HR03	1,031	-0,012	0,105	PL63	1,025	-0,004	0,007
CZ01	1,003	0,002	0,151	EL53	0,993	0,005	0,002	HR04	1,030	-0,013	0,077	PL71	1,021	-0,004	0,006
CZ02	1,001	0,005	0,098	EL54	1,028	-0,029	0,038	HU10	1,028	-0,011	0,161	PL72	1,018	-0,002	0,003
CZ03	1,004	0,003	0,025	EL61	1,005	-0,006	0,003	HU21	1,031	0,013	0,046	PL81	0,993	0,005	0,034
CZ04	0,985	-0,003	0,020	EL62	1,054	-0,055	0,163	HU22	0,970	0,013	0,064	PL82	1,006	0,004	0,011
CZ05	1,012	-0,003	0,024	EL63	1,022	-0,020	0,028	HU23	1,057	-0,033	0,255	PL84	1,019	-0,004	0,009
CZ06	0,992	0,002	0,008	EL64	0,996	0,005	0,003	HU31	1,054	-0,030	0,135	PT11	1,008	-0,003	0,002
CZ07	1,006	-0,002	0,006	EL65	0,991	0,007	0,009	HU32	1,058	-0,032	0,214	PT15	1,012	-0,008	0,013
CZ08	1,032	-0,016	0,333	ES11	0,996	0,005	0,011	HU33	0,951	0,025	0,199	PT20	0,991	-0,006	0,007
DE11	1,006	0,000	0,000	ES12	1,013	-0,011	0,039	IE01	1,010	-0,004	0,008	PT30	1,036	-0,036	0,094
DE12	1,008	-0,001	0,003	ES13	1,001	0,000	0,000	IE02	1,008	-0,003	0,011	RO11	0,992	0,015	0,100
DE13	0,999	0,006	0,073	ES21	1,023	-0,017	0,274	ITC1	1,013	-0,009	0,249	RO12	1,007	0,000	0,000
DE14	1,008	0,000	0,000	ES22	0,981	0,014	0,103	ITC2	1,002	0,000	0,016	RO21	0,991	0,011	0,014
DE21	1,010	-0,003	0,022	ES23	1,007	-0,005	0,016	ITC3	0,992	0,003	0,032	RO22	1,000	0,004	0,007
DE22	1,012	-0,004	0,040	ES24	1,000	0,000	0,000	ITC4	1,006	-0,004	0,034	RO31	0,983	0,015	0,063
DE23	1,003	0,004	0,023	ES30	0,997	0,002	0,001	ITF1	1,000	0,001	0,004	RO32	1,011	-0,001	0,001
DE24	1,011	-0,003	0,008	ES41	1,004	-0,001	0,000	ITF2	1,014	-0,010	0,051	RO41	0,934	0,052	0,289
DE25	1,009	-0,002	0,007	ES42	0,988	0,010	0,059	ITF3	1,000	-0,001	0,001	RO42	0,986	0,013	0,338
DE26	0,987	0,005	0,041	ES43	1,002	0,001	0,001	ITF4	0,990	0,004	0,013	SE11	1,004	0,000	0,000
DE27	1,016	-0,007	0,199	ES51	0,996	0,002	0,001	ITF5	1,006	0,001	0,276	SE12	1,012	-0,011	0,081
DE30	1,016	-0,001	0,002	ES52	1,002	-0,002	0,002	ITF6	0,990	0,006	0,053	SE21	0,995	0,007	0,012
DE40	1,016	-0,006	0,034	ES53	1,028	-0,024	0,114	ITG1	0,995	0,001	0,010	SE22	1,006	-0,003	0,003
DE50	1,016	-0,006	0,075	ES61	0,989	0,008	0,040	ITG2	1,008	-0,004	0,027	SE23	1,023	-0,018	0,224
DE60	1,003	0,003	0,031	ES62	0,996	0,002	0,001	ITH1	1,006	-0,002	0,020	SE31	1,017	-0,011	0,084
DE71	1,002	0,002	0,014	ES63	1,014	-0,007	0,010	ITH2	1,001	0,002	0,130	SE32	1,005	0,000	0,000
DE72	0,985	-0,007	0,026	ES64	0,987	0,006	0,033	ITH3	1,001	0,001	0,006	SE33	1,010	-0,005	0,015
DE73	1,008	0,000	0,000	ES70	0,997	0,001	0,000	ITH4	1,000	0,003	0,073	SI03	0,994	0,009	0,078
DE80	1,012	0,000	0,001	FI19	1,008	-0,003	0,001	ITH5	1,001	0,000	0,000	SI04	1,000	0,005	0,030
DE91	1,007	0,001	0,011	FI1B	1,007	-0,006	0,021	ITI1	1,003	0,001	0,011	SK01	1,012	-0,002	0,017
DE92	1,013	-0,002	0,089	FI1C	1,003	0,001	0,020	ITI2	0,994	0,004	0,214	SK02	0,983	0,005	0,017
DE93	0,999	0,009	0,067	FI1D	1,015	-0,008	0,021	ITI3	1,003	-0,001	0,002	SK03	1,016	-0,001	0,002
DE94	1,014	-0,002	0,055	FI20	0,988	0,018	0,168	ITI4	1,005	-0,002	0,019	SK04	1,017	-0,003	0,011

Poznámky: α = konstanta modelu; β = směrnice přímk; R^2 = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Výsledky lineární regrese mezi ESF (nezávislá proměnná) a zaměstnaností (závislá proměnná)

Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2	Region	α	β	R^2
AT11	1,001	0,001	0,004	DEA2	1,010	-0,002	0,028	FRC1	0,992	0,011	0,350	MT00	1,021	0,001	0,003
AT12	1,005	-0,001	0,048	DEA3	0,998	0,009	0,360	FRC2	1,009	-0,003	0,016	NL11	1,004	0,006	0,071
AT13	1,012	-0,006	0,281	DEA4	1,002	0,003	0,048	FRD1	0,986	0,016	0,151	NL12	1,003	0,004	0,110
AT21	1,004	0,001	0,005	DEA5	1,002	0,007	0,097	FRD2	1,004	0,001	0,002	NL13	1,008	0,002	0,009
AT22	1,015	-0,008	0,477	DEB1	0,999	0,006	0,071	FRE1	1,008	-0,002	0,007	NL21	1,003	0,003	0,063
AT31	1,006	-0,001	0,025	DEB2	1,003	0,003	0,009	FRE2	1,016	-0,012	0,129	NL22	1,005	0,001	0,007
AT32	1,003	0,001	0,009	DEB3	1,004	0,001	0,007	FRF1	0,979	0,022	0,275	NL23	1,000	0,006	0,061
AT33	1,004	0,001	0,004	DEC0	1,007	0,001	0,004	FRF2	0,967	0,033	0,537	NL32	1,007	0,000	0,002
AT34	1,006	-0,001	0,017	DED2	1,013	-0,003	0,045	FRF3	1,004	-0,001	0,003	NL34	0,998	0,006	0,211
BE10	0,999	0,005	0,052	DED4	1,011	0,000	0,000	FRG0	1,011	-0,007	0,091	NL35	1,009	0,007	0,213
BE21	1,003	0,002	0,020	DED5	1,014	0,000	0,000	FRH0	0,997	0,006	0,047	NL36	1,004	-0,011	0,135
BE22	1,013	-0,004	0,089	DEE0	1,005	0,004	0,068	FRI1	0,995	0,009	0,153	NL41	1,006	0,001	0,010
BE23	1,003	0,003	0,084	DEF0	1,004	0,002	0,017	FRI2	1,012	-0,007	0,046	NL42	1,004	0,003	0,025
BE24	0,996	0,002	0,072	DEG0	1,011	-0,001	0,007	FRI3	0,998	0,004	0,049	PL12	1,002	0,012	0,038
BE25	1,005	0,000	0,001	DK01	0,995	0,005	0,051	FRJ1	1,010	-0,003	0,008	PL21	1,015	-0,003	0,005
BE31	1,005	0,000	0,000	DK02	0,996	0,002	0,003	FRJ2	0,995	0,009	0,127	PL22	1,031	-0,011	0,076
BE32	1,000	0,001	0,021	DK03	0,993	0,006	0,047	FRK1	0,983	0,019	0,470	PL41	1,039	-0,020	0,243
BE33	0,997	0,004	0,239	DK04	0,989	0,010	0,174	FRK2	1,005	0,001	0,002	PL42	0,976	-0,003	0,003
BE34	1,007	-0,001	0,006	DK05	0,994	0,006	0,051	FRL0	1,002	0,004	0,059	PL43	1,027	-0,010	0,082
BE35	1,005	-0,002	0,009	EE00	1,020	-0,011	0,030	FRM0	1,036	-0,016	0,082	PL51	1,024	-0,004	0,010
BG31	1,015	-0,007	0,018	EL30	1,028	-0,024	0,033	FRY1	1,008	-0,006	0,055	PL52	0,968	0,014	0,075
BG32	1,019	-0,006	0,009	EL41	1,066	-0,061	0,326	FRY2	1,009	0,001	0,003	PL61	1,019	0,000	0,000
BG33	1,030	-0,014	0,049	EL42	1,031	-0,032	0,052	FRY3	0,981	0,012	0,138	PL62	1,024	-0,008	0,041
BG34	1,031	-0,017	0,077	EL43	1,050	-0,050	0,076	FRY4	1,012	-0,006	0,045	PL63	1,043	-0,020	0,310
BG41	1,019	-0,009	0,027	EL51	1,015	-0,017	0,014	HR03	1,009	0,000	0,001	PL71	1,028	-0,011	0,045
BG42	1,024	-0,012	0,032	EL52	1,044	-0,041	0,065	HR04	1,010	-0,001	0,017	PL72	1,016	-0,003	0,003
CY00	0,993	0,007	0,090	EL53	1,027	-0,029	0,044	HU10	1,021	-0,005	0,035	PL81	1,010	0,000	0,000
CZ01	1,007	-0,001	0,001	EL54	1,012	-0,011	0,003	HU21	1,020	-0,003	0,010	PL82	1,024	-0,014	0,069
CZ02	1,009	0,000	0,000	EL61	1,013	-0,014	0,010	HU22	1,012	0,001	0,002	PL84	0,987	0,000	0,000
CZ03	1,008	0,000	0,000	EL62	0,976	0,021	0,026	HU23	1,023	-0,001	0,002	PT11	1,017	-0,011	0,037
CZ04	0,989	0,000	0,000	EL63	1,041	-0,039	0,063	HU31	1,024	-0,001	0,002	PT15	1,026	-0,020	0,147
CZ05	1,011	-0,002	0,005	EL64	1,072	-0,072	0,166	HU32	1,028	-0,004	0,016	PT20	1,006	-0,002	0,002
CZ06	1,010	-0,001	0,001	EL65	1,028	-0,028	0,062	HU33	1,025	-0,003	0,018	PT30	0,985	0,015	0,154
CZ07	1,027	-0,014	0,234	ES11	0,995	0,003	0,090	IE01	0,996	0,004	0,041	RO11	1,011	0,000	0,000
CZ08	0,993	0,004	0,023	ES12	1,001	0,000	0,000	IE02	0,995	0,004	0,057	RO12	1,012	-0,001	0,210
DE11	1,002	0,002	0,022	ES13	0,991	0,006	0,091	ITC1	1,014	-0,012	0,092	RO21	1,001	0,001	0,017
DE12	0,999	0,005	0,105	ES21	0,991	0,008	0,109	ITC2	1,001	0,000	0,018	RO22	1,002	0,001	0,052
DE13	1,002	0,002	0,048	ES22	0,997	0,000	0,000	ITC3	0,999	0,003	0,015	RO31	0,999	0,001	0,021
DE14	1,007	-0,001	0,001	ES23	0,994	0,005	0,045	ITC4	1,000	0,001	0,011	RO32	1,011	0,000	0,006
DE21	1,021	-0,013	0,740	ES24	0,994	0,004	0,013	ITF1	0,996	0,003	0,067	RO41	0,997	0,001	0,012
DE22	1,009	-0,002	0,022	ES30	0,993	0,004	0,055	ITF2	0,999	0,001	0,019	RO42	1,000	0,000	0,051
DE23	0,999	0,007	0,144	ES41	0,991	0,009	0,141	ITF3	1,003	-0,002	0,017	SE11	1,002	0,001	0,003
DE24	1,004	0,004	0,029	ES42	0,992	0,004	0,043	ITF4	0,998	0,004	0,062	SE12	0,997	0,003	0,056
DE25	1,005	0,001	0,004	ES43	0,997	0,002	0,086	ITF5	1,005	0,000	0,000	SE21	0,997	0,004	0,026
DE26	1,017	-0,009	0,293	ES51	0,988	0,007	0,054	ITF6	1,000	-0,001	0,003	SE22	1,003	-0,001	0,009
DE27	1,011	-0,004	0,104	ES52	0,988	0,008	0,054	ITG1	0,997	0,000	0,000	SE23	1,000	0,002	0,014
DE30	1,009	0,004	0,031	ES53	0,992	0,006	0,017	ITG2	1,007	-0,002	0,025	SE31	1,006	-0,002	0,007
DE40	1,009	-0,001	0,006	ES61	0,991	0,004	0,055	ITH1	0,997	0,001	0,484	SE32	1,007	-0,003	0,018
DE50	1,013	-0,006	0,059	ES62	0,992	0,003	0,017	ITH2	1,003	0,000	0,001	SE33	1,004	-0,001	0,001
DE60	1,006	0,000	0,001	ES63	1,008	-0,001	0,010	ITH3	1,012	-0,008	0,096	SI03	1,004	0,001	0,009
DE71	1,005	0,000	0,000	ES64	0,983	0,009	0,094	ITH4	1,010	-0,006	0,059	SI04	1,000	0,003	0,129
DE72	1,009	-0,002	0,005	ES70	0,987	0,007	0,048	ITH5	1,017	-0,014	0,309	SK01	1,014	-0,005	0,030
DE73	1,009	-0,002	0,009	FI19	0,983	0,020	0,132	ITI1	1,004	0,000	0,000	SK02	0,993	0,003	0,002
DE80	1,015	-0,004	0,063	FI1B	0,991	0,009	0,108	ITI2	1,000	0,000	0,000	SK03	1,014	0,000	0,000
DE91	1,009	0,000	0,000	FI1C	0,991	0,009	0,179	ITI3	0,992	0,007	0,309	SK04	1,011	0,000	0,000
DE92	1,003	0,004	0,073	FI1D	0,995	0,013	0,074	ITI4	1,002	0,000	0,002				
DE93	1,007	0,002	0,005	FI20	0,995	0,005	0,203	LT00	1,030	-0,017	0,057				
DE94	1,009	0,000	0,000	FR10	1,000	0,003	0,028	LU00	0,994	0,009	0,229				
DEA1	1,007	0,000	0,000	FRB0	1,001	0,001	0,001	LV00	1,001	0,002	0,007				

Poznámky: α = konstanta modelu; β = směrnice přímk; R^2 = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Výsledky lineární regrese mezi CF (nezávislá proměnná) a zaměstnaností (závislá proměnná)

Region	α	β	R^2
BG31	1,000	0,004	0,013
BG32	1,004	0,006	0,022
BG33	0,991	0,003	0,004
BG34	1,003	0,005	0,023
BG41	0,999	0,005	0,019
BG42	1,017	-0,006	0,017
CY00	0,986	0,013	0,182
CZ01	1,003	0,003	0,023
CZ02	0,992	0,000	0,000
CZ03	1,009	-0,001	0,005
CZ04	1,014	-0,002	0,010
CZ05	1,013	-0,003	0,049
CZ06	1,008	0,001	0,005
CZ07	0,994	0,002	0,006
CZ08	1,010	0,001	0,004
EE00	1,012	-0,005	0,007
EL30	1,018	-0,014	0,035
EL41	1,013	-0,008	0,023
EL42	1,002	-0,002	0,001
EL43	1,010	-0,010	0,012
EL51	0,998	-0,001	0,000
EL52	1,005	-0,005	0,004
EL53	1,005	-0,006	0,010
EL54	0,995	0,005	0,003
EL61	1,024	-0,021	0,127
EL62	0,973	0,022	0,069
EL63	1,018	-0,016	0,041
EL64	1,016	-0,014	0,031
EL65	1,010	-0,010	0,034
ES11	0,992	-0,001	0,001
ES12	0,963	0,029	0,192
ES13	0,974	0,018	0,128

Region	α	β	R^2
ES21	1,011	-0,017	0,152
ES22	0,982	0,008	0,027
ES23	0,975	0,018	0,111
ES24	1,012	-0,021	0,203
ES30	1,003	-0,012	0,090
ES41	1,000	-0,006	0,034
ES42	0,994	-0,011	0,027
ES43	0,979	0,006	0,017
ES51	0,995	-0,007	0,017
ES52	0,989	0,003	0,002
ES53	0,988	0,004	0,004
ES61	1,003	-0,019	0,068
ES62	0,979	0,001	0,002
ES63	0,978	0,021	0,033
ES64	0,973	0,004	0,003
ES70	1,028	-0,044	0,306
HR03	1,015	-0,005	0,037
HR04	1,002	0,003	0,064
HU10	1,017	-0,002	0,005
HU21	0,972	0,008	0,114
HU22	1,016	-0,001	0,002
HU23	0,982	0,003	0,013
HU31	1,030	-0,005	0,065
HU32	0,968	0,006	0,069
HU33	1,025	-0,003	0,023
LT00	1,058	-0,036	0,421
LV00	1,057	-0,049	0,213
MT00	1,026	-0,002	0,031
PL12	0,992	0,019	0,309
PL21	0,998	0,011	0,086
PL22	1,010	0,006	0,026
PL41	1,018	-0,001	0,000

Region	α	β	R^2
PL42	0,989	0,009	0,035
PL43	1,020	-0,004	0,015
PL51	0,993	0,010	0,073
PL52	1,004	0,010	0,035
PL61	0,995	0,011	0,181
PL62	0,987	0,001	0,013
PL63	1,008	0,008	0,081
PL71	1,062	-0,042	0,507
PL72	0,997	0,006	0,148
PL81	1,024	-0,011	0,281
PL82	0,992	0,000	0,000
PL84	1,010	0,002	0,133
PT11	1,021	-0,013	0,130
PT15	1,016	-0,009	0,057
PT20	0,984	0,011	0,060
PT30	1,006	-0,004	0,007
RO11	1,022	-0,008	0,056
RO12	1,008	0,000	0,000
RO21	1,009	-0,004	0,003
RO22	1,008	-0,003	0,011
RO31	0,978	0,018	0,106
RO32	1,023	-0,009	0,132
RO41	1,020	-0,017	0,033
RO42	0,992	0,007	0,244
SI03	1,012	-0,005	0,021
SI04	0,999	0,005	0,018
SK01	0,998	0,007	0,196
SK02	1,004	-0,004	0,010
SK03	1,001	0,011	0,068
SK04	0,987	0,020	0,244

Poznámky: α = konstanta modelu; β = směrnice přímky; R^2 = koeficient determinace

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b) a Eurostat (2025a)

Příloha K: Multikolinearita mezi prostředky z fondů kohezní politiky

Region	ERDF -ESF	ERDF -CF	ESF -CF	Region	ERDF -ESF	ERDF -CF	ESF -CF	Region	ERDF -ESF	ERDF -CF	ESF -CF	Region	ERDF -ESF	ERDF -CF	ESF -CF
AT11	0,578	x	x	DEA1	0,955	x	x	FR10	0,911	x	x	LT00	0,405	0,846	0,576
AT12	0,599	x	x	DEA2	0,775	x	x	FRB0	0,968	x	x	LU00	0,646	x	x
AT13	0,196	x	x	DEA3	0,956	x	x	FRC1	0,933	x	x	LV00	0,127	0,610	-0,261
AT21	0,419	x	x	DEA4	0,974	x	x	FRC2	0,715	x	x	MT00	0,790	0,839	0,990
AT22	-0,228	x	x	DEA5	0,953	x	x	FRD1	0,928	x	x	NL11	0,837	x	x
AT31	0,417	x	x	DEB1	0,740	x	x	FRD2	0,997	x	x	NL12	0,837	x	x
AT32	0,434	x	x	DEB2	0,863	x	x	FRE1	0,958	x	x	NL13	0,833	x	x
AT33	0,169	x	x	DEB3	0,831	x	x	FRE2	0,894	x	x	NL21	0,905	x	x
AT34	0,134	x	x	DEC0	0,846	x	x	FRF1	0,700	x	x	NL22	0,900	x	x
BE10	0,772	x	x	DED2	0,797	x	x	FRF2	0,790	x	x	NL23	0,985	x	x
BE21	0,620	x	x	DED4	0,790	x	x	FRF3	0,891	x	x	NL32	0,981	x	x
BE22	0,669	x	x	DED5	0,947	x	x	FRG0	0,873	x	x	NL34	0,466	x	x
BE23	0,536	x	x	DEE0	0,204	x	x	FRH0	0,973	x	x	NL35	0,945	x	x
BE24	0,418	x	x	DEF0	0,915	x	x	FRI1	0,975	x	x	NL36	0,944	x	x
BE25	0,606	x	x	DEG0	0,544	x	x	FRI2	0,760	x	x	NL41	0,545	x	x
BE31	0,521	x	x	DK01	0,641	x	x	FR13	0,732	x	x	NL42	0,717	x	x
BE32	0,659	x	x	DK02	0,566	x	x	FRJ1	0,903	x	x	PL12	0,894	0,534	0,694
BE33	0,687	x	x	DK03	0,624	x	x	FRJ2	0,945	x	x	PL21	0,942	0,601	0,604
BE34	0,744	x	x	DK04	0,641	x	x	FRK1	0,407	x	x	PL22	0,929	0,578	0,701
BE35	0,724	x	x	DK05	0,551	x	x	FRK2	0,911	x	x	PL41	0,939	0,529	0,594
BG31	0,641	0,324	0,657	EE00	0,793	0,456	0,851	FRL0	0,863	x	x	PL42	0,968	0,572	0,761
BG32	0,657	0,233	0,638	EL30	0,512	0,239	0,261	FRM0	0,990	x	x	PL43	0,966	0,384	0,659
BG33	0,647	0,243	0,636	EL41	0,715	0,216	0,659	FRY1	0,665	x	x	PL51	0,943	0,621	0,688
BG34	0,542	0,176	0,581	EL42	0,584	0,187	0,361	FRY2	0,881	x	x	PL52	0,764	0,268	0,651
BG41	0,515	0,214	0,617	EL43	0,603	0,305	0,500	FRY3	0,861	x	x	PL61	0,893	0,532	0,695
BG42	0,578	0,230	0,659	EL51	0,712	0,596	0,581	FRY4	0,903	x	x	PL62	0,923	0,505	0,341
CY00	0,203	0,593	0,179	EL52	0,242	0,120	0,451	HR03	-0,129	0,503	0,073	PL63	0,913	0,534	0,579
CZ01	0,623	0,818	0,442	EL53	0,447	0,170	0,770	HR04	-0,253	0,388	-0,273	PL71	0,998	0,656	0,650
CZ02	0,782	0,730	0,970	EL54	0,601	0,186	0,327	HU10	0,997	0,935	0,944	PL72	0,921	0,376	0,538
CZ03	0,754	0,873	0,913	EL61	0,540	0,664	0,552	HU21	0,726	0,962	0,835	PL81	0,905	0,631	0,540
CZ04	0,732	0,786	0,950	EL62	0,834	0,672	0,670	HU22	0,769	0,878	0,998	PL82	0,908	0,602	0,492
CZ05	0,816	0,820	0,937	EL63	0,587	0,401	0,520	HU23	0,719	0,730	0,991	PL84	0,977	0,460	0,293
CZ06	0,759	0,876	0,725	EL64	0,635	0,413	0,338	HU31	0,811	0,689	0,740	PT11	0,321	0,810	0,574
CZ07	0,765	0,687	0,589	EL65	0,680	0,503	0,636	HU32	0,790	0,910	0,872	PT15	0,522	0,589	0,269
CZ08	0,827	0,918	0,872	ES11	0,938	0,407	-0,604	HU33	0,813	0,899	0,980	PT20	0,839	0,177	0,128
DE11	0,801	x	x	ES12	0,538	-0,606	-0,592	IE01	-0,191	x	x	PT30	0,148	0,599	0,139
DE12	0,795	x	x	ES13	0,951	0,440	-0,590	IE02	-0,141	x	x	RO11	0,853	0,592	0,400
DE13	0,803	x	x	ES21	0,615	0,448	0,087	ITC1	0,704	x	x	RO12	0,827	0,551	0,351
DE14	0,807	x	x	ES22	0,920	0,350	-0,242	ITC2	0,998	x	x	RO21	0,846	0,682	0,456
DE21	0,936	x	x	ES23	0,844	0,044	-0,321	ITC3	0,941	x	x	RO22	0,834	0,477	0,308
DE22	0,969	x	x	ES24	0,812	0,701	0,153	ITC4	0,702	x	x	RO31	0,864	0,705	0,491
DE23	0,937	x	x	ES30	0,716	0,155	-0,370	ITF1	0,813	x	x	RO32	0,906	0,805	0,547
DE24	0,960	x	x	ES41	0,816	0,568	-0,371	ITF2	0,881	x	x	RO41	0,858	0,689	0,517
DE25	0,950	x	x	ES42	0,976	-0,370	-0,215	ITF3	0,925	x	x	RO42	0,929	0,448	0,312
DE26	0,946	x	x	ES43	0,951	-0,433	-0,325	ITF4	0,940	x	x	SE11	0,489	x	x
DE27	0,971	x	x	ES51	0,933	0,563	0,058	ITF5	0,825	x	x	SE12	0,678	x	x
DE30	0,859	x	x	ES52	0,966	-0,538	-0,429	ITF6	0,962	x	x	SE21	0,643	x	x
DE40	0,914	x	x	ES53	0,941	-0,230	-0,682	ITG1	0,976	x	x	SE22	0,516	x	x
DE50	0,506	x	x	ES61	0,962	0,278	-0,342	ITG2	0,503	x	x	SE23	0,320	x	x
DE60	0,842	x	x	ES62	0,913	-0,239	-0,605	ITH1	0,231	x	x	SE31	0,653	x	x
DE71	0,726	x	x	ES63	0,853	-0,289	-0,447	ITH2	0,941	x	x	SE32	0,805	x	x
DE72	0,949	x	x	ES64	0,934	0,169	-0,481	ITH3	0,844	x	x	SE33	0,631	x	x
DE73	0,971	x	x	ES70	0,948	0,440	-0,512	ITH4	0,404	x	x	SI03	0,638	0,707	0,525
DE80	0,699	x	x	FI19	0,588	x	x	ITH5	0,948	x	x	SI04	0,727	0,612	0,665
DE91	0,400	x	x	FI1B	0,735	x	x	ITI1	0,924	x	x	SK01	0,376	0,976	0,094
DE92	-0,269	x	x	FI1C	0,560	x	x	ITI2	0,984	x	x	SK02	0,230	0,694	-0,250
DE93	0,729	x	x	FI1D	0,653	x	x	ITI3	0,936	x	x	SK03	0,339	0,618	0,175
DE94	-0,236	x	x	FI20	0,619	x	x	ITI4	0,338	x	x	SK04	0,313	0,603	0,283

Poznámky: Měřeno pomocí Pearsonova korelační koeficientu, uvedené hodnoty vyjadřují výsledky korelace transformovaných dat na úrovni 1. difference. x = regiony zemí bez nároku na podporu z Kohezního fondu

Zdroj: vlastní zpracování na základě analýzy dat z DG REGIO (2025b)